L. LEONTJEV:
MARXILAISEN KANSANTALOUSTIETEEN ALKEET

SOSIALISTISEN OPISKELIJALIITON KIRJASARJA 7

L. LEONTJEV:

MARXILAISEN KANSANTALOUSTIETEEN ALKEET

SOSIALISTISEN OPISKELIJALIITON KIRJASARJA 7

Uutistoimisto APN:n kustantamon
(Moskova 1972) käsikirjoituksesta
suomentaneet
Matti Pykälä,
Juhani Eero

Kirjapaino Sanan Tie
Tampere 1975

2. painos

SOSIALISTINEN OPISKELIJALIITTO (SOL) on opiskelijoiden ja sivistyneistön poliittinen joukkojärjestö, joka toiminnassaan nojautuu tieteelliseen sosialismiin ja sen nykyiseen kehitysvaiheeseen marxismi-leninismiin.

SOL ja sen jäsenjärjestöt toimivat maamme korkeakouluissa ja opistoissa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta, tieteellisen maailmankatsomuksen puolesta imperialismia ja porvarillista ideologiaa vastaan, opiskelijoiden etujen puolesta työväenluokan rinnalla suurpääomaa ja oikeistoa vastaan.

SOSIALISTINEN OPISKELIJALIITTO
Kolmas Linja 7 b 37 HKI 53, puh. 736 112

SISÄLLYSLUETTELO:

ENSIMMÄINEN OSA. KANSANTALOUSTIETEEN TUTKIMUSKOHDE 5

1. Aineellinen tuotanto yhteiskunnan elämän perustana 5
2. Tuotantovoimat ja tuotantosuhteet. Tuotantotapa 17
3. Kansantaloustieteen osuus ja merkitys nykymaailmassa 29

TOINEN OSA. KAPITALISMI 41

1. Kapitalistisen riiston olemus 41
2. Kapitalismin kehitys ja sen ristiriitojen kärjistyminen 71
3. Imperialismi ja kapitalismin yleinen kriisi .. 100

KOLMAS OSA. SOSIALISMI JA KOMMUNISMI 150

1. Siirtyminen kapitalismista sosialismiin 150
2. Sosialistisen talouden peruspiirteet 173
3. Kehittyneen sosialismin talous ja kommunismin rakentaminen 221

ENSIMMÄINEN OSA. KANSANTALOUSTIETEEN TUTKIMUSKOHDE

1. AINEELLINEN TUOTANTO YHTEISKUNNAN ELÄMÄN PERUSTANA

Kansantaloustieteen paikka tieteiden järjestelmässä

Kansantaloustiede kuuluu yhteiskuntatieteisiin, siis tieteisiin, jotka tutkivat ihmisyhteiskunnan elämää ja kehitystä.

Ihmiset tiedostavat heitä ympäröivää maailmaa tieteen avulla. Tähän maailmaan kuuluu sekä luonto että yhteiskuntaelämä. Jokainen tiede tutkii tiettyä alaa luonnon tai yhteiskuntaelämän ilmiöistä. Niinpä esim. geologia tutkii maankuoren rakennetta, biologia eläviä organismeja ja kasvitiede kasvimaailmaa.

Yhteiskuntatieteet tutkivat ihmisyhteiskunnan olemassaolon eri puolia. Ne selvittävät yhteiskuntaelämän eri puolien kehityslakeja.

Yhteiskuntaelämän tieteellisen tiedostamisen mahdollisuus

Joskus se kielletään, koska yhteiskunnan kehitys muka eroaa perusteellisesti luonnon kehityksestä. Luonnon kehi-

tyksessä voidaan havaita ankara lainmukaisuus: tietyt olosuhteet tuottavat aina samanlaisen seurauksen. Mutta yhteiskuntaelämässä muka kaikki tapahtuu satunnaisesti, mielivaltaisesti, mitään ei voida nähdä ennakolta. Yhteiskunnan kehitys riippuu ihmisten lukemattomista teoista, ja jokainen ihminen toimii omalla tavallaan. Suuret persoonat, suuret ajattelijat ja valtionjohtajat sekä sotapäälliköt luovat historiaa oman mielensä mukaan.

Tällainen kanta on syvästi virheellinen. Ihmiset tietenkin luovat historiaa, ja ylimalkaisella ensi silmäyksellä yhteiskunnan kehitys voi näyttää pelkältä satunnaisuuksien ketjulta. Mutta se ei merkitse, etteikö voitaisi saada selville ihmisten, myös suurten persoonallisuuksien tekojen todellisia syitä. Silloin näennäisessä satunnaisten tapahtumien kaaoksessa paljastuu täysin määrättyjä lainmukaisuuksia. Sen vuoksi yhteiskuntaelämää voidaan tutkia yhtä menestyksellisesti kuin luonnonkin elämää.

Tästä huolimatta eräät kuitenkin kieltävät yhteiskuntaelämän todella tieteellisen tiedostamisen mahdollisuuden. Kysymys on siitä, että tällainen tiedostaminen paljastaa kapitalismin tuhon ja kommunismin voiton historiallisen väistämättömyyden. Ei ihme, että kapitalistisen maiden hallitsevat luokat hylkäävät totuudenmukaisen yhteiskuntatieteen.

He ovat sellaisen "tieteen" kannalla, joka tekee heidän herruutensa oikeutetuksi ja puolustaa heidän etujaan. Tämä "tiede" vakuuttaa, että kapitalistinen järjestelmä on ikuinen. Se väittää, ettei ole olemassa yhteiskuntakehityksen lakeja, jotka aiheuttavat yhteiskunnan liikkeen alemmista muodoista korkeampiin, kapitalismista sosialismiin ja kommunismiin.

Työväenluokka taas on erittäin kiinnostunut yhteiskuntakehityksen lakien selvillesaamisesta, yhteiskuntatieteen kukoistuksesta.

Todellinen yhteiskuntatiede

Sellainen tiede on marxismi-leninismi, tieteellisen kommunismin teoria, joka meidän päivinämme hallitsee satojen miljoonien ihmisten älyä ja sydäntä kaikkialla maailmassa.

Marxilaisuus suoritti perusteellisen kumouksen yhteiskuntatieteessä. Se asetti ensi kertaa yhteiskuntaelämän tiedostamisen kestävälle tieteelliselle perustalle.

Marxilaisen opin ilmaantuminen ei ollut sattuma. Se syntyi työväenluokan taistelun jokapäiväisten tarpeiden ilmauksena. Tämä oppi yleisti kiihkeän inhimillisen ajattelun koko aikaisemman kehityksen saavutukset ja kokosi kaikkien maiden työväenliikkeen arvokkaan kokemuksen.

Marxismi-leninismi lähtee siitä, että ihmisyhteiskunta, kuten luontokin, kehittyy tiettyjen lakien mukaan. Nämä lait ovat luonteeltaan objektiivisia. Se merkitsee, etteivät ne riipu ihmisten tahdosta ja tajunnasta. Päinvastoin, ne määräävät huomattavassa määrin yhteiskunnan jäsenten tajunnan, tahdon, teot ja toimenpiteet. Näiden lakien tuntemus aseistaa työväenluokan ja koko työtätekevän ihmiskunnan aatteellisesti voittamattomalla voimalla taistelussa sortoa ja orjuutta vastaan vapauden ja onnellisen elämän puolesta.

Maailman tieteellinen tiedostaminen on kulkenut pitkän, vaikeuksia ja esteitä täynnä olleen tien. Tietämättömyyden muurit murtuivat tieteen jalojen ritarien iskuista sitkeässä taistelussa, joka vaati lukuisia uhreja. Mutta vaikka ihmiset luonnon tiedostamisessa saavuttivat 1800-luvun puoliväliin mennessä paljon, niin yhteiskunnallisten suhteiden alue jäi esitieteellisten ja tieteenvastaisten käsitysten rauhoitusalueeksi.

Marxilaisuus särki hallitsevien katsomusten noidankehän osoittamalla, että yhteiskunnan kuten luonnonkin kehitys voi ja sen tulee olla tieteellisen tiedostamisen kohteena. Näin avattiin uusi kausi tieteen historiassa.

Kansantaloustieteen tutkimusalue yhteiskuntaelämässä

Yhteiskuntaelämä on monimutkaista ja monisärmäistä. Siihen kuuluu joukko toisiinsa sidottuja aloja: politiikka, talous, kulttuuri, taide, ideologia jne. Erikoistuneet yhteiskuntatieteet tutkivat yhteiskuntaelämän eri aloja. Kansantaloustiede tutkii yhteiskunnan talouselämää, ts. niitä yhteiskunnallisia ilmiöitä ja suhteita, jotka muodostuvat aineellisen tuotannon alalla.

On erotettava tuotannon kaksi puolta, tekninen ja yhteiskunnallinen. Tuotantoa sen tekniseltä puolelta tutkivat tekniset ja luonnontieteet. Niinpä metallurgia tutkii metallinvalua malmista, fysiikka antaa tieteellisen perustan lukuisille tuotannonaloille, samoin mekaniikka, kemia jne. Agronomia tutkii maataloustuotantoa sen tekniseltä kannalta. Konepajateollisuuden kehitys perustuu fysiikan, kemian, mekaniikan sekä useiden muiden luonnon- ja teknisten tieteiden laajaan soveltamiseen.

Kansantaloustiede taas tutkii tuotannon yhteiskunnallista puolta, yhteiskuntaelämän taloudellisia ehtoja. Se on tekemisissä tuotannon yhteiskunnallisen järjestelmän kanssa.

Tuotannon osuus ihmisyhteiskunnan kehityksessä

Jokainen järkevä ihminen tietää, että ihmisten on elääkseen saatava ruokaa, vaatteita, asunto ja monia muita aineellisia hyödykkeitä. Kaikki tietävät myös, että nämä hyödykkeet eivät putoa valmiina taivaasta, vaan että ne ovat ihmisen työn tulosta. Elämässä tarvittavien hyödykkeiden luomiseen tähtäävä ihmisten työtoiminta on aineellista tuotantoa.

Ihmiset voivat harjoittaa tieteitä, taiteita tai politiikkaa vain sillä ehdolla, että heillä on mahdollisuus tyydyttää jokapäiväiset elämäntarpeensa. Ja ihmisten on tuotettava tähän välttämättömät aineelliset hyödykkeet. Ihmiskunnan monituhatvuotisen historian aikana ihmisten elämänehdot ovat perusteellisesti muuttuneet, tekniikka ja tuotannon yhteiskunnallinen järjestelmä on kehittynyt, mutta itse tuotanto pysyy aina ihmisyhteiskunnan olemassaolon ensimmäisenä ehtona. Kaikki tietävät, että jokainen maa kuolisi nälkään, jos se lakkaisi tuottamasta elämän aineellisia hyödykkeitä.

Tästä seuraa johtopäätös, että ihmisyhteiskunnan olemassaololle välttämättömien aineellisten hyödykkeiden tuotanto on koko yhteiskuntaelämän perusta, se pohja, jolta yhteiskuntaelämän kaikki muut puolet kehittyvät.

Tuotannon peruselementit

Ihmiskunnan historian aikana ihmisten tuotannollisen toiminnan ehdot ovat kulkeneet valtavan kehitystien. Kaukaisessa muinaisuudessa ihmisellä oli vain sellaisia yksinkertaisia työkaluja kuin kivi ja keppi. Näillä alkeellisilla välineillä hän irroitti hedelmiä puista, kaivoi juuria maasta ja hankki siten niukat olemassaolon välineet. Meidän aikanamme ihmiset tuottavat tehokkaan tekniikan avulla satoja tuhansia erilaisia tuotteita valtavissa tehtaissa ja suurilla maatiloilla.

Ensi silmäyksellä saattaisi tuntua, että alkukantaisten ihmisten ja meidän aikalaistemme tuotannollisen toiminnan välillä ei ole mitään yhteistä. Tuotanto edellyttää kuitenkin kaikilla kehitystasoillaan kolmea peruselementtiä: olipa se muuten miten erilaista tahansa. Ne ovat: 1) ihmisen työ, 2) työn esine ja 3) työvälineet.

Työ on ihmisen tarkoituksenmukaista toimintaa. Työn esineeksi nimitetään kaikkea sitä, mihin ihmisen työ kohdistuu. Työvälineiksi nimitetään kaikkia niitä esineitä, joiden avulla ihminen vaikuttaa työn esineeseen.

Työ inhimillisenä toimintana

Työ on ihmisen toimintaa. Mutta ihmisen kaikenlainen toiminta ei ole työtä. Ihminen voi työajan jälkeen osallistua esim. jonkun kansalaisjärjestön toimintaan, lukea kirjaa tai lehteä, pelata shakkia, urheilla, kuunnella musiikkia, katsoa elokuvaa tai televisiota, keskustella ystäviensä kanssa lukemastaan romaanista. Kaikki nämä ovat ihmisen toiminnan lajeja, usein hyödyllisiä ja välttämättömiä. Kuitenkaan nämä lajit eivät ole työtä kansantaloustieteellisessä mielessä.

Kansantaloustieteessä nimitetään työksi ennen kaikkea ihmisen sellaista toimintaa, joka tähtää elämän aineellisten hyödykkeiden tuottamiseen. Kaikkea sitä, mikä on ihmisen elämälle välttämätöntä, ei tavata luonnosta valmiina. Ihmiset mukauttavat ja muuttavat ulkoisen ympäristön esineitä siten, että ne kelpaavat inhimillisten tarpeiden tyydyttämiseen. Tyydyttääkseen asunnontarpeensa ihmiset kaatavat puita, valmistavat tiiliä, sementtiä, rautaa, betonia ja muita rakennusmateriaaleja ja rakentavat niistä taloja. Tyydyttääkseen vaatetarpeensa he viljelevät puuvillaa, kehräävät, kutovat ja ompelevat.

Työprosessissa ihmiset panevat liikkeeseen oman kehonsa elimet, kätensä, jalkansa ja aivonsa. Näiden elinten avulla ihmiset vaikuttavat ulkoisen luonnon esineisiin.

Ihmisen työtoiminta on hänen taisteluaan luontoa vastaan. Tässä taistelussa ihminen käyttää hyväkseen luonnon voimia: eläinten, höyryn, sähkön, kemiallisten reak-

tioiden jne. voimaa muuttaakseen luonnon esineitä asettamiensa tavoitteiden mukaisiksi.

Aineellisen tuotannon eri aloilla suoritettavan työn ohella on muilla yhteiskunnallisesti hyödyllisillä aloilla suoritettavalla työllä yhteiskunnalle suuri merkitys. Sellaisia ovat opettajien, lääkäreiden, tiedemiesten, taiteilijoiden, hallintotyöntekijöiden, yhteiskunnallisen järjestyksen ylläpitäjien ym. työ. Näiden ryhmien työntekijöiden työ on yhteiskunnalle välttämätöntä.

Nykyisen syvän tieteellis-teknisen kumouksen oloissa tiedemiesten, tieteellisten tutkimus- ym. laitosten työllä on valtava merkitys. Tässä ei ole puhe vain suunnittelutoimistoista, tehdaslaboratorioista ja tuotantoalojen tutkimuslaitoksista, jotka työskentelevät tieteen soveltamisen parissa, vaan myös tieteen perusongelmien parissa työskentelevistä tutkimuskeskuksista.

Ilman matematiikan nykyistä kehitystasoa ei olisi voitu rakentaa esim. maapallon keinotekoisia kiertolaisia, avaruusaluksia, automaattisia työstökoneita, tietokoneita, automaattisia ohjausjärjestelmiä jne. Ilman fysiikan saavutuksia ei voisi olla puhettakaan atomienergian käytöstä.

Työ on inhimillisen elämän ehto kaikissa yhteiskuntajärjestelmissä. Historian kulussa yksi yhteiskuntajärjestelmä vaihtuu toiseksi, mutta ihmisten työtoiminta on aina yhteiskunnan olemassaolon välttämätön ehto.

Työn esine

Kuten edellä jo sanottiin, työn esine on se, johon ihmisen työ kohdistuu. Työn esineinä voivat olla suoraan luonnosta saadut esineet tai esineet, joita aikaisemmin on jo muokattu.

Ottakaamme esim. vuorityöläinen, joka työskentelee kaivoksessa. Hän irroittaa kivihiiltä tai murskaa malmia

ja toimittaa sen maan pinnalle. Hänen työnsä esineenä on malmi- tai hiilikerrostuma, ts. luonnon itsensä antama kohde.

Toisissa tapauksissa työn esineinä ovat ihmisen jo aikaisemmin työllään muokkaamat esineet. Vuorityöläisen irroittama ja maan pinnalle nostama hiili lähetetään esim. koksituslaitokseen, missä siitä tuotetaan koksia ja monia kemiallisia tuotteita. Maan uumenista nostettu malmi kuljetetaan metallitehtaaseen ja käytetään siellä masuuneissa ja martinuuneissa valuraudan ja teräksen valmistukseen. Mutta asia ei pääty tähänkään. Metalli toimitetaan sitten konepajaan, missä siitä valmistetaan koneita jne.

Näin ollen sama esine voi käydä läpi monia valmistusvaiheita. Kaikissa vaiheissa siihen käytetään ihmistyötä ja kaikkialla se palvelee työn esineenä.

Työn esinettä, joka on jo aikaisemman työn tuote, nimitetään kansantaloustieteessä raaka-aineeksi tai puolivalmisteeksi. Näin ollen jokainen puolivalmiste palvelee työn esineenä, mutta jokainen työn esine ei ole puolivalmiste.

Työn yleisenä esineenä on maa, sen uumenet ja vedet. Luonto on eräänlainen jättiläisvarasto, johon on kätketty ehtymättömät varastot työn esineitä. Ihmisen tehtävänä on irroittaa nämä työn esineet maasta sekä merien syvyyksistä.

Maan, sen uumenten ja maaperän rikkaudet sekä ilmasto muodostavat niiden luonnonehtojen kokonaisuuden, joita ihmisyhteiskunta käyttää. Luonnon ehdot muuttuvat hyvin hitaasti, mutta niiden hyväksikäytön keinot muuttuvat verraten nopeasti. Ihmisyhteiskunnan luonnonrikkauksien hyväksikäytön keinot riippuvat ensi sijassa tekniikan kehityksen tasosta.

Niin esim. hiilikerrostumat eivät ole vuosituhansien kuluessa oleellisesti muuttuneet, mutta niiden merkitys yhteiskunnalle on lyhyen ajan kuluessa jyrkästi muuttunut. Näihin kerrostumiin ei kohdistunut mitään merkittävää

muokkaustyötä enempää muinaisuudessa kuin myöhempinä aikoinakaan; siellä täällä hiiltä louhittiin käsityönä merkityksettömiä määriä. Suuret hiilikaivokset ilmaantuivat vasta viime vuosisadan jälkipuoliskolla.

Suunnilleen samoin on asia myös monien muiden luonnonrikkauksien kohdalla. Monia niistä, joilla pitkään aikaan ei ollut mitään taloudellista merkitystä, alettiin myöhemmin laajasti käyttää tuotantoprosessissa. Niinpä aivan viime aikoihin saakka ei bauksiitille (alumiinimalmi) löydetty mitään käyttöä. Nyt sitä jalostetaan varsin voimaperäisesti alumiiniksi, jota käytetään varsin laajasti monilla tuotannonaloilla. Atomienergian käyttökeinojen keksimisen jälkeen on uraanimalmiesiintymiä alettu viime vuosina voimaperäisesti käyttää hyväksi.

Työvälineiden osuus

Kuten edellä on sanottu, työvälineiksi nimitetään kaikkia niitä esineitä, joiden avulla ihminen muokkaa työnsä esinettä, kaikkea sitä mikä johtaa hänen vaikutuksensa työn esineeseen.

Niin kauan kuin työvälineet ovat yksinkertaisia, niiden osuus on kouriintuntuva ja havainnollinen. Näin on asia käsityöläisten tuotannossa. Ottakaamme esim. suutari. Hänen työnsä esineenä on nahka, ja yksinkertaiset työvälineet — naskali, veitsi jne. — ovat hänen vaikutuksensa johtimina nahkaan.

Mutta periaatteessa samoin on asia myös nykyaikaisessa suurtuotannossa, joka on varustettu mitä monimutkaisimmin nykyaikaisin konein. Ottakaamme esim. jättiläismasuuni tai monien tonnien painoinen metallintyöstökone, automaattilinja tai kemian tehtaan monimutkainen laitteisto. Kaikissa tapauksissa työvälineet ovat työn esineen muokkausta varten, valmiin tuotteen valmistamiseksi siitä.

Ihmisen alkukantaisena työvälinevarastona on maa. Siitä alkukantaiset ihmiset löysivät kiviä, jotka palvelivat heitä heittoaseina tai leikkausvälineinä jne. Yhteiskunnan kehittyessä edelleen ihmisen luonnosta löytämistään esineistä valmistamat työvälineet saavat yhä kasvavan merkityksen.

Työkalut näyttelevät työvälineiden joukossa erityisen tärkeää osaa. Niitä ovat koneet ja kaikenlaiset laitteet joiden avulla tuotanto tapahtuu. Juuri työvälineiden tämä osa määrää tuotannon luonteen. Työkalujen parantaminen, vanhojen vaihtaminen uusiin on ihmisen vallan päävipuna luonnon yli.

Laajemmassa mielessä työvälineitä ovat kaikki ne aineelliset ehdot, jotka ovat välttämättömiä sille, että tuotantoprosessi voisi yleensä tapahtua. Siihen kuuluu ennen kaikkea yleinen työväline maa, kuten olemme jo todenneet, sekä tuotantorakennukset, kanavat, tiet jne.

Tuotantovälineet

Kun tarkastellaan tuotantoprosessia sen tuloksen, tuotteen kannalta, niin sekä työvälineet että työn esineet ovat tuotantovälineitä.

Sama esine, joka on yhden työprosessin tuote, on tuotantovälineenä toisessa tuotantoprosessissa. Sen vuoksi tuotteet eivät ole vain tulos, vaan samalla myös työprosessin ehto.

Onko joku esine puolivalmiste, työväline vai tuote, riippuu sen paikasta työprosessissa, sen osuudesta tässä prosessissa. Niinpä hiili on työn tuote hiilikaivoksessa ja raaka-aine koksituslaitoksessa. Kutomakone on työn tuote konepajassa ja työväline tekstiilitehtaassa.

Tuotantovälineet pysyvät kuolleena esinekasana, ellei elävä ihmistyö saata niitä liikkeeseen. Hiilikerrostumat makaavat liikkumattomina maassa, koneet seisovat liikku-

mattomina, kunnes niihin liitetään elävä inhimillinen työ.

Ihmisen elävä työ on välttämättömänä ehtona sille, että tuotantovälineet täyttäisivät tehtävänsä, palvelisivat tuotannon päämääriä. Jos tuotantovälineet jäävät elävän työn kosketuksen ulkopuolelle, ne ovat tuomitut toimettomuuteen, enemmän tai vähemmän nopeaan tuhoon. Hiilivarastot syttyvät itsestään, koneet ruostuvat ja rakennukset rappeutuvat ja vähitellen sortuvat.

Näin ollen jokaisen tuotantoprosessin ratkaisevana aineksena on ihmisen elävä työ, ts. itse ihminen.

Työn osuus ihmisen muovautumisessa ja yhteiskunnan synnyssä

Työ on koko inhimillisen elämän ensimmäinen perusehto. Samalla voidaan tietyssä mielessä sanoa, että työ on luonut itse ihmisen. Ihmistyöllä on kaksi peruserikoisuutta. Ensiksi se on tarkoituksenmukaista toimintaa, joka tähtää ennakolta asetettuun päämäärään. Toiseksi se liittyy ehdottomasti työkalujen valmistukseen.

Nämä kaksi erikoispiirrettä liittyvät kiinteästi toisiinsa: työkalujen valmistaminen, jopa kaikkein yksinkertaisimpienkin, antaa alusta alkaen ihmisen työlle tarkoituksenmukaisen toiminnan luonteen. Näin ollen nämä kaksi tuntomerkkiä ovat olemukseltaan yksi tuntomerkki, joka perusteellisesti erottaa ihmisen työn eläinten suorittamista erilaisista operaatioista.

Ihmisen irrottautuminen eläinmaailmasta on kestänyt satoja vuosituhansia. Työ on näytellyt ratkaisevaa osaa tämän erittäin monimutkaisen prosessin kaikissa vaiheissa. Ihmisen välittömät esi-isät, hyvin korkealle kehittynyt laji ihmisenmuotoisia apinoita, jotka elivät satojatuhansia vuo-

sia sitten, osasivat käyttää kiveä ja keppiä. Nykyisinkin voidaan tarkkailla, miten apina ottaa kepin ja lyö sillä alas korkealla puussa olevan hedelmän. Hyökkäykseltä puolustautuessaan apinat heittelevät kiviä. Näin ollen keppi ja kivi eivät ole voineet olla ihmisen eläinmaailmasta erottavina työkaluina.

Tänä erikoispiirteenä oli työkalujen valmistuksen aloittaminen. Myös eläin voi tarttua kiveen tai keppiin, mutta vain ihminen voi valmistaa kivestä työkalun, vaikkapa vain karkeasti sitä muokaten, jotta se palvelisi tiettyä ennakolta asetettua päämäärää. Ei yksikään apina ole valmistanut yksinkertaisintakaan kiviveistä. Työkalujen valmistuksesta — ensi aikoina kaikkein yksinkertaisimpien työkalujen — alkaakin ihmisen muodostuminen, hänen irrottautumisensa eläinmaailmasta.

Ihmiskehon elimet ja ennen kaikkea hänen kätensä täydellistyivät työprosessissa. Voidaankin täysin perustellusti sanoa, että ihmisen käsi on sekä työelin että työn tuote. Työ johti puhekielen ilmaantumiseen. Aluksi työ ja sitten puhekieli olivat ratkaisevia tekijöitä, joiden vaikutuksesta apinan aivot vähitellen muuttuivat ihmisaivoiksi. Työ erottaa perusteellisesti alkukantaisen ihmisyhteisön apinalaumasta, josta se on syntynyt pitkäaikaisen kehitysprosessin tuloksena.

Työ ei ole vain se prosessi, jonka ansiosta ihminen on irtautunut eläinmaailmasta, vaan myös se prosessi, jonka ansiosta ihmiset ovat objektiivisesti sidotut toisiinsa tietyiksi ryhmiksi, yhteisöiksi. Ihmisen tuotannollinen toiminta, hänen taistelunsa luontoa vastaan tapahtuu aina tiettyjen yhteiskunnallisten sidonnaisuuksien puitteissa. Työ on näiden sidonnaisuuksien perusta, jolle ihmisyhteisö rakentuu. Ihmisten työtoiminta yhdistää heidät eri suuruisiksi ja eri luonteisiksi yhteiskunnallisiksi ryhmiksi.

Näin ollen työ on avain ihmisen muodostumisprosessin ja yhteiskunnan syntyprosessin ymmärtämiseen.

2. TUOTANTOVOIMAT JA TUOTANTO-SUHTEET. TUOTANTOTAPA

Tuotantovoimat

Jokaisen tuotannon välttämättöminä ehtoina ovat tuotantovälineet ja ihmisten työvoima. Molemmat yhdessä muodostavat yhteiskunnan tuotantovoimat.

Yhteiskunnalla on historiallisen kehityksensä jokaisessa vaiheessa tietty tuotantovälineistö ja työvoimapotentiaali. Tuotantovälineet ovat ihmiskunnan historian aikana käyneet läpi pitkän kehitystien. Myös ihmisen työvoima on kehittynyt yhdessä tuotantovälineiden kanssa.

Työvoimalla ymmärretään ihmisen kykyä tehdä työtä. Se on ihmisen niiden fyysisten ja henkisten ominaisuuksien kokonaisuus, joiden ansiosta hän kykenee työhön. Tuotannon kehittyessä ja tuotantovälineiden, ennen kaikkea työvälineiden parantuessa ihmiset kehittävät kykyjään, hankkivat yhä uusia tuotannollisia tottumuksia. Tuotantovälineiden täydellistyminen ja työvoiman kehittyminen merkitsevät yhteiskunnan tuotantovoimien kasvua.

Tuotantovoimien kasvu merkitsee ihmisyhteiskunnan vallan laajenemista luontoon nähden. Alkukantainen ihminen oli täysin avuton luonnon uhkaavien voimien edessä. Mutta vähitellen ihmiset paransivat tuotantovoimia alistaen luonnonvoiman toisensa jälkeen alaisekseen.

Jo tulen hallitseminen oli ihmisen suuri voitto hänen taistelussaan luontoa vastaan. Sitten ihmiset kesyttivät alaisikseen eläinten voiman, höyryvoiman, sähkövoiman ja meidän aikanamme atomivoiman. Tieteen ja tekniikan kehityksen mukana ihmisen valta luonnon yli laajenee yhä enemmän. Yhteiskunnan tuotantovoimien kehitystaso sen kussakin vaiheessa on osoituksena siitä, miten ihmiset hallitsevat luonnon voimia.

Kuten edellä olemme jo nähneet, jokaisen tuotantoprosessin ratkaisevana ehtona on elävä inhimillinen työ ja näin ollen itse ihminen. Yhteiskunnan perustuotantovoimana on työtätekevä ihminen, välittömien tuottajien luokka.

Tuotantosuhteet

Tuotantovoimien kasvu muodostaa perustan, jolla ihmisten tietyt tuotantosuhteet syntyvät ja kehittyvät.

Ihmisten välisessä elämässä on erilaisia suhteita. Me valitsemme valtiovallan elimiä ja osallistumme ammattiosaston tai muiden kansalaisjärjestöjen toimintaan. Eräät ihmiset käyvät kirkossa, toiset taas harjoittavat uskonnonvastaista propagandaa. Eräät kuuluvat kirjallisuuskerhoihin tai urheiluseuroihin. Ihmiset asuvat perheittäin.

Ihmisten kesken yhteiskunnassa vallitsevien suhteiden joukossa on erityinen sija heidän suhteillaan tuotannossa, tuotantosuhteillaan. Ihmiset eivät ole milloinkaan harjoittaneet tuotantoa yksinään. Yksityisen ihmisen tuotanto yhteiskunnan ulkopuolella on yhtä mahdotonta kuin kielen kehitys ilman yhdessä asuvia ja keskenään keskustelevia ihmisiä.

Yli 250 vuotta sitten kirjoittamassaan teoksessa englantilainen kirjailija Daniel Defoe kertoo merimies Robinson Crusoen ihmeellisistä seikkailuista. Hänen laivansa kärsi haaksirikon kaukana valtamerellä, ja vain Robinson ihmeen kaupalla pelastui, pääsi asumattoman saaren rantaan.

Robinson osoittaa ihmeellistä kekseliäisyyttä järjestäessään yksinäistä elämäänsä. Eräänä kauniina päivänä hänelle ilmaantuu apulainen ja palvelija, Perjantai. Hän on alkuasukas, jonka Robinson pelasti kuolemasta. Perjantaista tulee Robinsonin uskollinen orja.

Tässä romaanissa on taiteellisessa muodossa esitetty eräitä käsityksiä ihmiskunnan kaukaisesta muinaisuudesta.

Näiden katsomusten mukaan ihmiset kaukaisina aikoina asuivat yksinään. Yksin asuessaan he oppivat taistelemaan luontoa vastaan. Sitten voimakkaammat ja kyvykkäämmät alistivat heikommat ja takapajuisemmat alaisikseen. Näin syntyivät herrat ja orjat. Juuri näin kuvittelivat eräät 1700-luvun ajattelijat ihmisyhteiskunnan synnyn. Nämä katsomukset ovat säilyneet myös myöhempinä aikoina. Ne ovat eläneet aina meidän päiviimme saakka, ovathan ne kovin mieluisia kapitalististen maiden hallitseville luokille.

Kuitenkaan se, mikä voi olla puoleensavetävää taiteellisessa muodossa, ei kelpaa tieteelliseksi selitykseksi. Todellisuudessa ihmiskunnan kehityksen pienokaiskaudella ei ole mitään yhteistä Robinsonin elämän kanssa.

Alkukantainen ihminen oli heikko ja avuton häntä ympäröivän luonnon edessä, vaikka hänellä oli paljon enemmän fyysistä voimaa kuin nykyisellä ihmisellä. Uhkaavat vaarat väijyivät ihmistä joka askeleella. Elämä kollektiivissa oli hänen ainoa pelastuksensa. Siksi ihmiset eivät milloinkaan ole eläneet yksinään. He ovat aina eläneet ja työskennelleet yhdessä.

Historiallisen kehityksen kaikissa vaiheissa tuotanto on yhteiskunnallista tuotantoa. Sitä harjoitetaan yhdessä suurempina tai pienempinä yhteisöinä, ihmisryhminä. Tuotantoprosessissa ihmiset ovat tietyissä suhteissa toisiinsa. Nämä ovatkin tuotantosuhteita tai ihmisten suhteita tuotannossa.

Ihmisten tuotannolliset suhteet yhteiskunnassa ovat olemassa tietyn järjestelmän muodossa.

Kussakin tuotantosuhteiden järjestelmässä on ratkaiseva sija yhteiskunnan perusluokkien välisillä suhteilla. Esimerkiksi kapitalismissa ne ovat porvariston ja työväenluokan väliset suhteet.

Tuotantosuhteiden kokonaisuus muodostaa yhteiskunnan taloudellisen rakenteen, tuotannon yhteiskunnallisen järjestelmän. Tämä on se perusta, jolle juridinen ja poliittinen päällysrakenne kohoaa ja jota tietyt yhteiskunnallisen

tajunnan muodot vastaavat. Yhteiskunnan taloudellinen rakenne on kyseisessä yhteiskunnassa hallitsevana olevien tuotantosuhteiden järjestelmä. Tässä mielessä puhutaan feodalismin, kapitalismin jne. taloudellisesta rakenteesta.

Työvoiman ja tuotantovälineiden yhtyminen

Olipa tuotannon muoto mikä tahansa, työvoima ja tuotantovälineet ovat aina sen perusaineksina. Toisistaan erotettuina ne ovat vain mahdollisia tuotannon tekijöitä. Jotta tuotanto voisi tapahtua, niiden on yhdistyttävä.

Mutta työvoiman ja tuotantovälineiden yhdistyminen tapahtuu eri tavoin yhteiskunnan historiallisen kehityksen eri vaiheissa.

Kun puhutaan tuotannosta, tarkoitetaan aina tuotantoa yhteiskunnallisen kehityksen tietyssä vaiheessa. Taloudelliset aikakaudet eroavat toisistaan pääasiassa sen tavan mukaan, millä työvoiman ja tuotantovälineiden yhdistyminen tapahtuu.

Näin ollen yhteiskunnan tietyn taloudellisen järjestelmän olemuksen määrää se, miten työntekijöiden ja tuotantovälineiden yhdistyminen tapahtuu. Koko yhteiskuntajärjestelmän perustan muodostavat tuotannon ehtojen omistajien suhde välittömiin tuottajiin. Tämän suhteen muoto vastaa yhteiskunnan tuotantovoimien tiettyä kehitystasoa.

Kapitalismissa, kapitalistisen tuotantovälineiden yksityisomistuksen vallitessa, työvoiman yhdistyminen tuotantovälineisiin tapahtuu kapitalistisessa tuotantolaitoksessa, joka perustuu palkkatyön riistoon.

Poistettuaan tuotantovälineiden yksityisomistuksen sosialismi toteutti työvoiman ja tuotantovälineiden yhdistämisen periaatteellisesti uudella, korkeammalla pohjalla, ihmisen toiseen ihmiseen kohdistaman riiston poistavan yhteiskunnallisen, sosialistisen tuotantovälineiden omistuksen pohjalla.

Tuotantovälineiden omistusmuodon osuus

Tuotanto merkitsee, että ihminen ottaa omakseen luonnon esineitä. Siksi ei voi olla puhettakaan mistään tuotannosta eikä mistään yhteiskunnasta siellä, missä ei ole olemassa mitään omistusmuotoa.

Koska ihmiset harjoittavat luonnon esineiden omakseen ottamista aina yhteydessä ja kanssakäymisissä toistensa kanssa, omistusmuoto muuttuu kiinteässä yhteydessä aineellisen tuotannon kehitykseen, tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden kehitykseen. Tämä selvittää porvarillisten taloustieteilijöiden väitteiden kestämättömyyden heidän pitäessään omistusta ihmisten suhteena esineisiin. Heidän mukaansa tämä suhde perustuu yhteiskunnalliseen sopimukseen, jumalalliseen oikeuteen tai ikuisiin luonnonlakeihin, joilla tarkoitetaan porvarillisen yhteiskunnan lakeja. Todellisuudessa omistus on yhteiskunnallinen suhde, joka ihmiskunnan historian kulussa kokee tiettyjä muutoksia yhteiskunnan aineellisen elämän ehtojen muutosten vaikutuksesta.

Tuotantosuhteiden kussakin kyseisessä vaiheessa ihmisten väliset suhteet, liittyneinä heidän suhteisiinsa tuotantovälineisiin, näyttelevät pääosaa. Kapitalistisessa järjestelmässä tuotantovälineet ovat yksityisomaisuutta, ne kuuluvat yksityisille omistajille tai kapitalistiryhmille. Sosialistisessa yhteiskunnassa tuotantovälineet muodostavat yhteiskunnallisen omaisuuden, ne kuuluvat ratkaisevalta osaltaan koko yhteiskunnalle, ts. muodostavat koko kansan omaisuuden. Eräs osa tuotantovälineistä muodostaa osuuskunnallisen omaisuuden, ts. kuuluu työtätekevien kollektiiveille, esim. kolhooseille.

Omistussuhteet vahvistavat juridisesti ihmisten reaalisen suhteen tuotantovälineisiin kussakin tuotantosuhteiden järjestelmässä, kunkin yhteiskunnan taloudellisessa järjestelmässä. Vallankumouksellisessa hyppäyksessä, jollainen siirtyminen yhdestä taloudellisesta järjestelmästä toiseen

on, omistuksen juridinen muoto, joka on vahvistanut aikansa eläneet tuotantosuhteet, poistetaan ja korvataan uudella, uudet tuotantosuhteet vahvistavalla omistusmuodolla.

Mitä ovat luokat?

Luokiksi nimitetään suuria ihmisryhmiä, jotka eroavat toisistaan asemaltaan historiallisesti määrätyssä yhteiskunnan tuotantojärjestelmässä, suhteeltaan (suurimmaksi osaksi laeilla vahvistetulla ja muotoillulla) tuotantovälineisiin, osuudeltaan työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa ja näin ollen myös hallitsemansa yhteiskunnallisen rikkauden saantikeinoilta ja määrältä.

Näin ollen luokkien olemassaolo liittyy erottamattomasti yhteiskunnallisen tuotannon tiettyyn kehitystasoon. Niiden syntyminen johtuu yhteiskunnallisen työnjaon kehityksestä ja tuotantovälineiden yksityisomistuksen ilmaantumisesta. Riistoyhteiskuntamuodoille ominaisten sovittamattomien luokkaristiriitojen poistaminen ja sitten myös luokkien hävittäminen käy mahdolliseksi vain tuloksena riistäjien kukistamisesta sosialistisessa vallankumouksessa, tuloksena tuotantovälineiden yksityisomistuksen hävittämisestä ja sen korvaamisesta yhteiskunnallisella omistuksella.

Tuotantotavan ulottuvuudet eri elämänaloille

Tuotantosuhteet liittyvät tuotantovoimiin. Silloin kun nykyaikaisia tehtaita ei vielä ollut, tuotannolliset yhteydet ulottuivat vain verraten pieneen piiriin ihmisiä. Tekniikan kehittyessä ja tuotannon kasvaessa miljoonien ihmisten työ joutuu keskinäiseen riippuvuussuhteeseen.

Laajentaessaan ihmisten valtaa luonnon yli tuotantovoimien kasvu aiheuttaa samalla muutoksia tuotantosuhteissa, muuttaa tuotannon yhteiskunnallista järjestelmää. Yksi tuotantosuhteiden järjestelmä vallitsi alkukantaisen yhteisön aikana, toinen keskiajalla. Tuotantovoimien kehitys johtaa siihen, että vanhat tuotantosuhteet elävät aikansa ja joutuvat luovuttamaan paikkansa uusille tuotantosuhteille.

Tuotantotavaksi me nimitämme tuotantosuhteita niiden kiinteässä, erottamattomassa yhteydessä tuotantovoimiin. Näin ollen tuotantotapa käsittää sekä yhteiskunnan tuotantovoimat että tuotantosuhteet. Kun puhutaan tietystä tuotantotavasta, tarkoitetaan tuotantovoimia ja tuotantosuhteita ihmisyhteiskunnan tietyllä kehitystasolla. Tässä mielessä puhutaan kapitalistisesta tuotantotavasta, sosialistisesta tuotantotavasta jne.

Yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ulottuvuudet

Tuotantotapa-käsitteen rinnalla marxilais-leniniläisessä kirjallisuudessa käytetään käsitettä yhteiskunnallis-taloudellinen järjestelmä. Tällä ei tarkoiteta vain kyseisessä yhteiskunnassa hallitsevana olevaa tuotantotapaa, vaan myös kaikkien niiden erikoisuuksien kokonaisuutta kyseisessä yhteiskuntamuodossa, jotka erottavat sen kaikista muista: sen taloudellista ja poliittista järjestelmää, hallitsevia ideologian muotoja yms.

Jokainen yhteiskunnallis-taloudellinen järjestelmä on yhteiskunnan etenevän kehityksen tietty vaihe, ja jokainen vaihe on edellistä korkeampi. Yhteiskunnallis-taloudellisten järjestelmien vaihtuminen ei tapahdu tasaisena kehityksenä, kuten porvarilliset taloustieteilijät ja historioitsijat sen yrittävät kuvata, vaan vallankumouksellisina muutoksina,

hyppäyksinä, jotka merkitsevät perusteellisia muutoksia yhteiskunnan tilassa.

Yhteiskunnallis-taloudellisten järjestelmien liike tapahtuu sille ominaisten ristiriitojen kehittymisen tietä, ristiriitojen syntymisenä ja ratkeamisina. Tässä ei kuitenkaan saa päästää näyvistä oleellista eroa sisäisiltä ristiriidoiltaan sovittamattomasti vastakohtaisten järjestelmien ja sosialismin välillä. Lenin osoitti, että sosialismissa ristiriidat jäävät, mutta vastakohdat häviävät. Tämän totuuden unohtaminen johtaa usein siihen, että sosialistiselle taloudelle ominaiset ristiriidat käsitetään väärässä valossa.

Mitä on riisto?

Ihmisen toiseen ihmiseen kohdistama riisto merkitsee sitä, että eräät ihmiset elävät toisten kustannuksella, että riistäjäluokka anastaa osan välittömien tuottajien valmistamista tuotteista. Koko se työn tuotteen määrä, mikä jää yli työtätekevien joukkojen toimeentulolle välttämättömän tuotteen — ns. lisätuote — muodostaa riistäjien tulon, jota ei ole työllä ansaittu.

Muinaisessa Roomassa, kun sorretut nousivat kapinaan sortajiaan vastaan, eräs hallitsevan luokan puolustaja kertoi seuraavanlaisen sadun. Yhteiskunta on aivan kuin ihmisen elimistö. Elimistössä on aivot, jotka johtavat koko kehon toimintaa, kädet, jotka tekevät kaikenlaista työtä, ja vatsa, joka sulattaa ruoan. Niinpä yhteiskunnassakin pitää olla ihmisiä, jotka tekevän kaikenlaista työtä, ja ihmisiä, joille muut ovat alistettuja ja jotka kuluttavat muiden työn hedelmiä.

Ihmiskunnan historia osoittaa kuitenkin, että ihmiset ovat eläneet satojatuhansia vuosia tuntematta luokkajakautumista, luokkariistoa ja sortoa.

Ihmiskunnan historian perustuotantotavat

Historia tuntee viisi perustuotantotapaa: alkukantaisen kommunismin, orjanomistusjärjestelmän, feodalismin, kapitalismin ja sosialismin.

Alkukantainen kommunismi oli luokaton yhteiskunta. Orjanomistusjärjestelmä, feodalismi ja kapitalismi ovat riistoon perustuvan luokkayhteiskunnan eri muotoja. Sosialismi on kommunistisen yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ensimmäinen vaihe, jossa riisto on poistettu.

Orjuus, feodalismi ja kapitalismi ovat työtätekevien joukkojen kolme toisiaan seuraavaa orjuuttamisen vaihetta. Yhteistä näille kaikille yhteiskuntamuodoille on se, että tuotannon ja elämän aineelliset ehdot ovat muodossa tai toisessa hallitsevan luokan käsissä; hallitseva luokka pakottaa työtätekevät työskentelemään sen eduksi. Jokainen riiston muoto merkitsee sitä, että riistäjäluokka anastaa riistetyn luokan tuottaman lisätuotteen itselleen.

Riisto ilmaantui vasta alkukantaisen yhteiskunnan hajoamisen jälkeen, kun ihmisten työ alkoi tuottaa hieman yli kaikkein välttämättömimmän, joka oli tarpeen työtätekevien elämän ylläpitämiseksi. Alkukantaisessa yhteiskunnassa ihmiset työskentelivät yhdessä ja kuluttivat yhdessä työnsä niukat tulokset. Ihmisen työ ei tuottanut lisätuotetta.

Kun alkukantaisen kauden yhteiskuntajärjestelmää marxilaisessa kirjallisuudessa nimitetään alkukantaiseksi kommunismiksi, tarkoitetaan sillä vain sitä, että silloin ei ollut yksityisomistusta eikä riistoa eivätkä ihmiset jakautuneet luokkiin, vaan hallitsevina olivat yhteinen työ ja yhteinen omistus. Mutta alkukantaiset ihmiset olivat luontoa vastaan käytävän taistelun uuvuttamia, he asuivat pieninä toisistaan eristettyinä yhteisöinä, käyttivät alkeellisia työkaluja ja heidän elintasonsa oli äärimmäisen alhainen. Siksi alkukantainen kommunismi eroaa nykyisen kansainvälisen työväenluokan ja koko työtätekevän ihmiskunnan kommunis-

tisesta ihanteesta yhtä paljon kuin taivas maasta, kommunismista, joka on sosialistisen maiden taistelun ja rakennustyön korkein päämäärä.

Koko historian kulku todistaa, että kapitalismi on viimeinen riistoon perustuva yhteiskuntajärjestelmä. Kapitalismin kehitystä seuraa tämän järjestelmän ratkaisemattomien ristiriitojen väistämätön kasvu ja syveneminen, ennen kaikkea työväenluokan ja porvariston välisten ristiriitojen kärjistyminen. Yhteiskunnan kehityksen lainmukaisuus aiheuttaa kapitalismin historiallisen tuomion, sen tuhon yhteiskunnallisen vallankumouksen tuloksena. Tämä vallankumous suistaa porvariston vallasta ja pystyttää työväenluokan vallan. Työväenluokan historiallisena kutsumuksena on luoda uusi, riistosta vapaa sosialistinen yhteiskunta.

Tuotantotapojen vaihtumisen perusta

Yhteiskunnan tuotantovoimien kehityksen tietty taso muodostaa sen perustan, jolla ihmisten tietyt tuotantosuhteet syntyvät ja kehittyvät. Nämä tuotantosuhteet eivät synny ja kehity tyhjästä, vaan yhteiskunnan kehityksen tietyllä tasolla. Synnyttyään tuotantosuhteet vaikuttavat puolestaan valtavasti tuotantovoimien kehitykseen.

Koko aikaisemman historian aikana aina sosialistisen vallankumouksen voittoon saakka tietyt tuotantosuhteet, synnyttyään yhteiskunnan tuotantovoimien kyseisellä kehitystasolla, ovat tiettyyn aikaan saakka edistäneet näiden tuotantovoimien kehitystä. Sitten tuotantovoimat ovat kuitenkin kasvaneet vallitsevien tuotantosuhteiden puitteiden yli. Vanhojen tuotantosuhteiden, jotka ovat muodostuneet tuotantovoimien kehityksen jarruksi, on luovutettava paikkansa uusille tuotantosuhteille, jotka avaavat liikkumatilan tuotantovoimien kehitykselle. Silloin on tullut yhteiskunnallisen vallankumouksen aika. Se syrjäyttää aikansa eläneet tuotantosuhteet ja raivaa tien uusien, entistä korkeam-

malla tasolla olevien tuotantosuhteiden kehitykselle, tuotantosuhteiden, jotka vastaavat tuotantovoimien kehityksen korkeampaa tasoa.

Luokkataistelun osuus yhteiskunnan kehityksen kulussa

Ihmisten lukemattomat teot, joiden tulosta ihmiskunnan historia on, marxilaisuus on osoittanut yhteiskuntaluokkien teoiksi. Se on osoittanut, että luokkataistelu on yhteiskunnan kehityksen liikkeellepaneva voima koko pitkän historiallisen kauden aikana, jolloin yhteiskunta on koostunut vastakohtaisista luokista.

Vastakohtaisiin luokkiin jakaantuneessa yhteiskunnassa yhteiskunnan kehityksen lait raivaavat itselleen tien luokkataistelun kautta. Ihmiset pysyivät historiallisen kehityksen sokean luonnonvoiman leikkikaluina niin kauan, kunnes he oppivat näkemään yhteiskunnallisten ilmiöiden kirjavan kankaan takaa niiden liikkeellepanevan voiman, luokkataistelun, sen, että luokat eroavat toisistaan asemaltaan yhteiskunnallisen tuotannon tietyssä järjestelmässä, suhteissaan tuotantovälineisiin.

Jokaisen yhteiskunnan taloudellisen järjestelmän määräävät luokkien väliset suhteet, kunkin luokan edut ja luokkataistelun kulku. Luokkataistelu johtaa viime kädessä yhteiskunnan edistyksellisten luokkien voittoon aikansa eläneistä taantumusvoimista.

Yhteiskunnallisen vallankumouksen osuus

Yhteiskunnallinen vallankumous, joka vaihtaa aikansa eläneen yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän uuteen,

entistä korkeampaan, tapahtuu yhteiskunnan kasvaneiden tuotantovoimien ja vanhentuneiden tuotantosuhteiden välillä äärimmilleen kärjistyneiden ristiriitojen, niiden välisen selkkauksen tuloksena. Se ratkaisee tämän selkkauksen siten, että poistaa vanhat tuotantosuhteet ja raivaa tien uusille tuotantosuhteille, jotka avaavat liikkumatilan tuotantovoimien kehitykselle.

Porvarilliset tuotantosuhteet ovat yhteiskunnallisen tuotantoprosessin viimeinen sovittamattomien vastakohtaisuuksien muoto. Samalla porvarillisen yhteiskunnan uumenissa kehittyvät tuotantovoimat luovat aineelliset edellytykset näiden vastakohtaisuuksien ratkaisemiselle. Meidän aikakautemme, jonka perussisältönä on siirtyminen kapitalismista sosialismiin kaikkialla maailmassa, ennakoi ihmiskunnan siirtymistä kehityksen korkeammalle asteelle, jolloin ei enää voi syntyä ratkaisemattomia selkkauksia tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välillä.

Tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden keskinäissuhteet sosialistisessa yhteiskunnassa

Sosialistinen vallankumous ratkaisee kapitalismin kehityksen synnyttämät selkkaukset tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välillä. Se poistaa esteet tuotantovoimien kehityksen tieltä, siis kapitalistiset tuotantosuhteet, ja avaa leveän tien nykyaikaisten tuotantovoimien nopealle nousulle.

Kommunistinen yhteiskunnallis-taloudellinen järjestelmä, jonka ensimmäisenä vaiheena on sosialistinen yhteiskunta, on vapaa tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden välisestä vastakohtaisuudesta. Kapitalismista sosialismiin siirtymisen jälkeen yhteiskunnan tuotantovoimat kehittyvät ennennäkemättömän nopeasti, kuten sosialististen maiden kokemus

osoittaa. Samalla myös täydellistyvät sosialismin tuotantosuhteet. Tällä pohjalla tapahtuu sosialismin asteittainen kommunismiksi kasvaminen.

3. KANSANTALOUSTIETEEN ROOLI JA MERKITYS NYKYMAAILMASSA

Kansantaloustieteen tutkimuskohde

Kuten edellä on jo todettu, kansantaloustiede tutkii tuotannon yhteiskunnallista järjestelmää. Nyt voimme konkreettisemmin määritellä tämän tieteen tutkimuskohteen.

Tuotannon yhteiskunnallinen järjestelmä on ihmisten välille yhteiskunnan kussakin kehitysvaiheessa muodostuneiden tuotantosuhteiden kokonaisuus. Kansantaloustiede on tiede yhteiskunnan tuotantosuhteiden kehityksestä, siis niiden suhteiden kehityksestä, joihin ihmiset joutuvat tuotantoprosessissa. Se selittää yhteiskunnallista tuotantoa ja aineellisten hyödykkeiden jakoa ohjaavia lakeja yhteiskunnan kehityksen eri vaiheissa.

Tutkiessaan ihmisten tuotantosuhteita kansantaloustiede tarkastelee niitä tuotantovoimien kehitykseen liittyvinä. Tuotantovoimat näyttelevät valtavaa osaa tuotantosuhteiden muodostumisessa ja kehityksessä. Tuotantovoimat määräävät tuotantosuhteiden synnyn ja kehityksen, yksien tuotantosuhteiden vaihtumisen toisiksi. Tuotantosuhteiden jokainen muoto vaikuttaa puolestaan valtavasti tuotantovoimien kehitykseen.

Kansantaloustieteen merkitys ihmiskunnan historiallisen tien ymmärtämiselle

Paljastaessaan tuotannon ja aineellisten hyödykkeiden jaon lait yhteiskunnan eri kehitysvaiheissa kansantaloustiede antaa avaimen ihmisyhteiskunnan koko monimutkaisen historian ymmärtämiseen.

Kuten jo edellä todettiin tuotannon yhteiskunnallinen järjestelmä, ts. tuotantosuhteiden kokonaisuus, joka muodostaa kansantaloustieteen tutkimuskohteen, on sinä reaalisena perustana, jolle kohoaa vastaava päällysrakenne poliittisten, oikeudellisten, ideologisten ym. laitosten ja suhteiden muodossa. Samalla tämä tietylle taloudelliselle perustalle syntynyt päällysrakenne näyttelee valtavaa osaa. Se ei suinkaan ole perustan passiivinen lisäke.

Yhteiskuntaelämän poliittisten, oikeudellisten ja ideologisten muotojen kehitys perustuu taloudellisten suhteiden kehitykseen; kuitenkin ne kaikki vaikuttavat toinen toisiinsa ja yhteiskunnan taloudelliseen perustaan. Tässä on kysymys vuorovaikutuksesta taloudellisen välttämättömyyden pohjalla, joka viime kädessä aina raivaa itselleen tien. Vuorovaikutuksen olemassaolo ei merkitse toisiinsa vaikuttavien voimien yhdenvertaisuutta, päinvastoin, taloudellinen liike on niiden joukossa paljon voimakkaampi, aloitteellisempi ja ratkaisevampi.

Kansantaloustieteen luokkaluonne

Marxilainen kansantaloustiede koskee kapitalistisen yhteiskunnan luokkataistelun kaikkein kärkevimpiä ja polttavimpia kysymyksiä. Se on välittömästi tekemisissä eri luokkien aineellista asemaa koskevien kysymysten kanssa. Se kajoaa kapitalistisen yhteiskunnan perusluokkien elin-

tärkeimpiin etuihin. Se asettaa ja ratkaisee kysymyksen itse tämän yhteiskunnan olemassaolosta.

Kansantaloustiede on puoluekantaista luokkatiedettä. Luokkiin jakautuneessa yhteiskunnassa työväenluokkaa riistävällä porvaristolla ja kapitalistisen riiston kohteeksi joutuneella työväenluokalla ei voi olla samanlaista kantaa talouselämän ongelmiin. Ei ole ihme, että porvarilliset taloustieteilijät kaikin keinoin yrittävät kaunistella ja oikeuttaa riistojärjestelmää. Sen roomalaisten orjanomistajien edustajan tapaan, josta aikaisemmin oli puhetta, he yrittävät todistaa, että porvarillinen järjestelmä vastaa ihmisluontoa, että se on ikuinen. Mutta historian kokemus, sosialistisen maailmanjärjestelmän synty ja menestyksellinen kehitys kumoavat tämänkaltaiset väitteet.

Marxilais-leniniläisen kansantaloustieteen todella tieteellisen luonteen syyt ja ilmeneminen

Tieteellisen kommunismin perustanlaskijat Marx ja Engels muuttivat kansantaloustieteen todelliseksi tieteeksi. Tämä tiede imi itseensä, kehitti ja muokkasi kaiken sen parhaan, mitä klassinen porvarillinen taloustiede oli luonut huomattavien edustajien Adam Smithin ja David Ricardon hahmossa. Työväenluokan ideologeina esiintyen Marx ja Engels muuttivat kansantaloustieteen porvariston tieteestä työväenluokan tieteeksi. Marxin, Engelsin ja Leninin luoma työväenluokan kansantaloustiede antaa ainoan todella tieteellisen selvityksen talouselämän ilmiöistä niiden koko monimutkaisuudessa ja monisärmäisyydessä työväenluokan kannalta.

Työväenluokan luokkaedut ovat yhtä yhteiskunnan edistyksellisen kehityksen jokapäiväisten tarpeiden kanssa. Siksi työväenluokka ei pelkää yhteiskunnan kehityslakien mahdollisimman täydellistä ja täsmällistä tiedostamista,

vaan päinvastoin on erittäin kiinnostunut tällaisesta tiedostamisesta. Työväenluokan kansantaloustiede ei pelkää totuutta, koska työväenluokka on yhteiskunnan edistyksellisin luokka, joka rohkeasti katsoo tulevaisuutta silmiin.

Marxilaisuus on suorittanut perusteellisen vallankumouksen kansantaloustieteessä. Se vallankumouksellisti tämän tieteen sen perusteista — sen tutkimuskohteen käsitteestä — alkaen.

Marxilaisuuden edeltäjät kansantaloustieteessä tarkastelivat tavaraa, rahaa, pääomaa, voittoa, korkoa ja niiden kaltaisia taloudellisia ilmiöitä esineiden välisinä suhteina, esineiden ominaisuuksina. Marxilaisuus osoitti tämän katsomuksen virheelliseksi. Siellä, missä porvarilliset taloustieteilijät näkivät esineiden välisiä suhteita, Marx paljasti ihmisten väliset suhteet. Juuri ihmisten väliset tuotantosuhteet muodostavat kansantaloustieteen tutkimien taloudellisten ilmiöiden sisällön.

Marxilaisuuden yhteiskuntatieteissä suorittamaa vallankumousta voidaan verrata Darwinin luonnontieteissä suorittamaan vallankumoukseen. Ennen Darwinia elävää luontoa pidettiin jonain jähmettyneenä ja muuttumattomana. Darwinismi teki lopun tästä katsomuksesta ja osoitti, että orgaanisessa luonnossa tapahtuu jatkuvaa liikettä ja jatkuvia muutoksia. Samanlaisen kumouksen suoritti marxilaisuus yhteiskuntatieteessä. Aikaisemmat käsitykset yhteiskunnan muuttumattomuudesta ja liikkumattomuudesta se korvasi sopusuhtaisella opilla, joka paljastaa yhteiskunnan kehityksen lait, yhden yhteiskuntamuodon vaihtumisen toiseen. Yhteiskunnan tutkimiseen sovellettiin samaa kehitysperiaatetta, joka on kaiken tieteellisen tiedostamisen eräänä perustana.

Marxilaisuus tarkastelee talouselämän ilmiöitä niiden liikkeessä, niiden kehityksessä alemmista muodoista ylempiin. Marxilaisen kansantaloustieteen menetelmänä on materialistinen dialektiikka, joka opettaa suhtautumaan yhteiskunnan talouselämään jatkuvasti etenevän liikkeen,

vanhan kuolemisen ja uuden syntymisen sekä yksien muotojen toisiksi vaihtumisen kannalta.

Marxilaisuuden perustanlaskijat ratkaisivat loistavasti vaikeudet, joiden eteen heidän edeltäjiensä, porvarillisen klassisen taloustieteen edustajien ajatus avuttomana pysähtyi. He osoittivat, että kapitalismin suhteet ja lait eivät ole ikuisia ja muuttumattomia eikä kaikkien yhteiskuntien yleisiä lakeja, vaan päinvastoin syntyvät yhteiskunnan tietyllä kehitystasolla ja häviävät väistämättömästi ja vaihtuvat uusiin, korkeampiin yhteiskunnan etenevässä kehitysprosessissa.

Marxilais-leniniläisen kansantaloustieteen luovan ja tehokkaan luonteen syyt ja ilmeneminen

Marxilaisuus ei ole dogmi, vaan toimintaohje. Jokainen teko vaatii luonnollisesti ennen kaikkea niiden historiallisten ehtojen täsmällistä huomioonottamista, joissa teko on toteutettava. Historialliset ehdot puolestaan muuttuvat, ja meidän aikanamme ne muuttuvat nopeammin kuin milloinkaan aikaisemmin. Tästä johtuu, että kansantaloustieteen on kehityttävä reaalisen historiallisen tilanteen muuttumisen mukana. Näin ollen sen yksityiset asettamukset ja johtopäätökset eivät voi olla muuttumatta, ne on korvattava uusilla asettamuksilla ja johtopäätöksillä, jotka vastaavat uutta historiallista tilannetta.

Kuten marxismi-leninismillä yleensä, marxilais-leniniläisellä kansantaloustieteelläkin on luova ja tehokas luonne. Se kehittyy mitä kiinteimmässä yhteydessä työväenliikkeen käytäntöön, työväenluokan ja kaikkien työtätekevien taistelun käytäntöön sosialismin ja kommunismin puolesta ja täydentyy uusilla teoreettisilla asettamuksilla historiallisen kokemuksen yleistämisen pohjalla.

K. Marxin ja F. Engelsin opin ja tekojen nerokas jatkaja V. I. Lenin rikastutti suuresti marxilaista kansan-

taloustiedettä, kuten marxilaista oppia yleensäkin, ja kohotti sen uudelle, entistä korkeammalle tasolle. Hän paljasti kapitalismin viimeisen kehitysasteen, imperialismin, olemuksen ja erikoisuudet. Hän varusti työväenluokan ja kaikki työtätekevät tiedoilla sosialismin ja kommunismin taloudellisen rakentamisen teistä. Marxilais-leniniläinen kansantaloustiede kehittyy jatkuvasti kansainvälisen kommunistisen liikkeen kollektiivisen ajattelun tuloksena.

Maailman kapitalismin ja työväenluokan vallankumouksellisen taistelun kehitys vahvistaa täydellisesti kapitalismin ja sen korkeimman vaiheen, imperialismin, marxilais-leniniläisen analyysin. Maailman sosialismin kehitys vahvistaa täydellisesti marxilais-leniniläisen opin sosialismista ja kommunismista.

Marxilaisuus taloudellisten käsitteiden ilmaisijana

Kansantaloustiede tutkii talouselämän ilmiöitä. Jokaisella näillä ilmiöillä on omat erikoispiirteensä ja erikoisuutensa. Niiden ohella suurilla ilmiöryhmillä on tiettyjä yhteisiä piirteitä.

Niinpä tiede, törmätessään lukemattomiin tavaran tavaraan vaihtumisen tapauksiin, selittää tavaraa taloudellisena ilmiönä luonnehtivat yhteiset piirteet. Rahan ja sen kiertokulun eri aikoina ja eri kansoilla tutkimisen pohjalla tiede paljastaa ne yhteiset piirteet, jotka ovat ominaisia rahalle eräänä taloudellisen todellisuuden ilmiönä. Kansantaloustiede tutkii niin ollen jokaista taloudellista ilmiötä sen yleisessä muodossa.

Taloudellisten ilmiöiden yleistetyt ilmaisut, joiden kanssa kansantaloustiede on tekemisissä, ovat nimeltään taloudellisia käsitteitä. Silloin kun puhutaan esim. rahasta, ei tarkoiteta tietynlaista summaa tiettyä rahaa, vaan niitä piirteitä ja erikoisuuksia, jotka ovat ominaisia rahalle

yleensä, sen kaikille konkreettisille lajeille ja muodoille. Selvitettyään nämä rahan yleiset piirteet erityisenä taloudellisena käsitteenä erotukseksi esim. tavarasta, pääomasta jne. kansantaloustiede käsittelee rahan peruslajit ja muodot ja määrittelee kunkin rahalajin erikoispiirteet.

Marxilaisuus on osoittanut, etteivät taloudelliset käsitteet ole mitään muuta kuin ihmisten välisten tuotantosuhteiden teoreettista ilmaisua. Niinpä porvarilliset taloustieteilijät väittävät esim., että pääoma on tietty esineiden summa: rakennukset, kalusto, koneet, raaka-ainevarastot jne. Marxilaisuus osoitti, että kaikki nämä esineet ovat tuotantovälineitä, mutta pääoman olennoitumaksi ne muodostuvat vasta tiettyjen yhteiskunnallisten suhteiden vallitessa, nimenomaan silloin, kun ne kuuluvat yksityisomistajille ja kun niitä käytetään palkkatyöläisten riistoon.

Näin selvitettiin, että pääoma ei ole esine, vaan yhteiskunnallinen suhde. Se on suhde riistävien kapitalistien ja riistettävien palkkatyöläisten välillä. Tämä yhteiskunnallinen suhde on sidottu esineisiin, olennoituu esineissä — tuotantovälineissä, mutta ei itse ole esine.

Taloudellisten käsitteiden historiallisesti väliaikaisen luonteen merkitys

Taloudelliset käsitteet eivät ole muuttumattomia ja ikuisia. Niillä on yhtä väliaikainen luonne kuin tuotantosuhteillakin, joiden ilmaisua ne ovat.

Marxilaisuuden perustanlaskijat ensimmäisinä paljastivat taloudellisten käsitteiden historiallisesti väliaikaisen luonteen. Tämä löytö muodostaa marxilaisuuden kansantaloustieteessä suorittaman vallankumouksellisen käänteen oleellisen puolen.

Marxilaisuuden edeltäjillä kansantaloustieteessä taloudelliset käsitteet, kuten arvo, työpalkka, pääoma ym. olivat

muuttumattomia ja ikuisia käsitteitä, jotka heidän mielestään olivat ominaisia jokaiselle yhteiskunnalle yleensä. Tietäen, että aikanaan on ollut yhteiskunta, jossa ei ollut voittoa, pääomaa eikä työpalkkaa, he julistivat tällaisen yhteiskunnan alkukantaiseksi, jota ei tarvitse ottaa huomioon, koska yhteiskunnan todellinen kehitys alkaa muka vasta kapitalismin synnystä ja kehityksestä sille ominaisine suhteineen.

Taloudellisten käsitteiden väliaikaisen luonteen paljastamisen ansiosta todistettiin ensi kertaa taloustieteen historiassa, että kapitalismi ei ole absoluuttinen tuotantotapa, vaan tietty historiallinen vaihe ihmisyhteiskunnan kehityshistoriassa. Kapitalismi syntyy ja kehittyy tietyissä historiallisissa oloissa. Tietyissä historiallisissa oloissa sen pitää poistua historian näyttämöltä, kuolla ja luovuttaa paikkansa uudelle, korkeammalle yhteiskunnallisten suhteiden järjestelmälle.

Marxin ja Engelsin edeltäjät taloustieteessä eivät porvariston ideologeina voineet nähdä kapitalismin historiallisesti väliaikaista luonnetta, koska jokainen ajatus siitä, että kapitalismin on jolloinkin kuoltava, oli porvaristolle sopimaton ja sietämätön. Marxilaisuuden perustanlaskijat taas suhtautuivat kansantaloustieteeseen, kuten kaikkiin muihinkin yhteiskuntatieteisiin uuden luokan edustajina, työväenluokan ideologeina.

Abstraktisuuden osuus kansantaloustieteessä

Kansantaloustieteen tutkima jokainen yhteiskunnan taloudellinen rakenne on erittäin monimutkainen. Jos sitä kuvataan pinnallisesti, ilman erittelyä, ei synny tieteellistä tiedostamista, vaan kaaos. Tieteellinen tiedostaminen eroaakin pinnallisesta tarkkailusta siinä, että se tunkeutuu asioiden olemukseen, paljastaa ilmiöiden sisäiset pontimet.

Erotukseksi luonnontieteistä — fysiikasta, kemiasta

yms. kansantaloustiede ei voi taloudellisia muotoja eritellessään käyttää mikroskooppia tai kemiallisia reagensseja, tehdä kokeita keinotekoisesti luoduissa laboratorio-olosuhteissa. Kaiken tämän korvaa abstraktiomenetelmä.

Jo marxilaisuuden edeltäjät käyttivät abstraktiomenetelmää kansantaloustieteessä. Kansantaloustieteen porvarillisen klassisen koulukunnan edustajat eivät kuitenkaan osanneet käyttää tätä menetelmää taloudellisten ilmiöiden ja niitä ohjaavien lakien todellisen olemuksen paljastamiseen.

Marxilaisuuden edeltäjät kansantaloustieteessä turvautuivat mielellään robinsonismiin. He olivat sitä mieltä että monia kapitalistisen tuotantotavan ilmiöitä voidaan tutkia kaikkein puhtaimmassa muodossaan, jos kuvitellaan Robinson ja seurataan hänen tekojaan. Muissa tapauksissa he ottivat esikuvikseen alkukantaisia kalastajia ja metsästäjiä yrittäen heidän tekojaan erittelemällä tutkia taloudellisia lakeja.

Marxilaisuus paljasti tämänkaltaisen abstraktion virheellisyyden. Se osoitti, ettei abstraktion tehtävänä ole heittää sivuun kyseisen yhteiskuntajärjestelmän kaikkia konkreettisia piirteitä ja tulkita "yhteiskuntaa yleensä". Tällainen menetelmä ei voi antaa mitään muuta kuin sisällöttömiä yleisiä järkeilyjä, koska yhteiskunta on aina ja kaikkialla olemassa vain historiallisesti konkreettisena järjestelmänä.

Tieteen tehtävänä on etsiä monimutkaisesta yhteiskuntakokonaisuudesta sen luonteenomaiset, sen luovat piirteet. Näiden keskeisten, kyseisen ilmiön muodostavien ainesten erottaminen antaa tulokseksi abstraktion sanan marxilaisessa mielessä, heijastaa syvästi todellisuutta, johon se on kiinteästi sidottu. Juuri tällaisia ovat abstraktiset käsitteet, joiden kanssa taloustiede on tekemisissä. Marxilaisen kansantaloustieteen käsitteet ovat kaikkein perustavimpien ja kaikkein laajamittaisimpien taloudellisten ilmiöiden ilmaisua.

Vastakohtana idealismille, joka käyttää elottomia, reaalisesta maailmasta irroitettuja abstraktioita ja abstraktisia

kaavoja, marxismi-leninismi näkee abstraktiossa esineisiin tai prosesseihin sisältyvän yhteisen sisällön yleistetyn loogisen ilmaisun. Irrottautuessaan ulkoisen maailman esineiden konkreettisten tuntomerkkien lukuisuudesta tieteellinen tiedostaminen laatii abstraktisia käsitteitä, jotka palvelevat todellisuudessa olevien kaikkein oleellisimpien suhteiden ja yhteyksien selvillesaamisen välineinä.

Siksi yhteiskuntaelämän prosessien tieteellisellä tiedostamisella on valtava merkitys käytännölle, erityisesti työväenluokan vallankumoukselliselle taistelulle sosialismin puolesta ja käytännölliselle toiminnalle sosialistisen yhteiskunnan luomiseksi ja edelleen kehittämiseksi.

Taloudellisen lain olemus

Kansantaloustieteen päätehtävänä on yhteiskunnan kehityksen taloudellisten lakien selvittäminen.

Lailla tiede ymmärtää ilmiöiden sisäisen kestävän yhteyden, niiden olemuksen. Ilmiöiden sisäinen yhteys on olemassa riippumatta siitä haluammeko me sitä vai emme. Toisin sanoen yhteiskunnan, kuten luonnonkin laeilla on objektiivinen luonne, ne eivät riipu ihmisten tahdosta ja tajunnasta. Mutta ihmiset voivat tiedostaa nämä lait ja käyttää niitä hyväkseen.

Luonnon lakien tiedostaminen antaa ihmisille tehokkaan aseen sen sokeiden voimien alistamiseen ja käyttämiseen ihmisen eduksi. Sanokaamme salaman synnyttävä sähkövoima on toinen asia kuin se sähkövoima, jota ihminen käyttään tuotantoon, valaistukseen jne. Yhteiskuntaelämässä vaikuttavien lakien tiedostaminen antaa ihmisille perustan näiden lakien tuntemukseen perustuvalle käytännön toiminnalle.

Kansantaloustieteen selvittämät lait ilmaisevat talouselämän ilmiöiden sisäisen yhteyden ja niiden tietyissä oloissa vaikuttavan keskinäisyhteyden.

Kansantaloustieteen opetukset meidän aikamme ihmisille

Paljastaessaan kapitalismin taloudelliset lait marxilais-leniniläinen kansantaloustiede ei vain selvitä tämän yhteiskunnan olemassaolon ehtoja, vaan myös sen kehityksen suunnan. Siten kansantaloustiede paljastaa luokkataistelun reaalisen perustan porvarillisessa yhteiskunnassa ja osoittaa työväenluokalle tien sosialismiin. Juuri porvarillisen yhteiskunnan taloudellisen kehityksen lakien selvittäminen onkin kapitalismin tuhon ja kommunismin voiton historiallisen väistämättömyyden syvää tieteellistä perustelua.

Kansantaloustiede osoittaa, että kapitalismi on muodostunut esteeksi yhteiskunnan etenevän kehityksen tiellä. Nykyinen monopolistinen kapitalismi kärjistää kaikki porvarillisen järjestelmän ristiriidat äärimmilleen.

Samalla kansantaloustiede osoittaa, että sosialismi tulee aikansa eläneen kapitalistisen järjestelmän tilalle, koska se on kapitalismiin verrattuna korkeampi järjestelmä. Sosialismin voitto johtuu yhteiskunnan kehityksen taloudellisista laeista aivan samoin kuin kapitalismin tuhokin.

Kansantaloustiede paljastaa sosialismin ratkaisevan paremmuuden kapitalismiin verrattuna, perustelee sosialismin voiton historiallisen lainmukaisuuden ja väistämättömyyden taloudellisessa kilpailussa kapitalismin kanssa.

Kansantaloustieteen paikka marxismi-leninismin teoriassa

Kansantaloustieteellä on valtava merkitys tieteellisen maailmankatsomuksen muotoutumisessa. Marxismi-leninismi lähtee siitä, että yhteiskuntaelämän perustana on ihmisten tuotannollinen toiminta. Paljastaessaan lait, joiden

mukaan yhteiskunnallinen tuotanto kehittyy, kansantaloustiede antaa samalla avaimen yhteiskunnan kehityksen koko monimutkaisen prosessin ymmärtämiseen.

Luonnehtiessaan marxilaisen teorian peruspiirteitä Lenin osoitti, että juuri taloudellinen oppi on kaikkein syvintä, monipuolisinta ja yksityiskohtaisinta sen vahvistusta. Tätä oppia Lenin piti marxilaisuuden pääsisältönä tieteellisen sosialismin opissa.

Kun marxilais-leniniläiset puhuvat kapitalismin sosialismiksi vaihtumisen väistämättömyydestä, sosialismin paremmuudesta kapitalismiin verrattuna, he eivät nojaudu sokeaan uskoon eikä omiin subjektiivisiin toiveisiinsa vaan yhteiskunnan kehityksen objektiivisten lakien täsmälliseen tieteelliseen tuntemukseen. Tämän ansiosta marxismi-leninismillä ainoana todellisena tieteenä ihmisyhteiskunnan elämästä ja kehityksestä on valtavia etuja porvarilliseen ideologiaan ja porvarilliseen tieteeseen verrattuna, sillä nämä eivät kykene tunkeutumaan yhteiskuntaelämän prosessien sisälle, selvittämään niiden olemusta ja määrittelemään yhteiskunnan kehityksen suuntaa.

Nykytodellisuus asettaa marxilais-leniniläisen tieteen eteen valtavan monimutkaisia ja tärkeitä tehtäviä. Historia on valtavasti nopeuttanut kulkuaan ja vanhan filosofin sanat, että samaan veteen ei voi astua kahta kertaa, eivät ole vielä milloinkaan saaneet niin havainnollista vahvistusta. Aikalaistemme silmissä, kansojen edistyksellisten voimien tehokkaalla osanotolla tapahtuu yhteiskunnan taloudellisessa, poliittisessa ja henkisessä elämässä mitä syvimpiä muutoksia. Vain marxilais-leniniläinen tiede kykenee tutkimaan näitä muutoksia, paljastamaan elämässä ilmenevät lainmukaisuudet ja kehityssuuntaukset. Sille vihamielinen porvarillinen tiede taas polkee paikallaan osoittaen voimattomuutensa aikamme perusongelmien edessä.

II OSA. KAPITALISMI.

Kun ryhdytään tutkimaan kapitalismia, on otettava huomioon, että tämä järjestelmä kulkee kehityksessään kahden vaiheen kautta. Nämä vaiheet ovat esimonopolistinen, joka vallitsi 1800-luvun viime vuosikymmenille saakka, ja monopolistinen (imperialistinen), joka vakiintui lopullisesti teollisesti kehittyneissä maissa 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa. Koska kysymyksessä on saman tuotantotavan kaksi vaihetta, on selvää, että molemmilla vaiheilla on sama perusta. Nykyisellä monopolistisella kapitalismilla on kuitenkin oleellisia eroja vanhaan esimonopolistiseen kapitalismiin verrattuna.

Tämän osan kahdessa ensimmäisessä luvussa käsitellään kapitalismin yleisiä piirteitä, jotka muodostuivat jo sen esimonopolistisessa vaiheessa. Kolmannessa luvussa käsitellään monopolistisen kapitalismin erikoisuuksia.

1. KAPITALISTISEN RIISTON OLEMUS

Kapitalismin taloudellisten lakien toiminta

Kapitalismin taloudelliset lait toimivat luonnonvoimaisesti, kuten sokeat voimat, jotka raivaavat itselleen tien lukemattomien heilahtelujen ja poikkeamien keskellä. Kapitalismin taloudellisten lakien erikoisuutena on, että ne

esiintyvät ihmisiin nähden ulkoisina voimina, joita yhteiskunta ei voi hallita.

Taloudellisten lakien toiminnan luonnonvoimainen luonne kapitalismissa johtuu siitä, että yhteiskunnallinen tuotanto on yksityisomistajien, kapitalistien käsissä. Kukin heistä harjoittaa tuotantoa voiton ja sitä paitsi mahdollisimman suuren voiton saavuttamiseksi. Näissä oloissa ei ole eikä voi olla tuotannon määrätietoista yhteiskunnallista johtoa. Kapitalistisessa yhteiskunnassa hallitsee tuotannon anarkia.

Jokaisessa järjestelmässä on yhteiskunnan olemassaololle välttämätöntä tuotantovälineiden ja työvoiman jako eri tuotantoalojen ja talouden sektorien välillä. Kuluneet tuotantovälineet on korvattava uusilla, jotta tuotanto voisi jatkua. Jos jonkun maan kansantalous ja väestö kuluttaa vuodessa sanokaamme esim. 100 milj. tonnia hiiltä, sitä on välttämättä tuotettava yhtä suuri määrä.

Kapitalismissa välttämättömät eri tuotannonhaarojen väliset suhteet muotoutuvat luonnonvoimaisesti, tavaroiden hintojen, voiton suhdeluvun, koron suuruuden, osakkeiden pörssikurssin jne. heilahtelujen tuloksena. Tasasuhtaisuus tässä epäjärjestyksen valtakunnassa muodostuu vain alojen välisten välttämättömien määräsuhteiden jatkuvan rikkoutumisen ja talouskriisien tietä, viimemainittujen aika ajoin keskeyttäessä tuotannon ja aiheuttaessa valtavaa vahinkoa.

Kapitalistisen tuotantotavan taloudelliset lait toteutuvat vain keskimääräisinä, lukemattomien heilahtelujen ja poikkeamien keskellä. Ne raivaavat itselleen tien väkivaltaisesti, lakeina, jotka vaikuttavat painovoimalain tapaan silloin, kun talo sortuu päällesi. Olosuhteissa, jolloin yhteiskunnallisen työn jako on yksityisten kapitalistien tai kapitalististen yritysten satunnaisten, toinen toisensa tuhoavien pyrkimysten käsissä ja jolloin jokainen tuottaja haluaa saada enemmän voittoa, tuotantotavan sisäinen laki raivaa itselleen tien vain heidän kilpailunsa kautta, kaikkien jatkuvassa sodassa kaikkia vastaan.

Tavaran erittelyn rooli kapitalismin tutkimisessa

Kapitalistisessa yhteiskunnassa suurin osa tavaroista tuotetaan myyntiä varten. Tuotetta, jota ei ole valmistettu välitöntä kulutusta, vaan vaihtoa, myyntiä varten, nimitetään kansantaloustieteessä tavaraksi. Tuotantoa vaihtoa, myyntiä varten nimitetään tavaratuotannoksi erotukseksi luonnollisesta tuotannosta, jossa työn tuotteet kulutetaan saman talouden piirissä, jossa ne on tuotettu.

Koko alkukantaisen yhteisön ajan ihmiset elivät luontaistaloudessa. Tavaratuotanto syntyi vasta alkukantaisen yhteisön hajotessa jolloin ilmaantui tuotantovälineiden yksityisomistus. Se vallitsi orjanomistusyhteiskunnassa ja feodalismissa, mutta ei näytellyt sinä aikana ratkaisevaa osaa. Luontaistalous oli vallitsevana. Maaorjatalonpoika antoi huomattavan osan työnsä tuotteista tilanomistajalle, mutta ei saanut mitään vastikkeeksi. Pitkän ajan kuluessa vain pieni osa tuotteista tuotettiin myytäväksi markkinoilla. Suuri osa niistä kulutettiin samassa taloudessa, jossa ne tuotettiinkin.

Tavaratuotanto on kehittynyt huomattavasti jo feodalismin hajoamiseen mennessä, mutta täydellisen herruuden se saavuttaa vasta kapitalismissa.

Kapitalistiset tuotantolaitokset valmistavat kaikki tuotteensa myyntiä varten. Pientuottajat, talonpojat myyvät kapitalismin kehittyessä yhä suuremman osan tuotteistaan markkinoilla. Kapitalismin kaudella miltei kaikki tuotantovälineet ja kulutustarvikkeet myydään ja ostetaan. Näin ollen tavaratuotannosta tulee yleinen ja kaiken käsittävä.

Tieteellinen tiedostaminen, jolla on kohteenaan yhteiskuntaelämän monimutkainen kuva, erottaa siitä ennen kaikkea kaikkein yksinkertaisimmat suhteet. Kapitalistisessa yhteiskunnassa tällaisena yksinkertaisimpana suhteena on tavaroiden vaihto. Siksi kansantaloustiede alkaakin kapitalismin tutkimisen juuri tavaran erittelystä. Erittely

paljastaa tässä mitä yksinkertaisimmassa ilmiössä, tässä porvarillisen yhteiskunnan "solussa" kapitalistisen yhteiskunnan kaikkien ristiriitojen idut, ja seuraa myöhemmin tämän yhteiskunnan ja sen ristiriitojen kehitystä alusta loppuun saakka.

Tavaratuotannon syntymisen ehdot

Tavaratuotanto syntyy ja kehittyy yhteiskunnallisen työnjaon pohjalta.

Yhteiskunnan olemassaolon ensi vaiheissa ihmisen työ oli varsin vähätuottoista ja työkalut alkeellisia. Mutta jo silloin syntyivät työnjaon ensimmäiset idut: Se oli työnjakoa sukupuolten ja ikäryhmien kesken. Miehet metsästivät, naiset keräsivät kasveja ja lapset auttoivat voimiensa mukaan.

Tuotannon kehittyessä edelleen syntyy yhteiskunnallinen työnjako. Ihmisten työtoiminta jakaantuu itsenäisiin lajeihin tai aloihin. Maanviljelykselle edullisilla seuduilla heimot siirtyivät maanmuokkaukseen, muilla seuduilla ne erikoistuvat karjanhoitoon. Käsityöammattien ilmaantuminen antaa valtavan sysäyksen työnjaolle.

Tekniikan edistyminen ja tuotantovälineiden kehitys johtavat yhteiskunnallisen työnjaon syvenemiseen. Teollisuus irtaantuu maataloudesta. Teollisuudessa syntyy yhä uusia ja uusia aloja. Yhteiskunnallisen työnjaon syntyminen ja kasvu liittyvät kiinteästi tuotantovoimien ja työn tuottavuuden kehitykseen. Kuitenkin on otettava huomioon, että työnjakoa oli olemassa jo ennen tavaratuotannon ilmaantumista. Yhteiskunnallinen työnjako oli monissa alkukantaisissa yhteisöissä jo kehittynyttä. Jokaisessa yhteisössä oli käsityöläisiä: seppä, savenvalaja, mylläri jne. Nämä käsityöläiset palvelivat yhteisön tarpeita. Yhteisö puolestaan elätti heidät sen palkaksi, antoi heille maataloustuotteita.

Jotta luontaistalous olisi muuttunut tavarataloudeksi, tarvittiin työnjaon lisäksi myös toinen tärkeä ehto. Se oli tuotantovälineiden yksityisomistus. Kun käsityöläinen lakkaa olemasta yhteisön jäsen ja muuttuu tuotantovälineidensä yksityisomistajaksi, hän myy työnsä tuotteita, ja nämä tuotteet muuttuvat tavaraksi.

Näin ollen tavaratuotannon syntymisen edellytyksinä ovat ensiksi yhteiskunnallinen työnjako ja toiseksi tuotantovälineiden yksityisomistus.

Tavaran ominaisuudet

Tullakseen tavaraksi työn tuotteen on ennen kaikkea tyydytettävä joku ihmisen tarve. Juuri tässä on työn tuotteen hyödyllisyys. Työn tuotteen tämä ominaisuus tekee siitä käyttöarvon.

Lihan tai maidon käyttöarvo on siinä, että nämä tuotteet tyydyttävät ihmisen ravinnontarvetta. Leningin, päällystakin ja jalkineiden käyttöarvo on siinä, että nämä esineet palvelevat ihmisiä heidän vaatetustarpeensa tyydyttämisessä. Käyttöarvoa on monilla esineillä, jotka eivät ole yleensä työn tuotteita, kuten esim. lähdevedellä sekä villien puiden hedelmillä.

Työn tuotteet tyydyttävät ihmisten tiettyjä tarpeita sekä luontais- että tavarataloudessa. Leipä, jonka talonpoika valmistaa omaa kulutustaan varten, tyydyttää hänen ravinnontarvettaan. Se on käyttöarvo. Mutta tavaraksi tultuaan leipä saa vielä toisen tärkeän ominaisuuden: se voidaan vaihtaa mihin hyvänsä muuhun tavaraan.

Näin ollen tavara on, ensiksikin ihmisen jotakin tarvetta tyydyttävä esine ja toiseksi toiseen esineeseen vaihdettava esine.

Tavaroita vaihdetaan toisiin tietyissä määräsuhteissa. Sanokaamme säkki jauhoja vaihdetaan saapasparii. Tava-

ran ominaisuutta vaihtua tietyssä määräsuhteessa toiseen tavaraan nimitetään sen vaihtoarvoksi (tai yksinkertaisesti arvoksi). Tämä on työn tuotteen saama uusi piirre silloin, kun se muuttuu tavaraksi.

Näin ollen tavaralla on kaksi ominaisuutta: käyttöarvo ja arvo.

Vaihtoarvo (eli vain arvo) on ennen kaikkea suhde, jossa tietty määrä yhdenlaisia käyttöarvoja vaihtuu toisenlaisiin käyttöarvoihin. Määräsuhteet, joissa tavarat vaihtuvat toisiin voivat ensi silmäyksellä tuntua satunnaisilta. Ja todellakin ne heilahtelevat usein, toisinaan melko huomattavastikin. Nämä muutokset tapahtuvat kuitenkin tietyn keskiarvon ympärillä. Kaikista heilahteluista huolimatta kuparitonnin hinta on aina kalliimpi kuin rautatonni ja halvempi kuin hopeatonni kullasta puhumattakaan, vehnätonni on ruistonnia kalliimpi jne.

Tavaran toiseen tavaraan vaihtumisen määräsuhteen määräytyminen

Usein joudutaan vertaamaan mitä erilaisimpia esineitä toisiinsa, mutta siinä on välttämätöntä, että niillä olisi jotain yhteistä. Jokainen määrällinen vertailu edellyttää tiettyä yhteistä laatua, verrattavien esineiden yhteistä ominaisuutta. Edelleen on välttämätöntä, että tämä ominaisuus on mitattavissa.

Sanomme esim., että jokin kivi on verrannollinen kahteen jauhosäkkiin. Kivellä ja jauhosäkeillä on jotakin yhteistä ja nimenomaan paino. Se mahdollistaa sellaisten erilaisten esineiden kuin jauhosäkkien ja kiven vertailun. Kummankin esineen paino mitattiin ja osoittautui, että kivi painaa yhtä paljon kuin kaksi jauhosäkkiä.

Mutta jos mitta viljaa vaihdetaan esim. kymmeneen hevosenkenkään, se merkitsee, että kyseisillä tavaroilla on

myös jotain yhteistä. Mikä näiden kahden erilaisen tavaran yhteinen ominaisuus mahdollistaa niiden vertaamiseen toisiinsa?

Tämä ominaisuus ei ole paino, tilavuus tai lujuus, onhan viljamitalla ja kymmenellä hevosenkengällä täysin erilainen paino, tilavuus ja muut fyysiset ominaisuudet. Se ei ole myöskään kummankaan tavaran hyödyllisyys, sillä niiden hyödyllisyys on täysin erilaista. Täysin erilaisen käyttöarvon omaavilla tavaroilla on vain yksi yhteinen ominaisuus ja nimenomaan se, että ne ovat työn tuotteita.

Todellakin, kumpikin tavara on tuotettu ihmistyöllä. Siihen sisältyy niiden yhteinen ominaisuus. Tämä ominaisuus voidaan mitata, sillä työtä mitataan kyseisen tavaran tuottamiseen käytetyn ajan määrällä.

Tavaroiden tuottamiseen käytetyn työn määrä määrääkin ne suhteet, joiden mukaan tavarat vaihdetaan toisiin.

Tavaroiden vaihtosuhteiden perustana on niiden tuottamiseen uhrattu työ. Monet tavarat, jotka aikaisemmin olivat kalliita, ovat huomattavasti halventuneet sen jälkeen kun niiden tuottamiseen käytetyn työn määrä on tekniikan kehittyessä vähentynyt. Niinpä alumiini oli vielä vuosisatamme alussa kymmeniä kertoja hopeaa kalliimpaa. Mutta nyt sen hinta on huomattavasti halvempi kuin hopean. Sähkötekniikan kehitys on tehnyt mahdolliseksi tuottaa alumiinia huomattavasti vähemmällä työn kulutuksella.

Niin kauan kuin vaihto oli verraten harvinainen ilmiö, tuotteita vaihdettiin keskenään satunnaisissa määräsuhteissa. Tilanne muuttui, kun huomattava osa yhteiskunnassa valmistetuista tuotteista alkoi tulla vaihtoon. Yhä useammin alettiin noudattaa tavaranvaihdossa sellaisia suhteita, jotka vastasivat niiden tuottamiseen käytettyä työn määrää.

Tavaraan olennoitunut työ muodostaa tämän tavaran arvon. Tavaroiden vaihtaminen niiden arvon, so. niiden tuottamiseen käytetyn työn määrän mukaan, on tavaratuotannon taloudellinen laki.

Tavaran tuottamiseen välttämättömän työn määrän määriytyminen

Erilaiset tuottajat käyttävät saman tavaran tuottamiseen erilaisen määrän työtä. Eri tavarantuottajien tuotantoehdot ovat erilaiset: eräillä on vain yksinkertaiset välineet ja he tuottavat tavaroita käsityönä, toiset taas käyttävät koneita; yksillä on vähemmän tuotannollista kokemusta, toisilla enemmän. Näin ollen yhdet käyttävät kyseisen tavaran tuottamiseen suuremman määrän työtä kuin toiset.

Ostajaa ei kuitenkaan liikuta, miten paljon kukin yksityinen tuottaja on käyttänyt työtä tavaran tuottamiseen. Jos tavaroiden laatu on samanlainen, pitää niiden hinnankin olla yhtä suuri.

Tavaran arvo ei riipu siitä työmäärästä, joka sen tuottamiseen on käytetty kussakin yksityistapauksessa. Tavaran arvon määrä se työaika, joka on välttämätöntä käyttää kyseisen tavaran tuottamiseen kyseisenä aikana tavallisilla tuotannon teknisillä ehdoilla, tuottajan keskimääräisellä taidolla ja voimainponnistuksilla.

Työaikaa, joka vaaditaan keskimäärin tavaran tuottamiseen, nimitetään yhteiskunnallisesti välttämättömäksi työajaksi. Yhteiskunnallisesti välttämätön työaika määrääkin tavaran arvon suuruuden.

Arvon yhteiskunnallisesti välttämättömällä työajalla määräytymisen merkitys

Se tuottaja, joka käyttää tavaran valmistamiseen enemmän työtä, kuin yhteiskunnallisesti keskimääräiset ehdot edellyttävät, saa tavaroidensa myynnistä rahasumman, jossa olennoituu vain osa hänen käyttämäänsä työaikaa. Se taas, joka valmistaa tavaran yhteiskunnallisesti välttämä-

töntä työaikaa pienemmällä työn kulutuksella, saa tietyn edun.

Tämän seurauksena vaihto on yksille edullista ja toisille epäedullista. Jokainen tavarantuottaja pyrkii käyttämään parempaa tekniikkaa ja yleensä vähentämään työaikaa tavaran tuottamiseen. Tämä lupaa hänelle edullisempia tavaran myyntiehtoja.

Yksityisten tavarantuottajien kesken syntyy väistämättä ankara kilpailu edullisemmista tavaran tuotanto- ja myyntiehdoista. Tämä taistelu johtaa siihen, että yhdet tavarantuottajat köyhtyvät ja toiset rikastuvat.

Varakas huippukerros laajentaa tuotantoa, palkkaa työläisiä, hankkii koneita ja muuttuu kapitalistiseksi. Pienten tavarantuottajien joukko joutuu velkoihin ja riippuvaiseksi rikkaista, vararikkoutuu ja siirtyy palkkatyöläisten riveihin.

Tavaranvaihto arvolain mukaan aiheuttaa kerrostumista tavarantuottajien keskuudessa. Tekniset uudistukset alentavat yhteiskunnallisesti välttämätöntä työaikaa, joka vaaditaan tavaran tuottamiseen. Tekniikan kehitys tuomitsee pientuottajien ja käsityöläisten joukon köyhtymiseen ja vararikkoon, koska he eivät pysty kilpailemaan suuryritysten kanssa. Tavaratuotanto tuotantovälineiden yksityisomistuksen oloissa synnyttää väistämättä kapitalismia.

Tavaraan olennoituneen työn luonne

Kuten jo tiedämme, tavara on yhtäältä käyttöarvo ja toisaalta arvo. Myös tavaraan olennoituneella työllä on kaksinainen luonne.

Työ on yhtä monipuolista kuin sen tuottamat käyttöarvotkin. Viilarin työ eroaa suutarin työstä, kaivostyöläisen työ räätälin työstä.

Työn eri lajit eroavat toisistaan päämääriltään, menetelmiltään, välineiltään, työn esineeltään ja lopuksi tulok-

seltaan. Jokaisessa käyttöarvossa olennoituu tietty konkreettisen työn laji: hiilessä kaivosmiehen työ, vaatteissa räätälin työ ja teräksessä metallurgin työ.

Mutta vaihdossa mitä erilaisimpia tavaroita verrataan toisiinsa, kuten olemme jo todenneet. Tässä vertailussa tavaroiden käyttöarvot jätetään sivuun, koska ne eivät ole verrannollisia. Tavarantuottajat irrottautuvat, eli kuten sanotaan abstrahoituvat, tavaroita tuottaneiden tiettyjen työn lajien eroista. Vaihdettaessa hiiltä saappaisiin kaivosmiehen ja suutarin konkreettinen työ jätetään sivuun. Hiili, saappaat ja kaikki muut tavarat esiintyvät ihmisen työn tuotteina yleensä.

Sen vuoksi myös tavaraan sisältyvä työ esiintyy luonteeltaan yhdenlaatuisena toimintana, ihmisen työvoiman kuluttamisena yleensä, abstraktisena työnä. Tällaisena työvoiman kuluttamisena mitä erilaisimpien tuottajien työ ei eroa laadullisesti, vaan ainoastaan määrällisesti toinen toisestaan.

Näin ollen jokaisen tavarantuottajan työ on yhtäältä konkreettista työtä, jonka tuloksena hän luo tietyn käyttöarvon. Toisaalta jokaisen tavarantuottajan työ on työn kulutusta yleensä, abstraktista työtä, tietty hiukkanen koko yhteiskunnallisesta työstä, jollaisena se luo tavaran arvon.

Nyt näemme että tavaran kaksinainen luonne on väistämätön seuraus siihen olennoituneen työn kaksinaisesta luonteesta.

Työn vaikeusasteen aiheuttamat erot

Tavaran arvo edustaa ihmistyön kulutusta yleensä. Mutta käyttöarvoja luova työ on ammattitaidoltaan erilaista. Sekatyöläiseltä ei vaadita mitään ennakkokoulutusta. Teräksenvalaja, sorvari ja kutoja taas tarvitsevat vastaavan

koulutuksen. Ensimmäisessä tapauksessa olemme tekemisissä yksinkertaisen työn, jälkimmäisessä tapauksessa taas monimutkaisen työn kanssa.

Tavara voi olla mitä monimutkaisimman työn tuote, mutta sen arvo tekee siitä verrannollisen yksinkertaisen työn tuotteen kanssa. Yhteiskunnallinen prosessi, joka Marxin sanoja käyttääksemme tapahtuu tuottajien selän takana, johdattaa joka päivä kaikkien monimutkaisen työn lajien vertaamiseen yksinkertaiseen työhön. Monimutkaisella työllä on kerrotun yksinkertaisen työn luonne; tunnissa kerrottua työtä tuotetaan sama arvo kuin muutamissa tunneissa yksinkertaista työtä.

Millainen yhteiskunnallinen suhde ilmenee tavaran arvossa?

Kun ihminen valmistaa tuotteen omaa kulutustaan varten, hän ei tuottajana ole mitenkään sidottu yhteiskuntaan. Kun ihminen tuottaa tavaran, sen tulee olla sellainen tuote, joka tyydyttää yhteiskunnan muiden jäsenten tietyn tarpeen.

Yksityisomistukseen perustuvassa yhteiskunnassa jokainen yksityinen tavarantuottaja — pikku käsityöläinen tai suurkapitalisti — toimii omalla vastuullaan ja riskillään. Jokainen tavarantuottaja on itsenäinen, tuotanto on hänen yksityisasiansa, hänen työnsä on yksityistä työtä.

Mutta samaan aikaan jokainen tavarantuottaja on riippuvainen muista tavarantuottajista. Elääkseen ja tuotantoa harjoittaakseen hänen on vaihdettava tuottamiaan tavaroita, myytävä niitä, voidakseen ostaa raaka-aineita ja työvälineitä sekä hänelle ja hänen perheelleen välttämättömiä kulutustarvikkeita. Yksityisen tuottajan työn on muodostettava tietty osa koko yhteiskunnan tarpeidensa tyydyttämiseen käyttämästä kokonaistyöstä. Juuri tämä tavaraan

olennoitunut yhteiskunnallinen työ muodostaa tavaran arvon.

Näin ollen yksityiset tavarantuottajat ovat toisiinsa sidottuja ja toisistaan riippuvaisia. Mutta tämä sidonnaisuus toteutuu vain luonnonvoimaisesti, tavaranvaihdon kautta.

Tavaranvaihdossa ilmenevät tavaroita tuottavien ihmisten väliset suhteet. Näin ollen arvo esiintyy tuotannon yhteiskunnallisena suhteena, tavarantuottajien tuotantosuhteena.

Arvolain toiminta kapitalismissa

Yksityisomistuksen herruuteen perustuvassa kapitalistisessa yhteiskunnassa arvolaki, kuten muutkin taloudelliset lait, toimii luonnonvoiman tavoin. Se toteutuu kilpailun avulla, kaikkien mitä ankarimmassa taistelussa kaikkia vastaan.

Itsenäisistä tavarantuottajista koostuvassa yhteiskunnassa vallitsee tuotannon anarkia. Anarkia merkitsee sanamukaisesti johdottomuutta, vallattomuutta. Tuotannon anarkialla tarkoitetaan tuotannon suunnitelmattomuutta, tuotannon ollessa pirstoutunut toisistaan eristettyjen tavarantuottajien käsiin.

Olemme nähneet, että tavaran arvon määrää sen tuottamiseen välttämätön yhteiskunnallisen työn määrä. Mutta tämä ei merkitse että jokainen tavara todella vaihdetaan täysin sen yksilöllisen arvon mukaan. Tavaran arvo ilmenee hinnassa, ts. tietyssä rahamäärässä. Tavaroiden hinnat taas heilahtelevat jatkuvasti markkinaolosuhteista riippuen, kysynnän ja tarjonnan muuttuvien keskinäissuhteiden mukaan.

Jos tavaroita tulee markkinoille enemmän kuin kuluttajat voivat ostaa, niin hinta putoaa; jos taas jotakin tavaraa ei riitä ja sen kysyntä on suuri, hinta nousee. Sen vuoksi

tavaran hinta ei satu yhteen sen arvon suuruuden kanssa. Arvo on se akseli, jonka ympärillä hinnat kieppuvat. Tavaroiden hinnat poikkeavat niiden arvon joko ylä- tai alapuolelle. Nämä heilahtelut voivat olla varsin huomattaviakin.

Kapitalismissa yksityinen tavarantuottaja ei tiedä eikä voi tietää ennakolta, millaisia tavaroita ja millaisin määrin on tuotettava. Tarvitaanko hänen tavaroitaan, onko niillä kysyntää ja miten suuri tuo kysyntä on hän tietää vasta sen jälkeen, kun tavara on jo tuotettu ja viety myyntiin. Niin kauan, kun hänen tuottamillaan tavaroilla on hyvä menekki, hän pyrkii tuottamaan niitä enemmän. Jos taas osoittautuu, että hänen tavaroillaan ei ole menekkiä lainkaan, tai että ne voidaan myydä vain epäedullisen alhaisilla hinnoilla, tuottajan on pakko vähentää tuotantoa tai lopettaa se kokonaan ja ryhtyä tuottamaan joitain muita tavaroita.

Näin ollen tavaroiden hintojen heilahteluja ei voida yksityisomistuksen herruuden oloissa pitää arvolain toiminnan puutteellisuuden seurauksena. Päinvastoin hintojen jatkuvat heilahtelut arvon ympärillä ovat arvolain ainoa vaikutuskeino kapitalistisessa taloudessa. Juuri näin, loputtomien heilahtelujen keskellä, tapahtuu yhteiskunnallisen työn jakautuminen kapitalistisen tuotannon eri alojen kesken.

Tavaratuotannon muodostuessa kapitalismissa yleiseksi tuotanto ei ole enää pientuottajien, vaan kapitalistien käsissä. Niiden tuotantolaitoksissa työskentelee satoja tuhansia työläisiä ja ne valmistavat valtavia vuoria mitä erilaisimpia tavaroita. Tavarat löytävät itselleen menekin usein mitä kaukaisimmissa maailmankolkissa. Näissä oloissa tuotannon anarkia ilmenee täydellisenä. Sitä ei voida irroittaa kapitalismista ja se antaa tietää itsestään erityisen murskaavalla voimalla talouskriisien aikana.

Kullan arvoitus

"Kulta on ihmeellinen esine", kirjoitti Kristoffer Kolumbus vuonna 1503 eräässä kirjeessään Amerikasta. "Kenellä sitä on, on kaiken sen herra, mitä hän haluaa. Kulta voi avata jopa sielulle tien taivaaseen".

Kolumbus löysi Amerikan, mutta kullan taikavoimaa hän ei voinut löytää. Monet ennen häntä ja hänen jälkeensä ovat vaivanneet päätään turhaan tämän arvoituksen ratkaisemiseksi. Miten tämän keltaisen metallin rajaton voima on selitettävissä?

Tähän kysymykseen voi vastata vain todellinen yhteiskuntatiede, marxismi.

Kullan mahti perustuu siihen rooliin, jota se näyttelee yhteiskunnassa, missä yksityisomistus vallitsee. Kapitalismissa kulta on rajaton valtias ihmisiin nähden. Tässä järjestelmässä tehtaat, maa, koneet, sanalla sanoen kaikki, mikä on tuotannolle välttämätöntä, on ostettavissa ja myytävissä. Tehtaiden omistajat riistävät työtätekeviä. He saavat valtavia tuloja ilman työtä, elävät vieraan työn kustannuksella. Kulta antaa yksille mahdollisuuden tulla niiden tuotantolaitosten omistajiksi, missä toisten ihmisten työllä tuotetaan maailman kaikki rikkaudet.

Marxilainen kansantaloustiede ratkaisi tämän kullan arvoituksen. Pitkän ajan kuluessa porvarilliset kansantaloustieteilijät selittivät, että rooli jota kulta näyttelee ihmisten elämässä yksityisomistuksen vallitessa, johtuu tämän metallin luonnollisista ominaisuuksista. Heistä tuntui, että kullan valta johtuu ilman muuta sen luonnollisista ominaisuuksista. He eivät voineet kuvitella minkään muun yhteiskuntajärjestelmän mahdollisuutta kuin sen, jossa he elivät.

Tästä tehtiin johtopäätös, että kulta jo luonnostaan on rahaa. Ja raha puolestaan on luonnostaan pääomaa, ts. väline, jonka avulla ihmiset voivat elää toisen työllä.

Vasta marxilaisuuden perustanlaskijat selvittivät nämä aikaisempien kansantaloustieteilijöiden harhakäsitykset.

Marxilaisuus paljasti kapitalististen tuotantosuhteiden tärkeän erikoisuuden. Nämä suhteet liittyvät aina esineisiin, ne esiintyvät suhteina esineiden välillä, esineellisessä kuoressa.

Näin ratkaistiin kullan arvoitus loppuun saakka. Kulta ei luonnostaan ole rahaa. Rahaksi se tulee vasta yhteiskunnallisen kehityksen prosessissa. Historian varhaisemmissa vaiheissa rahana palvelivat karja, suola, turkikset ja erilaiset muut esineet. Tulevaisuudessa, sosialismin ja kommunismin voitettua koko maailmassa, kullan välttämättömyys rahana poistuu.

Rahan tehtävä tavaratuotannossa

Raha syntyy vaihdon kehityksessä. Se ilmaantuu jo kauan ennen kuin tavaratuotanto muodostuu vallitsevaksi. Kehittynyt tavaratuotanto ei ole ajateltavissa ilman rahaa. Vain rahan avulla voidaan toteuttaa kaikinpuolinen yhteiskunnallinen yhteys erillisten tuottajien kesken tavaratuotannon vallitessa.

Jonkun tavaran arvo voidaan ilmaista vain vertaamalla sitä toiseen tavaraan, vaihtamalla se toiseen tavaraan. Kehittyneessä tavaratuotannossa tavaroita ei vaihdeta välittömästi toisiinsa. Kaikkia tavaroita verrataan rahaan. Jokaisen tavaran arvo ilmaistaan tiettynä rahasummana.

Jokainen tavara on vaihdettava rahaan, siis myytävä. Jos tavaraa ei voida myydä, sen tuottajan työ on mennyt hukkaan.

Rahan ilmaantuminen merkitsee tavaraan sisältyvien ristiriitojen kasvamista ja kehittymistä edelleen.

Nyt kaikki tavarat eivät ole enää rahaa, vaikka raha edelleenkin pysyy tavarana. Raha on helppo muuttaa miksi tavaraksi tahansa, mutta tavaran muuttaminen rahaksi ei aina ole helppoa.

Rahan synnyn mukana tapahtuu tavaramaailman jakaan-

tuminen kahteen napaan: toiseen napaan kokoontuvat kaikki tavalliset tavarat ja toiseen napaan rahan roolia näyttelevä tavara. Tämä tavara saa erityisiä ominaisuuksia, muodostuu etuoikeutetuksi tavaraksi. Raha on yleinen tavara, yleinen vastine.

Tavaranvaihto rahan välityksellä eroaa perusteellisesti yksinkertaisesta tavaranvaihdosta. Välittömässä tavaranvaihdossa jokainen myynti on samalla myös osto. Jokaisella kauppatoimella on eristetty luonne. Esim. silloin, kun kaksi metsästäjää vaihtaa nahkoja nuoliin, tämä vaihto koskee vain kahta henkilöä, jotka välittömästi osallistuvat kauppaan.

Vaihto rahan välityksellä on toinen asia. Kun kutoja myy kankaansa ja ostaa saamillaan rahoilla leipää, niin sisältönä on kankaan vaihtaminen leipään. Mutta tämä vaihto tapahtuu rahan välityksellä. Myydäkseen kankaan kutojan on löydettävä ihminen, jolla on rahaa, joka siis on aikaisemmin myynyt oman tavaransa.

Näin ollen vaihto rahan avulla edellyttää tavarantuottajien kaikinpuolista yhteyttä ja heidän kauppojensa jatkuvaa yhteenkietoutumista. Samalla vaihto rahan välityksellä avaa mahdollisuuden myynnin ja oston irtautumiselle toisistaan. Tavarantuottaja voi myydä tavaransa ja säilyttää toistaiseksi saamansa rahat itsellään.

Mutta kun mitä kiinteimpien taloudellisten yhteyksien ja riippuvuuksien oloissa monet tavarantuottajat myyvät ostamatta, niin syntyy pysähdys tavaroiden menekissä. Avautuu siis kriisien mahdollisuus. Tavaratuotannon kehitys ja sen muuttuminen kapitalistiseksi tuotannoksi muuttaa talouskriisien mahdollisuuden väistämättömyydeksi.

Kapitalismin synty

Porvaristo ja sen etujen puolustajat levittävät tästä asiasta seuraavanlaista versiota. Muinaisina aikoina maail-

massa eli kyvyiltään erilaisia ihmisiä. Eräät olivat työteliäitä ja säästäväisiä, toiset taas laiskoja ja tuhlareita. Ensinmainituille kasaantui vähitellen valtavia rikkauksia, jälkimmäiset taas pysyivät köyhinä. Näin muka syntyi jako rikkaisiin ja köyhiin, kapitalisteihin ja työläisiin.

Tämän kaltaisilla porvarillisilla kuvitelmilla ei ole mitään yhteistä todellisen historian kanssa. Todellisuudessa kapitalismi tuli toisen riistojärjestelmän, feodalismin, tilalle. Lähtökohtana kapitalismin kehitykselle oli pientavaratuotanto kilpailuineen, joka köyhdytti yksiä ja rikastutti toisia.

Pientuottajien, jotka vaihtoivat oman työnsä tuotteita, taloutta nimitetään yksinkertaiseksi tavaratuotannoksi. Sillä on tärkeä yhteinen piirre kapitalismin kanssa. Se perustuu, kuten kapitalismikin, tuotantovälineiden yksityisomistukseen.

Samalla yksinkertainen tavaratuotanto eroaa oleellisesti kapitalistisesta tuotannosta. Yksinkertainen tavaratuotanto perustuu pienten tavarantuottajien henkilökohtaiseen työhön heidän omilla yksinkertaisilla työvälineillään. Kapitalismi taas perustuu palkkatyöläisten työhön kapitalistin omistamilla tuotantovälineillä ja he joutuvat näin kapitalistien riiston kohteeksi. Kapitalismi kehittyy syrjäyttäen ja alistaen pientavaratuottajia, muuttaen heidät palkkatyöläisiksi.

Huomattavaa osaa kapitalismin syntyhistoriassa näytteli riistovaltio, hallitsevien luokkien väkivaltakoneisto riistettyjä kansanjoukkoja kohtaan. Avoin rosvous, valloitukset, orjuutus, kaikki mahdolliset petoksen ja puijauksen muodot olivat keinoja, joilla luotiin feodaalisen järjestelmän hajoamisen kaudella ehdot kapitalismin synnylle ja kehitykselle.

Kapitalismi edellyttää kahden vastakkaisen luokan — porvariston ja työväenluokan — olemassaoloa. Yhtäällä on siis pienilukuinen kapitalistien luokka, jonka omistuksessa ovat kaikki rikkaudet ja ratkaiseva osa tuotantoväli-

neistä. Toisella puolella on joukko omistamattomia, joilla ei ole tuotantovälineitä eikä olemassaolon välineitä.

Näin ollen kapitalismin synnylle on välttämätöntä kaksi perusehtoa: 1) rikkauksien kasaantuminen harvojen käsiin ja 2) henkilökohtaisesti vapaiden ja samalla tuotantovälineiden ja olemassaolon välineiden omistuksesta syrjäytettyjen ihmisten suuren joukon olemassaolo. Juuri omistamattomuutensa vuoksi tämän joukon on pakko mennä kapitalistien palkkaorjuuteen.

Kun kapitalismi on jo olemassa, yhteiskunnan jakaantuminen vastakkaisiin luokkiin turvataan tämän järjestelmän taloudellisilla laeilla: kapitalistien luokka lisää rikkauksiaan, työväenluokka pysyy omistamattomana luokkana. Mutta kapitalistiomistajien ja omistamattomien työläisten olemassaolo on myös lähtökohtana kapitalistiselle tuotannolle. Kapitalismin historiallisten edellytysten muodostuminen tapahtuu prosessina, jota nimitetään kapitalismin alkuperäiseksi kasaantumiseksi, koska se edeltää kapitalistista kasaantumista.

Palkkatyöväen synty

Ennen kapitalismia, feodalismissa, tuotantoa harjoittivat pienviljelijät ja käsityöläiset. Maatalous oli pääelinkeino. Pääasiallisimpana tuotantovälineenä oli maa. Talonpojat olivat viljelemäänsä maahan sidottuja ja tilanomistajat riistivät heitä. Vaatimaton maatalouskalusto — sahra ja sirppi sekä vähäinen karja — muodostivat talonpojan omaisuuden.

Feodalismi perustui pientuottajien riistoon. He olivat henkilökohtaisesti riippuvaisia, mutta heillä oli tuotantovälineitä, ennen kaikkea maata. Palkkatyöläiseksi tullakseen tuottajan on ensin vapauduttava välittömästä henkilökohtaisesta riippuvuudesta. Joutuakseen kapitalistiseen orjuuteen hänen on ensin vapauduttava maaorjuudesta.

Porvarilliset tiedemiehet nostavat esille vain asian tämän puolen. He ylistävät kapitalismia siitä, että se hävitti maaorjuuden ja julistavat porvarillisen järjestelmän vapauden ja oikeudenmukaisuuden valtakunnaksi. Mutta he sulkevat tietoisesti silmänsä asian toiselta puolelta.

Palkkatyöläiseksi tuottaja muuttuu vain siinä tapauksessa, että hänet on "vapautettu" tuotannon kaikista ehdoista, että häneltä on riistetty kaikki mahdollisuudet itsenäiseen työhön. Kapitalismi edellyttää, että tuotantovälineet on otettu pois tuottajalta.

Koko alkuperäisen kasaantumisen prosessin perustana oli tuotantovälineiden riistäminen välittömiltä tuottajilta, maan pakkoluovuttaminen talonpojilta. Feodalismin rappeutumisen kaudella maaorjuus lakkautettiin maassa toisensa jälkeen. Mutta talonpoikien vapautuessa maaorjuusriippuvuudesta tapahtui myös toinen vähintään yhtä tärkeä "vapautus", talonpojat "vapautettiin" maasta, jolla he olivat asuneet ja jota he olivat viljelleet. Talonpojille jätettiin vain osa siitä maasta, joka oli heitä ruokkinut tilanherrojen aikana, ja sekin useimmiten lunastushintaa vastaan. "Ylimääräiset" työntekijät lähtivät maaseudulta ja muodostivat palkkatyöläisten armeijan, joka tuli kapitalistien käskyvaltaan.

Tällainen on sen prosessin yleinen kulku, jonka tuloksena oli vapaiden työläisten luominen syntyvää kapitalismia varten. Eri maissa se tapahtui eri tavoin, mutta sen pääsuunta ja -sisältö oli kaikkialla samanlainen.

Samat väkivalta- ja ryöstökeinot, jotka muuttivat talonpojat maattomiksi ja kodittomiksi työläisiksi, johtivat valtavien maaomaisuuksien keskittymiseen pien-ihmisryhmän käsiin.

Mutta tämä riitti kapitalistisen tuotannon syntymiseen. Oli vielä välttämätöntä suurten rahasummien kasaantuminen harvoihin käsiin, jotta ne olisi voitu vaihdon kautta muuttaa muiksi tuotantovälineiksi ja tuotannon ehdoiksi.

Kapitalistien luokan synty

Rikkauksien kasaantuminen harvojen käsiin sai valtavan sysäyksen suurten maantieteellisten löytöjen kaudella (1400—1500-luvut). Heti Amerikan löydön jälkeen sinne ryntäsi helpon rikastumisen etsijöiden virta. Tämä virta kasvoi erityisesti silloin, kun Amerikassa löydettiin kultaa ja hopeaa. Euroopan valtiot varustivat tutkimusretkikuntia, jotka hävittivät ja ryöstivät kukoistavia maita, joiden onnettomuutena oli se, että niiden uumenista oli löydetty jalometalleja.

Siirtomaakauppa oli eräs pääoman alkuperäisen kasaantumisen kanavia. Siihen aikaan rikkaan Intian kanssa käytävää kauppaa varten hollantilaiset, englantilaiset ja ranskalaiset perustivat erityisiä Itä-Intian kauppakomppanioita. Nämä komppaniat nauttivat maidensa hallitusten tukea. Niille annettiin siirtomaatavaroiden kaupan monopoli.

Rikkaiden valtamerentakaisten maiden ryöstö oli yksi oleellisimmista pääoman alkuperäisen kasaantumisen lähteistä Euroopassa, ennen kaikkea Englannissa. Englannin, ja sittemmin myös Ranskan porvaristo loi vuosisatojen kuluessa suunnattomat rikkautensa vieraiden maiden häikäilemättömällä ryöstöllä ja verisellä rosvouksella siirtomaissa. Valtiovalta auttoi kaikkialla suurten omaisuuksien kasaantumista muutamien rikkaiden käsiin.

Mitä on pääoma?

Eräs porvarillinen taloustieteilijä antoi tähän kysymykseen seuraavan vastauksen: "Ensimmäisessä kivessä, jolla villi heittää takaa-ajamaansa petoa, ensimmäisessä kepissä, jonka hän ottaa tavoittaakseen hedelmiä, joihin ei ulotu käsin, me näemme esineen omistamisen siinä tarkoituksessa, että saataisiin toinen, ja näin ollen löydämme pääoman alun".

Tällainen pääoman selitys tyydyttää kapitalisteja täysin. Sen tarkoituksena on vakuuttaa ihmisille, että pääoma on aina ollut olemassa ja tulee aina olemaan.

Itse asiassa, jos jokainen työväline on pääomaa, niin ihmiset eivät voi elää ilman pääomaa, sillä työvälineitä on aina ollut ja tulee aina olemaan. Tässä tapauksessa jopa apinakin, joka lyö kepillä pähkinän puusta, on kapitalisti.

Tämä selitys on kuitenkin läpeensä valheellinen. Kivi ja keppi ovat työvälineitä, mutta eivät sellaisinaan palvele riiston välineenä.

Yksinkertaisessa tavaratuotannossa tavaranomistaja myy tavaransa ostaakseen toisia. Yksi tavarantuottaja myy tavaransa ostaakseen toisen, joka on hänelle välttämätön tarpeidensa tyydyttämiseksi. Tämän vaihdon tarkoitus on selvä, tavaranomistajan tarpeiden tyydyttäminen.

Kapitalistilla on kokonaan toinen tarkoitus, kun hän päästää rahansa liikkeelle. Sen tarkoituksena on rikastuminen, voiton saanti. Tietyn summan rahaa omistava kapitalisti pyrkii kasvattamaan tätä summaa, saamaan siis voittoa. Tämän kapitalistin aluksi liikkeelle laskeman rahasumman kasvaminen tapahtuu kapitalistisen tuotannon prosessissa.

Pääoma ei ole esine, vaan tietty yhteiskunnallinen suhde. Se on yhteiskunnallinen suhde tuotantovälineistä irroitetun ja siksi riiston kohteeksi joutuvan luokan ja tuotantovälineet omistavan luokan välillä.

Esineet — rakennukset, koneet, raaka-aineet ja valmiit tuotteet — eivät sellaisinaan ole pääomaa. Mutta tietty yhteiskuntajärjestelmä tekee näistä esineistä riiston välineitä, ts. pääomaa.

Tuotantovälineet sellaisenaan eivät ole pääomaa. Niistä tulee pääomaa, ts. lisäarvon työläisistä puristamisen välineitä vain tietyissä yhteiskunnallisissa suhteissa, nimenomaan silloin, kun yhteiskuntaan ilmaantuu kaksi vastakkaista luokkaa — tuotantovälineiden yksityisomistajain luokka ja omistamattomien palkkatyöläisten luokka, proletariaatti. Nämä yhteiskunnalliset suhteet eivät suinkaan ole ikuisia.

Päinvastoin, ne syntyvät yhteiskunnan tietyssä kehitysvaiheessa ja häviävät yhteiskunnan historiallisen kehityksen tietyllä asteella.

Lokakuun suuri sosialistinen vallankumous Neuvostoliitossa ja sitten sosialististen vallankumousten voitto useissa muissa maissa osoittivat käytännössä, että tuotantovälineet lakkaavat olemasta riiston välineitä sen jälkeen, kun porvariston valta on kukistettu ja tuotantovälineiden yksityisomistus poistettu.

Kapitalistisessa yhteiskunnassa tuotantovälineet ovat tavaraa. Kuten tavarallakin, niillä on arvo ja niitä myydään ja ostetaan rahalla. Toisin sanoen pääoma voidaan määritellä arvoksi, joka tuo palkkatyön riiston välityksellä lisäarvoa.

Työvoiman tavaraksi muuttumisen ehdot

Ihmisen työkykyä nimitetään työvoimaksi. Ihmisellä on työvoima jokaisessa yhteiskuntajärjestelmässä. Mutta vain kapitalismissa työvoima muuttuu tavaraksi, siis myynnin ja oston kohteeksi. Työläisiä palkatessaan kapitalisti ostaa tietyn tavaran, ainoan, mitä työläisillä on ja mitä he voivat myydä. Tämä tavara on työvoima. Kapitalismi on tavaratuotantoa sen kehityksen korkeimmalla tasolla, jolloin myös työvoima tulee tavaraksi.

Työvoima muuttuu tavaraksi vain tietyissä yhteiskunnallisissa oloissa. Orjanomistusjärjestelmässä se ei voi olla tavaraa. Siellä tavarana on itse orja, eikä hänen työvoimansa. Orja ei ole vapaa, koska hän on orjanomistajan täydellistä omaisuutta. Hän ei määrää itsestään, eikä siten voi myydä työvoimaansa. Samaa voidaan sanoa myös talonpojasta, joka on tilanherran maaorjana. Hän ei ole myöskään vapaa, koska on tilanherran omaisuutta (joskaan ei täysin). Siksi ei hänkään voi myydä työvoimaansa.

Näin ollen työvoiman tavara-arvo on yhtä suuri, kuin niiden tavaroiden arvo, joita työläinen tarvitsee ylläpitääkseen olemassaolonsa ja työkykynsä. Toisin sanoen työvoiman arvo on niiden olemassaolon välineiden arvo, jotka ovat välttämättömiä sen haltijan elämän ylläpitämiselle.

Pääoma tarvitsee jatkuvaa työvoimavirtaa. Siksi työläisellä on oltava mahdollisuus ylläpitää itsensä lisäksi myös perheensä. Pääoma ei tarvitse vain kouluttamattomia vaan myös koulutettuja työläisiä, jotka osaavat käyttää monimutkaisia koneita. Siksi työvoiman arvoon kuuluu myös eräät työväenluokan kasvavan sukupolven koulutuskustannukset.

Kapitalistin rikastumisen lähde

Toimintaan ryhtyessään kapitalisti ostaa tai rakentaa tehdasrakennuksen, hankkii kaikki välttämättömät tuotantovälineet: koneet, laitteet, raaka-aineet, materiaalit ja polttoaineen. Mutta nämä esineet pysyvät kuolleina niin kauan kun elävä ihmistyö ei ole koskenut niihin.

Kapitalisti palkkaa työläiset, ja he ryhtyvät työhön. Vasta silloin koneet lähtevät liikkeeseen ja raaka-aine muuttuu valmiiksi tavaraksi. Kun tavara on valmis, tehtailija myy sen. Saamillaan rahoilla hän ostaa jälleen raaka-aineita ja materiaalia, palkkaa työläisiä jne.

Valmistetun tavaran arvo

Tähän arvoon sisältyy ennen kaikkea sen tuottamiseen käytettyjen tavaroiden arvo: jalostettu raaka-aine, käytetty polttoaine sekä koneiden kuluminen. Edelleen siihen kuuluu se uusi arvo, jonka työläiset ovat työllään siihen luoneet.

Omat tuotantovälineensä omistava talonpoika tai käsityöläinen ei myöskään myy työvoimaansa, vaan käyttää sitä omassa taloudessaan. Asia muuttuu, kun talonpoika on karkotettu maaltaan tai kun käsityöläinen on vararikkoutunut ja menettänyt työvälineensä ja raaka-aineensa. Saadakseen välineitä elämänsä ylläpitämiselle on heidän työvoimansa ainoa, mitä he voivat sen jälkeen myydä.

Kapitalismin hävittämisen jälkeen työvoima lakkaa olemasta tavaraa. Sosialistisissa maissa tuotantovälineet muodostavat yhteiskunnallisen sosialistisen omaisuuden. Työläiset eivät myy työvoimaansa. He käyttävät sitä koko kansan omistamissa tuotantolaitoksissa.

Työvoiman arvon määräytyminen tavarana

Kun työläinen menee kapitalistiseen tuotantolaitokseen, hän ei myy työvoimaansa iäksi, vaan tietyksi ajaksi, päiväksi, viikoksi tai kuukaudeksi. Hän saa siitä päivä-, viikko- tai kuukausipalkan.

Kuten kaikilla muillakin tavaroilla, työvoimalla on tietty arvo. Me tiedämme jo, että tavaran arvon määrää sen valmistamiseen tarvittava yhteiskunnallisesti välttämättömän työn määrä. Millainen on sitten sen tavaran — työvoiman — arvo, jota työläinen myy?

Ihminen voi tehdä työtä vain silloin, kun hän pitää yllä olemassaoloaan: syö, pukeutuu, omaa katon päänsä päällä, ts. kun hän tyydyttää jokapäiväiset tarpeensa. Työläisen jokapäiväisten elämäntarpeiden tyydyttäminen on välttämätöntä työvoiman ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, että se voi toimia.

Mutta kaikki ne esineet, jotka palvelevat ihmisen tarpeiden tyydyttämistä — leipä, liha, vaatteet, asunto ym. — ovat kapitalismissa tavaroita. Niiden tuottamiseen on käytetty tietty määrä työtä, joka olennoituu näiden tavaroiden arvossa.

Näin ollen tavaran arvoon sisältyy ensiksi tuotannon materiaalien ja koneiden kuluneen osan arvo, toiseksi työläisten kyseisen tavaran tuottamiseen kuluttaman työn arvo.

Kapitalismi edellyttää verraten korkeaa työn tuottavuutta. Tällä tasolla työläisen jokapäiväinen työ luo huomattavasti enemmän tuotteita, kuin mitä hänen olemassaololleen on välttämätöntä. Siksi työläisen työllään tuottama arvo ja hänen työvoimansa arvo ovat kaksi erilaista suuretta. Ensimmäinen suure ylittää ehdottomasti toisen.

Näiden kahden suureen erotus muodostaa pääoman suorittaman työn riiston välttämättömän ehdon, sillä työvoiman arvon ja työläisen tuottaman arvon erotus jää kokonaan ja täydellisesti kapitalistille.

Kapitalisti maksaa työläisille vain heidän työvoimansa arvon. Kapitalistin rikastumisen lähde on työläisten maksamaton työ.

Mitä on lisäarvo?

Työ, jonka työläinen suorittaa kapitalistisessa tuotantolaitoksessa jakaantuu kahteen osaan. Työpäivänsä ensimmäisessä osassa työläinen tuottaa arvon, joka on yhtä suuri kuin hänen työvoimansa arvo. Tämä on välttämätöntä työtä. Työpäivänsä toisen osan aikana työläinen tuottaa lisäarvon, jonka kapitalisti korvauksetta anastaa. Se on lisätyötä.

Työläisen lisätyöllään luoma arvo on siis lisäarvoa. Se on työläisten maksamatta jätetyn työn tulos. Palkkatyöläisten maksamatta jätetty työ on porvarillisessa yhteiskunnassa kaikkien ei-työtulojen: teollisuudenharjoittajain ja kauppiaiden voittojen, osakkeenomistajien osinkojen, koronkiskurien ja pankkiirien saaman koron sekä maanomistajien maakoron lähteenä.

Palkkatyöläisten työllään luoman lisäarvon anastaminen kapitalistien toimesta, sellainen on kapitalistisen riiston olemus.

Lisäarvon tuotanto ja sen anastaminen kapitalisteille on kapitalistisen tuotantotavan liikkeellepaneva motiivi.

Ihmisen suorittama toisen ihmisen riisto merkitsee, että yhteiskunnan mitättömän pieni huippukerros elää osattoman enmmistön työllä. Tällainen on tilanne koko siinä osassa maailmaa, missä kapitalistinen järjestys on hallitsevana.

Työpalkan muoto riiston salaajana kapitalismissa

Kuten olemme nähneet, työläisen työ kapitalistisessa tuotantolaitoksessa koostuu kahdesta osasta, maksetusta ja maksamattomasta työstä. Kun tuotantolaitoksen omistaja maksaa työläiselle hänen työpalkkansa, tämä ei kuitenkaan näe, että palkka korvaa vain osan hänen työstään ja kapitalisti anastaa loppuosan korvauksetta. Päinvastoin, työpalkan maksu suoritetaan aina sellaisessa muodossa, että koko työ näyttää tulleen maksetuksi.

Itse asiassa kapitalisti ei korvaa työläisen tuottamaa koko arvoa, vaan ainoastaan osan siitä. Mutta voiko työläinen saada tietää, millaisen arvon hän päivässä luo isännälleen? Eihän 8-tuntinen työpäivä tehtaassa jakaudu siten, että näkyisi, että tänä aikana työläinen ansaitsee työpalkkansa ja nämä tunnit hän työskentelee isäntänsä hyväksi.

Jokainen ostaja voi käyttää tavaraa vasta sen jälkeen, kun hän on maksanut sen. Kapitalisti menettelee työläisiä palkatessaan päinvastoin. Ostaessaan tavaraa, työvoimaa, hän maksaa siitä työläiselle vasta sen jälkeen, kun on käyttänyt hänen työtään.

Työpalkka lasketaan kahdella tavalla. Se lasketaan joko käytetyn työajan — tunnin, viikon tai kuukauden — mu-

kaan ja nimitetään aikapalkaksi. Se voidaan laskea myös valmistettujen tuotteiden määrän mukaan, jolloin sitä kutsutaan urakkapalkaksi. Molemmissa tapauksissa saadaan sellainen pettävä kuva, että työläinen ei myy työvoimaansa vaan työtään ja että hän saa maksun koko työstään.

Työpalkka kapitalismissa salaa työajan jakautumisen välttämättömään ja lisätyöaikaan. Työpalkan muodon takaa ei näy, että kapitalisti maksaa työläiselle vain osan hänen työstään ja anastaa itselleen korvauksetta hänen lisätyönsä. Niinpä kapitalistinen riisto osoittautuu peitetyksi ja naamioiduksi.

Se seikka, että työpalkka peittää kapitalistin harjoittaman työläisen riiston, että se luo kuvan, jonka mukaan työläisen koko työ on maksettu, näyttelee tärkeää osaa kapitalistisen yhteiskunnan elämässä. Tämä pettävä käsitys säilyy työläisillä niin kauan, kunnes he vapautuvat porvariston aatteellisesta vaikutuksesta. Tämän vaikutuksen kaikki välineet — lehdistö, kirkko, tiede yms. — on suunnattu mahdollisimman lujasti juurruttamaan tätä harhakuvaa laajojen työtätekevien joukkojen tajuntaan.

Vain Marxin ja Engelsin luoma tieteellisen sosialismin teoria paljasti kapitalistisen riiston salaisuuden ja osoitti miten tämä riisto naamioidaan.

Onko kapitalismin olemus muuttunut?

Palkkatyö kapitalistisessa yhteiskunnassa on olemukseltaan palkkaorjuutta. Kun roomalainen orja oli kahlehdittu ketjuilla, niin palkkatyöläinen on Marxin ilmaisun mukaan sidottu omistajaansa näkymättömin langoin. Orjavoutien patukka on vaihtunut sakkokirjaan. Kapitalistisen tuotantotavan taipumattomat lait sitovat työläisen lujasti pääoman rattaisiin.

Mutta kapitalistinen riisto on naamioitu sen muista riistomuodoista eroavien peruserikoisuuksien synnyttämillä

harhakuvilla. Porvaristo käyttää taitavasti palkkatyön muodon luomia harhakuvia pakottaakseen orjansa työskentelemään sellaisella fyysisten ja henkisten voimien kulutuksella, jollaista ei voitu ajatellakaan enempää orjanomistusyhteiskunnassa kuin feodalismissakaan. Kapitalismi on keksinyt lukuisia ovelia menetelmiä ja järjestelmiä, jotka samanaikaisesti sekä naamioivat että voimistavat kuningas Nälän pakottavaa voimaa. Tällaisia muotoja ovat esim. "osallistuminen voittoihin" ja "sosiaalinen kumppanuus" sekä "kansankapitalismin" valheelliset teoriat.

Porvarilliset ideologit käyttävät näitä teorioita pitääkseen työtätekevät joukot henkisessä vankeudessa. Tällä hetkellä he väittävät, että kapitalismi on muuttanut luonnettaan ja olemustaan, että on tapahtunut "kapitalismin demokratisoituminen" ja syntynyt "yleinen hyvinvointivaltio".

Todellisuudessa pääoman harjoittama työn riisto on pysynyt muuttumattomana, vaikka maailmassa ja myös kapitalistisissa maissa onkin tapahtunut paljon muutoksia. Kehittyneiden kapitalististen maiden työväenluokan monien sukupolvien sitkeä ja uhrautuva taistelu elinehtojensa puolesta ei ole jäänyt hedelmättömäksi. Ja viime vuosikymmeninä uuden maailman rakentamisessa Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa saavutetut menestykset innoittavat maailman kapitalistisen osan työläisiä yhä sitkeämmin vastustamaan riistäjiä ja porvariston on toisinaan tehtävä tiettyjä myönnytyksiä työläisille säilyttääkseen herruutensa. Kehittyneissä kapitalistisissa maissa työpäivä ei ole enää 12-tuntinen, kuten 100 vuotta sitten, vaan huomattavasti lyhyempi, useimmissa tapauksissa 8-tuntinen. Taloudellisesti heikosti kehittyneissä maissa, erityisesti niissä, jotka ovat vielä ulkomaisen pääoman pihdeissä, työläiset joutuvat työskentelemään yli 12 tuntiakin.

Työväenluokan porvaristolta pakottamista myönnytyksistä huolimatta kapitalistisen järjestelmän olemus ei ole muuttunut. Se perustuu edelleenkin pääoman harjoittamaan työn riistoon. Kuilu työn ja pääoman välillä ei ole suinkaan hä-

vinnyt, vaan suuresti syventynyt. Kapitalismin kehitys johtaa rikkauksien kasaantumiseen mitättömän pienen kapitalistiryhmän käsiin. Esim. USA:ssa alle yksi prosentti amerikkalaisista perheistä omistaa 80 % teollisuuslaitosten osakkeista. Samalla väestön valtava enemmistö proletarisoituu, ts. muuttuu osattomiksi ja omistamattomiksi ihmisiksi, jotka elävät työvoimansa myynnillä.

Mikä tarkoitus on tekopyhällä puheella vapaudesta ja tasaveroisuudesta kapitalismissa?

Porvaristo ja sen ideologit ylistävät kapitalistista järjestelmää vapauden ja tasavertaisuuden ilmentymänä. Mutta elämä paljastaa tämän petoksen joka askeleella.

Porvarillisten maiden lakien mukaan työläiset ovat muodollisesti vapaita. Kapitalistilla ei ole oikeutta ostaa ja myydä työläisiä. Mutta käytännössä kapitalistilla on rajaton valta palkkatyöläisiin. Työläisellä on oikeus erota kyseisestä tuotantolaitoksesta, mutta silloin hänen on pakko mennä työhön toiselle yrittäjälle, joka yhtä säälimättömästi imee hänestä kaikki mehut.

Näin osoittautuu, että "vapaus" kapitalismissa ei merkitse mitään muuta kuin kapitalistin täydellistä ja rajatonta vapautta riistää työläisiä ja työläisen "vapautta" mennä kapitalismin orjuuteen.

Myös puheet "tasavertaisuudesta" kapitalismissa osoittautuivat petokseksi. Porvarilliset vallankumoukset julistivat kaikki kansalaiset tasaveroisiksi lain edessä. On kuitenkin helppo ymmärtää, että kansalaisten todellista tasaveroisuutta ei voi olla niin kauan kuin vallitsee ihmisen toista ihmistä kohtaan harjoittama riisto. Voiko olla tasaveroisuutta kylläisen ja nälkäisen, riistäjän ja riistetyn, orjuuttajan ja orjuutetun välillä?

Porvaristo on luonut valtavan koneiston pitääkseen kansanjoukot alistettuna. Porvarillinen valtio suojaa kaikin toimenpitein pääoman herruutta. Se säätää lakeja riistäjäluokkien eduksi ja pitää joukot alistettuna suurilukuisen poliisi- ja santarmijoukon sekä armeijan avulla.

Jatkaessaan puheitaan vapaudesta ja tasavertaisuudesta porvaristo on jo kauan kulkenut niiden demokraattisten oikeuksien hävittämisen tietä, jotka kansanjoukot ovat saavuttaneet pitkässä ja sitkeässä taistelussa. Hallitsevan riistäjäluokan aseena oleva porvarillinen valtio vartioi tämän luokan etuja. Muistettakoon vain USA:ssa ja Englannissa hyväksytyt työläisvastaiset lait, joilla rajoitetaan työläisten lakko-oikeuksia aina niiden kieltämiseen saakka. Yhtä havainnollinen on USA:n hallituksen elokuussa 1971 tekemä päätös, jolla annetaan verohelpotuksia pääomasijoituksista ja samalla jäädytetään työläisten ja toimihenkilöiden työpalkat. Porvarillinen valtio ja oikeuslaitos, jotka tekopyhästi suojaavat itseään oikeuden ja oikeudenmukaisuuden periaatteilla, ratkaisevat käytännössä kaikki asiat riistäjien eduksi ja vainoavat riistettyjä.

Lisäarvoteorian merkitys

Marxilaisuus osoitti työn riiston olemuksen. Marxin luoma lisäarvoteoria paljasti kapitalistisen riiston salaisuuden. Lisäarvon löytäminen paljasti porvariston ja työväenluokan luokkaetujen ristiriidan syvimmän taloudellisen perustan. Vaihtokauppa — työvoiman osto ja myynti kapitalistisen riiston perustekona — on vain pettävältä ulkomuodoltaan tavaran omistajan ja rahan omistajan välillä tapahtuva kauppa. Itse asiassa tämän kaupan osapuolten asema on perusteellisesti erilainen: työläisen on pakko nälkäkuoleman pelossa myydä ainoa tavaransa — työvoimansa — kapitalistille, joka tuotantovälineiden ja tuotannon ehtojen monopoliomistajana riistää palkkatyöläistä.

Marxilaisuus osoitti, että kapitalismi eroaa riistojärjestelmien aikaisemmista tyypeistä vain siltä muodoltaan, jolla lisäarvo imetään välittömien tuottajien joukoista. Tämän ansiosta porvarillinen yhteiskunta paljastettiin jättiläisinstituutioksi, jossa pieni ja jatkuvasti vähenevä vähemmistö riistää kansan valtavaa enemmistöä.

Marxilaisuuden taloudellisen opin kulmakivenä oleva lisäarvoteoria on järkkymättömänä aseena taistelussa kapitalismin kaunistelua, sen ristiriitojen ja vastakohtaisuuksien peittelyä vastaan. Kapitalismin puolustajien juonien punomisen tarkoituksena on peittää kapitalistisen järjestelmän perusluokkavastakohtaisuus, porvariston ja työväenluokan luokkaetujen sovittamaton ristiriitaisuus.

Lisäarvoteoria antoi murskaavan iskun kapitalismissa vallitseville etujen harmoniaa koskeville haaveille ja tekopyhille fraaseille. Kapitalismi paljastettiin palkkaorjuusjärjestelmäksi, joka korvaa taloudellisen pakotuksen keinoilla aikaisemmat tuottajan avoimeen henkilökohtaiseen riippuvuuteen perustuneet herruuden ja alistumisen muodot. Marxilaisuuden löytämät kapitalismin kehityksen lainmukaisuudet ovat porvarillisen yhteiskunnan luokkaristiriitojen kasvun lainmukaisuuksia, työväenluokan vallankumouksen tuloksena tapahtuvan kapitalismin väistämättömän tuhon ristiriitoja.

2. Kapitalismin kehitys ja sen ristiriitojen kärjistyminen

Riiston asteen määritteleminen

Pääoman eri osat osallistuvat lisäarvon tuotantoon eri tavoin. Yrittäjä muuttaa osan pääomastaan tuotantoväli-

neiksi: tehdasrakennuksiksi, koneiksi ja laitteiksi sekä raaka- ja polttoaineiksi. Kaikkien näiden tavaran tuottamiseen kulutettujen esineiden arvo sisältyy sellaisenaan valmiin tuotteen arvoon. Koska tämän pääosan arvon suuruus ei muutu, sitä nimitetään pysyväksi pääomaksi. Pysyvä pääoma merkitään kirjaimella S.

Toisen osan pääomaansa yrittäjä käyttää työläisten palkkaamiseen, ts. työvoiman ostoon. Työläiset luovat työllään uuden arvon. Kuten olemme jo nähneet, tämä arvo osoittautuu suuremmaksi kuin työvoiman arvo. Näin ollen työläisten palkkaamiseen kulutetun pääoman osan suuruus muuttuu kapitalistisen tuotannon prosessissa, se kasvaa. Siksi työvoiman ostamiseen käytettyä pääoman osaa nimitetään vaihtelevaksi pääomaksi. Vaihteleva pääoma merkitään kirjaimella V.

Lisätyö (maksamaton työ) saa ilmauksensa lisäarvossa ja välttämätön (maksettu) työ vastaa vaihtelevaa pääomaa. Se suhde, jossa työpäivä jakaantuu välttämättömään ja lisätyöaikaan, ilmaisee pääoman harjoittaman työn riiston asteen. Lisäarvon suhdetta vaihtelevaan pääomaan nimitetään lisäarvon suhdeluvuksi. Lisäarvon suhdeluku osoittaakin kapitalistin harjoittaman työläisen riiston asteen.

Lisäarvo merkitään kirjaimella m. Lisäarvon suhdeluku on siten m/v.

Tsaarin Venäjän kapitalistisessa teollisuudessa vuonna 1906 2.254.000 työläistä sai työpalkkaa yhteensä 555,7 milj. ruplaa. Työläisen keskipalkka oli siten 246 ruplaa vuodessa. Kapitalistien voitto oli samaan aikaan 568,7 milj. ruplaa vuodessa. Näin ollen jokainen työläinen tuotti kapitalistille 252 ruplaa voittoa vuodessa.

Tämän laskelman esittäessään Lenin osoitti, että työläinen työskenteli vähemmän kuin puolet työajastaan itseään varten ja yli puolet työajasta kapitalistin hyväksi. Työpäivän keskimääräinen pituus oli tuolloin 11 tuntia. Työläinen sai siis maksun alle 5,5 tunnista ja työskenteli

loput yli 5,5 tuntia lahjaksi saamatta niistä mitään maksua. Lisäarvon suhdeluku oli siten yli 100 %.

Lisäarvon suhdeluku kasvaa kapitalismin kehittyessä. Tällä hetkellä se ylittää kapitalistisissa maissa 200—300 % ja nousee joskus sitäkin suuremmaksi.

Riiston asteen kohottamisen keinot

Kapitalistit pyrkivät kaikin keinoin suurentamaan työläisistä puristamansa lisätyön osuutta. He pyrkivät tähän kahta tietä.

Ensiksi he pidentävät työpäivää. Työpäivän pidentyessä kasvaa jokaisesta työläisestä puristetun lisätyön määrä. Jos asia olisi kapitalistin vallassa, hän pakottaisi työläiset työskentelemään 24 tuntia vuorokaudessa. Se on kuitenkin mahdotonta. Työläisellä on oltava tietty aika lepoa, unta ja ruokaa varten, muussa tapauksessa hän tulee työkyvyttömäksi. Sitä paitsi työläiset vastustavat yhä voimakkaammin kapitalistien pyrkimystä työpäivän pidentämiseen.

Siksi kapitalistit turvautuvat voittojensa lisäämiseksi toiseen tiehen. He hankkivat uusia koneita, käyttävät entistä korkeampitasoista tekniikkaa ja täydellistävät tuotantoteknologiaa. Siten kukin kapitalisti erikseen pyrkii suurentamaan yrityksensä tuottamaa voittoa. Mutta näiden teknisten uudistusten tuloksena työläisten elämiseen tarvittavien välineiden arvo laskee. Näiden välineiden tuottamiseen tarvitaan vähemmän työtä kuin ennen. Työläinen korvaa työvoimansa arvon lyhyemmässä ajassa kuin ennen. Tämä merkitsee sitä, että entisen työajan säilyessä kapitalistille tulee entistä suurempi määrä työläisten maksamatonta työtä, suurempi määrä lisäarvoa.

Samalla kapitalistit kaikin tavoin lisäävät työn voimaperäisyyttä. Se merkitsee, että työläisen on sanokaamme

tunnin tai päivän aikana käytettävä työenergiaansa enemmän kuin aikaisemmin samassa ajassa, hänen on ponnistettava enemmän voimiaan. Tätä tietä kapitalistit pyrkivät lisäämään voittojaan. Työn voimaperäistyminen kapitalistisissa tuotantolaitoksissa johtaa työtapaturmien määrän huomattavaan nousuun, ammattitautien lisääntymiseen sekä työläisten ennenaikaiseen työkyvyttömyyteen, heidän elimistönsä varhaiseen rappeutumiseen.

Tapaturmien määrä kasvaa kapitalistisissa maissa työn liiallisen voimaperäistämisen johdosta. USA:ssa invaliditeettiin johtaneiden työtapaturmien määrä kasvoi jalostusteollisuudessa vuosien 1958—1965 välisenä aikana 12,2 %. Saksan liittotasavallassa työtapaturmien ja ammattitautien määrä kasvoi vuoden 1950 1,4 miljoonasta tapauksesta 2,8 miljoonaan tapaukseen vuonna 1966. Ranskassa työtapaturmien määrä tuotantolaitoksissa kasvoi 991.000 tapauksesta (joista kuolemaan johtaneita 1.600) vuonna 1960 1.085.000 tapaukseen (joista kuolemaan johtaneita 2.200) vuonna 1969.

Kapitalismin aikaansaama kumous tuotannossa

Kapitalismi merkitsi perusteellista kumousta koko tuotannossa. Käsityöhön perustuvan pientuotannon tilalle se loi koneelliseen tuotantoon perustuvan suurteollisuuden. Tehtaat alkoivat kasvaa ennennäkemättömän nopeasti ja syrjäyttää pientuottajia. Koneiden ansiosta kapitalismi levittäytyi kaikkialle maapallolla.

Englanti oli maa, jossa kapitalistinen koneteollisuus ensimmäisenä syntyi ja alkoi levitä. Lyhyenä aikana 1700-luvun viimeisellä kolmanneksella ja 1800-luvun alussa Englantiin ilmestyi joukoittain koneita. Maassa tapahtui todellinen teollinen vallankumous, joka perusteellisesti muutti sen kasvot. Englanti muuttui maanviljelysmaasta teollisuusmaaksi. Syntyi suuria teollisuuskeskuksia sekä

monilukuinen teollisuustyöväestö. Englannin jälkeen koneellinen teollisuus alkoi levitä maasta toiseen.

Kapitalistisen tuotantotavan historiallinen tehtävä

Tämä yhteiskunnan historiallisen kehityksen vaihe on välttämätön tuotantovoimien kohottamiseksi sellaiselle tasolle, joka tekee mahdolliseksi turvata yhteiskunnan kaikille jäsenille ihmisarvoiset kehitysmahdollisuudet. Mikään aikaisemmista yhteiskuntamuodoista ei voinut luoda tähän välttämättömiä ehtoja ja edellytyksiä. Vasta kapitalismi luo nämä ehdot ja edellytykset kehittämällä tuotantovoimia riittävän pitkälle. Samalla se synnyttää sen yhteiskuntaluokan, jolle käy yhä välttämättömämmäksi ottaa nämä tuotantovoimat omiin käsiinsä käyttääkseen niitä koko yhteiskunnan eduksi. Tämä luokka on työväenluokka.

Milloin kapitalisti pyrkii ottamaan käyttöön uutta tekniikkaa?

Näin ei tapahdu läheskään aina. Kapitalistit ovat uuden tekniikan kannalla vain silloin, kun se turvaa heille voittojen kasvun. Kone on edullinen heille silloin, kun sen käyttökustannukset ovat pienemmät kuin niiden työläisten työpalkka, jotka tämä kone korvaa. Toisin sanoen kapitalisti ottaa koneen käyttöön vain, jos koneen työ tulee hänelle halvemmaksi kuin työpalkan maksaminen työläisille, ellei konetta olisi. Sen vuoksi kapitalistit ovat sitä vähemmän kiinnostuneita ottamaan koneita käyttöön mitä pienempi työpalkka on.

Kapitalismissa tekniikan korkea taso toisilla aloilla esiintyy rinnan monien muiden alojen alhaisen tekniikan tason kanssa. Kapitalistille on usein edullista antaa monia töitä

kotiin. Naiset ja lapset ovat kiinni kotityössä varhaisesta aamusta myöhäiseen iltaan. Heidän palkkansa on niin pieni, että kotityö tulee kapitalistille halvemmaksi kuin lisäkoneiden asentaminen tehtaassa.

Koneiden kapitalistisen käytön ristiriidat

Kone sinänsä vähentää ja säästää työtä. Mutta kapitalismissa siitä tulee työpäivän pidentämisen väline. Se tekee kymmeniä ja satoja työläisiä tarpeettomaksi ja heille annetaan säälittä lopputili. Kapitalismi tekee koneesta työläisen pelottavan kilpailijan, joka riistää häneltä leivän.

Koneiden käyttöön ei useinkaan tarvita sitä erikoista oppimista ja sitä suurta fyysistä voimaa, jotka olivat tarpeen käsityön vanhoissa menetelmissä. Koneiden käyttöönoton yhteydessä kapitalisti vetää tuotantoon runsaasti työläisten vaimoja ja lapsia. Sitä paitsi naisten ja lasten työstä maksetaan mitättömän vähän. Koneesta tulee kasvavan riiston ja orjuutuksen väline.

Kone sellaisenaan helpottaa työtä. Mutta kapitalismissa se ennennäkemättömässä määrin lisää työn aiheuttamaa rasitusta ja sen voimaperäisyyttä, mikä vaikuttaa tuhoisasti työläiseen. Se aiheuttaa hänen elimistönsä voimakkaan kulumisen, vähentää hänen työkykyään ja tekee hänestä invalidin jo nuorena.

Kone itsessään on ihmisen palvelija hänen taistelussaan luontoa vastaan. Mutta kapitalismissa se on riistäjien aseena heidän taistelussaan riistettyjä vastaan. Koneiden avulla kapitalistit pyrkivät huonontamaan työläisten työehtoja ja murtamaan heidän vastarintansa kasvavaa riistoa vastaan.

Työn tuottavuutta kohottaessaan kone lisää yhteiskunnan rikkautta. Mutta kapitalismissa työn tuottavuuden kohoamisen kaikki hedelmät menevät kapitalisteille.

Kone avaa laajan liikkumatilan tieteen käytölle tuotannossa, mielekkäämmän luonteen luomiselle työlle. Mutta kapitalismissa työläinen muuttuu koneen lisäkkeeksi. Aikaisemmin käsityön vallitessa työläisen opetuksesta, kätevyydestä ja taidosta riippui paljon. Koneiden käyttöönotto antoi kapitalisteille mahdollisuuden helposti korvata työläinen toisella. Koneiden rakenne ja sen parantaminen on insinöörien ja teknikkojen asia, ja työläisjoukkojen osaksi jää vain fyysinen työ.

Näin ollen koneiden käyttöön kapitalismissa liittyy syviä ja kärkeviä ristiriitoja. Näitä ristiriitoja ei voida ratkaista niin kauan kuin kapitalistinen järjestelmä on olemassa. Tajutessaan asemansa porvarillisessa yhteiskunnassa työläiset oppivat ymmärtämään koneiden kapitalistisen käytön ristiriidat. He näkevät, että kapitalismi on synnyttänyt koneellisen teollisuuden ja että se samalla tekee mahdottomaksi teknisen edistyksen käytön työtätekevien joukkojen, koko yhteiskunnan eduksi.

Sosialistisessa yhteiskunnassa kone on ihmisen uskollinen apulainen. Se palvelee työn vähentämisen ja helpottamisen välineenä. Sosialismissa koneiden käyttö avaa runsaat mahdollisuudet maan kaikkien rikkauden lähteiden kehittämiseen, työtätekevien aineellisen ja kulttuuritason nostamiseen.

Miksi porvaristo tarvitsee tarun "tasaveroisista mahdollisuuksista"

Kapitalistisen järjestelmän puolustajat yrittävät vakuuttaa työtätekeville, että nämä voivat kapitalismissa pelastua kaikilta puutteilta ja saavuttaa täysin tyydyttävät elinehdot. He kuvaavat kapitalismin sellaisena yhteiskuntajärjestelmänä, joka muka antaa kaikille ihmisille "tasaveroiset mahdollisuudet". Nämä väitteet eivät vastaa todellisuutta.

Käytännössä kapitalismi tuomitsee väestön valtavan enemmistön, työtätekevät joukot puutteeseen ja kärsimyksiin. Epävarmuus huomispäivästä, olemassaolon turvattomuus ja elämänehtojen huononeminen luonnehtivat miljoonien ihmisten osaa kapitalismissa.

Kapitalismin kehitys johtaa porvariston rikkauden kasvuun. Riistäjäluokat keskittävät vuosi vuodelta käsiinsä yhä suurempia rikkauksia. Samaan aikaan työväenluokan ja kaikkien työtätekevien elinehdot käyvät yhä huonommiksi.

Porvaristo ja sen ideologit yrittävät kuvata pääoman omalla työllä ansaituksi rikkaudeksi. Tuhansin tavoin he laulavat typeriä lauluja rikkaista, jotka aloittivat elämänsä ilman ropoakaan ja jotka hankkivat rikkautensa säästäväisyydellään, työteliäisyydellään ja yritteliäisyydellään. He vakuuttavat kaikin keinoin kansanjoukoille, että jokaisella on mahdollisuus rikastua ja tulla kapitalistiksi.

Käytännössä elämänsä palkkatyöläisinä aloittavista ihmisistä pikkukauppiaaksi voi tulla yksi tuhansista ja kapitalistiksi yksi miljoonista, eikä tämä tietenkään onnistu pelkästään rehellisellä työllä ja säästäväisyydellä.

Jos kapitalisti ei anastaisi työläisten maksamatonta työtä, hän olisi pian köyhä kuin kirkonrotta. Käyttäähän hän vuosittain tuloistaan paljon varoja, joten hän tietyn ajan kuluttua olisi syönyt koko pääomansa. Itse asiassa pääoma ei suinkaan vähene, vaan kasvaa koko ajan.

Olipa jonkun yksittäisen pääoman alkulähde mikä hyvänsä, se muuttuu tietyn ajan kuluttua vieraan maksamattoman työn hedelmäksi.

Kapitalistisen yhteiskunnan lainalaisuuksista seuraa, että työläinen pysyy vuodesta toiseen omistamattomana proletaarina, jolla ei ole muuta ulospääsyä kuin työvoimansa myyminen. Kapitalisti taas pysyy pääoman omistajana, ja tämä pääoma lisääntyy vuodesta vuoteen lisäarvon anastamisen ansiosta.

Virallisten tilastojen mukaan Ranskassa vuosina 1967—1968 74,4 % työläisten lapsista pysyi työläisinä, 6,5 % nousi "tekniseen keskiluokkaan" ja vain 2,2 % "korkeimpien työntekijöiden" ryhmään (insinööriksi jne.).

Kapitalistien rikkauden kasvun tiet

Ensi silmäyksellä näyttää siltä, että kapitalisti voi tehdä lisäarvollaan mitä haluaa. Porvariston keskuudessa voi todellakin tavata ihmisiä, jotka tuhlaavat tulojaan mitä järjettömimmällä tavalla. Mutta säännöllisesti kapitalistit kuitenkin käyttävät tietyn osan voitoistaan tuotannon laajentamiseen. Kirjoitettua lakia tästä ei tietenkään ole, mutta on voimia, jotka pakottavat jokaisen kapitalistin menettelemään näin: halu rikastua ja kilpailu.

Kapitalistilla on kyltymätön halu rikastua. Kapitalismin lakien mukaan ihminen on ihmiselle susi. Jos kapitalisti ei halua tulla tallatuksi jalkoihin tässä kaikkien sodassa kaikkia vastaan hänen on ehdottomasti käytettävä huomattava osa voitoistaan pääoman lisäämiseen, sijoitettava tuotantoon.

Tätä lisäarvon osan liittymistä pääomaan nimitetään pääoman kasaantumiseksi. Kasatessaan joka vuosi osan voitosta kapitalisti tulee yhä suuremman pääoman omistajaksi.

Pääoman lisääntyminen tapahtuu myös muita teitä. Voitonhimon valtakunnassa voimakas kuristaa heikon, suurkapitalisti ahmii ja nielee pienempiä ja heikompia kilpailijoitaan. Ostamalla pilkkahintaan vararikkoon joutuneiden kilpailijoidensa tuotantolaitoksia tai ottamalla ne haltuunsa velkojen korvaukseksi suurtehtailija lisää pääomaansa. Näin siis taistelussa, joka tuo voiton yksille ja tappion toisille, tapahtuu pääomien suureneminen, useampien pääomien yhdistyminen yhdeksi.

Suurtuotanto on pientuotantoa edullisempaa. Suurtuotanto luo mahdollisuuden laajalle koneiden käytölle. Se voi huomattavasti kohottaa työn tuottavuutta pientuotantoon verrattuna. Siksi suurteollisuus jatkuvasti syrjäyttää käsityöläisiä. Kapitalistien omassakin keskuudessa taistellaan keskeytymättä: pienten tuotantolaitosten omistajat joutuvat vararikkoon ja suurimpien tuotantolaitosten omistajat menestyvät. Mitä suuremmiksi tuotantolaitokset tulevat, sitä suuremman määrän lisäarvoa niiden omistajat anastavat ja sitä nopeammin heidän pääomansa kasaantuvat.

Kapitalismin kehitys työttömyyden synnyttäjänä

Pääoman kasaantumisella on hyvin tärkeitä seurauksia työväenluokalle. Tuotantoa laajentaessaan kapitalistit ottavat käyttöön koneita, jotka vaativat vähemmän elävää työtä. Siksi suhde pääoman eri osien — pysyvän ja vaihtelevan pääoman — välillä muuttuu. Pysyvä pääoma kasvaa paljon nopeammin kuin vaihteleva.

Porvariston puolustajat vakuuttavat, että koneiden syrjäyttämät työläiset voivat helposti löytää itselleen käyttöä tuotannon laajenemisen johdosta. Käytännössä kuitenkin tuotannon laajeneminen on aina hitaampaa kuin työläisten syrjäytyminen koneiden tieltä. Sitä paitsi tuotannon laajeneminen tapahtuu varsin epätasaisesti, eräät alat laajenevat ja palkkaavat uusia työläisiä, toiset supistuvat ja heittävät työläisiä kadulle. Siten kapitalistisen tuotannon oma kulku turvaa yrittäjille pysyvän työläisreservin. Mutta se ei riitä. Kapitalismissa on vielä muitakin työttömien armeijan täydentämisen lähteitä. Valtava määrä vapaata työvoimaa virtaa maaseudulta. Sadattuhannet maattomat ja vain vähän maata omistavat talonpojat eivät voi tulla toimeen maataloudessa. Heidän on pakko jättää heiveröiset taloutensa ja lähteä ansiotöihin kaupunkiin, tehtaiden porteille.

Jokaisessa kapitalistisessa maassa on lukuisasti käsityöläisiä, pikkukauppiaita ja pienyrittäjiä. Pitävätpä he kuinka sitkeästi tahansa kiinni pikku yrityksistään, heidän itsenäisyytensä on aina uhattuna. He eivät kestä kilpailua suurten tehtaiden kanssa, tukehtuvat verojen ja korkeiden hintojen paineen alla, joutuvat vararikkoon ja suistuvat työttömien riveihin.

Kapitalismi ei voi olla olemassa ilman työttömien armeijaa. Tämä armeija toimittaa kapitalisteille vapaata työvoimaa aina, kun markkinat vaativat tuotannon laajentamista. Porvarilliset poliitikot tunnustavat avoimesti pitävänsä työttömyyden olemassaoloa muka "terveen talouselämän" välttämättömänä ehtona.

Kapitalistit eivät turhaan ylistä työttömyyttä, antaahan se heille yhden kaikkein voimakkaimmista aseista taistelussa työväenluokkaa vastaan. Kapitalistit käyttävät työttömyyttä aina ja kaikkialla painostaakseen työssä olevia työläisiä, alentaakseen heidän elintasoaan, heikentääkseen työehtoja ja siten kohottaakseen voittojaan.

Työväenluokalle työttömyyden väistämättömyys kapitalismissa taas merkitsee elämän turvattomuutta, jatkuvaa epävarmuutta huomispäivästä. Työläisen elämällä ei kapitalistille ole mitään arvoa. Sairastuneen tilalle on aina saatavissa monia muita työhön valmiita. Lukuisat terveet ja kukoistavat ihmiset muuttuvat kapitalistisissa tuotantolaitoksissa nopeasti invalideiksi ja vanhuksiksi. Tämä johtuu raivoisasta työvauhdista, ylivoimaisen pitkästä työpäivästä sekä työtapaturmista.

Myös työssäolevat työläiset kärsivät työttömyydestä. Suuren työttömien määrän olemassaolo luo heille epävarman aseman, epävarmuuden huomispäivästä. Tänään he työskentelevät tuotantolaitoksessa, mutta he eivät ole varmoja työnsä jatkumisesta. Tällainen tilanne ei perustu satunnaisille seikoille, se johtuu kapitalistisen tuotantotavan taloudellisista laeista.

Kehittyneiden kapitalististen maiden työläiset ovat pitkäaikaisella taistelullaan pystyneet lyhentämään työpäivää. On kuitenkin otettava huomioon työn voimaperäisyyden valtava kasvu, jonka seurauksena työläinen käyttää usein tunnissa enemmän energiaansa kuin aikaisemmin kahdessa tunnissa. Kapitalismissa työväenluokan yhden osan raataessa kestämättömissä olosuhteissa sen toisen osan on pakko olla täydellisesti tai osittain toimettomana.

Virallisesti rekisteröityjen työttömien määrä USA:ssa, Kanadassa, Japanissa ja Länsi-Euroopan maissa oli vuonna 1971 yli 9 miljoonaa. Vuoden 1971 lopussa USA:ssa oli lähes 5 milj. työtöntä, eli n. 6 % työvoimasta. Englannissa työttömien määrä oli virallisten tilastojen mukaan yli miljoonan. Saksan liittotasavallassa työttömien määrä kasvoi vuonna 1971 50 prosentilla, Ranskassa 25 prosentilla ja kohosi tälle maalle erittäin korkeaan lukuun 480.000 työttömään.

Luonteenomaista on, että vuonna 1972 työttömien määrä edelleen kasvoi tuotannon tietystä kasvusta huolimatta.

Pääoman kasaantumisen vaikutus työväenluokan asemaan

Mitä suurempi kapitalismissa on yhteiskunnan rikkaus, sitä suurempi on köyhyyden ja nälän kärsimyksiin tuomittujen työttömien armeija. Rikkauden kasaantuminen yhteiskunnan yhdelle navalle merkitsee samalla puutteen, olemassaolon turvattomuuden ja näännyttävän työn kasaantumista yhteiskunnan toiselle navalle, sen luokan puolelle, joka käsillään luo yhteiskunnan kaikki rikkaudet.

Tällainen on Marxin löytämä kapitalistisen kasaantumisen yleinen laki. Niin kauan kuin kapitalismi on olemassa, työväenluokka pysyy riistettynä luokkana, joka tuottaa lisäarvoa tuotantovälineet monopolisoineelle luokalle, por-

varistolle. Kapitalismin kehittyessä ja porvariston rikkauksien kasvaessa tapahtuu työväenluokan aseman suhteellista ja joskus myös absoluuttista huononemista. Asettamus siitä, että kapitalismin ja sen ristiriitojen kehitys johtaa työväenluokan aseman suhteelliseen ja joskus myös absoluuttiseen huononemiseen, sisältyy NKP:n ja muiden marxilais-leniniläisten puolueiden ohjelmiin.

Työväenluokan aseman suhteellisen ja absoluuttisen kurjistumisen ilmeneminen

Kuten jo on osoitettu, kapitalistien harjoittama työläisten riisto voimistuu kapitalismin kehittyessä. Riiston asteen kasvu merkitsee työväenluokan osuuden jatkuvaa vähenemistä siitä yleisestä arvosummasta, joka sen työllä luodaan.

Kaikkien tietyssä ajassa uudelleen luotujen arvojen summaa nimitetään kyseisen maan kansantuloksi. Kapitalistisissa maissa työväenluokan osuus maan kansantulosta järjestelmällisesti laskee. Samaan aikaan kohoaa se kansantulon osa, joka jää porvaristolle ja sen hännystelijöille.

Tämä on työväenluokan aseman suhteellista kurjistumista. Sitä kutsutaan suhteelliseksi, koska työn ihmisten ja työtätekemättömien luokkien tulojen, työväenluokan ja porvariston elintason välillä muuttuu. Samalla kun työväenluokalla on äärimmäisen niukka elintaso ei porvariston tuhlailulla ole rajaa.

Mutta kapitalismi ei alenna työväenluokan asemaa vain suhteellisesti. Sille on ominaista myös suuntaus työväenluokan absoluuttiseen kurjistumiseen, ts. sen elämän- ja työehtojen suoraan alenemiseen. Toisinaan tämä suuntaus pääsee voitolle. Silloin työläiset joutuvat syömään ja pukeutumaan entistäkin huonommin, asumaan hökkeleissä ja luopumaan kaikkein välttämättömimmästäkin.

Tosiasioiden edessä kapitalismin puolustajien on pakko tunnustaa työväenluokan suhteellinen kurjistuminen. Sen sijaan he raivokkaasti kieltävät suuntauksen sen absoluuttiseen kurjistumiseen. He sanovat, että työläisillä on käytössään 1900-luvun jälkipuoliskolla monia hyödykkeitä, joita vielä 50 vuotta sitten ei voitu kuvitellakaan. Tässä yhteydessä viitataan tavallisesti moottoripyöriin, autoihin, radioihin, televisioihin, pesukoneisiin, jääkaappeihin ym. kestokulutushyödykkeisiin, jotka ovat ilmaantuneet verraten äskettäin.

Tällä tavoin porvariston ideologit yrittävät hämätä kysymyksen työväenluokan asemasta kapitalismissa. Jokainen järkevä ihminen tajuaa kuitenkin, että ihmisten tarpeet eivät pysy muuttumattomina.

Tekniikan kasvu, tuotantovoimien kehitys ja yhteiskunnallisen rikkauden moninkertaistuminen johtavat yhä uusien tarpeiden syntymiseen kaikille yhteiskunnan jäsenille, tietenkin myös työläisille. Mutta kapitalismin oloissa työväenluokan on yhä vaikeampaa tyydyttää tarpeitaan edes kohtuullisesti.

Työväenluokan asema huononee sen johdosta, että sen harteille sälytetään valtava verotaakka. Asuntojen korkeat vuokrat ja kaikki mahdolliset kulut ja vähennykset alentavat yhä edelleen työtätekevien todellisia tuloja. Vain sitkeällä ja uhrautuvalla taistelullaan työväenluokka voi vastustaa kapitalistien pyrkimyksiä alentaa sen elintasoa alarajaan saakka.

Kapitalismi on keksinyt lukuisia keinoja alentaa työläisten todellisia ansioita. Hintatason jatkuva nousu koskee kipeästi työtätekevien elintasoon. Työläisen työvoimansa myynnistä saama rahasumma, eli hänen nimellispalkkansa, on kokonaan toinen asia kuin se, paljonko hän tällä palkallaan voi hankkia ruokaa, vaatteita ja kotitaloudessa tarvittavia muita esineitä. Se määrä olemassaolon välineitä, jotka työläinen kykenee palkallaan hankkimaan, määrää hänen todellisen eli reaalipalkkansa. Hintojen ja verojen kohotes-

sa reaalipalkka laskee ja työväenluokan asema huononee edelleen.

Kapitalistisissa maissa on lukuisia pienipalkkaisia työläisryhmiä ja kokonaisia aloja, joilla työpalkka on alhainen. Niitä ovat ennen kaikkea maatalous sekä eräät teollisuusalat. Naisten työstä maksetaan vähemmän kuin miesten. Eräissä tapauksissa naisten palkka on vain puolet miesten palkasta.

Esittäessään demagogisen tunnuksen "sota köyhyyttä vastaan" vuonna 1964 USA:n presidentti Johnson viittasi virallisiin tilastoihin, joiden mukaan 35 miljoonaa amerikkalaista asuu puutteessa ja köyhyydessä. Johnsonin julistama "sota köyhyyttä vastaan" kääntyi käytännössä "sodaksi köyhiä vastaan", koska tehokkaan avun sijasta hallitus vastasi puutteessa eläville ankarilla sortotoimenpiteillä tukahduttaakseen heidän oikeutetut vaatimuksensa. Elokuussa Washingtonin hallituspiirejä lähellä olevan viikkolehden U. S. News and World Report, joka vartioi "amerikkalaista elämäntapaa", oli pakko tunnustaa katkerasti: "USA:n, maailman rikkaimman valtion on yhä vaikeampaa taistella köyhyyttä vastaan. Nyt maassa on enemmän köyhiksi luokiteltavia ihmisiä kuin kolme vuotta sitten. USA ei voi milloinkaan päästä eroon suuresta määrästä todellisia köyhiä, jotka tarvitsevat apua alkeellisimpienkin elinehtojensa ylläpitämisessä". Tällaisia köyhyyden äärirajoille joutuneita ihmisiä on lehden arvion mukaan tällä hetkellä 25,5 miljoonaa, eli lähes 12,5 % maan koko väestöstä. Lehden yhteenveto on seuraava: "Joka kahdeksas amerikkalainen elää köyhyydessä".

Työväenluokan taloudellisen taistelun tarkoitus

Kapitalistinen todellisuus on sellainen, että työväenluokka voi vain sitkeällä taistelulla puolustaa perusetujaan riis-

täjien kajoamisyrityksiltä ja pakottaa porvariston myönnytyksiin.

Alkuvaiheissa kapitalistiset yrittäjät olivat tekemisissä hajanaisen työläisjoukon kanssa. Kukaan ei rajoittanut kapitalistien mielivaltaa. He saattoivat mielin määrin huonontaa työehtoja. Jos työläinen ei suostunut huonoihin työehtoihin, kapitalisti löysi helposti hänen tilalleen uuden. Mutta työläiset tajuavat väistämättä etujensa yhteisyyden. He ryhtyivät yhdistymään ammattiliitoiksi. Yrittäjää vastassa ei ole enää yksityinen työläinen, vaan kokonainen järjestö. Kapitalistit puolestaan yhdistyvät työnantajaliitoiksi. He lahjovat kaikkein alttiimpia ammattiliittojohtajia ja järjestävät lakonrikkureita. Taistelussaan työväenluokan luokkajärjestöjä vastaan kapitalistit turvautuvat poliisiin, armeijaan, oikeuslaitokseen ja vankiloihin.

Kehittyneissä kapitalistisissa maissa työväenluokka vastustaa kapitalistien pyrkimyksiä alentaa sen elintasoa. Pitkäaikaisella taistelulla se pakottaa kapitalistit tiettyihin myönnytyksiin. Mutta työväenluokan saavutukset ovat jatkuvasti uhanalaisina. Kapitalistit yrittävät käyttää kaikkia heille edullisia olosuhteita peruuttaakseen aikaisemmat myönnytyksensä, tehdäkseen tyhjäksi kaiken sen, minkä työläiset ovat saavuttaneet. Epäsuhde koko yhteiskunnan tarpeiden kohoavan tason ja työtätekevien joukkojen elintason välillä kasvaa jatkuvasti.

Niissä tapauksissa, jolloin työläiset eivät kykene riittävästi vastustamaan riistäjiä, he ovat tuomitut äärimmäiseen köyhyyteen. Tällaisiksi ovat olosuhteet tulleet siirtomaissa ja riippuvaisissa maissa. Kapitalismi on aiheuttanut näiden maiden kansoille mittaamattomia kärsimyksiä.

Työväenluokan taloudellisella taistelulla on suuri merkitys. Oikean, luokkakantaisesti johdetun kamppailun avulla ammattiliitot voivat menestyksellisesti vastustaa työnantajien hyökkäystä. Samalla ne ovat luokkataistelun kouluna laajoille työläisjoukoille.

Marxilais-leniniläinen kansantaloustiede hylkää päättävästi yksinkertaistetun ja pilapiirrosmaisen käsityksen siitä, että kapitalistisen kasaantumisen yleinen laki määrää muka ennakolta työväenluokan absoluuttisen kurjistumisen jatkuvan kasvun kaikissa kapitalistisissa maissa. Tämänkaltainen marxismi-leninismin vääristely sivuuttaa työväenluokan luokkataistelun merkityksen, luokkavoimien keskinäissuhteiden ja kaikkien kussakin kapitalistisessa maassa kullakin historiallisella hetkellä luokkataistelua edistävien tekijöiden vaikutuksen. Nykyoloissa tämänkaltaiset yksinkertaistetut vääristelyt voivat vain ruokkia passiivisuutta, joka on jyrkässä ristiriidassa työväenluokan etujen kanssa sen taistelussa välittömien elinetujensa ja myös lopullisen päämääränsä — riiston hävittämisen ja vallankumouksellisen kapitalismin sosialismiin vaihtamisen — toteuttamisen puolesta.

Marxisti-leninistit, toisin kuin valevallankumoukselliset "vasemmistolaiset" sankarit, eivät kieltäydy taistelusta työväenluokan aseman parantamiseksi kapitalistisen järjestelmän puitteissa. Kuitenkin vastakohtana sosiaalireformismille he tarkastelevat porvaristolta hankittuja myönnytyksiä ja reformeja työväenluokan luokkataistelun tuloksena. Lisäksi: näitä menestyksiä ei suinkaan pidetä työväenluokan lopullisena päämääränä, vaan osittaissaavutuksena, jota on käytettävä työväenluokan sosialismin puolesta käymän vallankumouksellisen taistelun eduksi.

Talonpoikaisjoukkojen asema kapitalistisessa yhteiskunnassa

Kapitalismi ei tuomitse turvattomuuteen vain työväenluokkaa, vaan myös talonpoikaiston perusjoukon. Kapitalistit ja suurmaanomistajat riistävät säälimättä talonpoikaistoa.

Kapitalismin kehitys tuo tullessaan talonpoikaiston kerrostumisen. Maaseudun vähälukuinen huippukerros, varakkaat talonpojat, rikastuu työtätekevien talonpoikien ahnaan ryöstämisen ansiosta. Sen seurauksena monet talonpojat köyhtyvät, myyvät tilansa ja muuttuvat maataloustyöläisiksi tai lähtevät kaupunkeihin työtä etsimään. Laaja talonpoikaiston keskikerros elää epävarmuudessa.

Suurtaloudella on maataloudessa, kuten teollisuudessakin, kiistämättömiä etuisuuksia pientalouteen verrattuna. Suurtalous voi käyttää koneita ja muita teknisiä parannuksia, jotka ovat pientalouden saavuttamattomissa. Monissa porvarillisissa maissa valtava osa maasta kuuluu suurtilallisille, jotka riistävät talonpoikia, imevät heistä kaikki mehut. Pienet talonpoikaistaloudet pysyvät pystyssä vain talonpojan ja hänen perheensä voimien äärimmäisen tuhlauksen hinnalla. Jokainen veronkorotus ja maataloustuotteiden hintojen aleneminen asettavat lukuisten pienten talouksien olemassaolon kyseenalaiseksi. Talonpojat velkaantuvat ja joutuvat koronkiskureiden ja pankkien kynsiin. Monet pientaloudet vararikkoutuvat, vaikka talonpojat ahertavat itsensä näännyksiin.

Suurtaloudet saavat kaiken hyödyn tieteen ja tekniikan kehityksestä, koneiden käytöstä maataloudessa. Nämä taloudet perustuvat maataloustyöläisten riistoon, sillä näiden työstä maksetaan mitättömän pientä palkkaa ja työpäivän pituus riippuu kokonaan isännän mielivallasta.

Kapitalismin ristiriitojen kehittyminen

Kapitalismin kehittyessä yhteiskunta jakaantuu yhä jyrkemmin kahteen toisilleen vihamieliseen leiriin, kahteen vastakkaiseen luokkaan: työväenluokkaan ja porvaristoon. Ne ovat kapitalistisen yhteiskunnan perusluokat. Näiden luokkien ohella kaikissa porvarillisissa maissa on muita

luokkia ja välikerroksia. Talonpoikaisto on suuruudeltaan erityisen merkityksellinen ryhmä miltei kaikissa kapitalistisissa maissa.

Kapitalistisen suurtuotannon kasvu aiheuttaa luokkaristiriitojen kärjistymistä sekä kaupungeissa että maaseudulla. Keskikerrokset hajaantuvat. Pikkuporvaristo jakaantuu yhä enemmän ja monet tuhannet joutuvat työväenluokan riveihin.

Nykyisessä kapitalisimissa yhä suurempi osa väestöstä muuttuu palkkatyöläisiksi, proletaareiksi. Niinpä palkkatyötä tekevien henkilöiden määrä on USA:ssa n. 86 % aktiivista väestöstä, Englannissa yli 90 %, Saksan liittotasavallassa lähes 80 %, Ranskassa v. 1962 73 %, Italiassa noin 65 %, sellaisissa maissa kuin Kanada, Sveitsi, Hollanti, Uusi Seelanti ja Australia 80 % tai enemmän. Eräiden arvioiden mukaan palkkatyöntekijöiden määrä kehittyneissä kapitalistisissa maissa on keskimäärin 79 % aktiiviväestöstä.

Tuotantovoimien kehittyessä — erityisesti nykyisen tieteellis-teknisen kumouksen oloissa — työväenluokan rakenteessa tapahtuu oleellisia muutoksia. Eräät ammatit häviävät ja niiden tilalle ilmaantuu uusia; työtätekevien laajojen piirien yleissivistyksellinen sekä ammatillis-tekninen taso kohoaa; teknisen työn tekijöiden lukumäärä kasvaa nopeasti sekä absoluuttisesti että suhteellisesti; tieteellisessä tutkimustyössä ja suunnittelutyössä olevien työntekijöiden osuus kasvaa, samoin palveluammattien henkilökunta. Mutta kaikkien näidenkin monimutkaisten ja usein ristiriitaisten prosessien kautta porvarillisen yhteiskunnan kehityksen pää- ja perustendenssi voimistuu yhä: luokkavastakohtaisuudet lisääntyvät, luokkajakautuminen voimistuu ja porvariston ja työtätekevien välinen kuilu syvenee entisestään.

Nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan luokkarakenne on erittäin monimutkainen ja ristiriitainen. Sen tieteellinen erittely vie seuraavaan johtopäätökseen: Kapitalististen

maiden sosiaalisten vastakohtien kärjistymisen tuloksena avautuu laajoja mahdollisuuksia eri maiden väestöjen valtavan enemmistön yhdistämiseen monopolien ja imperialisminvastaiseen kamppailuun. Talonpoikaiston, kaupunkien keskikerrosten ja sivistyneistön etujen läheneminen työväenluokan etujen kanssa, näiden luokkien ja kerrostumien kasvava yhteistoiminta johtaa monopolien vallan sosiaalisen perustan kapenemiseen, kärjistää kapitalismin ristiriitoja ja edistää laajojen joukkojen mobilisoimista taisteluun monopoleja ja imperialismia vastaan.

Porvarillisen valtion rooli

Porvaristo on luonut valtavan väkivalta- ja hämäämiskoneiston pitääkseen kansanjoukot kurissa. Porvarillinen valtio on muodostaan riippumatta pääoman herruuden väline työtä vastaan. Se suojelee tätä herruutta poliisin, armeijan, oikeuslaitoksen ja vankiloiden avulla.

Porvariston ideologit yrittävät kieltää kapitalistisen valtion luokkaluonteen. He väittävät, että valtio palvelee tasaveroisesti koko väestöä, huolehtii koko kansan tarpeista. Eikö valtio huolehdi kaupunkien mukavuuksista, eikö se taistele epidemioita vastaan, eikö se huolehdi yleisestä oppivelvollisuusopetuksesta kouluissa? Tällaisten seikkojen perusteella päätellään, että nykyinen porvarillinen valtio on luokkien yläpuolella, että se on puolueeton välittäjä porvariston ja työväenluokan välisessä taistelussa.

Tämä väite ei pidä paikkaansa. Käytännössä porvarillinen valtio palvelee kaikella toiminnallaan pääoman etuja. Porvarillisen valtion luokkaluonne on täysin selvä silloin, kun asevoimat lähetetään lakkolaisia vastaan ja kun työväen asian puolesta taistelevia suljetaan vankiloihin. Mutta syvennyttäessä tutkimaan valtion roolia on helppo ymmärtää, että myös muissa tapauksissa porvarillinen valtio toimii kapitalistien eduksi.

Ottakaamme esim. yleinen oppivelvollisuusopetus. Tekniikan nykytasolla työnantajat eivät tarvitse lukutaidottomia työläisiä. He tarvitsevat työvoimaa, jolla on riittävä koulutus. Aivan samoin on asia terveydenhoidon suhteen: viranomaiset huolehtivat siitä vain siinä määrin kuin sairauksien leviäminen aiheuttaa vahinkoa kapitalistiselle taloudelle, porvariston herruudelle.

Marxilaisuus on paljastanut reformistiset haaveet porvarillisen valtion hyväntekijän osasta "yleiskansallisten" etujen ilmaisijana, puolueettomana tuomarina luokkien välisissä selkkauksissa. Historian koko kulku osoittaa, että riistojärjestelmässä valtio esiintyy luokkataisteluissa aina hallitsevien luokkien puolella sorrettuja luokkia vastaan.

Työväenluokan historiallinen kutsumus

Koko historiallisen kehityksen kulku valmistaa työväenluokkaa sen historialliseen tehtävään, porvarillisen järjestelmän haudan kaivamiseen ja uuden sosialistisen yhteiskunnan luomiseen.

Kapitalismi yhdistää työläisiä yhteisessä työssä. Elämä, kapitalistisen yhteiskunnan ehdot herättävät työläiset yhdistymään taisteluun riistäjiä vastaan.

Kapitalismin kehityksen mukana kasvaa työväenluokan lukumäärä. Sitä täydentävät häviölle joutuneet pientuottajat, talonpojat ja käsityöläiset. Samalla työväenluokan elinehdot väistämättä huononevat, palkkatyöläisten toimeentulon turvattomuus lisääntyy. Kaikki tämä lisää työväenluokan suuttumusta. Kapitalistisen orjuuden olemuksen tajuaminen leviää yhä laajemmalle työläisten keskuudessa, heidän keskuudessaan kasvaa päättäväisyys taistella perusetujensa puolesta. Työväenluokasta tulee voima, joka kykenee kokoamaan ympärilleen kaikki työtätekevät ja vetämään heidät mukanaan taisteluun kapitalismin kukista-

miseksi ja yhteiskunnan vallankumoukselliseksi uudistamiseksi sosialistiseksi.

Työväenluokka on kapitalistisen yhteiskunnan edistyksellisin luokka. Se ei omista tuotantovälineitä. Siinä se eroaa talonpoikaistosta, joka harjoittaa yksityisomistukseen perustuvaa pientaloutta. Työväenluokka ei ole lainkaan kiinnostunut yksityisomistuksen säilyttämisestä. Vain työväenluokka taistelee loppuun asti johdonmukaisesti riiston hävittämisen ja sosialismin pystyttämisen puolesta.

Työväenluokka luo työllään valtavia rikkauksia: tehtaita, rautateitä, asuintaloja ja julkisia rakennuksia. Suurissa tehtaissa yhteenliittyneenä, ankaran kapitalistisen työkurin kouluttamana ja edistyksellisimmän marxilais-leniniläisen teorian aseistamana työväenluokka ei ole vain ainoa porvariston kukistamaan kykenevä voima, vaan luonnostaan ja kutsumukseltaan myös uuden riistosta vapaan yhteiskunnan rakentaja. Vuosikymmenien lakkotaisteluissa ja vallankumouksellisissa kapinoissa, sitkeissä luokkataisteluissa työväenluokka on karaistunut ja kasvanut kaikkien työtätekevien joukkojen todelliseksi johtajaksi. Vain työväenluokan ja sen etujoukon, marxilais-leniniläisen puolueen johdolla muut työtätekevän ja riistetyn väestön kerrokset voivat vapautua kapitalismin ikeestä ja lähteä rakentamaan ihmisarvoista, vapaata elämää.

Työväenluokan ja talonpoikaiston liiton perusta

Talonpoikaiston perusjoukot ovat kapitalismissa tuomitut ylivoimaiseen ja näännyttävään työhön takapajuisen teknisen välineistön turvin, ikuiseen köyhyyden uhkaan ja toimeentulon epävarmuuteen. Kapitalistisessa järjestelmässä pienet ja keskisuuret talonpoikaistaloudet elävät alituisen riiston, vararikkouhan ja epävarmuuden oloissa. Vain työväenluokka, joka taistelee porvariston kukistamiseksi ja yhteiskunnan muuttamiseksi sosialistiseksi, avaa työtäteke-

välle talonpoikaistolle ulospääsyn tästä umpikujasta. Siksi talonpoikaisto on työväenluokan luonnollinen liittolainen taistelussa kapitalismia vastaan.

Porvarilliset poliitikot yrittävät kaikin tavoin käyttää talonpoikien pienomistuksesta juurensa juontavia ennakkoluuloja hyväkseen, vetääkseen nämä omalle puolelleen. Näitä kapitalististen maiden työtätekevän talonpoikaiston perusjoukkojen ennakkoluuloja ruokkimalla porvariston puolustajat yrittävät kylvää talonpoikaiston keskuuteen vihaa ja epäluottamusta kaupunkien työläisiä kohtaan.

Taistellessaan sosialismin puolesta työväenluokka kutsuu talonpoikaistoa omalle puolelleen. Se ei vetoa maaseudun ahertajien ennakkoluuloihin, vaan heidän järkeensä. Työväenluokka avaa työtätekevälle talonpoikaistolle mahdollisuuden vapautua kapitalistien ja suurmaanomistajien sorrosta. Lenin opetti, että työläisten ja talonpoikien liitto on tsarismin, suurmaanomistajien ja kapitalistien kukistamisen päävoima ja sosialistisen vallankumouksen voiton ehdoton edellytys. Johtavaa osaa tässä liitossa näyttelee työväenluokka, jota sen asema ja koko kehityksen kulku on valmistanut tähän tehtävään. Työväenluokan ja talonpoikaiston liitto on mahtava voima taistelussa sosialismin puolesta.

Työväenluokan poliittisen taistelun osuus

Kuten aikaisemmin on jo todettu, työväenluokan taloudellisella taistelulla on suuri merkitys.

Tunnustaessaan taloudellisen taistelun merkityksen Marx kuitenkin aina korosti, että tämä taistelu suuntautuu vain kapitalismin seurauksia eikä työväenluokan sorretun aseman ja köyhyyden perussyytä vastaan. Tämä perussyy on kapitalistinen järjestelmä itse. Yksinomaan ammatillisten järjestöjen taloudellisella taistelulla työväenluokka ei voi

vapautua kasvavasta riistosta, kasvavasta köyhyydestä ja sorrosta. Tähän tarvitaan työväenluokan sitkeää poliittista taistelua. Vasta kukistettuaan porvariston vallan työväenluokka hävittää riiston, oman köyhyytensä lähteen.

Työväenluokan lopullisena päämääränä on porvarillisen järjestelmän kukistaminen, kapitalistisen orjuuden hävittäminen ja uuden, sosialistisen yhteiskunnan luominen. Tätä varten työväenluokka tarvitsee taistelevan poliittisen järjestön. Tällainen järjestö on työväenluokan vallankumouksellinen puolue, joka tuntee yhteiskunnan kehityksen lait ja kykenee johtamaan työläisiä ja kaikkia työtätekeviä heidän taistelussaan kapitalistisen riistojärjestelmän kukistamiseksi ja sen korvaamiseksi uudella järjestelmällä, kommunismilla.

Tämä puolue on kommunistinen puolue, työväenluokan etujoukko. Se rakentaa koko toimintansa marxilais-leniniläisen teorian pohjalle. Kommunistinen puolue johtaa työväenluokan vallankumouksellista taistelua ja kokoaa ympärilleen kaikki kapitalismin sortamat uurastajat ohjaten heidän taisteluaan suuren päämäärän, kommunismin voiton, saavuttamiseen.

Kapitalismin perusristiriita

Kapitalismin ristiriidat sisältyvät itumuodossaan jo tavaraan, tavaratuotannon ehtoihin tuotantovälineiden yksityisomistuksen vallitessa.

Jo yksinkertaisessa tavaratuotannossa on ristiriita yhteiskunnallisen ja yksityisen työn välillä. Koneellisen kapitalistisen suurtuotannon kehittyessä tuotanto yhteiskunnallistuu yhä enemmän. Kussakin tuotantolaitoksessa työskentelee satoja ja tuhansia ihmisiä. Eri tuotantolaitosten välillä on kiinteä yhteys. Näin ollen sadattuhannet ja miljoonat ihmiset ovat kiinteästi sidotut toisiinsa tuotantopro-

sessissa. Mutta tämän yhteiskunnallisen tuotannon tuotteiden käytöstä ei päätä yhteiskunta, vaan pieni omistajien ryhmä anastaa ne itselleen. Pääoma järjestää tuhansien työläisten työn tuotantolaitoksissa, mutta yhteiskunnassa yleensä vallitsee yksityisomistuksen herruudesta johtuva tuotannon anarkia.

Tällainen on kapitalismin perusristiriita — ristiriita tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja tuotteiden yksityiskapitalistisen anastuksen välillä. Tämä ristiriita ilmenee tuotannon anarkiana, maksukykyisen kysynnän jälkeenjäämisenä tuotannon laajenemisesta, sekä työväenluokan ja porvariston välisenä luokkataisteluna.

Talouskriisien väistämättömyys kapitalismissa

Kapitalismin perusristiriita synnyttää väistämättä talouskriisejä, jotka aika ajoin järkyttävät kapitalistista yhteiskuntaa.

Voitontavoittelussaan kapitalistit pyrkivät tuottamaan yhä enemmän tavaroita. Kapitalistien välinen kilpailu antaa lisävoimaa tälle pyrkimykselle. Mutta työtätekevien joukkojen kulutustaso on rajoitettu sen takia, että ne joutuvat kapitalistien riiston kohteeksi. Kapitalistisen tuotannon kasvu johtaa riiston tehostumiseen. Riiston voimistuminen taas merkitsee väestön enemmistön maksukykyisen kysynnän suhteellista supistumista, tavaroiden menekkimahdollisuuksien vähenemistä.

Kapitalistisen tuotannon tarkoituksena ei ole yhteiskunnan tarpeiden tyydyttäminen, vaan voittojen saanti työläisten maksamattoman työn avulla. Mutta viime kädessä myös kapitalistinen tuotanto on sidottu kulutukseen ja riippuu siitä.

Tuotannon laajeneminen johtaa ajoittain tuotantovälineiden menekin kasvuun. Sillä mitä enemmän tuotanto laa-

jenee, sitä enemmän tarvitaan koneita, rakennusaineita, raaka- ja polttoaineita. Mutta näitä tuotantovälineitä käyttävät tuotantolaitokset tuottavat yhä suurempia määriä kulutukseen tarkoitettuja tavaroita. Kuitenkin kulutustarvikkeiden menekki niiden määrän nopeasti kasvaessa osoittautuu tietyllä hetkellä mahdottomaksi suurten kansanjoukkojen reaaliansioiden pienuuden vuoksi, koska tuotannon laajentaminen tapahtuu ilman vastaavaa kulutuksen laajentamista. Se törmää väistämättä työtätekevien joukkojen kulutuksen rajoittuneisiin puitteisiin.

Kapitalismin liikkeen jaksottainen luonne

Liikatuotantokriisit syntyivät yhdessä kapitalistisen suurteollisuuden kanssa. Yli vuosisadan ajan ne ovat muutaman vuoden väliajoin järkyttäneet porvarillista maailmaa. Ne toistuvat tietyllä jaksottaisuudella. Kriisien välillä kapitalistinen teollisuus tekee tietyn kierroksen (tai kuten on tapana sanoa, jakson).

Kriisin aattona tuotanto saavuttaa korkeimman tasonsa. Liikatuotantoa on jo olemassa, mutta sitä ei heti voida havaita. Tulevan katastrofin ensimmäisenä merkkinä on tavallisesti — ei kuitenkaan aina — finanssiromahdus. Tapahtuu suurten yritysten vararikkoja. Pörssimiehet, pankkiirit ja keinottelijat joutuvat paniikin valtaan. Alkaa kuumeinen rahan metsästys. Luotonantajat vaativat velkoja maksettaviksi. Säästäjät ryntäävät pankkeihin nostamaan säästöjään. Suuri joukko pienyrityksiä joutuu konkurssiin.

Kriisi jatkuu. Varastot ovat täynnä tavaroita, joilla ei ole menekkiä. Monia tuotantolaitoksia suljetaan. Työläisiä erotetaan tuotantolaitoksista ja työttömyys kasvaa. Hinnat laskevat, mutta kysyntä ei kasva. Pystyssä pysyneet tuotantolaitokset joutuvat supistamaan tuotantoaan tai jopa väliaikaisesti lopettamaan sen.

Alkaa lamakausi (depressio). Teollisuus polkee paikallaan. Tämä tilanne voimistaa kapitalistien pyrkimyksiä tehostaa työläisten riistoa, alentaa työpalkkaa ja kohottaa työn voimaperäisyyttä. Samaan aikaan kapitalistit yrittävät kaikkien mahdollisten teknisten uudistusten ja parannusten avulla laskea tuotantokustannuksia ja saada supistuneenkin kysynnän vallitessa tuotantotoiminnasta voittoa. Tuotantolaitoksia uudistetaan, syntyy kiinteän pääoman uusintamisen voimakas aalto.

Tuotantovälineiden kysyntä kasvaa. Alkaa siirtyminen lamasta elpymisen kauteen. Monet heikosti menestyneet tuotantolaitokset ovat kadonneet. Jäljellä olevat tuotantolaitokset uudistavat tuotantoaan ja laajenevat. Jokainen tehtailija yrittää korvata kriisin aiheuttamat tappiot. Näin tuotanto saavuttaa entisen tason.

Sitten tuotanto ylittää entiset mittasuhteet, alkaa nousukausi. Tuotantoa laajennetaan ottamatta huomioon maksukykyistä kysyntää. Mutta tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja tuotteiden yksityiskapitalistisen omistusmuodon välisen ristiriidan vuoksi tämä kysyntä on rajoitettu, ja jonkin ajan kuluttua laajennettu tuotanto jälleen törmää väistämättä markkinoiden ahtaisiin puitteisiin. Alkaa uusi kriisi ja koko kierros toistuu. Kapitalismin kehittyessä jakson pituus, sen eri vaiheiden luonne muuttuvat, mutta uusintamisen jaksottainen kulku kriisistä kriisiin pysyy porvarillisen tuotantotavan erikoispiirteenä.

Kriisien merkitys

Kriisit tuottavat valtavia tuhoja taloudelle. Ne osoittavat erityisen havainnollisesti kapitalismin kyvyttömyyden selviytyä voimista, jotka se itse on synnyttänyt. Kriiseissä kapitalistisen tuotannon anarkinen luonne ilmenee selvästi.

Kriisi paljastaa kapitalismin syvät ristiriidat: miljoonien ihmisten työn hedelmät tuhoutuvat samaan aikaan kuin laajoilta kansanjoukoilta puuttuu mahdollisuus tyydyttää jokapäiväiset tarpeensa.

Kriisi kärjistää luokkaristoriitoja huonontaessaan työläisten asemaa, kasvattaessaan työttömyyttä valtavasti, saattaessaan pientuottajia vararikkoon ja lisätessään palkkatyön riippuvaisuutta pääomasta. Kriisi pakottaa lukuisat työläiset, jotka aikaisemmin suhtautuivat passiivisesti tai välinpitämättömästi kapitalismiin, liittymään aktiiviseen taisteluun porvariston herruutta vastaan.

Vanhemman polven aikalaisemme muistavat vielä hyvin ne kauhistavat tuhot, joita vuonna 1929 alkanut ja vuoteen 1938 saakka raivonnut kriisi aiheutti kaikille kapitalistisille maille. Kapitalismihan hallitsi tuolloin koko maailmaa lukuunottamatta Neuvostoliittoa ja Mongolian kansantasavaltaa. Mainittu kriisi on syvin ja kärkevin kapitalistista taloutta järkyttäneistä kriiseistä. Tuotanto supistui koko kapitalistisessa maailmassa 40 prosentilla ja eräissä maissa puolella. Työttömien määrä kapitalismin päämaissa kohosi 30—40 miljoonaan. Lukuisat talonpojat suistuivat tiloiltaan. Maailman kauppavaihto laski kolmannekseen. Köyhyys ja nälkä asettuivat asumaan miljooniin perheisiin. Kuitenkin samaan aikaan kapitalistit, jotka eivät löytäneet menekkiä tavaroilleen, tuhosivat valtavat määrät elintarvikkeita ja muita kulutustavaroita. USA:ssa vehnää ja maissia käytettiin polttoaineena hiilen sijasta, tuhottiin miljoonia sikoja, puuvillasato jäi korjaamatta pelloille. Brasiliassa heitettiin mereen miljoonia säkkejä kahvia. Tanskassa hävitettiin lehmälaumoja, Ranskassa ja Italiassa tuhottiin tuhansia tonneja hedelmiä. Muisto "suuresta lamakaudesta" — näin porvarillinen tiede ja lehdistö nimittävät vuosien 1929—1933 kriisiä — synnyttää vielä tänäkin päivänä huolta ja levottomuutta kapitalististen maiden työtätekevien sydämissä. Tämän kriisin peikko vainoaa jatkuvasti myös hallitsevia piirejä. Nämä pelkää-

vät, että vastaavanlaisen katastrofin toistuminen nykyisissä olosuhteissa saattaisi porvariston herruuden vaaralle alttiiksi.

Toisen maailmansodan edellä kapitalistisissa maissa puhkesi uusi talouskriisi. Työttömien lukumäärä v. 1938 oli 18 miljoonaa. V. 1939 syttynyt sota katkaisi kriisin kehityksen.

Sodan loputtua porvariston puolustajat alkoivat mainostaa asevarustelua, talouden militarisointia, keinona kriisejä vastaan. Tämä kuvitelma on osoittautunut paikkansapitämättömäksi. Asevarustelun johtavan maan, USA:n talous on kokenut sodan jälkeisen kauden kuluessa viisi kriisiä: vuosina 1948—1949, 1953—1954, 1957—1958, 1960—1961 ja 1969—1971. Nämä kriisit ovat lisänneet koko kapitalistisen talouden epävakaisuutta aiheuttamalla tuotannon laskua myös muissa maissa. Erikoisen voimakkaita pulaluontoisia laskukausia Länsi-Euroopan maissa sattui vuosina 1958 ja 1970—1971.

Miten porvarillinen tiede salaa talouskriisien todelliset syyt?

Porvarillisen järjestelmän puolustelijat pyrkivät salaamaan kriisien todellisen luonteen ja syyt. He ilmoittavat kriisien syntyvän satunnaisista syistä, jotka muka voidaan voittaa säilyttäen kapitalistinen talousjärjestelmä.

Kriisien perimmäiseksi syyksi julistetaan joko tuotannon alojen välisten määräsuhteiden satunnainen rikkoutuminen tai "alikulutus", jonka korjaamiseksi suositellaan muun muassa asevarustelua ja sotaa. Itse asiassa niin tuotannon epäsuhtaisuus kuin "alikulutuskin" ovat kapitalismin perusristiriidan väistämättömiä ilmenemismuotoja. Tämä ristiriita ei taas ole voitettavissa niin kauan kuin tämä järjestelmä on olemassa.

Kriisien välisenä aikana porvarilliset talousmiehet julistavat suurieleisesti, että kriisit ovat loppuneet, että kapitalismi on astunut kriisittömän kehityksen tielle. Nämä väitteet ovat virheellisiä; kapitalismin kriisien parannuskeinot ovat osoittautuneet tehottomiksi.

Kriisit ovat kapitalismin väistämätön seuralainen. Kapitalistit ja heidän valtionsa eivät pysty hävittämään kriisejä niin kauan kun säilyy syy, joka niitä aiheuttaa. Tämä syy on ristiriita tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja yksityiskapitalistisen omistusmuodon välillä.

Eräät porvarillisen järjestelmän puolustelijat koettavat vakuuttaa, että kriisit ovat väistämättömiä missä tahansa yhteiskuntajärjestelmässä. Totuus on kuitenkin toisenlainen. On yleisesti tiedossa, että Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa kapitalistisen järjestelmän hävittämisen jälkeen myös kriisit ovat hävinneet ikuisiksi ajoiksi.

3. Imperialismi ja kapitalismin yleinen kriisi

Mikä valmisti tietä siirtymiselle imperialismiin?

19. vuosisadan viimeisellä kolmanneksella siirryttiin lopullisesti esimonopolistisesta kapitalismista monopolistiseen kapitalismiin, imperialismiin. Euroopassa 19. ja 20. vuosisadan taite merkitsi murrosta vanhan kapitalismin ja imperialismin välillä.

Imperialismin marxilaisen analyysin suoritti Lenin. Hän ensimmäisenä paljasti, että imperialismi on kapitalismin erityinen vaihe, kapitalistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman kehityksen korkein ja viimeinen vaihe. Lenin paljasti imperialismin taloudellisen ja poliittisen olemuksen ja varusti työväenluokan sosialismin voittoon johtavan tien tarkalla tuntemuksella.

Imperialismi oli kapitalismin kehityksen väistämätön seuraus. Siirtymistä esimonopolistisesta kapitalismista imperialismiin valmisteli kapitalismin, sen tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden, sen ratkaisemattomien ristiriitojen koko kehityskulku.

Kapitalistisen tuotantotavan sisäinen kehitys ja leviäminen johti väistämättä sille ominaisten ratkaisemattomien vastakohtaisuuksien syvenemiseen ja kärjistymiseen. Yhä suurempi osa maapallon väestöstä joutui pääoman sorron alle, yhä laajemmalle ulottui kapitalistinen riisto, yhä kasvoi tämän riiston aste. Suurvaltojen siirtomaaomistusten anastus tapahtui rinnan kapitalistisen tuotantotavan vakiintumisen kanssa pitkälle kehittyneissä Euroopan ja Amerikan maissa.

Siirtyminen imperialismiin merkitsi porvarillisen yhteiskunnan kaikkien ristiriitojen syvenemistä ja kärjistymistä ja uusien, erittäin kärkevien vastakohtaisuuksien syntyä. Imperialismi merkitsee kapitalismin kehittymistä. Kuitenkin sen monopolistisessa vaiheessa — imperialismissa — eräät kapitalismin perusominaisuudet alkoivat muuttua vastakohdikseen. Kapitalismin monopolistinen vaihe oli väistämätön tulos kapitalismin taloudellisten lakien toiminnasta, mutta samaan aikaan imperialismilla on joukko erittäin olennaisia erikoisuuksia, jotka erottavat sen aiemmasta kapitalismista.

Mikä luonnehtii imperialismia kapitalismin erikoisena vaiheena?

Imperialismi on kapitalismin erityinen vaihe. Sen erikoisuudet ovat seuraavanlaisia. Imperialismi on ensinnäkin monopolistista kapitalismia. Imperialismi on toiseksi loismaista tai mätänevää kapitalismia. Imperialismi on kolmanneksi kuolevaa kapitalismia.

Tässä luonnehdinnassa on määritelty imperialismin historiallinen paikka: imperialismi edustaa proletariaatin sosialistisen vallankumouksen aattoa. Leniniläinen imperialismiteoria varusti proletariaatin yhteiskunnallisen kehityksen ja luokkataistelun lakien tuntemuksella uuden historiallisen aikakauden oloissa, kun kapitalismi oli jo kauan sitten kypsynyt sosialistiseen vallankumoukseen, kun tästä vallankumouksesta oli tullut yhteiskunnallisen elämän käytännöllinen tarve.

Mitkä ovat imperialismin taloudelliset peruspiirteet?

Imperialismin taloudelliset peruspiirteet ovat:

1) tuotannon ja pääomien keskittyminen niin korkealle kehitystasolle, että syntyvät monopolit, joilla on ratkaiseva osuus talouselämässä;

2) monopolistisen pankkipääoman sulautuminen monopolistisen teollisuuspääoman kanssa yhteen ja "finanssipääoman", finanssioligarkian muodostuminen tälle perustalle;

3) pääomien vienti — erotukseksi tavaroiden viennistä — saa erikoisen tärkeän merkityksen;

4) muodostuvat kapitalistien kansainväliset monopolistiset liitot, jotka jakavat maailman;

5) on saatettu päätökseen suurimpien kapitalistivaltojen välinen maailman alueellinen jako ja päiväjärjestykseen on nostettu kysymys sen uudelleenjaosta.

Lenin analysoi kaikinpuolisen tieteellisesti kapitalismin monopolistisen vaiheen taloudellisia perustuntomerkkejä ja selvitti tällöin, että kysymys ei ole irrallisista, keskenään yhteyttä vailla olevista ilmiöistä, vaan yhtenäisestä, erottamattoman kokonaisuuden muodostavien muutosten ketjusta. Hän paljasti imperialismin tärkeimpien taloudellisten

erikoisuuksien välisen yhteyden ja keskinäisen riippuvuuden.

Kaikki uuden ajan piirteet, monopolien herruus ja pankkien roolin muuttuminen, pääomien vienti ja maailman taloudellinen jako mahtavien kapitalistiliittojen välillä, maailman alueellinen jako ja taistelu sen uudelleenjaosta, ovat erottamattomassa yhteydessä keskenään. Kaikki nämä piirteet tiivistyvät kuin polttopisteessä kapitalismin uusimman vaiheen monopolistisessa luonteessa, koska monopolien herruudella on ratkaiseva merkitys kaikilla taloudellisen ja poliittisen elämän alueilla.

Monopolien herruus on imperialismin peruspiirre. Sen vuoksi imperialismia nimitetään monopolistiseksi kapitalismiksi. Kilpailun vapauden muuttumisessa monopolien herruudeksi piilee imperialismin taloudellinen olemus.

Kuinka vapaa kilpailu vaihtuu monopolien herruuteen?

Kapitalismin taloudellisten lakien toiminnan tuloksena suuret yritykset työntävät kilpailun kulussa yhä voimakkaammin pieniä syrjään. Teollisuustuotannon valtaosa keskittyy muutamiin suurimpiin yrityksiin. Jokaisessa tällaisessa yrityksessä työskentelee satoja ja tuhansia ja joissakin kymmeniä tuhansia työläisiä.

Nämä valtavat yritykset edustavat jokaisessa teollisesti kehittyneessä kapitalistimaassa yhdestä kahteen sadasosaa yritysten kokonaismäärästä, mutta niissä työskentelee valtaosa kaikista työläisistä ja ne valmistavat tärkeimmät tuotteet. Pienten ja keskisuurten yritysten paljous ei merkitse mitään näiden jättiläisten rinnalla. Tapahtuu tuotannon ja pääomien valtava keskittyminen.

Kun tuotannon keskittyminen saavuttaa määrätyn, riittävän korkean tason, seuraa monopolien synty ja yleisty-

minen. Niin kauan kuin kunkin tuotannonalan tuotanto on hajonnut monien satojen ja tuhansien itsenäisten yritysten tehtäväksi estyy monopolien muodostuminen. Tilanne muuttuu tuotannon keskittymisen myötä. Määrätyn tuotannonalan muutamien kymmenien jättiläisyritysten on verrattomasti helpompaa päästä sopimukseen keskenään kuin satojen keskisuurten tai tuhansien pienten. Samalla juuri yrityksen suuri koko työntää niiden omistajia sopimuksen tielle tarkoituksena markkinoiden yhteinen hyväksikäyttö.

Mikä on monopoli?

Kapitalistisissa maissa on olemassa mitä erilaisimpia monopoleja lyhytaikaisista sopimusmonopoleista jättiläismäisiin yhteenliittymiin, jotka kattavat talouden eri aloja. Ovatpa monopolien muodot kuinka erilaisia tahansa, niiden tavoite on sama: ottaa haltuun tuotannon ja markkinain herruus ja käyttää tätä herruutta ylivoittojen saamiseen.

Yleinen määritelmä, joka kattaisi mitä erilaisimmat monopolien muodot, olisi seuraavanlainen: monopoli on suurimpiin kuuluva kapitalistinen yritys tai tällaisten yritysten yhtymä, sopimus tai liitto, joka keskitettyään käsiinsä joidenkin tavaroiden tuotannon ja myynnin huomattavan osan rajoittaa kilpailua ja saa korkeita monopolivoittoja myymällä tavaroita monopolihintoihin.

Monopolit turvaavat itselleen mahdollisimman täydellisen ja jakamattoman herruuden markkinoilla, estävät "sivullisten" pääomien tunkeutumista kontrolloimilleen aloille. Korkeat tullit suojaavat eri maiden monopolisteja ulkomaiselta kilpailulta. Monopolit valtaavat raaka-aine- ja pääomien sijoitusmarkkinat. Monopolien käytössä ovat tieteelliset työntekijät, ammattitaitoinen työvoima.

Mikä osuus on yritysten osakeyhtiömuodolla monopolien yleistymisessä?

Tuotannon keskittymistä seuraa nopea yritysten osakeyhtiömuodon yleistyminen. Osakeyhtiöiden yleistyminen on yhteydessä tuotannon mittasuhteiden laajenemiseen. Se merkitsee sellaisten yritysten syntyä, joiden luominen oli ylivoimaista yksittäisille kapitalisteille.

Osakeyhtiöt toimivat 19. vuosisadalla etupäässä talouden aloilla, jotka vaativat erikoisen suuria sijoituksia: rautateiden ja kanavien rakentamisessa jne. 19. vuosisadan lopussa ja 20. vuosisadan alussa yritysten osakeyhtiömuoto on tullut vallitsevaksi suurteollisuusalojen valtavassa enemmistössä.

Osakeyhtiö osoittautui kaikkein sopivimmaksi muodoksi perustaa suuryrityksiä, joiden synty ja kehitys väistämättä johti kapitalististen maiden taloudesta avainasemat vallanneiden monopolien muodostumiseen ja yleistymiseen.

Mistä monopolien ylivoitto on peräisin?

Voimistamalla pääoman harjoittamaa työn riistoa monopolien herruus johtaa lisäarvon suhdeluvun ja absoluuttisen määrän ennennäkemättömään kasvuun. Työtätekevien riisto tuotantoprosessissa saa olennaisen täydennyksen kansanjoukkojen riistosta kuluttajina. Kuluttajien on pakko maksaa huomattavasti yhteiskunnallisesti välttämättömien tuotantokustannusten mukaan määräytyvän hintatason ylittäviä monopolihintoja.

Turvattuaan itselleen herruuden määrättyjen tuotteiden tuotannon ja markkinoinnin alalla monopolit anastavat pääosan jaettavana olevista voitoista. Samaan aikaan eimonopolistiset yritykset ovat pakotettuja tyytymään alempaan lisäarvon suhdelukuun. Edelleen monopolien ylivoit-

tojen lähteenä on monopolien köyhdyttämien pientuottajien riisto. Pientuottajat joutuvat ostamaan teollisuustavaroita korkeisiin monopolihintoihin. Siten monopolit orjuuttavat pientuottajia sanelemalla näille tuotteiden myyntiehtoja. Niillä hinnoilla, joilla talonpoika myy ja kuluttaja ostaa maataloustuotteita, on valtava ero. Tämän erotuksen kahmaisevat monopolit itselleen köyhdyttäen siten maataloustuottajia ja riistäen kuluttajaväestöä.

Monopolien suhteettomat voitot kärjistävät väestön laajojen kerrosten puutetta, johtavat heidän elinolojensa huononemiseen. Sisäisten markkinoiden ostokyvyn supistuminen synnyttää väistämättömästi ulkoisista myyntimarkkinoista käytävän taistelun voimistumista.

Rinnan voittojen kansantalouden sisäisten lähteiden kanssa on monopolien rikastumiselle imperialismin aikana valtava merkitys ulkoisilla lähteillä, siirtomaista riippuvuussuhteessa olevista maista virtaavilla rikkauksilla. Imperialismin siirtomaajärjestelmän luhistuminen vei monopolisteilta mahdollisuuden orjuutettujen kansojen avoimeen ryöstöön. Mutta ne pitävät lujasti kiinni asemistaan vapautuneissa maissa. Ne vaihtavat vanhoja riiston muotoja uusiin, jotka tunnetaan nimellä uuskolonialismi.

Tieteellis-teknisen vallankumouksen oloissa korkea monopolivoitto ei realisoidu vain suoranaisen hintatason nostamisen kautta, vaan myös pysyttämällä vallitsevat hinnat ennallaan tuotantokustannusten huomattavasti alentuessa. Tällä tavoin monopolistinen pääoma anastaa tieteellis-teknisen vallankumouksen tulokset itselleen vieden yhteiskunnalta työn tuottavuuden kasvun hedelmät.

Kuinka tuotannon keskittyminen tapahtuu monopolien herruuden oloissa?

Monopolien herruus johtaa tuotannon keskittymisen voimistumiseen edelleen. Monopolien perustalta tapahtu-

valla keskittymisellä on joukko olennaisia eroja verrattuna esimonopolistisen kapitalismin kaudella tapahtuvaan keskittymiseen.

Ennenkaikkea itse suurtuotannon tunnusmerkit ovat muuttuneet. Vuosisadan alussa esim. saksalaisissa tilastoissa luettiin suuryrityksiin kuuluviksi yli 50 työntekijän yritykset, amerikkalaisissa vastaavasti yli miljoonan dollarin arvosta tuotteita valmistavat yritykset. Nykyiset tiedot tuotannon keskittymisestä kertovat yrityksistä, joissa ei ole ainoastaan 50, vaan 500, 1 000 ja vieläkin useampia työläisiä. Nämä yritykset valmistavat tuotteita kymmenien ja satojen miljoonien dollareiden, puntien, markkojen ym. arvosta. Samalla valmistettujen tuotteiden volyymin mukaan laskettu tuotannon keskittyminen on voimakkaampaa kuin työntekijöiden määrän mukaan laskettu. Tämä on tulosta työn korkeammasta tuottavuudesta suurtuotannossa, erikoisesti nykyisen tieteellis-teknisen vallankumouksen aikana.

Kapitalismin esimonopolistisella vaiheella yritykset — yksityiset toiminimet ja osakeyhtiöt — säännöllisesti hallitsivat vain yhä laitosta (tuotantoyksikköä) ja vain suurimmat niistä omistivat useita tehtaita. Nykyaikana taas vain pienet ja keskisuuret yritykset omistavat kukin yhden tuotantoyksikön. Sen sijaan suuret yhtiöt, joilla on taloudessa ratkaiseva osa, pitävät hallussaan monia, usein kymmeniä ja jopa satoja tuotantoyksiköitä. Ajan mittaan kasvaa sekä useita laitoksia hallitsevien yhtiöiden lukumäärä että näille yrityksille kuuluvien tuotantoyksiköiden lukumäärä.

Monopolistiset jättiläiset eivät omista vain työntekijämääriltään ja valmistamiensa tuotteiden volyymiltä suuria tuotantoyksiköitä. Usein ne perustavat suhteellisen pieniä laitoksia valmiiden tuotteiden kokoonpanoa, joidenkin osien tuottamista, kokeilutehtäviä, kaikenlaisia toisarvoisia tehtäviä varten.

Nykyinen tieteellis-tekninen edistys on tärkeä tuotannon keskittymisen liikkeellepaneva voima. Tekninen edistys, erikoisesti tuotannon automatisointi johtaa siihen, että taloudellisen tehokkuuden turvaamiseksi ovat välttämättömiä yhä suuremmat tuotannon mittasuhteet, jotka vaativat valtavia pääomasijoituksia.

Tapahtuuko keskittyminen eri aloilla yhtä nopeasti?

Ei tapahdu. Eri alojen välillä tuotannon keskittymisnopeudessa on huomattavia eroja. Rinnan tuotannon keskittymisprosessin nopeutumisen kanssa ilmenee yhä kärkevämmin tämän prosessin epätasaisuus, joka aiheutuu tieteellis-teknisen edistyksen epätasaisuudesta kapitalismin oloissa.

Nopeimmin keskittyminen etenee raskaassa teollisuudessa ja myös uusilla aloilla, vuoriteollisuudessa, metallurgisessa, elektroteknisessä, koneenrakennus- ja kemiallisessa teollisuudessa. Viime aikoina erikoisen nopean keskittymisen aloiksi ovat tulleet sellaiset uudet teollisuusalat, kuin autoteollisuus, lentokoneenrakennus, keinokuitujen ja polymeeristen materiaalien tuotanto, radioteollisuus ja elektroniikka.

Viime aikoina on lisääntynyt myös atomiteollisuuden merkitys mukaanlukien sellaiset kapitalistisissa maissa kokonaan asevarusteluun liittyvät alat kuin atomiraaka-aineen ja ohjusten tuotanto sekä avaruusalusten ja -laitteiden tuotanto.

Samaan aikaan eräillä kevyen teollisuuden aloilla tekniikan kehitys tapahtuu huomattavasti hitaammin, minkä seurauksena nämä alat jäävät keskittymisen asteessa jälkeen raskaan teollisuuden ja uusien tuotannonalojen kehityksessä. Vaatetus-, elintarvike ja muilla vastaavilla teol-

lisuudenaloilla on yhä edelleen runsaasti suhteellisen alhaisella teknisellä tasolla toimivia pieniä laitoksia, jotka pysyvät pystyssä erikoisen korkean työn riiston asteen ansiosta.

Mistä johtuu monopolien herruuden ja sorron voimistuminen?

Jo 20. vuosisadan kynnyksellä monopoleista alkoi kehittyä kapitalististen maiden koko talouselämän perusta. Myöhemmin joukko tekijöitä on edistänyt tuotannon keskittymistä ja monopolien mahdin voimistumista.

Ensimmäinen maailmansota johti tuotannon keskittymisen ja kapitalistisen talouden monopolisoitumisen nopeutumiseen. Ensimmäisen ja toisen maailmansodan välisellä kaudella jatkui tuotannon keskittymisen kasvu ja monopolien merkityksen lisääntyminen kaikilla talouden aloilla. Tähän johti väistämättä kilpailun kireys työtätekevien riiston asteen voimistuessa, myyntimarkkinoiden ja raaka-ainehankintamarkkinoiden ongelman kärjistyessä. Tätä edisti myös talouspulien murskaava voima, joka kiihdytti pienten ja keskisuurten yritysten köyhtymistä ja perikatoa, asemaltaan horjuvien yhtiöiden hajoamista ja joutumista niitä mahtavampien trustien ja konsernien hallintaan.

Tuotannon keskittyminen ja talouden monopolisoitumisen prosessit voimistuivat toisen maailmansodan vuosina ja sodan jälkeisellä kaudella vielä enemmän. Sota johti suuren pientuottajien ja keskisuurten laitosten joukon joutumiseen monopolien omistukseen tai niiden muuttumiseen suurten monopolien haaraosastoiksi. Kaiken lisäksi mahtavimmat monopolit nielaisivat satoja sodan vuosina valtion varoin, ts. veronmaksajien laajojen joukkojen kustannuksella rakennettuja laitoksia.

Kapitalismin kehitykselle 20. vuosisadalla on ollut ominaista monopolien valtapiirin valtava laajeneminen. Kunkin kapitalistisen maan sisällä monopolit ovat pystyttäneet ylivaltansa yhä useammalle tuotannonalalle. Kapitalistisen maailmantalouden mittakaavassa monopolien herruus on levinnyt imperialismin keskuksista aina äärialueille asti.

Kuinka monopolien puolustajat pyrkivät salaamaan niiden harjoittaman sorron?

Monopolien kasvu on johtanut siihen, että useimmilla aloilla tärkeimpien tuotelajien tuottaminen ei ole yhden vaan muutamien suurten yhtymien käsissä. Tämän tuloksena monopolistisen herruuden taloudellinen olemus, joka kätkeytyy vapaan kilpailun vaihtumiseen monopolistien väliseen sopimukseen ja kilpailuun, ei ole vain säilynyt muuttumattomana vaan päinvastoin on saanut yhä selvemmin ilmenevän luonteen.

Monopolien herruus synnyttää väestön laajojen joukkojen kasvavaa tyytymättömyyttä. Tämän vuoksi porvarilliset taloustieteilijät yrittävät kaikin tavoin hämätä monopolien todellisen luonteen. Tässä tarkoituksessa he yrittävät joskus kieltää monopolien kaikkivallan sanaleikin — "monopoli ja oligopoli" — avulla. Takertuen näiden sanojen kirjaimelliseen merkitykseen (monopoli merkitsee yhden herruutta, oligopoli muutamien herruutta) monopolien puolustelijat väittävät, että nykyiselle kapitalismille muka ei ole luonteenomaista monopoli, vaan oligopoli.

Kuitenkaan monopolien valta ei vähimmässäkään määrin sulje pois useamman kuin yhden suuren monopolistisen yrityksen olemassaoloa millä tahansa tuotannon tai yleensä taloudellisen toiminnan alalla. Olisi typeryyttä olettaa talouden monopolisoitumisen merkitsevän ehdottomasti jokaisen alan joutumista yhdelle ainoalle yrityk-

selle. Tuotannon mittasuhteiden jättiläismäisen kasvun oloissa tämä muuttuu pikemminkin poikkeukseksi kuin yleiseksi säännöksi.

Useiden monopolien olemassaolo jokaisella alalla ei siis kumoa monopolien herruutta, vaan tekee tämän herruuden vielä tuntuvammaksi ja selvemmin nähtäväksi. Johtaessaan monopolistisien saalistajien välisen taistelun kärjistymiseen se osoittaa erikoisen selvästi monopolien hävitysluonteen. Monopolien sortoa ei voida salata silmänkääntötempulla, nimittämällä tätä herruutta "oligopoliksi".

Merkitseekö monopolisoitumisen lisääntyminen kilpailun syrjäytymistä?

Kaikissa kapitalistisissa maissa on rinnan monopolien kanssa talouden esimonopolistisia muotoja ja monissa maissa on säilynyt lukuisia jäänteitä esikapitalistisista talouden ilmiöistä. Pienten ja keskisuurten yritysten olemassaolo ei muuta sitä seikkaa, että määräävää asemaa taloudessa pitävät hallussaan monopolistiset jättiläiset. Monopolisoitumisen korkea aste ei johda pienten ja keskisuurten laitosten häviämiseen, vaan muuttaa olennaisesti niiden asemaa ja toimintaehtoja.

Kapitalismin monopolistisen kauden alkuvaiheessa korkea hintojen ja voittojen taso monopolisoituneilla teollisuusaloilla houkutteli näille aloille kapitalisteja. Kuitenkin pienten ja keskisuurten yritysten pääasiallisen toimintapiirin tuona kautena muodostivat teollisuuden monopolisoitumattomat alat.

Monopolien mahdin kasvun ja niiden herruuden piirin laajenemisen myötä monopolisoitumattomien alojen lukumäärä supistuu, pienen ja keskisuuren yritystoiminnan asema muuttuu. Osittain se työnnetään aloille, jotka eivät kiinnosta suuria monopoleja, esimerkiksi määrätyille pal-

velualoille. Kuitenkin se enenevässä määrin joutuu täydelliseen riippuvuuteen monopoleista ja suorittaa niiden hyväksi joitakin toisarvoisia tehtäviä.

Yleensä monopolit antavat pienten pääomien haltijain toimia joidenkin uusien tuotelajien tuotannossa, missä riski on suuri, markkinoiden saavutettavissa oleva koko vielä tuntematon ja mahdollisimman edullisia tuotantoehtoja vielä etsitään. Sen jälkeen kun uusi tuotanto pääsee teknisessä ja kaupallisessa suhteessa jaloilleen, hallitsevat monopolit ottavat sen ilman suurempia vaikeuksia käsiinsä. Tällä tavoin ne käyttävät omien päämääriensä hyväksi korkeasti ammattitaitoisia insinöörejä ja tekniikan organisaattoreita, jotka pienten laitosten omistajina toteuttavat uusien tuotannonhaarojen esivalmistelun tehtäviä. "Yhteensulautumisen" tai monopolien omistukseen joutumisen jälkeen entiset pienten tai keskisuurten laitosten omistajat muuttuvat usein monopolististen yritysten toimihenkilöiksi.

Kokonaisuutena katsoen talouden esimonopolististen muotojen laaja perusta on säilynyt kapitalistisessa maailmantaloudessa. Vapautuneissa maissa ja maissa, jotka eivät vielä ole karistaneet siirtomaaorjuuttajien sortoa harteiltaan, esimonopolistiset ja myös esikapitalistiset talousmuodot ovat suurten väestöjoukkojen toimeentulon lähteenä.

Hallitessaan maailman kapitalistisen osan taloutta monopolit eivät siten kata eivätkä voi kattaa kaikkea tuotantoa. Monopolien herruus ei poista kilpailua, vaan tekee siitä luonteeltaan mahdollisimman ankaran. Kilpailu elämästä ja kuolemasta on käynnissä niin monopolististen yhtymien sisällä (taistelu osuuksista kartelleissa ja syndikaateissa, taistelu vaikutusvaltaisista toimista ja edullisista asemista trusteissa) kuin kilpailevien monopolististen yhtymienkin välillä.

Monilukuisten monopolisoitumattomien talousmuotojen olemassaolosta rinnan monopolien kanssa seuraa mitä eri-

laisimmissa muodoissa käytävän keskeytymättömän taistelun välttämättömyys.

Monopolien puolustelijat kuvaavat monopolien herruuden tuotannon anarkian vaihtumiseksi "järjestäytyneeseen kapitalismiin". Tällöin muka häviävät kilpailu, pulat ja muut porvarillisen järjestelmän viat. Itse asiassa monopolien herruus tekee kilpataistelun vielä kärkevämmäksi ja armottomammaksi, koska sitä käyvät valtavia pääomia hallussaan pitävät mahtavat yritykset. Tuotannon anarkia ei vain säily, vaan päinvastoin voimistuu, talouden epävakaisuus kasvaa.

Mihin johtaa monopolien välinen kilpailu?

Useat tiettyä tuotannonalaa hallitsevat monopolit joutuvat ajoittain armottomiin yhteenottoihin keskenään. Nämä yhteenotot päättyvät joko sopimukseen, mikä merkitsee seuraavaa konfliktia edeltävää välirauhaa, tai siihen, että voimakkaampi saalistaja liittää heikentyneet kilpailijansa itseensä.

Liittämisellä on erilaisia muotoja — yhteensulautumiset, fuusiot, ratkaisevien osakeosuuksien ostot jne. Kuitenkin prosessin taloudellinen olemus jää ennalleen: monopolistinen saalistaja kaappaa uusia asemia kilpataistelussa, laajentaa omistuksiaan heikompien kilpailijoiden kustannuksella.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeisellä kaudella suuryritykset liittivät ja sulauttivat itseensä, sekä ostivat suuria määriä pienempiä yrityksiä. Tämän keskittymisen merkitys oli niin selvä, että tätä vaihetta alettiin nimittää "sulautumisaikakaudeksi". Toisen maailmansodan jälkeen sulautumisprosessi sai vielä suuremman laajuuden. Sulautumiset, fuusiot, allianssit tulivat monopolien kasvun, niiden taloudellisen mahdin keskittymisen perusmenetelmäksi.

Kärkevän kilpataistelun tuloksena, joka johtaa liittämisiin ja sulautumisiin, johtavat monopolit kasvavat valtaviksi tuotannollis-taloudellisiksi komplekseiksi, jotka toimivat useilla erilaisilla, monesti keskenään yhteyttä vailla olevilla aloilla ja tuottavat erittäin monia artikkeleita. Kyseessä ovat maailman kapitalistisen osan taloudellisessa elämässä yhä voimakkaammin etualalle työtyvät nk. konglomeraattimonopolit. Monille aloille suuntautuva toiminta antaa suurimmille monopoleille lisäetuja.

Kuinka talouden monopolisoituminen vaikuttaa tuotantovoimien kehitykseen?

Monopolien herruus synnyttää väistämättä teknisen edistyksen jarruuntumisen, teknisen pysähtymisen tendenssin. Monopoleilla on mahdollisuus sanella tuotteidensa hinnat ja pitää niitä keinotekoisesti korkealla tasolla. Siksi ne eivät aina ole kiinnostuneita teknisten keksintöjen soveltamisesta.

Kuitenkin monopolien aiheuttama teknisen edistyksen jarruuntumisen tendenssi törmää päinvastaiseen tendenssiin — teknisten parannusten käyttöönottoon. Näiden kahden tendenssin kilpataistelussa voittaa milloin toinen, milloin toinen. Kokonaisuudessaan kapitalismi kehittyy nopeammin kuin ennen, mutta tämä kasvu tapahtuu äärimmäisen epätasaisesti ja sitä seuraavat lamailmiöt joillakin tuotannon aloilla ja erillisissä maissa.

Työväenluokan vallankumouksellisen teorian viholliset yrittävät väittää, että marxismi-leninismin mukaan kapitalismi monopolistisella vaiheellaan ei ole kasvukykyinen. Tosiasiassa marxisti-leninistit kumoavat päättävästi tällaisen käsityksen. Lenin varoitti, että olisi virhe ajatella, että mätänemistendenssi sulkisi pois kapitalismin kasvun. Tällainen virhe synnyttää väärän ja vaarallisen johtopää-

töksen kapitalismin itsestään tapahtuvasta tuhoutumisesta. Kahden tendenssin, tekniikan pysähtymistendenssin ja teknisen edistyksen tendenssin, taistelu on luonteenomaista kapitalismin monopolistiselle kaudelle kokonaisuudessaan. Mutta monopolistisen kapitalismin kehityksen eri vaiheilla se toteutuu eri tavoin.

Teknisen lamaannuksen tendenssi tuli esiin erikoisen havainnollisesti monopolistisen kapitalismin kehityksen ensi askeleilla. Monopolit toimivat silloin oloissa, jolloin talouden esimonopolistisilla muodoilla oli laaja perusta. Kilpataistelussa teknisesti huonommin varustettuja monopolisoitumattomia yrityksiä vastaan ne joissakin tapauksissa käyttivät järjestelmällistä teknisen edistyksen jarruttamista pyrkien tällä tavoin välttämään vanhaan tekniikkaan sijoitettujen valtavien pääomien arvonalennusta.

Talouden monopolisoitumisen nykyisellä tasolla tilanne on olennaisesti muuttunut. Kilpailua käydään mahtavien monopolien välillä, ja nämä luonnollisestikaan eivät kieltäydy sellaisen tehokkaan aseen käytöstä, jollainen on tekninen edistys. Tieteellis-tekninen vallankumous pakottaa monopolistit nykyaikaistamaan tuotantoa, jotta ne eivät jäisi jälkeen kilpailijoista. Tekninen jälkeenjääminen merkitsee kuolemanvaaraa jopa suurille yrityksille. Tästä johtuu tieteellisen tutkimustyön rintaman nopea laajeneminen. Tutkimuksesta leijonanosan rahoittaa valtio, mutta sen tulokset tulevat monopolien käyttöön. Tieteellisen tutkimustyön kiihtynyt kasvu on erikoisen luonteenomaista amerikkalaiselle kapitalismille.

Kilpailu maailmanmarkkinoilla on tuotannon teknisen tason nykyaikaistamisen tärkeä kiihoke. Ulkoisista markkinoista käytävän taistelun kärjistyminen pakottaa monopolit suuriin voimanponnistuksiin, jotta ne eivät vain pysyisi kilpailijoiden tasalla, vaan mahdollisuuksien mukaan ohittaisivat ne.

Vielä suurempi merkitys on uudella maailmantilanteella, jossa kapitalistiset maat joutuvat käymään taloudellista kil-

pailua sosialistisen järjestelmän kanssa. Tässä kilpailussa taloudellisen kasvun nopeudella on valtava merkitys. Monopolipääoman johtavat piirit ja niiden etuja palvelevat hallitukset ponnistelevat turvatakseen entistä nopeamman kasvuvauhdin. Sosialistisen maailmanjärjestelmän olemassaolo on tekijä, jonka huomiotta jättäminen tekisi mahdottomaksi ymmärtää konkreettista nykytilannetta, jossa teknisen edistyksen kaksi tendenssiä kapitalistisessa maailmassa käyvät kamppailua.

Edelleen tämän kamppailun kulkuun vaikuttaa olennaisesti työväenluokan taistelun voimistuminen nykyisissä olosuhteissa oikeuksiensa ja taloudellisten etujensa puolesta. On tunnettua, että mitä pienempi on työpalkka, sitä vähemmän kapitalistit ovat kiinnostuneita tuotannon teknisen tason kohottamisesta ja päinvastoin, mitä suuremmat ovat työläisten työpalkat, sitä kiinnostuneempia ovat kapitalistit ottamaan käyttöön elävää työtä säästävää uutta tekniikkaa. Siksi työläisten taistelu asemansa parantamiseksi kiihottaa teknisten uudistusten käyttöönottoa. Työväenluokan taistelu taloudellisten etujensa puolesta ei siis suinkaan jarruta teknistä edistystä, mitä luokkaviholliset väittävät, vaan se päinvastoin edistää tuotantovoimien kasvua.

Minkälaisia ristiriitoja nykyinen tieteellis-tekninen kumous synnyttää kapitalismin oloissa?

Tieteellis-tekninen kumous kärjistää kaikkia entisiä kapitalismin ristiriitoja ja synnyttää uusia. Se nopeuttaa talouden yhteiskunnallistumisen prosessia, mutta monopolien herruuden oloissa tämä johtaa yhteiskunnallisten vastakohtaisuuksien uusintamiseen entistäkin laajempina ja kärkevämpinä.

Tämä liittyy ennenkaikkea ristiriitaan tieteellis-teknisen kumouksen avaamien ennennäkemättömien mahdollisuuk-

sien ja kapitalismin niiden koko yhteiskunnan etujen mukaisen käytön tielle nostamien esteiden välillä. Tällä hetkellähän suurin osa tieteen saavutuksista ja valtavia aineellisia varoja käytetään johtavissa kapitalistisissa maissa sotilaallisiin tarkoituksiin. Vielä enemmän kärjistyy ristiriita nykyisen tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja sen säänTelyn valtiomonopolistisen luonteen välillä, ristiriita työn ja pääoman välillä kasvaa, sovittamaton vastakohtaisuus kansakunnan enemmistön ja finanssioligarkian etujen välillä syvenee.

Mihin pääoman keskittyminen pankkialalla johtaa?

Pankkialalla, kuten teollisuudessakin vaikuttaa pääomien keskittymisen laki. Kilpailun kulussa suuri määrä pieniä pankkeja joutuu häviöön. Toiset pienet pankit säilyttävät muodollisesti itsenäisyytensä alistuen samalla tosiasiallisesti suurempien valtaan. Viimein monet pienet pankit joutuvat suurten pankkien vaikutuspiiriin ja muuttuvat pelkiksi haarakonttoreiksi.

Etusijalle nousevat muutamat suurimmat pankit. Niiden tileille kerääntyy valtavia vapaiden varojen summia, jotka odottavat voitollisia sijoituskohteita. Pankkien keskittyminen johtaa siihen, että johtoasema pankkialalla siirtyy muutamille suurimmille pankeille, jotka luonnollisesti pyrkivät monopolistiseen sopimukseen, "pankkitrustiin".

Muodostuu pankkien voimakkaita monopoliliittoja. Valtavat finanssioperaatiot, valtionlainojen liikkeellelaskut, suurten osakeyhtiöiden perustamiset eivät tapahdu enää niinkään joidenkin erillisten pankkien toimesta, vaan yhä useammin muutamien johtavien pankkien sopimuksella. Kilpailua ei käydä enää satojen hajanaisten pankkien, vaan pankkipääoman muutamien suurimpien liittojen välillä.

Mikä on pankkien uusi rooli?

Monopolien sorron erikoinen voimistuminen on yhteydessä siihen uuteen rooliin, jota pankit esittävät imperialismin oloissa.

Pankkien keskittyminen, niiden koon suurenemien, liiketoimien laajeneminen ja niiden asiakaspiirin kasvu aiheuttavat pankkien ja teollisuuden keskinäissuhteiden luonteen perusteelliseen muuttumisen. Vaihdon vaatimattomista välikäsistä pankit muuttuvat kaikkivoiviksi finanssikeskuksiksi.

Niin kauan kuin keskittyminen teollisuudessa ja pankkialalla oli suhteellisen vähäistä ja niin kauan kuin luotonannon pääasiallinen muoto oli lyhytaikaiset lainat eivät yhteydet pankkien ja teollisuuslaitosten välillä olleet luonteeltaan kestäviä. Teollisuuden ja pankkialan keskittymisen, pankkien varojen pitkäaikaisen teollisuuteen sijoittamisen merkityksen kasvun myötä tilanne muuttuu perusteellisesti.

Yhtäältä jokainen pankki hankkii oman asiakaspiirinsä, jonka kanssa se on järjestelmällisesti tekemisissä. Toisaalta jokainen teollisuuslaitos luo tiiviimmät suhteet tietyn pankin kanssa. Myöntäessään jollekin laitokselle suuren luoton pitkäksi ajaksi pankkia alkaa kiinnostaa koko sen kohtalo, sen liikevaihdon menestyksellisyys, sen kannattavuus. Pankkien ja teollisuuslaitosten edut kietoutuvat yhä tiiviimmin yhteen.

Kun pankki rahoittaa joukkoa tietyn alan suuria yrityksiä se on kiinnostunut siitä, että nämä yritykset eivät saattaisi toisiaan kilpailulla häviöön vaan saisivat turvatummat ja mahdollisimman suuret voitot. Tästä syystä pankit osaltaan ovat vaikuttamassa teollisuuslaitosten välisten monopolisopimusten syntyyn.

Pankkeihin kerätyt valtavat pääomat sijoitetaan teollisuuteen. Täten pankeista tulee teollisuusyritysten osakkaita. Ne saavat mahdollisuuden sekaantua näiden yritysten

asioihin, määrätä niiden kohtaloista. Pankit keskittävät käsiinsä rahapääoman valtaosan kontrollin ja samoin päättävät tuotantovälineiden ja raaka-ainelähteiden käytöstä kyseisessä maassa ja koko joukossa maita.

Mikä on finanssipääoma ja finanssioligarkia?

Jättiläispankit yhdistyvät mitä tiiviimmin teollisuuden monopoliliittoihin. Yhdet ja samat pääomamagnaatit ovat suurten pankkien sekä teollisuusmonopolien johdossa. Tapahtuu monopolistisen pankki- ja teollisuuspääoman yhteensulautuminen tai -kasvaminen.

Teollisuuspääoman kanssa yhteenkasvanutta pankkipääomaa nimitetään finanssipääomaksi. Finanssipääoman herruus on eräs kapitalismin monopolistisen vaiheen, imperialismin perustuntomerkkejä. Imperialismi on finanssipääoman aikakautta.

Jokaisessa kapitalistisessa maassa ovat koko talouselämän tärkeimmät asemat keskittyneet muutamien finanssi- ja teollisuusmahtimiesten käsiin. He käyttelevät jättiläismäisiä pääomia ja isännöivät suurimmissa teollisuus- ja pankkimonopoleissa. Heille virtaavat miljoonien työtätekevien työllä luodut valtavat voitot. Se joka määrää talouselämästä, määrää koko maasta. Minkä tahansa kapitalistisen maan politiikan määräävät muutamat suurimmat finanssi- ja teollisuusmonopolistit, kaikkivoipa finanssioligarkia.

Pankkien ja teollisuuden välisen keskinäissuhteen muuttumisen myötä kehittyy niiden välinen henkilöliitto, joka ilmenee kumpienkin yhteensulautumisessa osakkeiden omistuksen välityksellä sekä siten, että pankkien johtajia asetetaan teollisuuden ja kaupan yritysten johtoon ja tarkkailuelimiin ja päinvastoin. Pankkien henkilöliittoa teollisuusyritysten kanssa täydentää kumpienkin henkilöliitto halli-

tuksen kanssa. Toimiessaan jättiläisvoittojen kiskomiseksi finanssipääoma luo läheiset suhteet valtiokoneistoon, valtion laitoksiin ja niiden virkamiehiin. Tästä ovat todisteena lukuisat esimerkit finanssiliikemiesten harjoittamista virkamiesten suoranaisista lahjontatapauksista, valtion toimihenkilöiden siirtyminen hyvin palkatuille paikoille yksityisissä yrityksissä jne.

Finanssipääoman magnaatit saavat valtavia voittoja valtion varojen kustannuksella. Suurimpien finanssiryhmien suosikkien johtamat valtion laitokset maksavat monopoleille korkeita hintoja tilauksista ja toimituksista. Laskiessaan liikkeelle valtionlainoja pankit saavat huomattavia summia lainojen "välityksestä". "Taloudellisen yritteliäisyyden" kannustamisen nimessä kapitalistinen valtio maksaa suurimmille yrittäjille miljarditukea. Kun suuria monopoleja uhkaa konkurssi, hallitukset tulevat niille apuun kaikin valtion kassan varoin kuluttaen miljardeja "tervehdyttämiseen", vajausten peittämiseen, ottamalla valtion kassan kannettavaksi niiden velat jne.

Finanssipääoma ei rajoitu oman maansa riistämiseen ja ryöstämiseen. Se levittää verkkonsa koko maailmaan luoden finanssiriippuvuuden yleismaailmallisen järjestelmän. Tätä tarkoitusta palvelee pääoman vienti ensisijaisesti taloudellisesti heikkoihin maihin ja lainojen myöntäminen näille maille orjuuttavin ehdoin. Imperialistisien valtojen finanssioligarkia kannusti siirtomaavalloituksiin ja nykyaikana se toimii innokkaasti uuskolonialismin puolesta.

Viime vuosikymmeninä tapahtuneet historialliset muutokset ovat supistaneet finanssioligarkian herruuden alaa ja sen käytettävissä olevia ryöstömahdollisuuksia. Mutta finanssioligarkian olemus ja muodot ovat täysin säilyneet. Meidän päivinämme, samoin kuin puoli vuosisataa sitten, finanssioligarkia isännöi kapitalistisessa maailmassa, kannustaa kansan vastaista politiikkaa kunkin maan sisällä ja esiintyy aggressiopyrkimysten edustajana kansainvälisellä areenalla.

Mikä aiheuttaa valtiomonopolistisen pääoman synnyn ja kehityksen?

Monopolien muodostuminen ja kasvu johtaa valtion välittömään sekaantumiseen kapitalistiseen uusintamisprosessiin. Tämä tapahtuu finanssioligarkian etujen perustalta. Finanssioligarkian etujen mukaisesti porvarillinen valtio suorittaa erilaisia sääntelytoimenpiteitä ja ottaa käsiinsä talouden yksittäisiä aloja.

Monopolien ja finanssipääoman herruuden pystyttämisen myötä kapitalismin perusristiriita — ristiriita tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja sen omistuksen yksityiskapitalistisen muodon välillä — saavuttaa vaiheen, jolloin porvarillisen valtion on pakko ottaa itselleen varsin laajoja taloudellisia tehtäviä kapitalistisen järjestelmän säilyttämisen ja monopolien korkeiden ylivoittojen turvaamisen vuoksi.

Kehitys kulkee vapaan kilpailun kapitalismista imperialismiin, monopoleista valtiollistumiseen. Tapahtuu monopolikapitalismin valtiomonopolistiseksi kasvamisen prosessi. Se on luonteenomaista kaikille kapitalistisille maille. Tämä on yleisin ja tärkein nykyisen kapitalismin kehityssuunta. Maiden välillä on eroja vain tämän eri vauhdilla ja eri muodoissa esiintyvän prosessin voimallisuudessa.

Valtiomonopolistisen kapitalismin kehitys merkitsee tuotannon kapitalistisen yhteiskunnallistumisen korkeinta muotoa. Yhteiskunnallisen työnjaon syveneminen ja tuotannollisten yhteyksien monimutkaistuminen eivät synnytä vain erillisissä laitoksissa vaan myös yhteiskunnan mittakaavassa tuotannon uudelleenorganisoinnin välttämättömyyden. Valtiomonopolistinen sääntely merkitsee yritystä lieventää syvenevää ristiriitaa tuotannon yhteiskunnallisen luonteen ja sen omistuksen yksityisen muodon välillä. Tämä yritys ei kuitenkaan kajoa kapitalismin perustaan vaan säilyttää tuotantovälineiden yksityiskapitalistisen omistuk-

sen. Kapitalismin kehittyessä valtion sääntelystä tulee kapitalistisen uusintamisen välttämätön ehto.

Kenen etuja valtiomonopolistinen kapitalismi palvelee?

Porvarillinen valtio ei vaikuta aktiivisesti talouselämään yhteiskunnan vaan monopolipääoman etujen vuoksi. Porvarillinen valtio on monopolipääoman diktatuurin elin. Valtiomonopolistisen kapitalismin kasvu merkitsee monopolien voiman yhdistämistä valtion voimaan yhtenäiseksi koneistoksi, jonka päämäärä on monopolien rikastuttaminen, työväenliikkeen ja kansallisen vapautustaistelun kukistaminen, kapitalistisen järjestelmän pelastaminen ja hyökkäyssotien sytyttäminen.

Monopoliporvaristo ja sen toimeenpanoelin, kapitalistinen valtio käyttävät valtiomonopolistisia keinoja ristiriitojen tilapäiseen ratkaisemiseen ja voittaakseen osittain esteet, jotka syntyvät uusintamisen kulussa ja talouselämän prosessissa yleensä ja erikoisesti sodan tai pulan aiheuttamien mullistusten oloissa. Mutta muutamat tehokkaimmista valtiomonopolistisista toimenpiteistä ovat monopolien kannalta vaarallisia. Erikoisesti on mainittava suurimpien yritysten tai kokonaisten tuotannon alojen kansallistaminen, jopa silloinkin kun se suoritetaan monopolien aloitteesta ja palvelee täydelleen niiden etuja. Kysymys on siitä, että nämä toimenpiteet osoittavat laajoille yhteiskuntapiireille havainnollisesti kapitalistisen yksityisomistuksen täydellisen tarpeettomuuden ja työväenluokka voi käyttää niitä taistelussaan monopolien väkivaltaa vastaan.

Kuitenkin huolimatta valtiomonopolistisen kapitalismin luonteen sisäisestä ristiriitaisuudesta kaikki sen muodot ja ilmentymät palvelevat tehokkaasti monopolien voimistumista, niiden merkityksen kasvua taloudessa, niiden talou-

dellisen ja poliittisen vaikutuksen lisääntymistä. Valtiomonopolistiset toimenpiteet palvelevat johtavien monopolien etuja asettaen niiden palvelukseen niin valtiovallan taloudelliset keinot kuin poliittisen voimankin. Nämä toimenpiteet voimistavat johtavien monopolien asemia verrattuna ei-monopolistisiin yrityksiin, suojelevat monopoleja riskeiltä, edistävät yritysten yhteensulautumista ja heikompien kilpailijoiden liittämistä monopoleihin.

Nykyinen imperialismi yrittää sopeutua kahden järjestelmän, kapitalistisen ja sosialistisen, taistelun olosuhteisiin, tieteellis-teknisen vallankumouksen vaatimuksiin. Sille on ilmaantunut uusia piirteitä: sen valtiomonopolistinen luonne voimistuu. Valtiota käytetään yhä laajemmin edistämään tuotannon ja pääomien monopolistista keskittymistä, kansantulon yhä kasvavan osan uudelleenjakoon, antamaan monopoleille sotatarviketilauksia, teollisuuden kehitysohjelmien ja tieteellisten tutkimusten rahoittamiseen, kehitysohjelmien laatimiseen kansantalouden mittakaavassa jne.

Mutta tämäkään ei pysty muuttamaan kapitalistisen järjestelmän luonnetta, kahlitsemaan kapitalististen markkinoiden spontaaneja voimia. Ei juuri mikään kapitalistinen valtio ole välttänyt huomattavia suhdannehäiriöitä ja laskukausia taloudessa. Yksittäisissä maissa teollisuuden korkean kasvuvauhdin kaudet vaihtuvat alhaisiin ja usein myös tuotannon laskuun. Kapitalistista järjestelmää järkyttää kärkevä valuuttakriisi. Kapitalismin järjestelmä muuttuu yhä epävakaammaksi.

Mikä merkitys taloudellisella ohjelmoinnilla on kapitalismissa?

Toisen maailmansodan jälkeen porvarillisen valtion puuttuminen talouselämään on voimistunut, talouden valtiomonopolistinen sääntely on saanut yhä suuremman laajuuden

erityisesti 60-luvun alusta. Joissakin maissa (Ranska, Italia, Hollanti, Japani ym.) johtavien monopolipääoman ryhmien etuja ajavat valtion elimet ovat alkaneet kehitellä usealle vuodelle tarkoitettuja talousohjelmia (tai suunnitelmia). Tämänkaltaiset ohjelmat asettavat tavoitteeksi saavuttaa tietyn vauhtinen talouden kasvu, lujittaa kotimaisten monopolien asemia kilpailussa maailmanmarkkinoilla, edistää talouden keskittymistä ja monopolisoitumista, parantaa talouden rakennetta kehittämällä edullisempia tuotannon aloja.

Taloudellinen ohjelmointi on ilmauksena monopoliporvariston pyrkimyksestä vaikuttaa kapitalistisen uusintamisen spontaaniin kulkuun, alistaa kapitalismin taloudellisten lakien vaikutus omille taloudellisille ja poliittisille eduilleen. Tähän valtiollisen sääntelyn muotoon monopolistit liittävät suunnitelmat kapitalistisen talousmekanismin parantamisesta, sosiaalisten selkkausten kärjen taittamisesta ja nykyaikaisen tieteellis-teknisen vallankumouksen vaatimuksiin liittyvien vaikeuksien voittamisesta. Porvariston hallitsevat ryhmät tarkastelevat taloudellista ohjelmointia tehokkaana keinona kestää kilpailussa sosialismin kanssa.

Taloudellinen ohjelmointi syntyi valtiomonopolistisen kapitalismin kehityksen antaessa porvarilliselle valtiolle vakavasti otettavia keinoja vaikuttaa talouselämään. Näihin kuuluvat yritysten ja kokonaisten alojen kansallistaminen, valtion budjettien kasvu — budjetit kattavat nykyisin neljänneksestä kolmannekseen koko kansantulosta — veropolitiikka, luottojärjestelmä. Useassa maassa valtion osalle tulee huomattava osa pääomasijoituksista. Valtiomonopolistisen kapitalismin voimistumisen erittäin tärkeä tekijä on talouden militarisointi ja asevarustelu.

Kuitenkaan tuotantovälineiden yksityisomistukseen perustuvan kapitalismin oloissa todellinen kansantaloudellinen suunnittelu ei ole mahdollista. Ohjelmilla ja suunnitelmilla, joita porvarilliset hallitukset laativat, on tietty vaikutus uusintamisen kulkuun, mutta ne eivät pysty tekemään

mitättömiksi sen luonnonvoimaisia lakeja. Suunnitelmissa ja ohjelmissa asetetut tavoitteet saavutetaan vain varsin rajoitetuissa puitteissa ja usein kapitalistisen uusintamisen luonnonvoimainen mekanismi tekee käyttöönotetut ohjelmat merkityksettömiksi.

Samalla taloudellisen ohjelmoinnin syntyminen on erikoisen selvä todistus siitä, kuinka kypsä nykyinen kapitalismi on siirtymään sosialistiseen organisaatioon, kuinka pitkälle on edennyt sosialistisen vallankumouksen aineellisten edellytysten kypsymisen prosessi.

Mikä on demokraattinen vaihtoehto suhteessa valtiomonopolistiseen kapitalismiin?

Työväenluokka ja sen etujoukko, marxilais-leniniläiset puolueet, esittävät demokraattisen vaihtoehdon finanssioligarkiaryhmien itsekeskeiselle isännöimiselle valtiomonopolistisen kapitalismin järjestelmässä. Nämä vaihtoehdot edellyttävät monopolien vallan hävittämistä, paitsi poliittisen elämän, myös talousjärjestelmän demokratisoimista, valtion taloudellisen elämän sääntelyjärjestelmän alistamista kansanjoukkojen peruseduille.

Demokraattinen vaihtoehto on vaatimus- ja toimenpideohjelma, joka tähtää työväenluokan ja sen liittolaisten mobilisointiin johdonmukaiseen taisteluun monopolien herruutta vastaan. Työväenluokan poliittisen roolin ja vaikutuksen ratkaisevasti voimistuessa tällainen vaihtoehto avaa näköalat taloudellisen ohjelmoinnin muuttamiselle sosiaalisen edistyksen polttavien kysymysten ratkaisun välineeksi.

Kysymys ei ole vain yhteiskunnan poliittisen, vaan myös taloudellisen rakenteen demokratisoinnista monopolistisen pääoman valtaa rajoitamalla. Kysymys on talouden valtionsektorin johdon demokratisoinnista, työväenluokan ja kaikkien työtätekevien oikeutettujen etujen tyydyttämisestä.

Mitkä ovat kapitalistisen maailmantalouden järjestelmän peruspiirteet?

Jo olemassaolonsa varhaisvaiheella kapitalismi loi maailmanmarkkinat. Kapitalistisissa yrityksissä tuotettuja tavaroita alkoi virrata maapallon etäisimpiinkin kolkkiin.

Kapitalismin monopolistisella vaiheella eri maiden väliset taloudelliset yhteydet ovat mittaamattomasti kasvaneet. Nämä yhteydet kattavat koko maailman. Kapitalismin yleistyessä maapallolla syntyi kapitalistisen maailmantalouden järjestelmä. Sen synty ja kehitys heijastaa talouden kansainvälistymisen objektiivista prosessia. Yhteiskunnallisten tuotantovoimien kehitystaso on niin korkea, että ne eivät mahdu enää erillisten maiden valtionrajojen sisään.

Monopolien herruuden vallitessa suurimpien yritysten tuotanto säännöllisesti ylittää kyseisen maan markkinoiden koon. Samalla tällaisten yritysten raaka-aine- ja muu materiaalitarve ja myös pääomatarve ylittää kyseisen maan mahdollisuudet. Kapitalismin vallitessa objektiivinen tendenssi talouden kansainvälistymiseen esiintyy tendenssinä pääoman kansainvälistymiseen.

Vanhojen kansallisten valtioiden rajat ovat käyneet monopolikapitalismille ahtaiksi. Keskittyminen on kehittynyt niin pitkälle, että kokonaiset teollisuusalat ovat joutuneet monopolien käsiin. Suurpääoma on alistanut valtaansa suurimman osan maapalloa: se on hankkinut siirtomaita, se on kietonut kymmenet maat finanssipääoman lukemattomiin verkkoihin.

Porvarillisten ideologien kuvauksissa kapitalistisen maailmantalouden järjestelmä esitetään yhteiskunnallisen edistyksen loistavimpana saavutuksena. Tämän järjestelmän synty muka teki koko ihmiskunnalle mahdolliseksi nauttia kansainvälisen työnjaon hedelmiä, käyttää tieteen ja tekniikan edistyksen hyötyä hyväkseen. Ennen jälkeenjääneet

maat ovat muka saaneet kaikki talouden ja kulttuurin edistymiselle välttämättömät edellytykset.

Todellisuus näyttää täysin toiselta. Kaikki yhteiskunnallisen edistyksen saavutukset, kaikki kansainvälisen työnjaon edut ovat muutamien korkeimmalle kehittyneiden kapitalististen maiden monopolien käsissä, ja siirtomaiden ja puolisiirtomaiden kansanjoukoilta on viety inhimillisen olemassaolon perustavimmat edellytykset. Imperialismi on tuominnut ne kurjuuteen ja nälkään. Pääoman vallassa oleva maailma osoittautuu kahtiajaetuksi: toisella puolen on kourallinen kehittyneitä kapitalistisia maita, jotka pitävät finanssipääomia hallussaan ja riistävät koko ihmiskunnan jäljellejäävää osaa. Toisella puolen on maapallon väestön valtava enemmistö, joka muodostuu siirtomaiden ja alistettujen maiden kansoista.

Kapitalistisen maailmantalouden järjestelmän erottamattomia piirteitä ovat: uuskolonialistiset alistussuhteet, jotka yhdistävät pientä kourallista siirtomaavaltoja ihmiskunnan valtavaan enemmistöön, joka asuu siirto-, puolisiirto- ja alistetuissa maissa; kapitalistisen maailmantalouden järjestelmän erillisten osien kasvun epätasaisuus; imperialististen valtojen välinen kilpailu ja maailmanherruudesta käytävän taistelun aiheuttamat selkkaukset. Imperialismin, kapitalismin monopolistisen vaiheen taloudellinen perusrakenne synnyttää väistämättä näitä vastakohtaisuuksia.

Kapitalismi säilyi yleismaailmallisena taloutena ja imperialismi hallitsi jakamattomasti koko maailmaa aina lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voittoon asti Venäjällä. Lokakuun vallankumous mursi ensimmäisen valtavan aukon yleismaailmalliseen kapitalistiseen talouteen. Aukko laajeni valtavasti myöhemmin, kun kapitalistisesta järjestelmästä putosi pois suuri joukko maita ja muodostui sosialistinen maailmanjärjestelmä. Siitä lähtien on ollut olemassa kaksi maailmanjärjestelmää: sosialistinen ja kapitalistinen.

Kapitalismin muuttuminen ainoasta, yleismaailmallisesta talousjärjestelmästä toiseksi maailmantalouden kahdesta järjestelmästä merkitsee mitä tärkeintä merkkipaalua kapitalistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman häviämisen historiallisella tiellä. Kapitalistisen maailmantalouden kriisiä syventävät entisestään sellaiset nykyisen aikakauden ratkaisevat prosessit kuin kapitalistisen järjestelmän hävittäminen useassa maassa, sosialistisen maailmanjärjestelmän kehitys ja vahvistuminen, siirtomaajärjestelmän sortuminen ja vanhojen imperiumien kukistuminen, vapautuneiden maiden siirtomaajärjestelmältä perimän talousrakenteen alkava muuttuminen sekä näiden maiden ja sosialistisen maailmanjärjestelmän taloussuhteiden laajeneminen.

Nämä prosessit määrittelevät sen historiallisen taustan, jota vasten nykyaikana kehittyvät kapitalistisen maailmantalousjärjestelmän ristiriidat.

Mikä merkitys on pääomien viennillä?

Maailmantalouden kapitalistisen järjestelmän luonteen määräävien taloudellisten perustuntomerkkien joukkoon kuuluu pääoman vienti. Pääoman vienti on tiiviissä yhteydessä maailman taloudelliseen ja alueelliseen jakoon.

Imperialismin ideologit ja poliitikot yrittävät esittää pääoman viennin hyväntekeväisyytenä niitä maita kohtaan, joihin ulkomaiset sijoitukset suuntautuvat. Mutta tämän "hyväntekeväisyyden" todellisen luonteen paljastaa se, että ulkomaiset pääomasijoitukset muuttuvat mitä lyhimmän ajanjakson kuluessa kapitalisoituneeksi lisäarvoksi, joka on puristettu sijoitusten kohdemaan työväenluokasta. Sitäpaitsi viime vuosikymmenien aikana on yhä voimakkaammin tunkeutunut esiin tendenssi, jonka ydin on siinä, että ne voittosummat, jotka virtaavat pääomia vieviin maihin maista, joihin pääomia viedään, peittävät moninkertaisesti

ulkomaisten sijoitusten summat. Niinpä esimerkiksi YK:n kauppa- ja kehityskonferenssin (UNCTAD) tietojen mukaan USA on neljässä vuodessa tuonut kehitysmaista 9,3 miljardia dollaria, mutta sijoittanut tänä aikana kaikkiaan vain 2,3 miljardia dollaria (Izvestija 9. 7. -71).

Vasta itsenäistyneille valtioille, jotka ovat karistaneet kolonialismin ikeen harteiltaan, ulkomaiset investoinnit ovat raskas taakka, jonka kantaminen kuluttaa jatkuvasti voimia, jotka olisivat tarpeen taloudellisen jälkeenjääneisyyden voittamiseksi.

Siirtomaajärjestelmän kriisi ja hajoaminen ovat aiheuttaneet muutoksia ulkomaisen pääoman vapautuneisiin maihin sijoittamisen ehtoihin. Muutamissa maissa noudatetaan ulkomaisten monopolien valtaa rajoittavaa politiikkaa, joissakin tapauksissa niiltä suljetaan tie talouden tärkeiden alojen hallintaan. Kolonialismin romahtaminen Afrikassa aiheutti länsieurooppalaisten maiden finanssipääoman paon, monissa tapauksissa se perääntyi kokonaan. Esimerkkinä voisivat olla ranskalaisen pääoman pako Marokosta ja myöhemmin belgialaisen pääoman Kongosta. Amerikkalaiset monopolit ovat ottaneet toisenlaisen asenteen. Ne ovat käyttäneet edullista tilannetta hyväkseen valloittaakseen Afrikan rikkauksien entisten isäntien asemat.

Kehitysmaiden finanssiriisto on edelleen amerikkalaisten monopolien todellinen runsaudensarvi. Pääomien viennin avulla USA:n johtavat monopolit kiskovat monista kehitysmaista hirvittävän veron. Amerikkalaisten tavaroiden myynti ulkomailla huomattavasti niiden arvon ylittäviin hintoihin ja raaka-aineiden ja elintarvikkeiden osto kehitysmaista suhteettoman alhaisiin hintoihin ovat eräs tärkeimmistä amerikkalaisten korporaatioiden jättiläismäisten ylivoittojen lähteistä. Tällaisen imperialistisen kauppapolitiikan tuloksena "kolmannen maailman" maat ovat menettäneet kuusikymmenluvun kuluessa 17 miljardia dollaria, jotka ovat virranneet monopoleille satumaisina voittoina.

Mitkä ovat monopolipääoman suorittaman maailman taloudellisen jaon seuraukset?

Imperialismin taloudellisiin tuntomerkkeihin kuuluu kapitalistiliittojen suorittama maailman taloudellinen jako. Monopoleille ei ole ominaista pyrkimys vain sisäisten, vaan myös maailmanmarkkinoiden kaappaamiseen ja jakoon. Monopolistien kansainvälisten liittojen muodostuminen edustaa uutta, korkeampaa pääoman ja tuotannon yleismaailmallisen keskittymisen vaihetta, ylimonopolia.

20. vuosisadan ajan kansainväliset monopolit ovat esittäneet todella huonomaineista osaa kapitalistisen maailman taloudessa ja politiikassa. Riittää kun muistetaan niiden erittäin aktiivinen toiminta kahden maailmansodan välisellä kaudella, jolloin ne esiintyivät lopulta maailmansodan syttymiseen johtaneen hyökkäyshenkisen politiikan lietsojina.

Toisen maailmansodan jälkeen tuotannon ja pääoman yleismaailmallinen keskittyminen on edennyt huomattavasti. Monopoliryhmittymien välisen kapitalistisen maailman taloudellisen jaon nykyisten menetelmien erikoisuus on siinä, että tämän jaon valtiomonopolistiset muodot ovat laajasti kehittyneet. Tällaisia markkinoiden valtiomonopolistisen jaon muotoja ovat erikoistuneet talousliittoutumat, joita luodaan integraation nimikkeen alla. Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (CECA) jälkeen syntyi Euratom ja sitten kuuden maan Euroopan talousyhteisö (EEC). Kilpailevaksi ryhmittymäksi muodostettiin Euroopan vapaakauppa-alue (EFTA), joka yhdisti seitsemää maata. Äskettäin on vielä kolme Euroopan maata, Englanti, Tanska ja Irlanti liittynyt "yhteismarkkinoihin". Markkinoiden nykyisissä muodoissa tapahtuva taloudellinen jako, kuten myöskään kansainvälisten monopolien toiminta, ei merkitse imperialistien välisten ristiriitojen kärjen taittumista, vaan päinvastoin niiden voimistumista ja kärjistymistä edelleen.

Länsi-Euroopan imperialistinen integraatio ei tuo tullessaan finanssioligarkian kansallisten ryhmien etujen yhteisyyttä, vaan päinvastoin monopolistisen saalistajien välisen kilpataistelun voimistumisen. Kapitalistisen maiden suljettujen talousliittoutumien perustaminen merkitsee, Leninin sanoin ilmaistuna, imperialistien kartellien luomista, jotka joutuvat taloussotaan kapitalistisen maailmanmarkkinoiden muiden monopolistisen pääomaryhmittymien kanssa.

Mikä luonnehtii imperialismia mätänevänä, loismaisena kapitalismina?

Kapitalismin mätäneminen johtuu joukosta prosesseja, jotka ovat monopolien ja finanssipääoman herruuden väistämättömiä seurauksia. Monopoleille on ominaista teknisen edistyksen pysähtymisen ja mätänemisen tendenssi. Huolimatta huomattavasta teknisestä edistyksestä tämä tendenssi vaikuttaa edelleen myös meidän aikanamme ja saavuttaa yliotteen yksittäisillä teollisuuden aloilla ja yksittäisissä maissa. Tätä todistavat lamailmiöt joillakin vanhoilla teollisuuden aloilla (hiili-, puuvillateollisuus, osittain laivanrakennus) ja samoin kehityksessään pysähtyneiden alueiden olemassaolo kehittyneissä teollisuusvaltioissa (Etelä-Italia, eräät Englannin ja USA:n alueet).

Kapitalismin mätäneminen on erottamattomassa yhteydessä loismaisuuden kasvuun. Koronkiskureiden kerros, ihmisten, jotka elävät täydellisessä toimettomuudessa arvopapereista saaduilla tuloilla, on kasvanut suunnattomasti. Nämä ovat "kuponginleikkauksella" eläviä osakkeenomistajia, valtionlainojen obligaatioiden omistajia jne. Porvariston valtaosa on kadottanut viimeisenkin kosketuksen tuotantoprosessiin. Yritysten johto on palkatun teknisen henkilökunnan käsissä.

Koronkiskureiden asemassa eivät ole vain monet henkilöt, vaan myös kokonaiset maat. Näistä maista tulee koronkiskurivaltioita. Sijoittaen ulkomaille huomattavan osan rikkauksistaan ne ovat koko maailman finanssiriiston keskuksia: pääomien vienti turvaa niille rikkauksien virtaamisen vieraista maista.

Kapitalismin mätäneminen tuomitsee kaupunkien ja maaseudun työtätekevät joukot raskaisiin kärsimyksiin. Kapitalismi ei pidä huolta yhteiskunnan tärkeimmästä tuotantovoimasta, inhimillisestä työvoimasta. Proletariaatin riisto voimistuu, työn ihmisten toimeentulon turvattomuus kasvaa.

Mihin kapitalistisen talouden militarisointi johtaa?

Talouden militarisointi on mitä havainnollisin osoitus nykyisen kapitalismin loismaisuudesta ja mätänemisestä. Tärkeimmissä kapitalistimaissa asevarustelu nielee yli puolet, joskus kaksi kolmasosaakin kaikista valtion budjetin varoista, jopa neljäsosan kansantulosta. Tähän liittyen verorasitus kasvaa jättimäisesti ja inflaatio kasvattaa elinkustannuksia. Kaikki tämä merkitsee valtavia kärsimyksiä työtätekeville joukoille.

Kapitalistisen talouden militarisointi johtaa valtavien aineellisten arvojen ja miljoonien ihmisten elävän työn tuottamattomaan tuhlaukseen. Asevarustelun ja sotatuotannon suunnaton paisuttaminen synnyttävät väistämättömästi lamaa ja joskus tuotannon suoraa supistumistakin rauhanomaisen tuotannon joillakin kulutustarvikkeita valmistavilla aloilla. Tämän tuloksena koko kapitalistisen tuotannon kehityksen epätasaisuus ja kaoottisuus kärjistyy entisestään.

Mikä luonnehtii imperialismia kuolevana kapitalismina?

Imperialismin kaudella kapitalismin ristiriidat ovat kehittyneet siten, että proletaarisesta vallankumouksesta on tullut välittömän käytännön kysymys. Imperialismin luonnehtiminen kuolevaksi kapitalismiksi kuvaa sitä, että imperialismi saattaa kapitalismin ristiriidat viimeiseen pisteeseen, äärimmäiselle rajalle. Porvarillinen järjestelmä on jo kauan sitten esittänyt loppuun historiallisesti edistyksellisen osansa ja on muuttunut esteeksi yhteiskunnan jatkuvan kehityksen tiellä. Imperialismin aikakautta Lenin nimitti kypsän ja ylikypsän kapitalismin aikakaudeksi. Eletään kapitalismin kukistamisen aattoa: kapitalismi on valmis tekemään tilaa sosialismille.

Se tosiasia, että imperialismi on kuolevaa kapitalismia, ei suinkaan merkitse, että se voisi kuihtua itsestään ilman proletariaatin uhrautuvaista vallankumouksellista taistelua, johon muut työtätekevät ja riistetyt liittyvät. Määritellessään imperialismin kuolevaksi kapitalismiksi Lenin osoitti samalla, että imperialismi on proletariaatin sosialistisen vallankumouksen aatto.

Marxsmi opettaa, että kapitalistinen tuotantotapa synnyttää valtavat tuotantovoimat ja luo näin aineellisen perustan yhteiskunnan korkeammalle muodolle. Mutta sosialismin aineelliset edellytykset syntyvät kapitalismin uumenissa äärimmäisen antagonistisessa, ristiriitaisessa muodossa.

Vain proletariaatin voitollinen sosialistinen vallankumous voi vapauttaa kapitalismin puitteissa kasvaneet jättiläismäiset tuotantovoimat niistä kahleista, joiksi kapitalismin tuotantosuhteet ovat muodostuneet. Työväenluokka ei voi vapautua riistosta muuten kuin pystyttämällä oman poliittisen herruutensa, proletariaatin diktatuurin, joka

toteuttaa pakkoluovuttajien pakkoluovutuksen, ts. muuttaa vallankumouksellisesti tuotantovälineiden yksityiskapitalistisen omistuksen yhteiskunnalliseksi, riiston poissulkevaksi omistukseksi.

Porvarillisissa valtioissa kaikkea valtaa käsissään pitävä finanssioligarkia pyrkii jarruttamaan yhteiskunnallisen edistyksen kulkua turvautuen kaikkien aikansa eläneiden, taantumuksellisten luokkien koeteltuihin keinoihin: petokseen ja väkivaltaan. Monopolit levittävät nationalistista ja shovinistista ideologiaa, käyttävät politiikassa kaikkia mahdollisia lahjonnan menetelmiä, juurruttavat taantumusta kaikissa muodoissa. Käyttäen laajasti nykyaikaisia joukkotiedotusvälineitä (lehdistö, radio, televisio jne.) turmeltunut porvarillinen ideologia yrittää pitää kansanjoukkoja henkisessä vankeudessa, murtaa niiden tahdon taistella paremman tulevaisuuden puolesta. Työtätekevien vapauttaminen riistäjäluokkien henkisestä orjuudesta on eräs tärkeimmistä ehdoista niiden vapautumiselle kapitalistisesta orjuudesta.

Mitkä ovat imperialismin siirtomaapolitiikan erikoisuudet?

Sadoille miljoonille Aasian, Afrikan, latinalaisen Amerikan ihmisille ei ole vihatumpaa sanaa kuin kolonialismi. Kolonialismilla tarkoitetaan sitä komentoa, jonka imperialismi pystytti siirtomaissa ja riippuvuussuhteissa olevissa maissa.

Kolonialismi on tuominnut monet muinaiset kulttuurikansat taloudelliseen jälkeenjääneisyyteen ja äärimmäiseen kurjuuteen. Aasian ja latinalaisen Amerikan kansat ovat joutuneet siirtomaariiston ikeen alle, mikä on pitkäksi ai-

kaa jarruttanut niiden kehitystä. Kolonialismi on tuonut nälkää maihin, joissa on tyhjentymättömät luonnonrikkaudet ja työteliäs väestö.

Siirtomaita on ollut ennen imperialismia ja jopa ennen kapitalismia. Mutta kapitalismin monopolistisella vaiheella siirtomaiden merkitys kasvaa valtavasti.

Ensinnäkin imperialismin siirtomaapolitiikka on erottamattomasti yhteydessä monopolien herruuteen maissa, jotka orjuuttavat siirto- ja puolisiirtomaita. Monopolien herruus on muuttanut siirtomaiden roolia olennaisesti. Jokaisessa teollisesti kehittyneessä maassa monopolit suojelevat sisäisiä markkinoita ulkomaiselta kilpailulta. Näissä olosuhteissa myyntimarkkinain ja raaka-ainelähteiden sekä edullisten pääoman sijoituskohteiden tarve kasvaa jyrkästi. Siirtomaiden ja riippuvaisten maiden riisto on monopolien ylivoittojen mitä tärkein lähde.

Toiseksi imperialismin siirtomaapolitiikka on erottamattomassa yhteydessä maailman alueellisen jaon loppuunsaattamiseen ja taisteluun sen uudelleenjaosta. Pieni kourallinen imperialistisia valtioita hallitsee monopolistisesti siirtomaita. Taistelu siirtomaista kärjistyy äärimmilleen.

Ensimmäisen maailmansodan alkuun mennessä imperialismin siirtomaajärjestelmä tarkoitti Leninin luonnehdinnan mukaan kourallisen suurvaltoja harjoittamaa lähes miljardin maapallon asukkaan ryöstämistä. Imperialististen valtojen harjoittama siirtomaiden riisto johti siihen, että niinkutsuttu sivilisoitunut maailma muuttui satojen miljoonien orjuutettujen, jälkeenjääneisyyteen tuomittujen kansojen loiseksi.

Siirtomaavalloista tuli täysivaltaisia isäntiä maissa, joiden väestö ylittää moninkertaisesti orjuuttajamaiden väestön. Toisen maailmansodan aattona Englannissa laskettiin olevan 47 miljoonaa asukasta, ja sen siirtomaissa 480 miljoonaa, ts. kymmenen kertaa enemmän; Ranskassa 42 miljoonaa asukasta, ja sen siirtomaissa 70 miljoonaa; Hol-

lannissa 9 miljoonaa asukasta, ja sen siirtomaissa 69,7 miljoonaa; Belgiassa 8 miljoonaa asukasta, ja sen siirtomaissta 14 miljoonaa.

Mihin maailman alueellisen jaon loppuun saattaminen on johtanut?

20. vuosisadan alkuun mennessä olivat tärkeimmät kapitalistiset maat siepanneet ja muuttaneet siirtomaikseen "vapaat" maat maailman kaikissa osissa. Näin maailman alueellinen jako imperialististen valtojen välillä oli viety päätökseen.

Maailman alueellisen jaon loppuun viemisen tuloksena melkein koko Afrikka, huomattava osa Aasiaa, latinalainen Amerikka muuttuivat muutamien imperialististen valtioiden siirtomaiksi ja puolisiirtomaiksi. Maailma jakautui metropolimaiden leiriin ja imperialistien orjuuttamaan ja sortamaan siirtomaiden ja puolisiirtomaiden leiriin.

Maailman jaon päättymisen jälkeen syttyi imperialistisen valtojen välille taistelu sen uudelleenjaosta. Tämä taistelu jo jaetun maailman uudelleenjaosta on jo kahdesti johtanut aseellisiin yhteenottoihin, verisiin hävityssotiin. Vuosien 1914—1918 ensimmäinen maailmansota oli sota jo jaetun maailman uudelleenjaosta. Pyrkimys maailman uudelleenjakoon synnytti myös toisen maailmansodan, jonka sytyttivät kansainvälisen taantumuksen ruokkimat fasistiset hyökkääjät.

Mitkä ovat imperialismin isännöimisen seuraukset siirtomaissa ja puolisiirtomaissa?

Imperialismin siirtomaajärjestelmä on erottamattomassa yhteydessä kansallisuussorron ja rotuerottelun tavattomaan

voimistumiseen. Imperialistit pystyttivät siirto- ja puolisiirtomaihin komennon, jossa metropolien juoksupojat, virkamiehet, sotilaat, kauppiaat, helpon voiton tavoittelijat ja kaikenlaiset seikkailijat käyttävät "ylemmän rodun" ihmisten oikeuksia, joille kaikki on sallittua suhteessa kantaväestöön. Monopolistisessa vaiheessaan kapitalismista tuli kansakuntien mahtava sortaja.

Vierasmaalaisten monopolien harjoittama siirtomaiden riisto on merkinnyt ja merkitsee arvokkaiden raaka-aineiden ja elintarvikkeiden ja aiemmin kerättyjen rikkauksien avointa ryöstöä. Halvan työvoiman raskaalla raadannalla tuotettu lisäarvo on suurimmaksi osaksi siirretty metropolimaihin. Osaksi se on mennyt ja menee yhä imperialistien tukemien paikallisten taantumuksellisten tuottamattomaan kulutukseen. Järjestelmällinen ryöstö on vienyt siirtomailta taloudelliselle kehitykselle välttämättömät voimavarat. Imperialisteille on ollut edullista siirtomaiden taloudellinen jälkeenjääneisyys, koska se on tehnyt finanssipääomalle helpommaksi vallan säilyttämisen siirtomaissa ja niiden riiston tehostamisen. Metsästäessään ylivoittoja monopolit rakensivat siirtomaihin ja puolisiirtomaihin ennen pääasiassa kaivannaisteollisuuden tuotantolaitoksia ja samaan aikaan jarruttivat keinotekoisesti sellaisten tuotannonalojen kehitystä, joilla on elintärkeä merkitys näiden maiden taloudelliselle itsenäisyydelle.

Taloudellisen kehityksen alhainen taso yhteenkietoutuneena julman riiston kanssa on tuonut siirtomaakansoille nälkää, kurjuutta ja sukupuuttoon kuolemista.

Yhdistyneiden kansakuntien tietojen mukaan maailman ei-sosialistisen osan väestön kahden kolmasosan henkeä kohden laskettu vuositulo on 10—15 kertaa alhaisempi kuin taloudellisesti kehittyneissä pääoman maissa. Sadoilta miljoonilta syvässä kurjuudessa eläviltä ihmisiltä puuttuu lääkintäapu. Siirtomaiden työläisten kohtalona on ollut määrättömän pitkä (14—16 tuntia) työpäivä, alhainen

työpalkka; talonpoikien kohtalona raskas, valoton työ, kurja toimeentulo, sanalla sanoen perikato. Lukutaidottomuus on ollut melkein täydellinen.

Tällaiset ovat siirtomaaorjuuttajien "sivilisointitehtävän" tulokset. Nykyaikana maailman ei-sosialistinen osa jakaantuu kahteen ryhmään maita. Toisen ryhmän muodostavat monopolistisen pääoman teollisesti kehittyneet maat: Amerikan Yhdysvallat, Länsi-Euroopan valtiot, Japani, Kanada, Australia. Näissä maissa asuu alle kolmasosa maailman ei-sosialistisen osan väestöstä. Toisen ryhmän muodostavat "kolmannen maailman" maat, joissa asuu yli kaksi kolmasosaa maailman ei-sosialistisen osan väestöstä.

Ensimmäiseen ryhmään lukeutuvissa maissa tuotetaan yli yhdeksän kymmenesosaa maailman ei-sosialistisen osan teollisuustuotteista. Kehitysmaiden osalle tulee vähemmän kuin yksi kymmenesosa teollisuustuotteista. Se on melkein yksinomaan teollisen raaka-aineen tuottamista: öljyn, erilaisten malmien ja muiden hyödyllisten kaivannaisten. Mutta tämäkin teollisuus aivan viime aikoihin saakka on kuulunut melkein kokonaisuudessaan rikkaiden maiden monopolisteille. Niinpä yli neljä viidesosaa kaikesta Aasian, Afrikan ja latinalaisen Amerikan maissa tuotetusta öljystä on amerikkalaisten ja englantilaisten monopolien käsissä.

Kaikki tämä on kärjistänyt kehittyneiden kapitalististen maiden monopolien ja "kolmannen maailman" satojen miljoonien asukkaiden väliset ristiriidat äärimmilleen. Kansallinen vapautustaistelu saa yhä päättävämmän luonteen. Esimerkkinä tästä voidaan pitää Irakin hallituksen kesällä 1972 tekemää päätöstä läntisen öljykonsernin "Iraq Petroleum Company" kansallistamisesta ja tämän toimenpiteen maailman edistyksellisiltä voimilta saamaa laajaa tukea. Elokuussa vuonna 1972 pidetty kansainvälinen Irakin kansan solidaarisuuskonferenssi, johon otti osaa edustajia yli 50 maasta, ilmaisi valmiuden tulla apuun

Irakin kansalle sen taistelussa lännen öljymonopolien kanssa.

Kuinka siirtomaavalta hävitetään?

Vuosisatoja kestivät siirtomaavankilan seinät, joiden sisään kapitalismi sulki ihmiskunnan valtavan enemmistön. Siirtomaajärjestelmän hajoaminen tapahtuu meidän aikanamme nopeudella, joka vielä hiljattain olisi voinut vaikuttaa mielikuvitukselliselta.

Lyhyen historiallisen ajanjakson kuluessa on syntynyt kymmeniä itsenäisiä valtioita Aasian ja Afrikan siirtomaajärjestelmän raunioille. Sosialistisen vallankumouksen voitosta Kuubassa tuli erinomainen esimerkki kaikille latinalaisen Amerikan kansoille, jotka pyrkivät vapautumaan USA:n monopolien harjoittamasta riistosta.

Kolonialismin hävittäminen on varsin vaikea ja monitahoinen tehtävä. Se on noussut päiväjärjestykseen lainmukaisesti imperialismin orjuuttamien kansojen pitkän ja sitkeän taistelun tuloksena. Tämä kamppailu saa sosialististen maiden ja kaikkien nykyajan edistyksellisten voimien mahtavaa tukea.

Koko historian kulku perustelee ja tuo mukanaan kolonialismin täydellisen ja lopullisen hävittämisen. Poliittisen riippumattomuuden valloittaminen, siirtomaasorrosta vapautuminen nostaa vapautuneiden maiden kansojen eteen äärettömän tärkeitä tehtäviä. On hävitettävä se hirvittävä perintö, jonka siirtomaavalloittajat ovat jättäneet vuosikymmeniä ja joskus vuosisatoja kestäneen herruutensa jälkeen. Tähän perintöön kuuluu valtava teknis-taloudellinen jälkeenjääneisyys, yhteiskunnallisen elämän aikansa eläneet muodot, joita siirtomaavalloittajat ovat keinotekoisesti pitäneet yllä, erittäin alhainen työn tuottavuus ja kansantulon taso sekä kansanjoukkojen äärimmäinen kurjuus.

Missä uuskolonialismin vaarallisuus piilee?

Imperialismin siirtomaajärjestelmä on historian tuomitsema, eikä maailmassa ole sellaisia voimia, jotka voisivat pelastaa tämän järjestelmän lopulliselta tuholta. Mutta olisi ennenaikaista olettaa, että tämän järjestelmän kanssa olisi välit jo selvitetty.

Imperialismin siirtomaajärjestelmän sortuminen ja siirtomaakansojen valtavan enemmistän valloittama poliittinen itsenäisyys ovat oleellisesti muuttaneet monopolien toimintaolosuhteita entisissä siirtomaissa. Kuitenkin imperialististen valtojen monopolit — ja ennen kaikkea amerikkalaiset — eivät lainkaan ole taipuvaisia pidättäytymään näiden maiden riistosta, määrättömien ylivoittojen lähteestä.

Nykyajan poliittiseen sanastoon on tullut pysyvästi termi "uuskolonialismi". Siirtyminen vanhasta "klassisesta" kolonialismista kolonialismin uusiin muotoihin ei todista nykyisen monopolistisen pääoman voimaa vaan heikkoutta. Uuskolonialismi on nykyiselle kapitalistisen järjestelmän historiallisen romahduksen aikakaudelle ominaisten olosuhteiden synnyttämä. Se on imperialististen valtojen siirtomaapolitiikan kaikkein tyypillisin muoto imperialismin siirtomaajärjestelmän luhistumisen ja romahtamisen kaudella.

Finanssipääoman omanvoitonpyytöiset edut peittyvät kaksinaamaisiin lupauksiin vilpittömästä avusta, vakuutteluihin uskollisuudesta vapauden ja edistyksen aatteille. Käyttäen uuskolonialismin keinoja imperialistit eivät lainkaan heitä yli laidan vanhoja "klassisen" siirtomaapolitiikan keinoja, joita toteutetaan ennen kaikkea karkean väkivallan välinein. Ne turvautuvat halukkaasti, missä se vain on mahdollista, rangaistusretkiin, aseellisiin interventioihin, kaikenlaisiin provokaatioihin.

Missä on ulospääsy kehitysmaiden kansoille?

Ensimmäinen kehitysmaiden kansojen tehtävä on päättävä taistelu teknis-taloudellisen jälkeenjääneisyyden poistamiseksi ja yhtä päättävä taistelu riippuvaisuuden poistamiseksi vierasmaalaisista monopoleista.

Monopolit takertuvat kouristuksenomaisesti asemiinsa kehitysmaissa, vastustavat kaikin tavoin niiden kansojen todellista vapautumista, eivätkä luovu yrityksistä kietoa osin uusin keinoin itsenäisyyden saavuttaneita kansoja uudelleen kolonialismin kahleisiin. Niiden vehkeilyjen poliittisena perustana ovat "kolmannen maailman" taantumukselliset, kansanvastaiset voimat, jotka ovat valmiita menemään sopimuksiin imperialistien kanssa. Ulkomaisten monopolien harjoittaman riiston taloudellisena perustana on näissä maissa yhtäältä niiden teknis-taloudellinen jälkeenjääneisyys, ja toisaalta monissa niissä säilyneet teollisuus-, kauppa- ja pankkilaitokset, jotka kuuluvat ulkomaiselle pääomalle, sekä myös finanssi- ja taloudellisen riippuvuuden muut muodot.

Vaikeudet, joista vapautuneet maat kärsivät eivät suinkaan ole sattumia. Ne eivät ensinnäkään johdu nuorten valtioiden kansojen "soveltumattomuudesta" taloudelliseen rakennustyöhön, kuten rasisti-siirtomaaorjuuttajat parjaavasti väittävät pyrkiessään kääntämään huomion pois vaikeuksien todellisista lähteistä. Itse asiassa näiden valtioiden taloudelliset vaikeudet ovat erottamattomassa yhteydessä siihen, että niiden valtaenemmistö ei vielä ole repäissyt itseään irti kapitalistisen maailmantalouden vaikutuspiiristä ja jää tämän seurauksena yhä vierasmaalaisten monopolien riiston kohteeksi.

Käyttäen hyväkseen kehitysmaiden vaikeuksia imperialistiset valtiot yrittävät voimistaa asemiaan. Tätä tarkoitusta palvelee ulkomaisen pääoman virta ja samoin kapitalististen valtioiden kehitysmaihin suuntaama kaksinaa-

mainen "apu". Muka pyyteettömän avun muodossa imperialistiset vallat palauttavat vapautuneille maille vain mitättömän osan niistä varoista, joita ulkomaiset monopolit yhä nykyaikanakin kiskovat epäsuhtaisesta vaihdosta ulkomaankaupassa jne.

Lisäksi "avun" antamiseen yleensä liittyy alentavia ja orjuuttavia ehtoja. Näihin kuuluvat liittyminen aggressiivisiin liittoutumiin, täydellisen toimintavapauden myöntäminen ulkomaisille monopoleille ja niihin yhteydessä olevalle paikalliselle yksityiselle pääomalle jne. Epäsuhtainen kauppavaihto ja tulot sijoitetuista pääomista toimivat yhä pumppuina, jotka keskeytymättä imevät elinnesteitä vapautuneiden maiden taloudesta.

Vain täydellinen vapautuminen kaikista riippuvuuden muodoista ulkomaisista monopoleista avaa kehitysmaille tien todelliseen kukoistukseen.

Nykyisen historiallisen aikakauden oloissa, jonka pääsisältö on kapitalismista sosialismiin siirtymisen vallankumouksellinen prosessi koko maailman mittakaavassa, vapauden saavuttaneiden kehitysmaiden eteen on avattu ei-kapitalistinen kehitystie sosialismiin. Nykyisessä tilanteessa, sosialistisen maailmanjärjestelmän ollessa olemassa ja kärjistyneen kapitalismin yleisen pulan vallitessa marxilais-leniniläisestä teoriasta kapitalismin kehityksestä sosialismiin tulee eräs maailman vallankumousprosessin mahtavista liikkeelle panevista voimista.

Sosialismin ja kapitalismin edistyvälle voimasuhteiden muutokselle kansainvälisellä areenalla on valtava merkitys sillä tosiasialla, että Aasiassa ja Afrikassa on jo paljon maita, jotka ovat astuneet ei-kapitalistiselle kehitystielle, ts. ovat valinneet yhteiskunnallisen rakennustyön suunnaksi sosialismin.

Meidän aikanamme kansallisesta vapaustaistelusta kasvaneet voimat painostavat imperialismia yhä voimakkaammin.

Kansallinen vapautustaistelu on käytännössä monissa maissa alkanut kehittyä taisteluksi niin feodaalisia kuin kapitalistisiakin riistosuhteita vastaan.

Mikä merkitys on kapitalististen maiden kehityksen epätasaisuuden lailla?

Monopolien ja finanssipääoman herruus on kärjistänyt suunnattomasti erillisten maiden taloudellisen ja poliittisen kehityksen epätasaisuutta, mikä on kapitalismin ehdoton laki. Entinen yksittäisten kapitalististen maiden enemmän tai vähemmän tasainen kehitys, jonka kuluessa toiset maat saavuttivat ja ohittivat toisia ilman hyppäyksiä ja katastrofeja, on vaihtunut epätasaiseen ja hyppäykselliseen kehitykseen, jossa piilee selkkausten, aseellisten yhteenottojen ja maailmanlaajuisten katastrofien vaara.

Jyrkät erot eri kapitalististen maailmantalouden osien kasvunopeudessa aiheuttavat muutoksia imperialististen valtojen välisissä voimasuhteissa. Tämä johtaa ristiriitaan niiden välisen vaikutusalueiden jaon kanssa. Tämä ristiriita synnyttää imperialistisia sotia. Nykyisen aikakauden pääristiriita on ristiriita kahden maailmanjärjestelmän välillä, sosialismin, rauhan, demokratian voimien toisaalta ja toisaalta imperialismin, taantumuksen ja sodan voimien välillä. Mutta tämä ei merkitse, että imperialisten valtojen välillä ei olisi ristiriitoja. Itse asiassa näiden valtojen välisten suhteiden piiri käsittää monimutkaisen vyyhden imperialistien välistä kilpailua ja taistelua. Kapitalististen maiden kehityksen epätasaisuuden tuloksena niiden väliset voimasuhteet muuttuvat jatkuvasti, mikä väistämättömästi synnyttää yhteenottoja ja selkkauksia. Teollinen ja kaupallinen kilpailu syvenee, finanssi- ja valuuttasota laajenee. Kilpailu Länsi-Euroopassa ja kilpailu eurooppalaisten kapitalististen maiden ja USA:n sekä USA:n ja Japanin välillä kiristyy.

Mikä merkitys kehityksen epätasaisuuden lailla on sosialistiselle vallankumoukselle?

Kapitalistisen maailmantalouden järjestelmän synnyttyä erilliset maat ja erilliset kansalliset taloudet muuttuvat itsenäisistä yksiköistä yhtenäisen ketjun lenkeiksi. Olosuhteissa, jolloin kapitalistinen maailma kokonaisuudessaan on kypsynyt sosialismiin, proletaarinen vallankumous murtaa imperialistisen rintaman ketjun sen heikoimmassa lenkissä. Kapitalististen maiden kehityksen epätasaisuuden lain vaikutus imperialismin kaudella on syynä siihen, että sosialismin yhtäaikainen voitto kaikissa tai enemmistössä kapitalistisia maita ei ole mahdollinen. Se tekee mahdolliseksi sosialismin voiton alunperin yhdessä erillisessä maassa.

Marxilaisen imperialismin analyysin perustalta Lenin loi opin sosialismin voiton mahdollisuudesta alunperin yhdessä ainoassa kapitalistisessa maassa. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voitto Venäjällä vahvisti täydelleen tämän opin, jossa historiallinen tilanne muodostui kaikkein edullisimmaksi työväenluokan taistelulle kapitalismin kukistamiseksi, ja sitten sosialistisen vallankumouksen voitossa monissa muissa maissa. Tämän tuloksena syntyi sosialistinen maailmanjärjestelmä, joka on vastapainona kapitalistiselle maailmanjärjestelmälle.

Maailmassa tapahtuneet muutokset, ja erikoisesti jyrkkä voimasuhteiden muutos sosialismin ja kapitalismin välillä ovat osoittaneet edes hiukkasen terveesti ajatteleville kapitalististen maiden poliitikoille maailman herruutta koskevien laskelmien koko epärealistisuuden. Kuitenkaan maailman hegemonian konseptiota ei vielä ole hylätty. Sitä propagoivat nykyäänkin imperialismin hyökkäyshaluiset piirit.

Monopolistinen pääoma pyrkii antikommunismin avulla, joka on sen ideologia ja politiikka, pysäyttämään sosialismin etenevän liikkeen ja kääntämään historian pyörää

taaksepäin. Käyttäen hyväkseen sepustuksia "kommunistisesta hyökkäyksestä" antikommunistinen propaganda käy sotaa kaikkia nykyajan edistyksellisiä voimia vastaan, yrittää saada aikaan hajaannusta yhteiskunnan sosiaalisen uudistamisen puolesta taistelevien riveihin ja yhdistää kaikki taantumusvoimat.

Myrkkynuolensa antikommunismi suuntaa ennen kaikkea sosialististen maiden yhteisöä vastaan, Neuvostoliittoa ja kommunistisia puolueita vastaan ja kaikkivoittavaa marxilais-leniniläistä oppia vastaan. Antikommunismi on imperialistisen taantumuksen tärkein aatteellis-poliittinen ase.

Mistä johtuu maailmansodan vaara?

Marxilais-leniniläinen analyysi kapitalismin monopolistisen vaiheen olemuksesta, sen taloudellisista ja poliittisista erikoisuuksista ja kansainvälisten suhteiden luonteesta tällä kaudella paljastaa imperialististen sotien perustan ja syyt. Tämä analyysi vie johtopäätökseen siitä, että imperialistinen sota ei ole sattuma, vaan lainmukainen tulos monopolikapitalismista, sen agressiivisesta luonteesta, sen pyrkimyksestä vieraiden maiden anastamiseen, maailman jakoon ja uudelleenjakoon, maailman herruuteen. Imperialismi on synnyttänyt kaksi maailmansotaa ja runsaasti pienempiä sotilaallisia yhteenottoja, jotka ovat aiheuttaneet lukemattomia uhreja ja kärsimyksiä imperialismin aggression kohteeksi joutuneille kansoille.

Imperialismin hyökkäyshaluiset voimat esiintyvät kansainvälisen jännityksen lieventämistä vastaan, kehottavat lisäämään aseistusta, toimeenpanevat luonteeltaan selvästi provokatorisia sotaharjoituksia, käyvät rikollisia hyökkäyssotia vapautensa ja riippumattomuutensa puolesta taistelevia kansoja vastaan. Kaikki tämä myrkyttää kansainvälistä ilmapiiriä ja aiheuttaa uuden maailmansodan vaaran.

Olisi valtava virhe aliarvioida kansainvälisen imperialismin agressiivisten voimien aiheuttamaa sotilaallista vaaraa. Viimeisten vuosien aikana imperialismi on provosoinut useamman kerran kärkeviä kansainvälisiä selkkauksia, jotka ovat saattaneet ihmiskunnan ydinsodan partaalle. Mutta sosialistisen yhteisön ja ennenkaikkea Neuvostoliiton mahti sekä sosialismin maiden noudattama johdonmukainen rauhanomaisen rinnakkainolon politiikka on pakottanut sen ottamaan huomioon reaalisen tilanteen. Sille tulee yhä vaikeammaksi ja vaarallisemmaksi perustaa laskelmansa uuteen maailmansotaan. Yhä selkeämmin ilmenee ristiriita imperialismin noudattaman voimapolitiikan ja sen toteuttamismahdollisuuksien välillä. Kaikkien rauhasta kiinnostuneiden voimien yhdistyminen pystyy taltuttamaan hyökkääjän. Tässä tilanteessa on olemassa reaalinen mahdollisuus estää maailmansota, poistaa ihmiskunnalta ydinkatastrofin uhka.

NKP:n XXIV edustajakokouksen esittämä rauhanohjelma on saanut kansainvälisten yhteiskuntapiirien ymmärryksen ja laajan kannatuksen. Tätä eivät kapitalististen valtioiden valtiolliset ja poliittiset toimihenkilöt voi olla ottamatta huomioon. Mainitun ohjelman perusperiaatteet saavat vastakaikua maiden välisten kansainvälisten suhteiden käytännössä riippumatta eri maiden yhteiskuntajärjestelmistä. Ne ovat saaneet tiettyä vastakaikua myös Moskovassa vuoden 1972 kesällä pidettyjen neuvostoliittolais-amerikkalaisten korkeimman tason neuvottelujen asiakirjoissa.

Voimasuhde kapitalismin ja sosialismin välillä muuttuu yhä enemmän sosialismin hyväksi. Neuvostoliitto ja koko sosialistinen maailmanjärjestelmä ovat kansojen välisen rauhan vartiossa, paljastavat imperialistisen agression ja lyövät sen takaisin. Sosialistisen maailmanyhteisön valtioiden noudattama kansojen välisen rauhan ja ystävyyden politiikka nauttii kaikkien rauhaarakastavien kansojen täyttä tukea.

Mikä on kapitalismin yleinen kriisi?

Imperialismi merkitsee aikansa eläneen kapitalistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman vallankumouksellisen muuttamisen aikakautta. On proletariaatin yhteiskunnallisen vallankumouksen aatto, ollaan siirtymässä uuteen, korkeampaan yhteiskuntataloudelliseen muodostumaan: kommunismiin, jonka ensimmäinen vaihe on sosialismi.

Kapitalismista kommunismiin siirtymisen vallankumouksellinen prosessi täyttää kokonaisen historiallisen vaiheen, joka on kapitalismin yleisen kriisin aikakausi.

Lokakuun suuri sosialistinen vallankumous merkitsi perusteellista murrosta ihmisyhteiskunnan kehityksen kulussa. Se oli imperialismin maailmanjärjestelmän ensimmäinen repeämä, kapitalismin kukistumisen alku. Se oli mitä loistavin vallankumouksellinen harppaus maailmanhistoriassa: kapitalismin ristiriitojen kehitys johti sen tosiasialliseen kuolemiseen maapallon yhdellä kuudesosalla, jossa voitti uusi, sosialistinen järjestelmä.

Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voitto osoitti, että on alkanut maailmanhistorian uusi aika, kapitalismin hävittämisen ja sosialistisen yhteiskunnan luomisen aika. Sosialismi, joka aikaisemmin oli utopiaa ja sitten muuttui tieteelliseksi teoriaksi tuli nyt ensi kertaa todellisuudeksi, toteutui käytännössä. Koitti vanhan kapitalistisen maailman sosialistiseksi maailmaksi vaihtumisen suurenmoinen yleismaailmallis-historiallinen aikakausi, työn pääoman ikeestä vapautumisen aikakausi, sorrettujen kansojen kolonialismin ikeestä vapautumisen aikakausi.

Kapitalismin nykyisen kriisin tärkein erikoispiirre sisältyy kahden vastakkaisen yhteiskunnallisen järjestelmän, sosialismin ja kapitalismin taisteluun. Historiallisen kehityksen vauhti on nopeutunut ennennäkemättömästi sen tuloksena, että monimiljoonaiset joukot, jotka hallitsevat luokat ennen syrjäyttivät aktiivisesta osallistumisesta histo-

rialliseen luomistyöhön, ovat alkaneet liikehtiä. Maailmankuva on alkanut muuttua hämmästyttävän nopeasti.

Kapitalistisen järjestelmän yleisen kriisin koittaminen on kapitalismin lopun alkua. Historian lainmukainen kulku johtaa kapitalismin herruuden piirin nopeutuvaan supistumiseen, sen yleisen kriisin vaikeutumiseen entisestään. Samalla vahvistuu aikamme voimakkaiden prosessien vaikutus kapitalistisessa maailman osassa kehittyviin sisäisiin prosesseihin.

Imperialismin ratkaisemattomat ristiriidat tulevat vielä selvemmin ja kärkevämmin esiin. Nämä ristiriidat, niiden kasvu ja syveneminen vahvistavat peruuttamattomasti johtopäätöksen siitä, että nykyisellä ihmiskunnalla on vain yksi tie eteenpäin, tie sosialismiin.

Mikä on nykyisen aikakauden perussisältö?

Nykyistä vuosisataa nimitetään milloin atomiajaksi, milloin avaruusajaksi, milloin automaation ja kybernetiikan vuosisadaksi. Todellakin, aikamme tieteen ja tekniikan saavutukset ovat valtavat. Atomienergian käyttöönotto, avaruuden valloitus, tuotannon automatisointi ja inhimillisen toiminnan monien alojen kybernetisointi — kaikki nämä inhimillisen älyn voitot aukaisevat todella rajattomat näköalat.

Mutta kuinka loistavat tieteen ja tekniikan saavutukset ovatkin, ne eivät itse itsestään määrää kansojen kohtaloita. Niin kauan kuin imperialismi on olemassa säilyy vaara atomienergian käyttämisestä mittaamattomia kärsimyksiä tuottavaan sotilaalliseen katastrofiin. Automatisoidun tuotannon ihmeelliset saavutukset eivät vieläkään ole täysin ihmiskunnan enemmistön, "kolmannen maailman" väestön saavutettavissa, ja teollisissa kapitalistisissa valtioissa ne uhkaavat tuoda mukanaan joukkomittaisen työttömyyden, jättää miljoonat ihmiset ilman elämisen tarpeita.

Aikakautemme sisältö ja perustendenssi on ihmiskunnan sosiaalisen uudistumisen prosessi, siirtyminen kapitalismista sosialismiin. Sosialististen vallankumousten voittoja tietyissä maissa seuraa ristiriitojen kärjistyminen siinä osassa maailmaa, joka yhä vielä jää kapitalistiseksi. Siispä kapitalismin yleisen kriisin kaudella on käynnissä kolme perusprosessia:

Ensiksi: uuden maailman pystyttäminen maissa, joissa sosialistinen vallankumous voittaa.

Toiseksi: imperialismin siirtomaajärjestelmän asteittainen romuttaminen sorrettujen kansojen kansallisen vapausliikkeen iskujen alla.

Kolmanneksi: kaikkien ristiriitojen jatkuva kärjistyminen maissa, jotka jäävät pääoman vallan alle, edellytysten kypsyminen sosialistisen vallankumouksen voitolle.

Näistä kolmesta prosessista johtava on ensimmäinen, joka vaikuttaa määräävästi kahteen viimeiseen. Koko kapitalismin luhistumisen historiallisen kauden kuluessa ratkaiseva merkitys on sosialismin ja kommunismin voimien kasvulla. Sosialistisen mailmanjärjestelmän olemassaolo, sen kasvu ja voimistuminen vaikuttavat yhä lisääntyvässä määrin nykyisen yhteiskunnan koko kehityksen kulkuun.

Elämä osoittaa yhä selvemmin, että imperialismi ei pysty palauttamaan menettämäänsä historiallista aloitetta, kääntämään ihmiskunnan kehitystä taaksepäin. Taistelussa imperialismia vastaan yhdistyvät nykyajan kolme suurta voimaa: sosialistinen maailmanjärjestelmä, kansainvälinen työväenluokka, kansallinen vapautusliike.

Yhteiskunnalliselle omaisuudelle ja työtätekevien vallalle perustuva sosialismi on antanut ihmiskunnalle näköalan vapautumiseen imperialismista sotineen, tuotannon anarkioineen, työttömyyksineen, pulineen ja on avannut tien talouden suunnitelmalliselle, pulattomalle kehittämiselle kansan edun mukaisesti, vapautumiselle työttömyydestä ja kurjuudesta, tien aineellisten ja henkisten hyödykkeiden runsauteen kaikille ja jokaiselle.

KOLMAS OSA
SOSIALISMI JA KOMMUNISMI

1. Siirtyminen kapitalismista sosialismiin

Miksi siirtymäkausi kapitalismista sosialismiin on välttämätön?

Erotukseksi kaikista yhteiskuntataloudellisista muodostumista, jotka syntyivät ja kehittyivät ihmiskunnan aiemman historiallisen kehityksen kulussa luonnonvoimaisesti, ihmisten tietoisuudesta ja tahdosta riippumatta, kommunistista muodostumaa, jonka ensimmäinen vaihe on sosialismi, rakennetaan tietoisesti ja suunnitelmallisesti. Tämä ei tietenkään merkitse, että sosialismia rakennetaan mielivaltaisesti, päinvastoin sen luominen ja jatkuva kasvu tapahtuu yhteiskunnallisen kehityksen objektiivisten lakien tiedostamisen ja niiden hallinnan perustalta.

Kapitalismin kehitys luo sosialismin aineelliset edellytykset: yhteiskunta saavuttaa luonnonvoimien hallinnan sellaisen asteen, joka tekee mahdolliseksi ja samalla välttämättömäksi vallankumouksellisen siirtymisen sosialismiin. Samaan aikaan kapitalismi synnyttää haudankaivajansa, työväenluokan, jonka historiallinen kutsumus on porvariston herruuden kumoaminen ja sosialismin rakentaminen.

Kapitalismin vaihtuminen sosialismiin on syvällisin vallankumouksellinen käänne koko ihmiskunnan historiassa. Se kattaa kaikki yhteiskunnan aineellisen ja henkisen elämän puolet. Yhteiskunnan sosialistinen uudelleenjärjestäminen merkitsee tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden, politiikan, talouden, ideologian, kulttuurin, elämäntavan perusteellista uudistamista. Ei yksikään aikaisemmista vallankumouksista ole koskettanut niin syvältä yhteiskun-

nallisen elämän perusteita kuin sosialistinen vallankumous.

Kaikki aikaisemmat vallankumoukset johtivat yhden tuotantovälineiden yksityisomistuksen muodon korvaamiseen toisella muodolla. Sosialistinen vallankumous johtaa tuotantovälineiden yksityisomistuksen hävittämiseen ja korvaamiseen yhteiskunnallisella sosialistisella omistuksella.

Kaikki aikaisemmat vallankumoukset johtivat yhden riiston muodon vaihtumiseen toiseen. Sosialistinen vallankumous johtaa kaikenlaisen ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riiston hävittämiseen. Työn vapauttaminen riiston ikeestä, työtätekevien taloudellisen orjuuden hävittäminen merkitsevät samalla riistäjäluokkien, niiden loismaisuuden, työn halveksunnan ja valheellisen moraalin hävittämistä.

Mitkään edelliset vallankumoukset eivät puuttuneet yhteiskunnallisen tuotannon anarkiseen luonteeseen. Sosialistinen vallankumous johtaa tuotannon arnarkian hävittämiseen. Se merkitsee siirtymistä yhteiskunnallisen tuotannon suunnitelmalliseen järjestämiseen.

Yhteiskunnan sosialistiselle uudistamiselle ei ole sijaa niin kauan, kuin valta kuuluu kapitalistiluokalle. Työväenluokka asettaa päämääräkseen kapitalismin korvaamisen sosialismilla ja kommunismilla. Sosialismi ei synny luonnonvoimaisesti. Se luodaan työväenluokan johtamien kansanjoukkojen määrätietoisilla ponnistuksilla.

Kapitalismin kukistuminen ja sosialismin rakentaminen on yhteiskunnan kehityksen objektiivisten lakien sanelema, mutta on samalla työväenluokan ja sen vallankumouksellisen marxilais-leniniläisen puolueen johtamien kansanjoukkojen tietoisen, tavoitteellisen toiminnan tulos. Sosialistisen, ja sen jälkeen myös kommunistisen talouden rakentaminen tapahtuu uuden yhteiskunnallisen muodostuman objektiivisten taloudellisten lakien mukaisesti ja samaan aikaan miljoonien työtätekevien tietoisen luomistyön prosessina, joka on suunnattu tiettyihin päämääriin.

Koko yhteiskunnallisen elämän syvälliset uudistukset, jotka merkitsevät kapitalismin vaihtumista sosialismiin,

kattavat määrätyn historiallisen ajanjakson. Se onkin siirtymäkausi kapitalismista sosialismiin.

Mikä on sosialistisen vallankumouksen sisältö?

Sosialistinen vallankumous toteuttaa valtiollisen vallan siirtämisen riistäjävähemmistön käsistä työväenluokan käsiin, joka johtaa laajoja työtätekevien joukkoja, yhteiskunnan valtaenemmistöä. Sen voiton myötä työväenluokasta tulee hallitseva luokka, ja sen etujoukosta, kommunistisesta puolueesta, hallitseva puolue.

Proletariaatin diktatuuri, sanotaan NKP:n ohjelmassa, on valtaenemmistön diktatuuria vähemmistöön nähden; se on suunnattu riistäjiä vastaan, kansojen ja kansakuntien sortoa vastaan, kaiken riiston hävittämiseen. Proletariaatin diktatuuri ei ilmaise vain työväenluokan, vaan myös koko työtätekevän kansan etuja; sen pääsisältö ei ole väkivalta, vaan luomistyö, uuden sosialistisen yhteiskunnan rakentaminen, sen saavutusten puolustaminen sosialismin vihollisia vastaan.

Sosialistinen vallankumous nostaa historialliseen luomistyöhön laajat kansanjoukot. Sosialismin rakentaminen on kaikkien työtätekevien asia. Sosialismi on miljoonien elävää luomistyötä. Kansanjoukkojen aktiivisuuden kasvu on sosialismin rakennustyön laki.

Yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen kulussa työtätekevät näkevät yhä havainnollisemmin, että heidän syvimmät etunsa käyvät yksiin työväenluokan etujen kanssa. Tältä pohjalta muodostuu työväenluokan luja liitto työtätekevän talonpoikaiston kanssa sosialismin rakentamiseksi ja sen kehittämiseksi edelleen kommunismiin johtavalla tiellä. Tämä on erikoislaatuinen liitto: se ei tähtää luokkaerojen säilyttämiseen, vaan niiden poistamiseen.

Sosialistinen valtio järjestää työtätekevät joukot taisteluun vanhan yhteiskunnan voimia ja perinteitä vastaan.

Voittaen riistäjien vastarinnan ja varjellen maata ulkoa tulevilta vihamielisiltä toimilta se organisoi uuden, sosialistisen talouden rakentamisen ja johtaa sitä.

Tämän rakennustyön prosessissa vanhojen kapitalististen tuotantosuhteiden sijalle luodaan uudet, sosialistiset tuotantosuhteet. Tämän rakennustyön prosessissa kehittyvät sosialistisen tuotantotavan luomiselle ja kehitykselle välttämättömät tuotantovoimat.

Sosialismin ja kommunismin rakentamisen prosessin, joka käsittää yhteiskunnallisen elämän kaikki puolet — talouden, politiikan, kulttuurin, ideologian, elämäntavan — organisoi sosialistinen valtio, ja sen johtavana voimana on marxilais-leniniläinen puolue. Halliten yhä syvällisemmin sosialismin objektiivisia taloudellisia lakeja ja soveltaen niitä yhä täydellisemmin käytäntöön puolue ja valtio suuntaavat kansanjoukkojen toiminnan määrätietoisesti uuden yhteiskunnan luomisen historiallisten tehtävien ratkaisemiseen.

Kuinka vallankumouksellisen kapitalismista sosialismiin siirtymisen prosessi kehittyy nykymaailmassa?

Sosialistinen vallankumous kussakin maassa on osa maailman vallankumousprosessia. Mutta sen toteuttavat kyseisen maan työväenluokka, kansanjoukot. Sitä ei tehdä tilauksesta eikä tyrkytetä ulkoapäin, vaan se syntyy kapitalismin sisäisten ja kansainvälisten ristiriitojen kärjistymisen tuloksena.

Ensimmäinen voitollinen sosialistinen vallankumous ihmiskunnan historiassa oli lokakuun suuri sosialistinen vallankumous Venäjällä. Se järkytti itse kapitalistisen maailmanjärjestelmän perusteita ja asetti kyseenalaiseksi sen olemassaolon.

Sosialistisen yhteiskunnan rakentamisella SNTL:ssä oli maailmanhistoriallinen merkitys. Ensimmäistä kertaa oli valheelliset porvarilliset sepustukset yhteiskunnan vallankumouksellisen sosialistisen uudistamisen mahdottomuudesta lyöty murskaksi: käytäntö osoitti mikä on totuus. Koko maailma näki, että sosialismi on täysin toteutettavissa, koska se voitti valtavassa maassa.

Myöhempi historian kulku on johtanut kapitalismin kukistumiseen suuressa joukossa muita maita ja niiden siirtymiseen sosialismin tielle. Näin ollen sosialismi on astunut ulos yhden maan puitteista ja muuttunut maailmanjärjestelmäksi. Kapitalismi ei ole kyennyt estämään tätä kaikkialle maailmaan ulottuvaa historiallista prosessia.

Molemmat imperialistien synnyttämät maailmansodat päättyivät sosialistisiin vallankumouksiin. Mutta tästä ei seuraa, että sosialistinen vallankumous voittaa vain sodan seurauksena. Sosialistinen vallankumous on täysin mahdollinen ilman sotaa.

Nykyisessä historiallisessa tilanteessa, jolloin maailmannäyttämöllä on tapahtunut perusteellisia muutoksia sosialismin hyväksi ja kapitalismin tappioksi ja sosialismin aatteiden vetovoima on valtavasti kasvanut, aukeaa uusia näköaloja eri maiden siirtymiselle sosialismiin. Marxismileninismi ei suinkaan poista laskuista rauhanomaista tietä sosialismiin, laajoja kansanjoukkoja johtavan työväenluokan toteuttamaa rauhanomaista vallan valloittamista. Tällaiset näköalat olivat mahdolliset tiettyjen ehtojen vallitessa jopa kapitalismin koko maailmaan ulottuvan jakamattoman herruuden tilanteessa. Nämä näköalat ovat tulleet luonteeltaan verrattomasti reaalisemmiksi nykyisellä aikakaudella, jolloin imperialismi on menettänyt otteensa ihmiskunnan enemmistöön, jolloin rinnan kapitalistisen maailmanjärjestelmän kanssa on olemassa sosialistinen maailmanjärjestelmä ja jolloin kahden järjestelmän voimasuhteissa tapahtuu keskeytymätöntä muutosta sosialismin hyväksi.

Kansainvälisen kommunistisen liikkeen ohjelmallisissa asiakirjoissa ja kapitalististen maiden marxilais-leniniläisten puolueiden poliittisessa strategiassa otetaan huomioon rinnan sosialismiin johtavan ei-rauhanomaisen tien kanssa myös mahdollisuus toteuttaa sosialistinen vallankumous rauhanomaisin keinoin. Siellä missä taantumusvoimat tekevät itsepäistä vastarintaa, on luokkataistelun jyrkkä kärjistyminen ja väkivaltaisten keinojen käyttö taantumuksen vastarinnan tukahduttamiseksi väistämätöntä.

Tässä yhteydessä on tärkeää ottaa huomioon, että kaikissa tapauksissa kapitalistisen yhteiskunnan muuttaminen sosialistiseksi on syvällinen vallankumouksellinen prosessi. Tämän muutoksen välttämätön ja ratkaiseva ehto on työväenluokan poliittinen johto, sekä se, että työväenluokan johdossa on sen marxismi-leninismin teorialla aseistautunut etujoukko, vallankumouksellinen puolue.

Miten sosialistinen vallankumous yhteiskunnallistaa tuotantovälineet?

Vallan valloittamisen jälkeen sosialistisen vallankumouksen eteen nousee tehtävä yhteiskunnallistaa tuotantovälineet, korvata yksityinen omistus yhteiskunnallisella. Tämä kysymys asetetaan eri tavoin suhteessa yksityisomistuksen kahteen lajiin: toisaalta suhteessa kapitalistien ja tilanomistajien omaisuuteen, joka on proletariaatin ja talonpoikaiston riistämisen väline; toisaalta suhteessa pientuottajien, ennenkaikkea talonpoikien, mutta myös pienkotiteollisuudenharjoittajien yksityisomaisuuteen, joka on henkilökohtaiseen työhön perustuvan pientavaratuotannon perusta. Tehden selvän eron näiden yksityisomaisuuden kahden lajin välillä sosialistinen valtio yhteiskunnallistaa tuotantovälineet kahta eri tietä.

Sosialistinen valtio takavarikoi jossain muodossa maan tilanomistajilta ja tehtaat, rautatiet, sekä pankit kapitalis-

tien käsistä ja muuttaa ne koko kansan omaisuudeksi. Tämä tehtävä ratkaistaan suhteellisen lyhyessä ajassa. Otettuaan käsiinsä suurteollisuuden, kuljetuksen ja pankit valtio muuttaa nämä taloudenhaarat perusteiltaan sosialistisiksi.

Näissä yrityksissä vakiinnutetaan uudet, sosialistiset tuotantosuhteet. Näin luodaan taloudessa sosialistinen sektori, joka esittää johtavaa osaa koko kansantalouden kehityksessä. Tukeutuen näihin avainasemiin työväenluokan valtiovalta käy taistelua koko maan talouden sosialistisen uudelleenjärjestelyn puolesta.

Talonpoikien pienomaisuuden yhteiskunnallistamiseen sosialistinen valtio käyttää toista keinoa. Tämä keino on hajallaan olevan maatalouden pientuotannon vähittäinen saattaminen yhdistetyn, sosialistisen suurtuotannon tielle. Talonpoikaistalouksien vapaaehtoisen yhdistymisen, niille kuuluvien tuotantovälineiden yhteiskunnallistamisen tuloksena syntyy maatalouden tuotantokollektiivien, erimuotoisten osuustalouksien sosialistinen omistus. Tämän tehtävän ratkaisu vaatii pitemmän ajanjakson.

Koko siirtymäkauden aikana maan talous on luonteeltaan sekataloutta: siinä on yhtä aikaa eri talousmuotojen aineksia.

Kuinka taistelu sosialismin ja kapitalismin välillä kehittyy siirtymäkaudella?

Yhteiskunnallisen talouden perusmuotoja siirtymäkaudella ovat sosialismi, pientavaratuotanto, kapitalismi. Näitä kolmea yhteiskunnallisen talouden perusmuotoa vastaa kolme omistuksen muotoa ja kolme perusluokkaa: työväenluokka, talonpoikaisto, porvaristo. Pientavaratuotanto on kapitalismin kasvualusta. Se synnyttää jatkuvasti kapitalismin aineksia.

Siirtymäkaudella kehkeytyy taistelu työväenluokan ja porvariston välillä. Työväenluokka pyrkii vapauttamaan talonpoikaiston perusjoukot porvariston vaikutuksesta. Tätä tarkoitusta palvelee työväenluokan luja liitto talonpoikaiston kanssa taistelun käymiseksi porvaristoa ja kapitalismia vastaan, sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi.

Siirtymäkausi kapitalismin ja sosialismin välillä yhdistää itseensä näiden kahden yhteiskunnallisen talousmuodon piirteitä tai ominaisuuksia. Se on voitetun, mutta ei hävitetyn kapitalismin ja syntyneen, mutta alussa vielä heikon sosialismin välisen taistelun kausi. Se on luokkataistelua.

Tämän taistelun konkreettiset muodot ovat erilaiset. Mutta kuten Neuvostoliiton ja muiden sosialistimaiden historiallinen kokemus osoittaa, sekatalouden kehitys johtaa kaikkialla sosialismin voittoon kaikilla kansantalouden aloilla, ts. ei-sosialististen omistusmuotojen vähittäiseen väistymiseen ja niiden korvaamiseen sosialistisen omistuksen kahdella muodolla: koko kansan omistuksella ja osuuskunnallisella omistuksella.

Maan talouden sosialistinen uudistaminen johtaa sosialismin perusteiden luomiseen, mikä on välttämätöntä sosialististen suhteiden kasvun vastaiselle kehittämiselle kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla.

Mitkä ovat siirtymäkauden päätehtävät?

Vallankumouksen voiton ja avainasemien valloittamisen jälkeen sosialistisen valtion eteen asettuu valtava tehtävä: siirtymäkauden sekatalouden muuttaminen sosialistiseksi talousjärjestelmäksi.

Proletariaatin diktatuurin talouspolitiikka palvelee tämän tehtävän ratkaisemista. Se käsittää toiminnassaan kaikki sosialismin taloudellisiin lakeihin tukeutuvan sosialistisen valtion taloudelliset toimenpiteet.

Lenin perusteli syvällisen tieteellisesti proletariaatin diktatuurin politiikan siirtymäkaudella kapitalismista sosialismiin. Leninin suunnitelma sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseksi käsittää kolme perusosaa: maan sosialistinen teollistaminen, maatalouden osuuskunnallistaminen ja kulttuurivallankumous. Näiden uudistusten välityksellä luodaan sosialismin aineellis-tekninen perusta ja turvataan sosialististen tuotantosuhteiden täydellinen voitto koko taloudessa.

Samat siirtymäkauden päätehtävät nousevat kaikkien sosialismin tielle astuvien maiden eteen. Tällöin jokaisen tehtävän laajuus ja sen ratkaisemisen konkreettiset muodot riippuvat historiallisista erikoisuuksista ja kunkin maan kehitystasosta.

Historian dialektiikan vuoksi sosialistinen vallankumous ei voittanut ensimmäisenä yhdessäkään kehittyneimmistä teollisuusmaista, jotka olivat kasanneet valtavia rikkauksia sekä työtätekevien monien sukupolvien tuottavan työn ansiosta että myös — eikä lainkaan vähiten — vieraiden kansojen riiston kustannuksella. Vallankumous voitti maassa, joka oli pitkän ajan ollut tsaristisen maaorjuusjärjestelmän puristuksessa ja oli siksi teknis-taloudellisessa suhteessa jäänyt monia vuosikymmeniä jälkeen kehittyneemmistä kapitalistisista maista. Maa oli lisäksi kolmivuotisen imperialistisen sodan lamaannuttama, kapitalistien ja tilanomistajien omanvoitonpyyteisen isännöinnin äärimmäiseen köyhyyteen saattama ja taloudellisen katastrofin partaalle viemä ja kaikilta tahoilta ahneiden imperialistipetojen ympäröimä.

Vanhan maailman voimat järjestivät intervention ja kansalaissodan, jotka aiheuttivat ennennäkemättömän taloudellisen kriisin. Ne asettivat ensimmäisen sosialistisen maan taloudelliseen saartoon, punoivat juonia ja salaliittoja, ottivat käyttöön tihutöiden, sabotaasin, terrorin tuhoisat taistelukeinot.

Kansainvälinen imperialismi laskelmoi, että se pystyisi vaikeuttamaan ja hidastamaan maan etenemistä sosialismiin, heikentämään Venäjän vallankumouksen vaikutusta miljooniin ihmisiin koko maailmassa, vaikka ei onnistuisikaan "tukahduttamaan bolshevismia kehtoonsa", kuten Churchill vaati. Juuri tätä esimerkin vaikutusta koko maailman työtätekeviin imperialistisien valtojen valtaapitävät pelkäsivät eniten.

Kaikki tämä vaati neuvostokansalta valtavaa voimainponnistusta, ennennäkemätöntä sankaruutta taistelussa vihollista vastaan ja uhrautuvaista työtä sodan raskaiden seurausten voittamisessa, uuden elämän rakennustyössä. Nojautuen koko kansan tukeen neuvostovalta voitti menestyksellisesti ennenkuulumattomat vaikeudet ja johti sosialismin voittoon.

Kapitalistisesta järjestelmästä toisen maailmansodan jälkeen lohjenneet maat yhtyivät sosialismin rakennustyöhön huomattavasti edullisemmassa historiallisessa tilanteessa, kuin Venäjän työtätekevät vuonna 1917. Proletaarisen vallankumouksen voiton jälkeen, Neuvostoliiton olemassaolon ansiosta, näiden maiden kansojen ei tarvinnut kokea ulkomaista aseellista hyökkäystä eikä kansalaissodan kärsimyksiä, jotka olivat tulleet neuvostokansan osaksi. Näiden maiden kansat alkoivat rakentaa sosialismia nojautuen Neuvostoliiton, ensimmäisen voitollisen sosialismin maan rikkaaseen kokemukseen ja kaikinpuoliseen tukeen, sekä kaikkien kapitalismista irtisanoutuneiden maiden keskinäisapuun. Kaikki tämä helpotti valtavassa määrin sosialismin rakennustyön tehtävien ratkaisua.

Kapitalismista sosialismiin siirtymisen vaiheen tehtävät oli ratkaistu Neuvostoliitossa suunnilleen kahden vuosikymmenen kuluessa. Vielä nopeammin nämä tehtävät ratkaistaan muissa sosialistisissa maissa, jotka tukeutuvat Neuvostoliiton apuun ja kaikkien sosialistisen maailmanjärjestelmän maiden keskinäisapuun.

Mitkä ovat sosialismin rakennustyön tulokset siirtymäkaudella?

Maan sosialistisen teollistamisen, maaseudun kollektivisointi ja kulttuurivallankumouksen toteuttaminen muuttivat perusteellisesti siirtymäkauden sekatalouden. Syvällisiä muutoksia tapahtuu yhteiskunnan luokkarakenteessa, ideologian, kulttuurin ja elämäntavan alalla.

Tuotantovoimien nopea kasvu turvaa sosialismin aineellis-teknisen perustan luomisen. Samalla tapahtuu tuotantosuhteiden perusteellinen muutos. Sosialistinen talousmuoto kasvaa ja lujittuu. Kapitalismin ainekset syrjäytetään järjestelmällisesti ja hävitetään sitten kokonaan. Maaseudulla tavaroiden pientuotannon ja sitä vastaavien pirstoutuneiden talouksien sijaan syntyy sosialistinen talousmuoto talonpoikien vapaaehtoisen kolhooseiksi yhdistymisen tuloksena. Nämä prosessit johtavat sosialismin voittoon koko kansantaloudessa, sosialistisen järjestelmän herruuteen kaikilla kansantalouden aloilla.

Sosialismin, kommunismin ensimmäisen vaiheen, voitto on kapitalismista sosialismiin siirtymisen kauden tärkein tulos. Rakennettuaan sosialismin perusteet yhteiskunta jatkaa kehittymistä edelleen sosialistisen rakennustyön tiellä, joka turvaa tuotantovoimien nopean kasvun ja yhteiskunnallisten suhteiden kaikinpuolisen kehittymisen.

Sosialistisen yhteiskunnan rakentaminen tekee ainiaaksi lopun yksityisomistuksen herruuden, yhteiskunnan vihamielisiksi luokiksi jakautumisen, kansallisuusristiriitojen ja -vihan lähteestä. Yhteiskunnan järkkymättömäksi taloudelliseksi perustaksi tulee tuotantovälineiden sosialistinen omistus.

Sosialismi ratkaisee suuren sosiaalisen ongelman: hävittaa riistäjäluokkien sekä ihmisen harjoittamaa toisen ihmisen riistoa synnyttävät syyt. Työväenluokan viholliset panettelevat sosialistista vallankumousta väittäen sen tuhoavan fyysisesti työtä tekemättömät luokat. Tosiasiassa

yhteiskunnan sosialistisen uudistamisen yhteydessä hävitetään riistäjäluokat taloudellisessa mielessä: ne olosuhteet häviävät, joiden vallitessa toiset luokat voivat elää toisten luokkien kustannuksella. Aikaisemmin työtätekemättömiin luokkiin kuuluneet ihmiset taas valtaosaltaan tulevat mukaan yhteiskunnan työelämään.

Sosialismin rakentaminen merkitsee kaikkein laajimman demokratian pystyttämistä. Sosialistinen demokratia käsittää sekä poliittiset vapaudet että sosiaaliset oikeudet: sananvapauden, painovapauden, kokoontumisvapauden, oikeuden valita ja tulla valituksi vaaleissa, oikeuden työhön, lepoon, sivistykseen sekä aineelliseen turvaan vanhuudenpäivinä ja sairauden sattuessa tai työkyvyn menetyksen yhteydessä.

Sosialismi merkitsee kaikkia rotuja ja kansallisuuksia olevien kansalaisten tasa-arvoa, naisten ja miesten yhtäläisiä oikeuksia kaikilla valtiollisen, taloudellisen ja kulttuurielämän aloilla. Erotukseksi porvarillisesta demokratiasta sosialistinen demokratia ei vain julista kansan oikeuksia vaan myös turvaa niiden toteuttamisen.

Sosialistinen yhteiskunta turvaa todellisen yksilövapauden. Sosiaalista oikeudenmukaisuutta merkitsevä ihmisen vapauttaminen riistosta on tämän vapauden korkein ilmaus.

Mitkä ovat kehittyneen sosialismin luonteenomaiset piirteet?

Ensi kertaa historiassa sosialistinen yhteiskunta rakennettiin Neuvostoliitossa. Siirtymäkauden sekatalous luovutti paikkansa sosialismin taloudelle. Turvaten 30-luvun toisella puoliskolla sosialismin voiton kaikilla kansantalouden aloilla neuvostokansa rakensi tätä seuranneen kauden kuluessa uhrautuvalla työllään kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan ja ryhtyi ratkomaan käytännössä kommunismin aineellis-teknisen perustan luomisen tehtäviä.

Jo siitä tosiasiasta, että sosialismi on kommunistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman ensimmäinen vaihe seuraa johtopäätös, että sosialistinen yhteiskunta on mahdollisimman dynaaminen sosiaalinen organismi, joka käy kehityksessään läpi joukon perättäisiä etappeja. Nämä merkitsevät tiettyjä vaiheita kommunismiin johtavalla historian mahtavalla valtaväylällä.

Seurauksena erilaisista ajankohdista ja konkreettis-historiallisista olosuhteista, joissa sosialistinen vallankumous voittaa, kommunistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman muotoutuminen ja kehitys erillisissä sosialistisen maailmanjärjestelmän maissa on meneillään olevalla ajanjaksolla erilaisissa vaiheissa. Kuitenkin nykyiselle kaudelle on ominaista, että monet sosialistisen maailmayhteisön maat, jotka ovat päättäneet sosialismin perusteiden luomisen, ovat siirtyneet kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan rakentamiseen. Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan luominen on julistettu Saksan Sosialistisen Yhtenäisyyspuolueen, Tshekkoslovakian, Romanian, Bulgarian kommunististen puolueiden ohjelmalliseksi tehtäväksi. Päätettyään menestyksellisesti sosialismin perusteiden rakentamisen Unkari ratkoo sosialistisen yhteiskunnan täydellisen rakentamisen tehtäviä.

Sosialistinen talous perustuu kaikissa kehityksensä vaiheissa samaan tuotantosuhteiden tyyppiin, samoihin taloudellisiin lakeihin. Samalla sosialismin taloudelle on tunnusomaista erikoinen dynaamisuus: päästessään uusiin saavutuksiin se nostaa esiin uusia mahdollisuuksia ja synnyttää uusia kehitystarpeita.

Kehittyneelle sosialistiselle yhteiskunnalle, joka on rakennettu Neuvostoliitossa, ovat ominaisia monet tärkeät erikoisuudet. Yhteiskunnallisen tuotannon mittasuhteet ovat kasvaneet valtavasti. Neuvostoliiton taloudellisen mahdin perustana ovat laaja-alainen teollisuus ja sosialistinen suurmaatalous, uusin tiede ja tekniikka, ammattitaitoiset kaaderit.

Kehittyneen sosialismin aineellisena perustana on sosialistinen tuotantotapa, jolle on ominaista tuotantovoimien nopea kasvu ja tuotantosuhteiden kehittyminen. Sosialismin mahtava aineellis-tekninen perusta turvaa välttämättömät olosuhteet tuotannon ja työn tuottavuuden tasaiselle ja nopealle kasvulle. Tämä saavutetaan soveltamalla laajasti tieteen ja tekniikan parhaita saavutuksia. Tuotantovälineiden yhteiskunnallisen, sosialistisen omistuksen jakamaton herruus merkitsee riistäjäluokkien täydellistä hävittämistä ja ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riiston kaikkien muotojen poiskitkemistä sekä sosialistisen, työn mukaan tapahtuvan jaon periaatteen johdonmukaista noudattamista. Tälle perustalle rakentuvat kypsät sosialistiset suhteet yhteiskunnallisen elämän kaikilla aloilla ja vakiintuu yhteiskunnan sosiaalis-poliittinen ja aatteellinen yhtenäisyys.

Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan poliittisena päällysrakenteena on koko kansan valtio. Sille ominaista on mitä syvällisin demokraattisuus. Kehittyneen sosialismin tärkeimpiin piirteisiin kuuluvat korkea kansansivistyksen, tieteen ja kulttuurin taso, edistyksellisen, tieteellisen maailmankatsomuksen, marxismi-leninismin valta-asema. Kehittyneelle sosialistiselle yhteiskunnalle on ominaista kansan taloudellisten, sosiaalis-poliittisten ja kulttuurillisten elinehtojen tasapainoinen kehitys.

Mikä on Neuvostoliiton saaman sosialistisen rakennustyön kokemuksen kansainvälinen merkitys?

Todisteena sosialismin voittamattomasta elinkyvystä, sen ehtymättömästä luomisvoimasta on se maailmanhistoriallisesti merkittävä tosiasia, että vastoin imperialismin ja taantumuksen kansainvälisen leirin vimmattua vastustusta

ja taitavia vehkeilyjä neuvostokansa rakensi kommunistisen puolueen johdolla kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan.

Neuvostoliiton uuden maailman rakentamisesta saaman kokemuksen kansainvälinen merkitys ei meidän aikanamme johdu vain siitä, että Neuvostoliitto on ensimmäinen voitollisen sosialismin maa, vaan myös siitä, että kehittynyt sosialistinen yhteiskunta on ensikertaa ihmiskunnan historiassa rakennettu SNTLssä. Rakennettuaan kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan neuvostokansa raivaa nykyisin varmaa tietä sosialismista kommunismiin.

Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan rakentaneen ja menestyksellisesti kommunismia kohti etenevän Neuvostoliiton kokemus on innostavana esimerkkinä sosialistisen maailmanleirin kansoille ja helpottaa nykyisenä vastuullisena vaiheena esiinnousevien vaikeiden tehtävien ratkaisua. Tämä kokemus todistaa vakuuttavasti kommunistisen yhteiskuntataloudellisen muodostuman muovautumisen peruslainmukaisuuksien yleisen merkityksen. Näiden lainmukaisuuksien johdonmukainen toteuttaminen käytännössä ottaen huomioon kunkin maan konkreettis-historialliset erikoisuudet on menestymisen tae sosialismin ja kommunismin rakentamisessa.

Nämä peruslainmukaisuudet hahmotteli NKPn KKn pääsihteeri L. I. Brezhnev eräässä puheessaan seuraavasti. Kaikkien maiden tiellä kohti sosialismia tulevat eteen tärkeimmät, yhteiset tunnusmerkit. Sellaisia ovat: sosialistinen vallankumous jossain muodossa, joka käsittää riistäjien valtiokoneiston murskaamisen, vaihtamisen; proletariaatin diktatuurin pystyttäminen jossain muodossa, liittoutumalla työtätekevien muiden kerrosten kanssa ja riistäjäluokkien hävittäminen; tuotantovälineiden yhteiskunnallistaminen ja sosialististen tuotanto- ja muiden yhteiskunnallisten suhteiden vakiinnuttaminen kaupungissa ja maaseudulla; laajojen työtätekevien joukkojen saattaminen osallisiksi kulttuuriarvoista, toisin sanoen kulttuurivallan-

kumous sanan leniniläisessä merkityksessä; sosialistisen yhteiskunnan erottamattomia piirteitä ovat työtätekevien valta työväenluokan esittäessä johtavaa osaa, marxilais-leniniläisen puolueen johtajuus yhteiskunnallisessa kehityksessä, tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus ja sen perustalta korkeimmalla teknisellä tasolla koko kansan hyvinvointiin tähtäävä kansantalouden suunnitelmallinen kehitys; "kultakin kykyjensä mukaan, kullekin työnsä mukaan"-periaatteen toteuttaminen; koko kansan kasvattaminen tieteellisen kommunismin ideologian hengessä, sosialististisen veljesmaiden kansojen ja koko maailman työtätekevien ystävyyden hengessä; proletaarisen, sosialistisen internationalismin periaatteille perustuva ulkopolitiikka.

Yleisten lainmukaisuuksien selville saaminen on kansojen valtavan historiallisen kokemuksen yleistyksen tulos, eräs marxilais-leniniläisen teoreettisen ajattelun loistavimmista saavutuksista. Niiden yhä täydellisempi tiedostaminen ja soveltaminen käytäntöön on vienyt ja vie sosialismin asiaa eteenpäin.

Käytäntö on selvästi osoittanut Neuvostoliiton sosialistisen yhteiskunnan rakentamisesta kokonaisuudessaan ja erikoisesti sosialistisen talouden luomisesta saaman kokemuksen kansainvälisen merkityksen. Nyt ei ole vain teoreettisesti selvitetty, vaan myös käytännössä vahvistettu, että tien sosialismiin, sen peruspiirteet määräävät yleiset lainmukaisuudet, jotka ovat ominaisia kaikkien sosialististen maiden kehitykselle; tällöin yleisten lainmukaisuuksien vaikutus ilmenee eri muodoissa, jotka vastaavat yksittäisten maiden konkreettis-historiallisia olosuhteita, kansallisia erikoisuuksia.

Sosialismin rakennustyön menestykset riippuvat suuresti yleisen ja erikoisen, kansallisen, oikeasta yhdistämisestä. Ei voida menestyksellisesti rakentaa sosialismia nojautumatta yleisiin lainmukaisuuksiin ja samalla ottamatta huomioon kunkin maan konkreettis-historiallisia oloja.

Miten sosialismi muuttuu maailmanjärjestelmäksi?

Niin kauan kuin Neuvostoliitto oli maailman ainoa sosialistinen maa, kokemusta kansantalouden sosialistisen järjestelmän luomisesta oli vain yhdessä maassa. Laajentuessaan yhden maan rajojen ulkopuolelle sosialismi muuttui maailmanjärjestelmäksi. Sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen on yhteiskunnallisen kehityksen tärkein tulos nykyisellä aikakaudella.

Sosialistinen maailmanjärjestelmä on jo saanut rikkaan kokemuksen, jolla on valtava merkitys ihmiskunnan tulevien kehitysteiden määrittelylle. Nyt jo usean valtion kokemus vahvistaa kapitalistisen järjestelmän sosialistiseksi vaihtumisen välttämättömyyden, todistaa sosialismin ratkaisevan paremmuuden. Uusi järjestelmä on turvannut tuotantovoimien korkean kehitysvauhdin, työtätekevien elintason vakaan nousun, vapautumisen riistosta, yksilön laajat sosiaaliset ja poliittiset oikeudet.

Sosialistinen maailmantalouden järjestelmä syntyi ja kehittyy aivan toisin kuin kapitalistinen maailmantalouden järjestelmä.

Kapitalismi muuttui maailmanjärjestelmäksi sen seurauksena, että yhä uusia ja uusia maita vedettiin kapitalististen maailmanmarkkinoiden pyörteeseen ja että kapitalistiset riistosuhteet levisivät koko maailmaan. Näiden maiden väliset suhteet alkoivat yhä enemmän rakentua herruuteen ja alistamiseen. Kansainvälisen kapitalismin taloudellisten yhteyksien kasvu tapahtuu toisten maiden harjoittaman toisten maiden finanssiorjuutuksen, muutamien imperialististen valtojen harjoittaman satojen miljoonien ihmisten siirtomaaorjuutuksen välityksellä.

Sosialismi muuttui maailmanjärjestelmäksi useassa maassa tapahtuneen kapitalistisen komennon hävittämisen ansiosta, luotaessa aivan uusia suhteita — ystävällisen yhteistyön ja veljellisen keskinäisavun suhteita — niiden välille. Sosialismi esiintyy kansainvälisesti sellaisten val-

tioiden kiinteänä yhteisönä, joiden keskinäissuhteiden perustan muodostavat sosialistisen internationalismin periaatteet.

Sosialistinen maailmanjärjestelmä on sosialististen valtioiden yhteisö, jossa erilliset kansalliset taloudet liittyvät toisiinsa monitahoisilla taloudellisilla suhteilla. Sosialististen maiden taloudellinen yhteistyö, kansainvälinen sosialistinen työnjako tekevät mahdolliseksi käyttää mahdollisimman laajasti sosialistisen maailmantalouden järjestelmän etuja jokaisen sosialistisen maan tuotantovoimien kehittämiseen ja kansainvälisen sosialismin taloudellisen mahdin lujittamiseen kokonaisuudessaan.

Voimasuhde sosialismin ja kapitalismin välillä muuttuu jatkuvasti kapitalismille huonommaksi, sosialismille edullisemmaksi. Historian valtaväylän määräävät nykyajan kolme suurta vallankumouksellista päävoimaa: sosialistinen maailmanjärjestelmä, kansallinen vapautusliike ja kansainvälinen työväenluokka.

Sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen ja kehitys on perusteellisesti muuttanut ja vallankumouksellistanut kansainvälistä tilannetta. Kahden vastakkaisen yhteiskuntataloudellisen muodostelman taistelu on saanut kahden maailmanjärjestelmän — kansainvälisen sosialismin ja kansainvälisen kapitalismin — taistelun muodon. Sosialismin maailma synnyttää ihmiskunnan jatkuvan uudistamisen mahtavia impulsseja moninkertaistaen sosialismin voimat kaikkein edistyksellisimpänä yhteiskunnallisena järjestelmänä, nopeuttaen ihmiskunnan laadullista ja määrällistä kasvua, nopeuttaen sen etenemistä kohti kommunismia.

Kuinka sosialismin taloudelliset lait toimivat?

Sosialismin taloudellisten lakien vaikutus sekatalouden johtavalla sektorilla alkaa ilmetä siirtymäkaudella, sosia-

lististen tuotantosuhteiden vakiintumisen myötä. Kapitalististen ainesten syrjäytymisen ja pientavarataloukseen, pääasiassa talonpoikaistalouksien, suuriksi kollektiivitaloudeksi muuttumisen myötä ja sosialististen tuotantosuhteiden herruuden alan laajentuessa kapitalismin taloudellisten lakien vaikutusala supistuu ja sosialismin taloudellisten lakien vaikutusalue laajenee.

Sosialismin taloudelliset lait, kuten edellistenkin yhteiskuntataloudellisten muodostumien taloudelliset lait, ovat luonteeltaan objektiivisia. Tämä merkitsee, että ne ilmaisevat ilmiöiden sisäistä yhteyttä, joka on olemassa ihmisten tahdosta ja tajunnasta riippumatta.

Mutta jos sosialismia edeltäneissä muodostelmissa taloudelliset lait asettuivat ihmistä vastaan vieraina, heitä hallitsevina luonnonlakeina, niin siirryttäessä sosialismiin ei ole mahdollista tiedostaa objektiivisia taloudellisia lakeja, vaan myös käyttää niitä tietoisesti hyväksi taloudellisessa rakennustyössä koko yhteiskunnan etujen mukaisesti.

Ero on sama kuin salaman hävitysvoiman ja sähkölampussa toimivan sähkövirran välillä, tulipalon ja ihmisen palvelukseen asetetun tulen välillä. Salama iskee ihmiseen luonnonvoimaisesti, eikä tämä kykene selviytymään siitä. Mutta sähkölampussa ihmisen tiedostama luonnonvoima on alistettu hänen valtaansa ja sitä käytetään tietoisesti.

Kapitalismin ja kaikkien edeltäneiden antagonististen yhteiskuntamuotojen taloudelliset lait toimivat luonnonvoimaisesti. Yhteiskunnassa, jossa hallitsee yksityisomistus, voidaan osoittaa noiden lakien luonne, mutta niitä ei voida asettaa ihmisten palvelukseen. Ne toteutuvat näissä vain jatkuvien poikkeamien, heilahtelujen ja häiriöiden kautta. Ne vaikuttavat hävittävästi aiheuttaen pulia, työttömyyttä, tuhoten kansan työn tuloksia.

Siirryttäessä kapitalismista sosialismiin kansantalouden

kehityksestä kokonaisuudessaan tulee samanlaisen tietoisen ja tarkoituksenmukaisen toiminnan kenttä, millainen on ihmistyö erillisessä yrityksessä. Sosialistisessa yhteisössä ihmiset käyttävät täysin tietoisena asiasta taloudellisia lakeja määrättyjen, aikaisemmin asetettujen päämäärien toteuttamiseen. Esimerkkinä tällaisesta taloudellisten lakien hyväksikäytöstä ovat viisivuotissuunnitelmat, jotka turvaavat sosialistisen talouden nopean, vakaan kehityksen.

Jotta taloudellisten tehtävien ratkaisemisessa voitaisiin asianmukaisella tavalla nojautua sosialismin taloudellisiin lakeihin, on välttämätöntä niiden luonteen, vaikutustavan ja ilmenemismuodon syvällinen tunteminen. Sosialismin taloudellisten lakien löytäminen, niiden toiminnan mekanismin konkreettinen tutkiminen luo pohjan käytännön toiminnalle sosialismin ja kommunismin rakentamisessa. Kansantalouden kehitystehtävien ja -ehtojen muuttumisen nopeus vaatii sosialismin objektiivisten taloudellisten lakien yhä syvällisempää tiedostamista.

Sosialististen maiden marxilais-leniniläiset puolueet kehittävät jokaisessa sosialistisen yhteiskunnan luomisen ja kehityksen vaiheessa kansantalouden suunnittelun, organisoinnin ja johtamisen menetelmät, jotka vastaavat parhaiten nopeasti muuttuvia olosuhteita, talouden vastaisen kasvun ja nousun uusia mahdollisuuksia, sen monimutkaistuvia tehtäviä. Taloudenpidon menetelmien kehittämisprosessissa päästään sosialismin taloudellisten lakien yhä syvällisempään tiedostamiseen, niiden yhä täydellisempään hallintaan.

Käytännön kokemuksen kerääntyminen tekee mahdolliseksi soveltaa yhä paremmin sosialismin taloudellisia lakeja. Näiden lakien oikea soveltaminen vuorostaan turvaa käytännöllisten tehtävien menestyksellisen ratkaisemisen, sen sijaan niiden huomiotta jättäminen on asialle vahingoksi.

Mikä on sosialistisen valtion taloudellinen rooli?

Kapitalismista sosialismiin siirtymisen myötä valtion osuus yhteiskunnan taloudellisessa kehityksessä muuttuu olennaisesti.

Sosialistinen vallankumous synnyttää uudentyyppisen valtion, jota ei ole aikaisemmin ollut ihmiskunnan historiassa. Tämän valtion hoidettavaksi asettuu tehtäviä, joita ei koskaan aikaisemmin ole valtiovallan hoidettavaksi asettunut: ei ainoastaan vanhan, aikansa eläneen kapitalistisen talousjärjestelmän murskaamisen, vaan myös yhteiskunnallisen talouden uusien muotojen luomisen, sosialistisen talouden rakentamisen tehtävät.

Proletaarisen vallankumouksen synnyttämällä valtiolla ei ole vain valtavia tehtäviä, vaan sillä on myös reaaliset mahdollisuudet niiden menestykselliseen ratkaisemiseen.

Sosialistinen valtio vetää kansanjoukot historialliseen luomistyöhön. Tämä on sen luomisvoiman lähde. Se toimii kansanjoukkojen, sosialistisen yhteiskunnan rakentajien historiallisen luomistyön järjestäjänä.

Yhteiskunnan tieteellinen johto, joka perustuu objektiivisten taloudellisten lakien tuntemukseen ja reaalisen tilanteen tarkkaan huomioon ottamiseen on hyvin tärkeä tekijä kansanjoukkojen määrätietoisen toiminnan järjestämisessä. Sosialistinen valtio ja marxilais-leniniläinen puolue hoitavat tämän yhteiskunnan tieteellisen johdon. Sosialismin ja kommunismin rakentamisen konkreettiset tehtävät ja niiden ratkaisun menetelmät kussakin vaiheessa määrittelee marxilais-leniniläisen puolueen talouspolitiikka, joka käsittää koko talouselämän piiriin kuuluvien valtiollisten, lainsäädännöllisten, hallinnollisten ja käytännöllis-taloudellisten toimenpiteiden alan.

Marxilais-leniniläinen puolue ja sosialistinen valtio käyttävät laajasti talouspolitiikassaan ja koko taloudellisen rakennustyön johtotyössä sosialistisen taloudenpidon periaatteita, jotka Lenin kehitti neuvostovaltion olemassaolon

alkuvaiheen kokemuksen yleistämisen perustalta. Käytäntö vahvistaa yhä uudelleen sosialistisen taloudenpidon leniniläisten periaatteiden voiman ja elinkyvyn.

Näiden periaatteiden — sellaisten kuin demokraattinen sentralismi talouden johtamisessa, täydellinen ja todellinen taloudellinen itsekannattavuus, työhön innoittamisen moraalisten ja aineellisten kannustimien yhdistäminen — mitä rikkain sisältö tulee yhä täydellisemmin esiin talouden suunnitelmallisen johdon menetelmien parantamisen käytännön tehtäviä ratkaistaessa. Todisteena leniniläisten sosialistisen taloudenpidon periaatteiden pysyvästä arvosta on se tosiasia, että ne kehittyvät menestyksellisesti ja saavat uutta sisältöä muuttuvassa tilanteessa, sosialistisen talouden tehtävien ja mittasuhteiden valtavan kasvun olosuhteissa.

Mikä on tuotannon päämäärä sosialismin oloissa?

Siirtyminen kapitalismista sosialismiin muuttaa perusteellisesti tuotannon päämäärän. Kapitalistisen yksityisomistuksen herruuden oloissa kapitalistit harjoittavat tuotantoa omien yksityisten, voitonpyyteisten etujensa, voitontavoittelun vuoksi. Yhteiskunnallisen omistuksen herruuden oloissa tuotanto palvelee yhteiskunnan etuja.

Sosialistinen yhteiskunta laajentaa ja nykyaikaistaa tuotantoa jatkuvasti työtätekevien aineellisen hyvinvoinnin ja kulttuuritason parantamiseksi. Sosialistisen tuotannon keskeytymätön kasvu ja järjestelmällinen kehitys on kansan tarpeiden yhä täydellisemman tyydyttämisen ehto. Tämä on perusta, jolta sosialistisen yhteiskunnan liike, sen kehitys tiellä kommunismiin tapahtuu.

Sosialismin päämäärä, kuten NKPn ohjelmassa osoitetaan, on kansan kasvavien aineellisten ja henkisten tarpeiden yhä täydellisempi tyydyttäminen kehittämällä ja parantamalla yhteiskunnallista tuotantoa.

Tämä on sosialismin taloudellinen peruslaki. Tarpeiden yhä täydellisempi tyydyttäminen saavutetaan vain tuotannon kehittämisen tietä: kuluttaa voi vain sen, mikä on tuotettu. Tästä juontuu kaikkien sosialistisen yhteiskunnan jäsenten syvä kiinnostus yhteiskunnallisen tuotannon jatkuvasta kehityksestä ja parantamisesta.

Sosialismin taloudellinen peruslaki muuttaa perusteellisesti niitä ehtoja, jotka määräävät työtätekevien joukkojen elintason. Kapitalismin taloudelliset lait rajaavat luonnonvoimaisella toiminnallaan kansanjoukkojen välttämättömien tarpeiden tyydyttämisen ahtaisiin puitteisiin. Omien voittojensa kohottamisen vuoksi kapitalistit pyrkivät typistämään työtätekevien kulutuksen äärimmilleen. Siksi työväenluokka porvarillisessa yhteiskunnassa voi parantaa taloudellista tilaansa vain sitkeän luokkataistelun tietä.

Sosialistisessa yhteiskunnassa työtätekevien elämän paraneminen riippuu vain saavutetusta yhteiskunnallisen tuotannon kehitystasosta, kansan työn tuottavuuden kasvusta, valmistettujen tuotteiden määrästä. Mitä enemmän sosialistisessa yhteiskunnassa tuotetaan kaikenlaisia aineellisia hyödykkeitä, sitä korkeampi on kansan elintaso.

Sosialistinen vallankumous parantaa heti huomattavasti työtätekevien joukkojen elinolosuhteita. Kansanvalta supistaa työpäivää, parantaa työtätekevien asunto-olosuhteita. Se ryhtyy toimiin työttömyyden nopeaksi vähentämiseksi ja sitten myös poistamiseksi. Sosialismi avaa talonpoikaisjoukoille tien vauraaseen ja kulttuurista rikkaaseen elämään.

Mutta yhteiskunnan sosialistinen uudistaminen on jättiläismäinen tehtävä. Sen ratkaiseminen, erikoisesti maissa, joissa on takapajuinen talous, vaatii koko kansan valtavia ponnistuksia. Tuotantovoimien nopea kasvu on ainoa tie työtätekevien elintason vakaaseen kohoamiseen. Se merkitsee vanhojen yritysten laajentamista ja uusien rakentamista teollisuudessa, maataloudessa ja muilla aloilla,

työn tuottavuuden jatkuvaa nousua, teknistä edistystä ja alhaalta ylös tapahtuvaa talouden organisaation parantamista.

Antikommunistinen propaganda keinottelee sillä tosiasialla, että sosialistisissa maissa ei ole vielä täydellistä tuotteiden yltäkylläisyyttä. Tällöin se vääristää tietoisesti sosialismin rakennustyön tiellä olevien vaikeuksien syitä SNTLssä ja muissa maissa. Näitä syitä olivat Venäjän ja muiden sosialististen maiden aikaisempi taloudellinen jälkeenjääneisys, imperialistien vihamieliset toimenpiteet ja niiden Neuvostoliittoa vastaan käymät hävityssodat.

2. Sosialistisen talouden peruspiirteet

Kuinka työvoiman ja tuotantovälineiden yhdistäminen sosialismissa toteutetaan?

Missä tahansa yhteiskuntajärjestelmässä tuotantoa varten tarvitaan kaksi elementtiä: työvoima ja tuotantovälineet. Edelleen on välttämätöntä, että nämä kaksi elementtiä olisivat liittyneinä toisiinsa. Tämän liittämisen tapa määrää yhteiskunnallisen järjestelmän luonteen.

Monien vuosisatojen kuluessa tuotantovälineet olivat riistäjäluokkien käsissä ja niitä käytettiin työtätekeviä vastaan, heille vieraana ja vihamielisenä voimana.

Tuotantovälineiden yksityisomistuksen hävittämisen ja yhteiskunnallisella omistuksella korvaamisen myötä tuotantovälineitä ei enää käytetä työtätekeviä vastaan, vaan ne kuuluvat heille ja niitä käytetään heidän etujensa mukaisesti. Näin sosialismi yhdistää työvoiman ja tuotantoväli-

neet uudella, korkeammalla perustalla, jota on yhteiskunnan koko edeltänyt kehityskulku valmistellut.

Yhteiskunnallinen omistus muodostaa sosialistisen talouden järkkymättömän perustan. Se on vahvistettu Neuvostoliiton ja muiden sosialistimaiden perustuslaeissa.

Sosialistisessa talousjärjestelmässä yhteiskunnallista omaisuutta on kahdessa muodossa: valtiollisena omaisuutena, joka on koko kansan omaisuutta ja osuuskunnallisena omaisuutena, joka on työtätekevien kollektiivien omaisuutta. Maan tuotantokoneiston valtaosa, tehtaat ja laitokset, sähkövoimalat, kuljetus- ja tietoliikennevälineet, kaupan ja palvelualan yritysten ratkaiseva osa, huomattava osa maatalousyrityksistä (niin kutsutut neuvostostotilat, sovhoosit) sekä maa ovat valtion omaisuutta. Rinnan valtion yritysten kanssa toimivat osuuskunnalliset, ennenkaikkea kollektiivitaloudet (kolhoosit) maataloudessa. Ne harjoittavat taloustoimintaa valtiolle kuuluvalla ja maksutta niiden käyttöön myönnetyllä maalla, ja ne ovat valtion yrityksiin monissa taloudellisissa suhteissa. Valtion omistus on sosialistisen omistuksen korkein muoto koska se on yhteiskunnallisen tuotannon suunnitelmallisen organisaation peruskivi. Osuuskunnallisen omaisuuden sosialistinen luonne on erottamattomassa yhteydessä siihen, että se toimii järjestelmässä, jossa koko kansan omaisuudella on johtava sija.

Yhteiskunnallisen omistuksen herruus määrää sosialistisen yhteiskunnan tärkeimmän tuotantosuhteen, kaikkien työtätekevien tasa-arvoisen suhteen yhteiskunnallisiin tuotantovälineisiin, jotka ovat heidän yhteistä, kollektiivista omaisuuttaan. Täten väistyy luokkaeriarvoisuuden ja luokkavastakohtaisuuden kaikkein syvin perusta, eriarvoisuus suhteessa tuotantovälineisiin, saavutetaan kaikkien yhteiskunnan jäsenten tasa-arvo suhteessa tuotannon välineisiin ja ehtoihin. Tämä merkitsee luokkavastakohtaisuuksien hävittämistä ja avaa tien työtätekevien luokkien lähentymiseen ja yhteiskunnan yhä kasvavan sosiaalisen yhtenäisyyden saavuttamiseen.

Mistä johtuu yhteiskunnan edun ratkaiseva osuus?

Tuotantovälineiden yhteiskunnallinen omistus luo kaikkien yhteiskunnan jäsenten perusetujen yhteisyyden. Kaikki sosialistisen yhteiskunnan jäsenet ovat kiinnostuneita ensinnäkin sosialistisen yhteiskunnallisen ja poliittisen järjestelmän olemassaolosta ja lujittumisesta ja toiseksi sosialistisen talouden kasvusta ja kukoistuksesta, koska tämä kasvu ja kukoistus on kansan hyvinvoinnin nousun edellytys ja perustae.

Yksityisen omistuksen herruus aiheuttaa yhteiskunnan jäsenten etujen erilaisuuden. Kapitalistisen yksityisomistuksen herruus — kapitalistien monopoli tuotantovälineisiin ja ehtoihin, yhteiskunnan valtaenemmistön ollessa ilman näitä välineitä ja ehtoja — synnyttää väistämättä luokkaetujen sovittamattoman vastakkaisuuden. Porvariston ja proletariaatin luokkaetujen sovittamaton ristiriita on kapitalismin erottamaton piirre.

Luokka-, ryhmä- ja yksityisten etujen kaikkialle tunkeutuva sovittamattomuus on kaikkien riistoon perustuvien yhteiskuntien akilleen kantapää. Kapitalistisessa yhteiskunnassa etujen vastakkaisuus on jyrkintä. Porvarillinen ideologia näkee yhtenä keskeisimpänä tehtävänään sen, että etujen sovittamattomuus kapitalismin oloissa salataan. Elämä paljastaa kuitenkin porvariston valeoppineiden väittämän etujen sopusoinnusta epätieteelliseksi ja vääräksi.

Vasta sosialistisessa yhteiskunnassa työtätekevien hyvinvointi on tuotannon tärkein tavoite. Tässä on yhteiskunnan jäsenten perusetujen yhdentymisen, yhteiskunnallisen edun määräävän aseman luja perusta. Samalla sosialistisista tuotantosuhteista, sosialistisen yhteiskunnan taloudellisesta rakenteesta johtuu kollektiivisten ja yksityisten etujen olemassaolo rinnan yhteisten etujen kanssa.

Sosialistinen talous edellyttää yhtymien tiettyä, määrättyihin puitteisiin rajattua toiminnallis-taloudellista itsenäisyyttä. Siksi on välttämätöntä korvata kollektiivien työ-

ponnistukset. Toiseksi sosialistinen talous edellyttää työntekijöiden, heidän yhteiskunnan hyväksi kuluttamansa työn määrää ja laatua vastaavaa palkkauksen periaatetta.

Sosialistisen yhteiskunnan kaikkien jäsenten yhteisten perusetujen olemassaolo ei näin ollen sulje pois kollektiivisten ja yksilöllisten etujen olemassaoloa. Kuitenkin tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen herruus aiheuttaa yhteiskunnallisten etujen ensisijaisuuden ja on perustana kollektiivisten ja yksilöllisten etujen saattamisessa vastaamaan koko yhteiskunnan etuja. Täten saavutetaan yhteiskunnallisten, kollektiivisten ja yksityisten etujen yksеys yhteiskunnallisten etujen kanssa. Nämä ilmaisevat sosialismin perustuotantosuhdetta ja ovat ratkaisevassa asemassa. Tässä on sosialismin valtava ylivoima.

Kuinka sosialismi muuttaa työn asemaa yhteiskunnassa?

Sosialismin toteuttama yhteiskunnallisen elämän perusteellinen muutos muutti perusteellisesti sekä työn asemaa yhteiskunnassa että ihmisten käsitystä työstä. Sosialistisessa yhteiskunnassa työ on lakannut olemasta pakonalainen, raskas taakka. Siitä on tullut vapaata työtä, jonka kaikki hedelmät tulevat vapaista uurastajista koostuvan yhteiskunnan hyväksi.

Työ tekee ihmisestä ikuisen. Sosialismi teki tästä totuudesta ensi kertaa yhteiskuntarakennelman peruskiven.

Sosialismissa työ saa suurimman yhteiskunnallisen tunnustuksen. Ihmisen paikka yhteiskunnassa, kunnioitus, jonka hän saa osakseen, määräytyy hänen työstään, hänen panoksestaan uuden maailman rakentamisen yhteiseen asiaan, hänen henkilökohtaisista ansioistaan yhteiskunnan edessä.

Ensimmäistä kertaa historiassa muuttui todellisuudeksi työtätekevien monien sukupolvien vuosisatainen haave

sellaisesta yhteiskunnallisesta järjestelmästä, jossa ei ole työttömyyttä ja kaikkia siihen liittyviä kärsimyksiä: ahdistavaa epävarmuutta huomisesta, kurjuuden uhkaa, kärsimyksiä, nälkää.

Sosialismi ei ole tehnyt loppua vain työttömyydestä, vaan myös talouspulista, jotka ajoittain kuluttavat kapitalistisessa yhteiskunnassa valtavan määrän työn hedelmiä, tuhoavat jättiläismäisiä määriä aineellisia hyödykkeitä. Tämä kapitalistista järjestelmää syntymästä kuolemaan asti seuraava mielettömyys, on ikuisiksi ajoiksi poistettu suunnitelmallisessa sosialistisessa talousjärjestelmässä.

Sosialistisessa yhteiskunnassa nuori sukupolvi astuu elämään vakaasti, pelkäämättä huomista päivää, tietämättä mitä on uhka joutua irti elämästä, joutua "ylijäämäihmisten", "liikojen suiden" asemaan.

Sosialismi on tehnyt lopun ruumiillisen ja henkisen työn vastakkaisuudesta, joka oli olemassa orjuuden ja feodalismin aikana ja joka saavutti suurimman kärjekkyyden kapitalismissa. Käsien ja aivojen työn välinen vastakkaisuus on eräs riistojärjestelmän piirteistä. Tässä järjestelmässä työtätekevien joukot on eristetty tiedon ja vuosisataisen kulttuurin rikkaimmista lähteistä, koska riistäjäluokat ja niiden käskyläiset ovat ottaneet omaan käyttöönsä nämä lähteet.

Sosialistisessa yhteiskunnassa oikeudet liittyvät välittömästi ja läheisesti velvollisuuksiin. Porvarillisessa järjestelmässä oikeuksista nauttii pieni riistäjien huippukerros, velvollisuuksien valtaosa lepää oikeudettoman, riistetyn enemmistön harteilla. Sosialismi tasoitti kuilun oikeuksien ja velvollisuuksien välillä.

Kuinka ihmisten käsitykset työstä muuttuvat?

Sosialismi, kuten myös kommunismi, perustuu työntekoon. Sosialismin periaate on: "Kultakin kykyjensä mu-

kaan, kullekin työnsä mukaan". Kommunistisessa yhteiskunnassa se vaihtuu periaatteeseen: "Kultakin kykyjensä mukaan, kullekin tarpeidensa mukaan".

Uuden, sosialistisen asenteen kasvattaminen työhön, sosialistisen työkurin kasvattaminen, on vaikea ja monimutkainen tehtävä, joka vaatii sitkeää työtä. Perusteellisten sosiaalisten uudistusten tuloksena eivät muutu vain elinolosuhteet, vaan myös työtätekevien joukkojen ajattelutapa. Satojen vuosien pakonalaisen työn kasvattama vanha psykologia, entiset tavat, tekevät tilaa uudelle sosialistiselle tietoisuudelle, uudelle sosialistiselle suhtautumiselle yhteiskunnallisiin velvollisuuksiin ja ennenkaikkea työhön.

Sosialismin olosuhteissa työtätekevillä syntyy, kehittyy ja lujittuu uusi, isännän asenne työhön ja tuotantoon. Ihmiset oppivat suhtautumaan tuotantoon kuin omaan, läheiseen asiaansa. Jokainen rehellinen uurastaja pyrkii antamaan mahdollisimman paljon yhteiskunnalle. Kehittyy uusi suhtautuminen tuotantoon, joka synnyttää jokaisen työntekijän huolenpitoa siitä, että taloutta hoidetaan järkiperäisesti mahdollisimman suurin tuloksin pienimmillä mahdollisilla kuluilla.

Ihmisen käsitykset työstä muuttuvat perusteellisesti. Sosialistisen yhteiskunnan jäsenet tottuvat tarkastelemaan työtä ensisijaisena yhteiskunnallisena velvollisuutenaan. "Ken ei tee työtä, sen ei syömänkään pidä" — näissä sanoissa on ilmaistuna ilman työtä hankitun hyödyn, tyhjäntoimittamisen ja loismaisuuden kaikkien muotojen hävittämisen suuri aate. Niissä tiivistyy työn kaikkikäsittävyyden ja välttämättömyyden sosialistinen periaate.

Tuhoaako sosialismi työhalut?

Monien vuosikymmenien ajan riistoyhteiskunnan puolustelijat vakuuttivat, että sosialismissa muka ehdottomasti vallitsee yleinen laiskuus. Yksityisomistuksen hävittämisen

myötä, he vakuuttivat, ihmiset menettävät kiihokkeen työhön ja lakkaavat työskentelemästä.

Kapitalismin ideologit pyrkivät valetieteellisissä "tutkimuksissa" "taloudellisen toiminnan motiiveista" osoittamaan, että työnteon motiiveja ei voi olla sosialismissa, missä vieraan työn kustannuksella hyötymisen mahdollisuus on hävitetty. Tällöin "unohdetaan" järjestelmällisesti se tosiasia, että yksityisomistuksen herruuden oloissa väestön valtaosa on mitään omistamattomia työtekijöitä samalla kun hyötymisen mahdollisuus on käytännössä vain mitätöntä riistäjien kourallista varten.

Jokaisella yhteiskunnallisella järjestelmällä on omat erikoiset keinot kannustaa ihmisiä työhön, vetää heidät mukaan tuotannolliseen toimintaan. Suoranainen pakotus orjuuden ja feodalismin aikana ja nälkäkuoleman uhka kapitalismin aikana pakottavat työtätekevät työskentelemään riistäjien hyväksi. Sosialismi hävitti ne kapitalismille ominaiset menetelmät: nälän uhkan enemmistölle, voitonhimon vähemmistölle.

Historian objektiivinen kulku on asettanut tehtäväksi kehittää uudet keinot ihmisten vetämiseksi mukaan työhön.

Runsaan puolen vuosisadan kuluessa, jolloin sosialismia on rakennettu SNTL:ssä ja runsaan kahden vuosikymmenen kuluessa, jolloin uutta yhteiskuntaa on rakennettu muissa sosialistisissa maissa koko maailma on vakuuttunut, että kapitalismin hävittämisen myötä ihmiseltä ei vain jää kokematta yleisen laiskuuden kalvava vaikutus, vaan he päinvastoin saavat sellaisia kiihokkeita työhön, jollaisia ei voida ajatellakaan riistoyhteiskunnassa.

Kapitalismi loi sille ominaiset menetelmät vetää ihmiset mukaan työhön vuosisatojen kuluessa. Itse asiassa aina meidän päiviimme kapitalismi on jatkanut palkkatyöläisten riiston kaikenlaisten ja mahdollisimman ovelien keinojen kehittämistä. On luonnollista, että ihmisten työhön mukaan vetämisen uusien menetelmien luominen sosialis-

missa on vaikea asia, joka vaatii paljon harkitsevaista työtä.

Tässä työssä sosialistinen yhteiskunta pitää uskollisesti ohjeenaan taloudellista lakia jaosta työn mukaan, joka on eräs sosialistisen tuotantotavan objektiivisista taloudellisista laeista.

Mitä tarkoittaa sosialistinen laki jaosta työn mukaan?

Sosialistisen yhteiskunnan jäsenten on välttämätöntä nähdä ja ymmärtää selvästi yhteys yhteiskunnalliseen tuotantoon antamansa panoksen ja yhteiskunnalta saamansa korvauksen välillä. Sosialistisen "kultakin kykyjensä mukaan, kullekin työnsä mukaan" -periaatteen toteuttaminen juuri turvaakin tällaisen yhteyden.

Tämä sosialismin periaate julistaa vapautetun työn voittoa. Työskentelemällä kykyjensä mukaan voi jokainen ansaita työn mukaan vain sellaisen yhteiskuntajärjestelmän vallitessa, jossa ei tunneta riistoa. Samaan aikaan tämä periaate herättää yksityisten työntekijöiden ja kokonaisten kollektiivien aineellisen kiinnostuksen tuotantoon, koska heidän aineellinen hyvinvointinsa riippuu tehdyn työn määrästä ja laadusta, heidän työnsä tuloksista.

Sosialistisessa yhteiskunnassa se osa yhteiskunnallista tuotetta, joka tulee työtätekevien henkilökohtaiseen käyttöön, ts. välttämättömän työn tuote, jaetaan työläisten kuluttaman työn määrän ja laadun mukaan. Jako työn mukaan säilyttää tietyn eriarvoisuuden työtätekevien välillä. Tämä on väistämätöntä kommunistisen yhteiskunnan ensimmäisellä vaiheella. Samaan aikaan jako työn mukaan tekee päättävän lopun kapitalismissa voimassaolevasta jakotavasta. Kapitalismissa jako on alistettu riiston laeille.

Kapitalismin taloudellisia lakeja vastaavasti leijonanosan tulosta saavat ne, joille tuotantovälineet kuuluvat.

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kokemus on osoittanut, että mahdollisuus toteuttaa yhä täydellisemmin työn mukaan tapahtuvan jaon taloudellista lakia, jokaisen työläisen palkkausta hänen työnsä määrää ja laatua vastaavasti on yhteiskunnallisen edistyksen liikkeellepaneva voima sosialismissa. Hyvin työskentelevien aineellinen kannustaminen ei vain innosta parhaita työntekijöitä kehittymään eteenpäin vaan on myös keino vetää työntekijöiden koko joukkoa parhaiden työntekijäin tasolle.

Jako työn mukaan on yhteiskunnan tuotantovoimien kehittämisen ja työtätekevien elintason parantamisen mahtava tekijä. Maksu työn mukaan kannustaa huolenpitoon tuotannosta, opiskeluun, ammattitaidon kohottamiseen. Jako työn mukaan on uuden, tietoisen, sosialistisen työkurin, kollektivismitunteen kasvattamisen kiihotin: se lujittaa toverillisen keskinäisavun ja yhteistyön suhteita, jotka ovat sosialististen tuotantosuhteiden erikoispiirre.

Kuinka sosialismi yhdistää työn aineelliset ja moraaliset kannustimet?

Olisi väärin asettaa kunkin työläisen aineellinen kiinnostus työnsä tuloksista vastakkain niiden mahtavien moraalisten työn kannustimien kanssa, jotka syntyvät, kehittyvät ja lujittuvat sosialismissa. Päinvastoin sosialismiin kuuluvat työn aineelliset ja moraaliset kannustimet täydentävät toisiaan molemminpuolisesti ja lujittavat toinen toistaan.

Sosialistiset tuotantosuhteet tekevät tilaa työtätekevien joukkojen luovan aktiivisuuden ja energian kasvulle, lahjakkuuden ja kykyjen kukoistukselle. Kaikki tämä saa il-

mauksensa kilpailussa, joka vetää mukaansa työtätekevien valtavat joukot ja on tuotannon kehityksen mahtava voima. Esimerkin innostava voima johtaa parhaiden kokemusten nopeaan yleistymiseen, jälkeenjääneiden nousemiseen parhaiden työntekijöiden tasolle. Isännän asenne tuotantoon ilmenee tuotannon parantamiseen ja työn tuottavuuden kohottamiseen tähdättyjen rationalisointiehdotusten virtana.

Sosialistisessa yhteiskunnassa työn aineelliset ja moraaliset kannustimet yhdistyvät elimellisesti, täydentävät molemminpuolisesti toinen toistaan. Tämä yhdistyminen on sosialistisen talousjärjestelmän luonteenomainen piirre.

Mikä merkitys on työn tuottavuuden kasvulla sosialismissa?

Yhteiskunnallisen työn sosialistinen organisaatio on suunnattu kapitalismiin verrattuna korkeamman työn tuottavuuden saavuttamiseen.

Edistyksellinen yhteiskunnallinen järjestelmä saa viime kädessä korkeammalla työn tuottavuudella voiton aikansa eläneestä järjestelmästä. Kapitalismi sai aikaan tuottavuuden, joka oli feodalismin ulottumattomissa. Sosialismi luo kapitalismiin verraten korkeamman työn tuottavuuden.

Työn tuottavuuden kasvu kuvastuu tuoteyksikköön sisältyvän työn (elävän ja esineellistyneen) yhteissumman pienenemisenä. Työn tuottavuuden kasvu saavutetaan korvaamalla käsityö koneilla ja vanhat tai vanhentuvat koneet ja laitteet uusilla. Samaan aikaan työn tuottavuuden kasvun välttämättömänä ehtona on työn ja tuotannon parempi järjestely. Rinnan teknisen edistyksen turvaamisen kanssa työn tuottavuuden kasvun tärkeimpiä edellytyksiä ovat työtä tekevien kurin, heidän ammattipätevyytensä ja aloitteellisuutensa kehittäminen.

Työn tuottavuuden kasvu kapitalismissa merkitsee työtätekevien riiston voimistumista. Kapitalistisen tuotannon anarkia, kilpailu, pulat, työttömyys — kaikki tämä aiheuttaa luonnovarojen, elävän työvoiman ja yhteiskunnallisen työn tuotteiden järjettömän tuhlauksen.

Sosialismi turvaa edullisimmat olosuhteet kaikkien tieteen ja tekniikan saavutusten kehittämiselle ja käytölle koko yhteiskunnan etujen mukaisella tavalla. Sosialismissa yhteiskunnan käytössä olevia voimavaroja käytetään mahdollisimman täydellisesti ja suunnitelmallisesti.

Sosialistisen talouden kehitys liittyy koko kansan huolenpitoon työn tuottavuuden jatkuvasta kasvusta kaikilla kansantalouden aloilla. Työn tuottavuuden kohoaminen on sosialistisen yhteiskunnan hyvinvoinnin kasvun perusta.

Mihin sosialistisen talouden suunnitelmallinen kehitys perustuu?

Kapitalismin vallankumouksellinen vaihtaminen sosialismiin merkitsee siirtymistä uuteen, suunnitelmalliseen yhteiskunnan talouselämän organisaatiotyyppiin.

Kapitalismin kehitys vie rautaisella välttämättömyydellä tuotannon yhä kasvavaan yhteiskunnallistumiseen, minkä tuloksena kymmenien ja satojen miljoonien ihmisten työ yhdistyy monilla näkymättömillä langoilla. Jotta tuotantoprosessi voisi tapahtua ovat sen alojen ja osien väliset tietyt määräsuhteet välttämättömiä. Mutta koska tuotantovälineet kuuluvat kapitalisteille, näitä määräsuhteita ei etukäteen tietoisesti määrätä vaan ne muovautuvat luonnonvoimaisesti voiton kiskomiseksi tuotantoa harjoittavien kapitalistien välisen kilpailun ja taistelun tuloksena. Tämä on kapitalismille ominaisen tuotannon yhteiskunnallisen

luonteen ja sen yksityiskapitalistisen omistuksen välinen ristiriita.

Sosialismi poistaa tämän ristiriidan muuttamalla tuotantovälineet yksityisestä yhteiskunnalliseksi omaisuudeksi. Sosialismi merkitsee ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riiston lopettamista, siirtymistä tuotannon anarkiasta talouden suunnitelmalliseen kehittämiseen, kapitalistisen, yksityisen voiton vuoksi harjoitettavan tuotannon vaihtamista sosialistiseen tuotantoon, jonka päämääränä on koko yhteiskunnan ja kaikkien sen jäsenten aineellisten ja kulttuuritarpeiden tyydyttäminen. Samalla syntyvät edellytykset uudelle, kapitalismiin verrattuna korkeammalle yhteiskunnallisen tuotannon organisaation tyypille, uudelle, koko kansantalouden suunnitelmallisen määräsuhtaisen kehittämisen tyypille ja tulevaisuudessa sosialististen maiden yhteistyölle. Sosialismissa tuotannon yhteiskunnallistuminen saavuttaa korkeamman tason kuin kapitalismissa. Mutta erotukseksi kapitalismista siinä vastaa tuotannon yhteiskunnallista luonnetta tuotantovälineiden ja vastaavasti tuotannon tulosten yhteiskunnallinen omistus. Tältä perustalta vaikuttaa maan koko kansantalouden suunnitelmallisen, määräsuhteisen kehityksen laki — eräs sosialismin objektiivisista taloudellisista laeista.

Tuotantovälineiden yhteiskunnallistaminen tekee mahdolliseksi ja välttämättömäksi koko yhteiskunnallisen tuotannon suunnitelmallisen järjestämisen. Samalla tavoin kuin kapitalismia kaikkine siinä tapahtuneine muutoksineen ei voisi kuvitella ilman yhteiskunnallisen tuotannon anarkiaa, ei sosialismi ole mahdollinen ilman kansantalouden suunnitelmallista hoitamista: koko talouselämän järjestämistä todella tieteellisellä perustalla, yhteiskunnallisten tarpeiden yhteiskunnan voimavarojen tarkkaa ennustamista. Kansantalouden suunnitelmallinen hoito on eräs sosialistisen talouden peruspiirteistä.

Kehityksen suunnitelmallisuus sisältyy sosialistiseen talousjärjestelmään sen kehityksen kaikissa vaiheissa. Kui-

tenkin talouden suunnitelmallisen johtamisen konkreettiset muodot muuttuvat väistämättömästi sosialismin tuotantovoimien kasvun ja tuotantosuhteiden täydellistymisen yhteydessä.

Mitkä ovat talouden suunnitelmallisen johtamisen edut?

Kansantalouden suunnitelmallinen hoito on uusi, ennennäkemätön, vasta sosialismin synnyttämä yhteiskunnan talouselämän organisaatiotyyppi. Tämä yhteiskunnallisen kehityksen uusi tyyppi kirvoittaa kansanjoukoissa piilevät valtavat voimat, ja niiden järjestyneisyys, tietoisuus ja energia toimivat sosiaalisen edistyksen mahtavana käyttövoimana, ne ovat kypsyneiden historiallisten tehtävien ratkaisemisen menestyksen tärkein ehto.

Taloudellisen kehityksen suunnitelmallinen luonne kuuluu sosialismin ratkaiseviin etuihin suhteessa kapitalismiin. Se on ominainen kaikille sosialistisille maille, vaikka kansantalouden suunnitelmallisen organisaation konkreettiset muodot ja menetelmät voivatkin vaihdella ajasta ja paikasta riippuen. Sosialistisen talouden kehityksen suunnitelmallisuus säästää sen tuhoisasta kilpailusta, pulista, työttömyydestä ja muista kapitalismin oloissa väistämättömistä ikävyyksistä, se avaa mahdollisuuden kansantalouden nopeaan kasvuun, tuotannollisen potentiaalin kasvattamiseen ja kansan hyvinvoinnin kohottamiseen.

Marxismi-leninismi näkee kansantalouden suunnittelun eräänä sosialismin suurimpana saavutuksena. Talouden suunnitelmallinen johto on sosialistisen valtion keskeisiä tehtäviä. Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kehitys osoittaa vakuuttavasti, että suunnitelmatalous tekee mahdolliseksi johtaa tehokkaasti talouselämää, säätää par-

haat mahdolliset määräsuhteet, jakaa tuotantovoimat järkiperäisesti ja säästää voimavaroja.

Miten turvataan sosialistisen talouden pulaton kehitys?

Porvarillisen järjestelmän puolustelijat vakuuttavat talouspulien muka olevan väistämättömiä minkä tahansa yhteiskunnallisen järjestelmän oloissa. Neuvostoliiton ja muiden sosialismin tielle lähteneiden maiden esimerkki vahvistaa, että kapitalististen suhteiden hävittämisen jälkeen pulat häviävät ainiaaksi. Tämä seikka kumoaa porvariston väitteet.

Sosialistiset yritykset, jotka perustuvat tuotantovälineiden yhteiskunnalliselle omistukselle, valmistavat tuotteita yhteiskunnan aineellisten kulttuuritarpeiden mahdollisimman täydellistä tyydyttämistä varten. Koska ihmisten erilaisten aineellisten ja kulttuurihyödykkeiden tarve kasvaa lakkaamatta, on sosialististen yritysten kaiken aikaa lisättävä tuotannon laajuutta, nykyaikaistettava sitä, valmistettava parempilaatuisia tuotteita. Sosialistisen yhteiskunnan työntekijöiden maksukykyinen kysyntä kasvaa suunnitelmallisesti yhteiskunnallisen tuotannon kasvun myötä. Kysynnän tyydyttämisen välttämättömyys työntää sosialistista tuotantoa eteenpäin, asettaa sen eteen yhä uusia tehtäviä. Juuri tämän vuoksi sosialistisissa maissa yhteiskunnallinen tuotanto, niin teollinen kuin maataloustuotantokin kasvaa jatkuvasti. Talouden suunnitelmallisen kehittämisen ansiosta sosialististen maiden työtätekevien ei tarvitse pelätä työttömyyttä. Mahdollisuus tehdä työtä ja saada työstään oikeudenmukainen palkka on ainaiseksi turvattu.

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kokemus vahvistaa, että kapitalistisen järjestelmän myötä häviävät ainiaaksi pulat ja työttömyys kaikkine tuhoisine seurauksineen.

Kuinka suunnittelu on kehittynyt Neuvostoliitossa?

Kansantaloudellinen suunnittelu Neuvostoliitossa on kulkenut valtavan kehitystien lähtien erillisille aloille annetuista tehtävistä ja pitkän tähtäimen suunnittelun erikoisesta —vuonna 1920 laaditusta leniniläisestä GOELRO-suunnitelmasta, päätyen kaikkikattavaan järjestelmään, joka muodostui sosialismin kaikilla talouden aloilla saavuttaman voiton tuloksena ja jota täydennetään kaikinpuolisesti kehittyneen sosialismin olosuhteissa.

Kansantaloudellisen suunnittelun perusta laajeni sosialististen talousmuotojen kasvun ja kapitalististen ainesten syrjäyttämisen ja myöhemmin täydellisen hävittämisen myötä. Suunnitelmat tulivat yhä laajemmiksi. Syyskuussa 1927, pitäen ohjeenaan leniniläisen tieteellisen pitkäntähtäimen suunnittelun aatetta, puolueen 15. edustajakokous vahvisti ensimmäisen viisivuotissuunnitelman. Samalla pantiin alulle viisivuotissuunnitelmien järjestelmä, jotka muuttivat koko maan ulkonäön, turvasivat neuvostokansan jättiläismäisen edistyksen poliittisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa kasvussa.

Ensimmäisten kolmen viisivuotissuunnitelman toteuttaminen (kolmannen näistä suunnitelmista katkaisi fasistisen Saksan hyökkäys Neuvostoliittoon) turvasi maan sosialistisen teollistamisen, maatalouden kollektivisoinnin ja syvällisen kulttuurivallankumouksen laajuudeltaan ennennäkemättömien ratkaisun. Sosialistiset tuotantosuhteet vakiintuivat kaikilla kansantalouden aloilla. Neuvostoliitto muuttui mahtavaksi teollisuus- ja kolhoosivallaksi, luotiin luja sosialismin aineellis-tekninen perusta.

Neuvostokansa ja kommunistinen puolue katsovat ansaitulla ylpeydellä tietä, joka kuljettiin sotaa edeltäneiden ja sodan jälkeisten viisivuotissuunnitelmien aikana. Jokainen niistä oli puolueen ja kansan todellinen voitto, merkkipaalu uuden maailman rakennustyön historiassa. Viisivuotissuunnitelmien perustalta Neuvostoliitossa on ensikertaa

maailmanhistoriassa luotu kehittynyt sosialistinen yhteiskunta, joka asettaa itselleen kommunismiin siirtymisen suurenmoiset tehtävät.

Sosialistisen talouden kasvun myötä kansantaloudellisen suunnittelun tehtäväksi tulee yhä vaativampien tehtävien ratkaisu. Tällainen on sosialistisen talousjärjestelmän kehityksen objektiivinen lainmukaisuus.

Vaikka ensimmäiset Neuvostoliiton viisivuotissuunnitelmat, jotka tuntuivat sosialismin vihollisista tehtäviensä laajuudelta mielikuvituksellisilta, olivat todella rohkeita, niin sosialistisen talouden kehityksen kulku todistaa, että jokaisen viisivuotissuunnitelman yhteydessä kasvavat lainmukaisesti tehtävien laajuus ja asetettujen päämäärien mittasuhteet.

Onko sosialistinen suunnitelmatalous tehokas?

Antikommunistisen propagandan mieliväittämiin kuuluu sepustus siitä, että sosialistinen suunnitelmatalous ei muka ole tehokas. Tämä kuvitelma hajoaa tomuksi jo ensi koskettuksessa tosiasioihin.

Palauttakaamme mieleen muutamia lukuja. Ensimmäisen viisivuotissuunnitelman kynnyksellä 1928 Neuvostoliitossa tuotettiin 5,0 miljardia Kwh sähköenergiaa, 4,3 milj. tonnia terästä, 11,6 milj. tonnia öljyä, 0,3 miljardia tonnia kaasua, 35,5 milj. tonnia hiiltä, 1,8 milj. tonnia sementtiä, 2000 metallintyöstökonetta, 800 autoa, 1,3 tuhatta traktoria, 0,14 milj. tonnia kivennäislannoitteita.

Sodan aattona 1940 Neuvostoliitossa tuotettiin 48,3 miljardia Kwh sähköenergiaa, 18,3 milj. tonnia terästä, 31,1 milj. tonnia öljyä, 3,4 mrd m^3 kaasua, 16,6 milj. tonnia hiiltä, 58,4 tuhatta metallintyöstökonetta, 145,4 tuhatta autoa, 31,6 tuhatta traktoria, 3,2 milj. tonnia kivennäislannoitteita.

Saksalaisten fasistihyökkääjien sytyttämä sota aiheutti neuvostomaalle valtavia menetyksiä. Yli kaksikymmentä miljoonaa ihmistä kaatui, yli 30 % kansanrikkaudesta tuhottiin. Neuvostoliiton Euroopan puoleisen osan huomattavalla alueella hävitettiin tuhansia kaupunkeja ja kyliä, kymmeniä tuhansia tehtaita, laitoksia, kaivoksia, kolhooseja, sovhooseja, koulu- ja asuintaloja.

Mutta neuvostokansa rakensi tuhotun ennennäkemättömän lyhyessä ajassa ennalleen ja vei kansantaloutta eteenpäin. Sodanjälkeisen kaksikymmenvuotiskauden kuluessa Neuvostoliiton taloudelliset voimavarat kasvoivat valtavasti, tärkeimpien tuotteiden tuotanto suureni huomattavasti. Vuonna 1965 Neuvostoliitossa tuotettiin 507 mrd KWh sähköenergiaa, 91 milj. tonnia terästä, 243 milj. tonnia öljyä, 129 mrd m^3 kaasua, 578 milj. tonnia hiiltä, 72 milj. tonnia sementtiä, 186 tuhatta metallintyöstökonetta, 616 tuhatta autoa, 355 tuhatta traktoria, 31 milj. tonnia kivennäislannoitteita (ehdollisissa yksiköissä).

Näin ollen vuosien 1928—1965 kuluessa sähköenergian tuotanto kasvoi 101-kertaiseksi, teräksen ja kaasun tuotanto 21-kertaiseksi, hiilen louhinta 16-kertaiseksi, sementin tuotanto 39-kertaiseksi, metallintyöstökoneiden valmistus 93-kertaiseksi. Kansan kulutustarvikkeiden tuotanto kasvoi huomattavasti: kankaiden 3-kertaiseksi, nahkajalkineiden 8,4-kertaiseksi, hienon sokerin 7-kertaiseksi. Maataloustuotteiden keskimääräinen vuosivolyymi kasvoi melkein 2,5-kertaiseksi.

Minkälaiset ovat kahdeksannen viisivuotissuunnitelman tulokset ja yhdeksännen suunnitelman mukaiset tavoitteet?

Vuodelta 1965 olevat tiedot luonnehtivat sitä tasoa, jonka neuvostotalous oli saavuttanut kahdeksannen viisivuotis-

suunnitelman alkuun mennessä. Kahdeksannen viisivuotissuunnitelman ohjelman menestyksellinen toteuttaminen lisäsi huomattavasti maan taloudellisia voimavaroja.

SNTL:n talous kehittyi vv. 1965—1970 nopeaa vauhtia ja tehokkaammin kuin edeltäneellä viisivuotiskaudella, kansan elintason nousuvauhti nopeutui olennaisesti.

SNTL:n kansantulon keskimääräinen vuosikasvuvauhti kahdeksannen viisivuotiskauden aikana oli nopeampi kuin v. 1961—1965, kansantulo vuonna 1970 ylitti vuoden 1965 tason 41 %:lla, maatalouden kokonaistuotanto suureni 21 %:lla; kansan kulutustarvikkeiden tuotanto kasvoi keskimäärin 8,4 %:lla vuotta kohden edellisen viisivuotiskauden 6,3 %:n sijasta; kansantalouden tuotannolliset perusvarannot lisääntyivät viisivuotiskautena 1,5-kertaisiksi; asukasta kohden laskettu reaalitulo kasvoi viisivuotiskaudella 33 %:lla 30 %:n sijaan, joka oli merkitty viisivuotissuunnitelmaan; asuntotuotannon kasvu antoi mahdollisuuden parantaa lähes 55 miljoonan ihmisen asuinolosuhteita; väestön yleissivistys- ja kulttuuritaso nousi.

Täytettyään kahdeksannen viisivuotissuunnitelman ohjelman menestyksellisesti neuvostokansa siirtyi uusiin asemiin talouden ja kulttuurin kehittämisessä, aineellisen hyvinvoinnin kehittämisessä sekä maan puolustuskyvyn lujittamisessa ja otti siten taas suuren askeleen kohti kommunismia. Yhdeksäs viisivuotissuunnitelma on tieteellisesti perusteltu sosialistisen talouden ja kulttuurin, tieteen ja tekniikan, tulevan nopean kehityksen, neuvostokansan kohottamisen ohjelma.

Yhdeksäs viisivuotissuunnitelma on suoraa jatkoa neuvostomaan edellisten viisivuotiskausien aikana kulkemalle maineikkaalle tielle, ja samalla se merkitsee uutta vaihetta neuvostoyhteiskunnan sosiaalis-taloudellisessa kehityksessä, jolloin saavutetun perustalla syntyi mahdollisuus ja samalla välttämättömyys asettaa uudet tehtävät, viitoittaa uudet päämäärät. Viisivuotiskauden perustehtävä, korostetaan NKP:n XXIV:n edustajakokouksen (1971)

päätöksissä, on siinä, että turvataan kansan aineellisen ja kulttuurillisen elintason huomattava nousu sosialistisen tuotannon kehityksen nopean vauhdin, sen tehokkuuden kohottamisen, tieteellis-teknisen edistyksen ja työn tuottavuuden kasvun nopeuttamisen perustalta.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman tehtävät vahvistavat havainnollisesti kehittyneen sosialistisen talouden kyvyn nopeaan ja katkottomasti jatkuvaan taloudelliseen kasvuun, sen kyvyn toteuttaa menestyksellisesti jokaisella uudella vaiheella yhä suurempia mittasuhteita olevia taloudellisia ohjelmia. Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman perustehtävän ratkaisemiseksi NKP:n XXIV edustajakokous hahmotteli valtavan ohjelman, joka edellyttää teollisuuden perusalojen nopeaa kehitystä ja maatalouden jatkuvaa edistymistä teknisten tuotantouudistusten avulla ja sisältää kansansivistystyön laajan suunnitelman.

Koko neuvostovallan yli puolivuosisataisen olemassaolon kaudella ei vielä koskaan ole ollut mahdollisuutta esittää tällaista valtaisaa talouden ja kulttuurin kasvun, kansan hyvinvoinnin kohottamisen ohjelmaa. Viisivuotiskauden aikana vuodesta 1971 vuoteen 1975 SNTL:n kansantulo kasvaa 38,6 %:lla, teollisuustuotteiden volyymi 47 %:lla ja maataloustuotteiden keskimääräinen vuosivolyymi 20—22 %:lla. Tuotantovälineiden tuotanto lisääntyy 5 vuodessa 46,3 %:lla ja kulutustarvikkeiden tuotanto 48,6 %:lla. Tällöin neuvostoihmisten henkeä kohden lasketut reaalitulot nousevat melkein kolmanneksella.

Asetettujen tehtävien laajamittaisuuden ymmärtämiseksi täydelleen on tärkeää ottaa huomioon, että kahdeksannella viisivuotiskaudella saavutetun kansantalouden kasvun seurauksena yhdeksännen viisivuotiskauden jokaisen osoittimen kasvuprosentti ylittää absoluuttisesti ilmaistuna 13—14-kertaisesti edellisen viisivuotiskauden vastaavat luvut.

Missä yhdeksännen viisivuotiskauden sosiaalinen ohjelma ilmenee?

Yhdeksännen viisivuotiskauden sosiaalinen ohjelma edellyttää työläisten ja toimihenkilöiden työpalkkojen sekä kolhoosilaisten tulojen nousua samoin kuin myös yhteiskunnallisten kulutusvarantojen kasvua. Rinnan työstä saatavan palkan kanssa yhteiskunnallisilla kulutusvarannoilla on tärkeä sija kansan hyvinvoinnin kohottamisessa. Niihin kuuluvat valtion sivistys-, lääkintä- ja eläketurvamenot, lasten ylläpito lastenhoitolaitoksissa, tulevaisuudessa tapahtuva siirtyminen kunnallisten palvelujen maksuttomaan käyttöön jne. Yhteiskunnalliset kulutusvarannot näyttelevät sosialistisessa yhteiskunnassa valtavaa osaa kansan sosiaalisten ja kulttuuristen tarpeiden tyydyttämisessä.

Maksuton sivistys, maksuton lääkintäpalvelu, työttömyyden puuttuminen ja monet muut sosialismin edut ovat jo kauan olleet tavallisia ilmiöitä neuvostoihmisille. Neuvostokansa on jo kauan sitten jättänyt tässä suhteessa kapitalistiset maat taakseen. Nämä saavutukset turvataan yhteiskunnallisista kulutusvarannoista, jotka ovat erityisesti kasvaneet sodan jälkeisellä kaudella. Väestön yhteiskunnallisista varannoista saamat maksut ja etuisuudet kasvoivat 4,6 mrd:sta ruplasta vuonna 1940 68,6 mrd:iin ruplaan v. 1971 eli 280 ruplaan vuodessa asukasta kohden.

Yhteiskunnallisten varantojen kasvu edistää eräiden tärkeimpien sosiaalis-taloudellisten tehtävien kommunistista ratkaisua.

Näihin kuuluu ensinnäkin kasvavan sukupolven ylläpito. Yhteiskunta ottaa kannettavakseen vähitellen ja kasvavassa määrin tähän tehtävään liittyvät menot.

Toiseksi mainittakoon kansan sivistystason kohottaminen, kulttuurin ja tieteen kehittäminen. Tähän kuuluvat valtion menot koulujen, yliopistojen, tieteellisten instituuttien, teattereiden ja elokuvateattereiden rakentamiseen.

Kolmanneksi kansan terveydenhoito: tähän kuuluu lääkintäpalvelusten laaja kenttä, levon ja hoidon järjestäminen.

Neljänneksi kansan elinehtojen parantaminen. Tähän kuuluu asunto-ongelman ratkaisu, jolla on ensisijainen merkitys työtätekevien elämän parantamiselle. Neuvostovallan vuosina maan kaupungeissa ja kylissä on rakennettu asuntoja yhteispinta-alaltaan enemmän kuin 2 mrd m^2.

Viidenneksi yhteiskunnan huolenpito työkyvyttömistä ihmisistä: tähän kuuluu vanhuus- ja sairauseläketurva.

Yhdeksännessä viisivuotissuunnitelmassa säädetään koko neuvostovallan ajan suurimmat määrärahat terveydenhoitoon ja kansansivistystyöhön, asuntotuotantoon, neuvostoihmisten työ- ja elinolosuhteiden parantamiseen, neuvostoihmisten kulttuuris-teknisen tason ja ammattikoulutuksen kohottamiseen; lisäksi eläketurvavarat nousevat.

Tuotannon mekanisoinnilla, automatisoinnilla, on paitsi taloudellista merkitystä myös suuri sosiaalinen merkitys, sen ansiosta työtätekevien laajat piirit vapautuvat raskaasta, ammattitaitoa vaatimattomasta työstä ja saavat mahdollisuuden hankkia ammatin, joka turvaa korkeamman palkan.

Kansan kulutustarvikkeiden tuotannon nopean kasvun lisäksi yhdeksännen viisivuotiskauden ohjelma edellyttää raskaan teollisuuden jatkuvaa nousua erityisesti sellaisilla aloilla kuin polttoaineteollisuus (kivihiilen, öljyn ja kaasun tuotanto), sähkövoimatalous ja koneenrakennusalat, joiden edistyminen takaa laajennetun uusintamisen nopean vauhdin, työn tuottavuuden ja tuotannon tehokkuuden nousun koko kansantaloudessa sekä maan puolustuskyvyn lujittamisen. Kyky kehittää tarpeellisessa määrin yhtäaikaa niin kulutustavaroiden kuin tuotantovälineidenkin tuotantoa on yksi kehittyneen sosialistisen talouden parhaista piirteistä.

Kuinka päästään yhteiskunnallisen työn säästöön sosialismissa?

Porvaristo on aina kerskaillut taloudenpitonsa luulotellulla "taloudellisuudella". Porvarilliset taloustieteilijät ovat jopa luoneet itselleen ihanteen niinkutsutusta "taloudellisuuden periaatteesta" — suurimman tuotoksen saavuttamisesta vähimmällä panoksella. Itse asiassa kapitalistiselle tuotantotavalle on tunnusomaista mitä suurin tuhlaavaisuus ja epätaloudellisuus. Kapitalistit pyrkivät todelliseen säästöön vain työväenluokan työehdoissa. Mutta äärimmäinen kitsaus tällä alalla liittyy kapitalismin oloissa yhteen työn ja sen tulosten hirvittävän tuhlauksen kanssa tuotannon anarkian, kilpailun, työttömyyden, kriisien ja sotien tuloksena.

Vasta sosialismi vapaana kapitalismin parantumattomista vioista avaa ensi kertaa ihmiskunnan historiassa työn ja aineellisten voimavarojen mielekkään ja koko yhteiskunnan etujen mukaisen käytön aikakauden. Tässä mielessä Marx jo kauan ennen sosialistista vallankumousta kirjoitti, että elävän ja esineellistyneen työn säästöllä tulee olemaan valtava merkitys sosialismissa ja osoitti, että tähän kiteytyy viime kädessä kaikkinainen säästö. Lenin korosti heti ensimmäisinä neuvostovallan viikkoina ja kuukausina välttämättömyyttä pitää lukua rahoista, säästää kansan jokaista kopeekkaa.

Sosialistinen talous on luonnostaan erittäin tehokasta. Tämä tehokkuus johtuu sosialismin peruspiirteistä: ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riiston ja työtätekemättömien luokkien tuhlaavaisuuden hävittämisestä; kansantalouden suunnitelmallisesta kehittämisestä, jonka korkeimpana päämääränä on kansan onni, työtätekevien, itsensä tuotannon isänniksi tuntevien joukkojen luovan energian ehtymättömistä lähteistä.

Käytännössä sosialistisen talousjärjestelmän tehokkuuden ovat todistaneet Neuvostoliiton ja muiden sosialististen

maiden taloudellisen kehityksen tulokset, tuotannon kasvun, työn tuottavuuden kohoamisen ja aineellisen hyvinvoinnin nousun korkea vauhti. Yleisenä sääntönä voidaan pitää, että kaikkien tärkeimpien taloudellisen kasvun osoittimien mukaan sosialistiset maat menevät muutamien vuosikymmenien aikana muiden maiden edelle. Tästä puhuvat vakuuttavasti sosialismin menestykset rauhanomaisessa talouskilvassa kapitalismin kanssa.

Sosialismin, kapitalistiseen verraten korkeammalle kehittyneen järjestelmän, valtavat edut saavutetaan päättävällä taistelulla kaikkia epätaloudellisuuden ilmenemismuotoja vastaan. Sosialistista taloudenhoitoa ei voi kuvitella ilman taitoa pitää lukua rahoista sekä työ- ja materiaalikuluista, ilman säästäväisyyspolitiikan toteuttamista, minkä tahansa toimenpiteen kansantaloudellisen tehokkuuden tarkkaa arvioimista. Näillä edellytyksillä sosialismi turvaa nopean taloudellisen kasvuvauhdin ja samalla kansan elintason horjumattoman kohoamisen. Jatkuva huolenpito kaikkien alojen talousjohdon parantamisesta ja taloudenpidon menetelmien kehittämisestä on tärkeä puoli kamppailua suunnitelman tavoitteiden saavuttamisen ja ylittämisen puolesta.

Mikä on sosialistisen suunnittelun kansainvälinen merkitys?

Sosialistisesta suunnittelusta tuli sosiaalisen edistyksen suuri voitto, se saavutti mitä merkittävimmän sijan koko edistyksellisen ihmiskunnan elämässä.

Neuvostoliiton kokemus talouden suunnitelmallisesta kehityksestä tuli sosialismin voittaessa monessa maassa ja sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuessa kaikkien sosialismin tietä kulkevien kansojen omaisuudeksi. Sosialistisen yhteisön maat käyttävät laajasti hyväkseen kansantalouden suunnittelusta Neuvostoliitossa saatua kokemus-

ta, mikä tekee niille helpommaksi taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen suurten tehtävien ratkaisun. Suunnitelmallisen kehityksen sosialistiset periaatteet tulivat sosialistisen yhteisön maiden laajan ja monipuolisen taloudellisen, tieteellisteknisen ja kulttuurisen yhteistyön perustaksi.

Neuvostoliiton ja myös muiden sosialistimaiden kokemuksen ansiosta kansantalouden suunnitelmallisuuden aatteesta tuli monien kolonialismin ikeen pois heittäneiden ja kolonialismin seurausten poistamiseksi kamppailevien kansojen johtotähti. Nuoret riippumattomat valtiot pyrkivät ratkaisemaan niiden edessä olevia monimutkaisia sosiaalis-taloudellisia tehtäviä käyttäen hyväkseen suunnittelun etuja tietyssä määrin ja jossain muodossa vapautuakseen monopolien ylivallasta talouden valtionsektorin kehittämisen perustalta.

Sosialististen maiden suunnitelmallisen taloudenhoidon menestysten vaikutuksesta monet kapitalistiset valtiot pyrkivät soveltamaan taloudellista ohjelmointia erilaisissa muodoissa voittaakseen taloudelliset ristiriidat ja vaikeudet, jotka nousevat niiden talouden eteen. Työväenluokka ja kaikki edistykselliset piirit kapitalistisissa maissa asettavat monopolien johdolla ja niiden omanvoitonpyyteisten etujen vuoksi toteutettavaa ohjelmointia vastaan demokraattisen vaihtoehdon — suunnitelmallisuuden käytön kansojen hyväksi, poliittisen ja taloudellisen elämän perustan todellisen demokratisoinnin.

Miten ilmenee suunnittelun tieteellinen luonne?

Kansantaloussuunnitelma määrittelee niin sosialistisen rakennustyön päämäärät kussakin vaiheessa kuin myös asetettujen päämäärien saavuttamisen keinot. Taloudellisen toiminnan päämäärien ja keinojen tieteellinen määrittely edellyttää kaikkien olemassaolevien voimavarojen ja

keinojen koko kansantalouden tilanteen ja kehitysehtojen tarkkaa huomioon ottamista.

Suunnitelmat tekee tieteellisesti perusteltuiksi niiden muokkaaminen täydessä vastaavuudessa objektiivisten taloudellisten lakien kanssa. Suunnittelussa olennoituvat kaikki tieteellisteknisen edistyksen saavutukset, se rakentuu talouden kehitystä yleensä ja erikseen sen jokaista alaa koskevien tieteellisten ennusteiden perustalle. Kaikkien alojen tendenssien ja näköalojen tieteellinen analyysi erityisesti kaikkein edistyneimpien ja lupaavimpien alojen, jotka turvaavat yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden mahdollisimman nopean kasvun, on mitä tärkein suunnitelman muokkaamisen ehto kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan taloudessa.

Tieteellinen suunnittelu edellyttää tieteellistä ennustamista, ts. kaikkien havaittujen ja havaittavien taloudellisen kehityksen yhteiskunnallisten tarpeiden, tieteellisteknisen edistyksen tendenssien huomioonottamista ja arviointia. Suunnitelman sisältämät tehtävät perustuvat yhteiskunnan reaalisten tarpeiden huomioon ottamiseen ja tuotannollisten voimavarojen objektiiviseen arviointiin.

Sosialistinen suunnittelu on luonteeltaan velvoittavaa. Suunnitelman todella demokraattisen valmistelun, sen luonnoksen työläisten kokouksissa ja lehdistössä tapahtuvan laajan käsittelyn jälkeen sen vahvistavat valtion korkeimmat elimet ja se saa valtiollisen lain voiman.

Talouden kasvu monimutkaistaa suunnitelmallista taloudenpitoa ja vaatii talouden johtamiselta nykyaikaisempia muotoja. Siksi tieteellisen ennustamisen merkitys kasvaa. Ei voisi kuvitellakaan tehokasta suunnittelua ilman ennustetta erilaisten tuotelajien tarpeesta yhteiskunnassa suunnitellulla ajanjaksolla, tuotantovoimien järkiperäistä sijoittamista yhteydessä geologisten tutkimustöiden tuloksiin ilman lupaavimpien teollisuusalojen tuotantoteknologian ja -tekniikan edistyksellisten tendenssien kehitysennustetta jne.

Sosialistisen talouden keskitetyn suunnittelun ja johdon käytäntö on kehittänyt yhteiskunnallisten tarpeiden kehityksen ja näiden tarpeiden tyydyttämiseen suoraan tai välillisesti suunnattujen yhteiskunnallisen tuotannon alojen kehityksen suunnan ja nopeuden tieteellisen ennustamisen menetelmien runsaan valikoiman.

Talouden kasvun, sen kehitysehtojen monimutkaistumisen, sen eteen nousevien tehtävien laajuuden suurenemisen myötä suunnitelmallisen johdon tieteellisen tason kohottaminen entisestään muodostuu ensiarvoisen tärkeäksi tehtäväksi.

Kuinka talouden kehityksessä saavutetaan oikeat määräsuhteet?

Kansantaloudellisen suunnittelun tehtävänä on turvata oikeat määräsuhteet sosialistisen talouden kehityksessä. Kansantalouden kehityksen määräsuhtaisuus vaatii, että suunnitelma on tasapainoitettu, turvaa oikeat suhteet tuotannonalojen kesken ja niiden jokaisen sisällä, ja samoin kansantaloudellisen kokonaisuuden kaikkien osien välillä. Samalla talouden keskitetyn suunnitelmallisen johdon mitä tärkein tehtävä on turvata teknisen edistyksen nopea vauhti, tieteellisteknisen kumouksen saavutusten nopea realisointi.

Nykyinen syvällinen tieteellistekninen kumous vaatii edistyksellisimpien ja lupaavimpien teollisuusalojen, sellaisten kuin elektroniikan ja sähkömekaniikan, koneen- ja teknillisen kalustorakennuksen, petrokemian ja voimatalouden kiihdytettyä kasvua, uusimman tekniikan ja teknologian soveltamista kaikilla talouden aloilla. Tästä aiheutuu muutosten välttämättömyys eri alojen välisissä suhteissa, muutoksen välttämättömyys talouden rakenteessa.

Siksi suunnittelun tehtävänä on dynaamisen määräsuhtaisuuden turvaaminen kansantalouden kehityksessä. Edis-

tyksellisten dynaamisten alojen välisten ja näiden alojen sisäisten määräsuhteiden tieteellinen perustelu on suunnitelman olennainen tehtävä. Sen tulee varoittaa epäsuhtaisuuksien syntymisestä ja määritellä toimenpiteet niiden poistamiseksi siinä tapauksessa, että niitä on syntynyt.

Korkeimpana päämääränään kansan kasvavien aineellisten ja kulttuuritarpeiden tyydyttäminen sosialistisen talouden kehitys on yhteydessä tiettyjen tuotantovälineiden tuotannon ja kulutustavaroiden tuotannon välisten määräsuhteiden noudattamisen välttämättömyyteen. Mutta nämä määräsuhteet eivät jää muuttumattomiksi. Päinvastoin, ne muuttuvat väistämättömästi talouden kasvun myötä, yhdessä sen mahdollisuuksien kasvun ja yhteiskunnan tarpeiden laajenemisen kanssa.

Sosialistisen suunnittelun mitä olennaisin piirre on suunnitelman erillisten osien koordinoiminen tasemenetelmän pohjalta. Sen olemus on suunnitelman keskenään yhteydessä olevien aineellisten, työvoima-, finanssi- ja muiden resurssien ja niiden tarpeen määrittelyssä. Taseita on kolmenlaisia: aineelliset, arvo- ja työtaseet. Aineellisten taseiden laatiminen tekee mahdolliseksi määritellä tuotannon alojen väliset luontais-esineelliset yhteydet, arvotaseet säätävät yhteiskunnallisen tuotteen ja kansantulon jaon suhteet, työtaseen avulla suunnitellaan työvoimavarojen hyväksikäyttö.

Mikä on suunnittelun optimoinnin tehtävä?

Suunnitelman tasapainoisuus on sen realistisuuden ja tehokkuuden ehto. Suunnitelman tasapainotettuja ja käytännössä toteuttamiskelpoisia vaihtoehtoja voi olla paljon. Tästä syntyy parhaan vaihtoehdon valinnan, ts. optimaalisen suunnitelman ongelma.

Kansantalouden kehityssuunnitelmiin merkittyjen kasvunopeuden ja määräsuhteiden pitää olla optimaaliset. Opti-

maalisen suunnitelman tehtävänä on turvata tuotannon kasvun nopea vauhti, tehokkaat alojen väliset määräsuhteet ja tuotteiden korkea laatu nopean tieteellisteknisen edistyksen, tieteellisteknisen kumouksen saavutusten yhä laajemman hyväksikäytön pohjalta. Optimaalinen suunnittelu edellyttää kaikkien sosialistisen yhteiskunnan käytössä olevien mahdollisuuksien ja voimavarojen mahdollisimman määrätietoista ja järkiperäistä hyväksikäyttöä, tuotannon tehokkuuden horjumatonta nousua.

Optimoinnin tehtävä ei koske vain pitkän tähtäimen ja lyhyen tähtäimen suunnitelmia vaan se koskee myös taloudellisten päätösten kokonaisuutta, jotka tehdään joka päivä kansantaloudellisen kokonaisuuden kaikilla alueilla. Tässä tarkoituksessa tuotannon kaikilla aloilla suoritetaan jatkuvasti valtava määrä taloudellisia laskelmia ja vertailuja.

Puhe on tuon tai tämän raaka-ainelajin, tuon tai tämän tuotannon teknologisen kaavan valinnasta, niiden tai näiden teknisten ja organisatoristen toimenpiteiden suorittamisesta. Monilukuisten suurten ja pienten kysymysten oikeasta ratkaisemisesta yrityksissä ja yhtymissä, suunnittelu- sekä konstruktio-organisaatioissa ja -virastoissa riippuu viime kädessä koko yhteiskunnallisen tuotannon optimaalinen toiminta.

On tunnettua, että nykyisessä kapitalismissa yrityksen puitteissa on saavutettu määrättyä menestystä taloudellisten päätösten optimoinnissa uusimman elektronisen tietokonetekniikan avulla. Kuitenkin päätösten optimointi jopa konsernin puitteissa kohtaa usein kapitalismin tuotantosuhteiden antagonistisen luonteen aiheuttamia esteitä.

Mitä tulee optimiperiaatteen soveltamiseen kansantalouden mittasuhteissa, niin tuotantovälineiden ja tuotannon ehtojen yksityisomistuksen herruuteen perustuvan kapitalistisen järjestelmän oloissa se ei ole käytännössä toteutettavissa.

Vasta sosialismi, jossa yksityisomistus on vaihdettu yh-

teiskunnalliseen omistukseen ja tuotannon anarkia suunnitelmalliseen taloudelliseen kehitykseen, loi objektiiviset ehdot optimiperiaatteen toteuttamiselle niin yritysten ja alojen erillisten tuotantoprosessien puitteissa kuin myös koko kansantalouden suunnitelmallisessa johtamisessa.

Mistä johtuu pitkäaikaisten suunnitelmien välttämättömyys?

Suurten kansantaloudellisten tehtävien mittasuhteet ovat sellaisia, että niiden ratkaisemiseen ei riitä yksi, vaan useampi vuosi — kolme, viisi tai enemmän. Suurten yritysten rakentamiseen tarvitaan säännöllisesti muutama vuosi. Siksi kansantalouden suunnitelmallisen kehityksen perustana ovat pitkän tähtäimen, vakiintuneen käytännön mukaan viisivuotiset suunnitelmat.

Viisivuotissuunnitelma on valtiollisten suunnitelmien perusmuoto. Pitkän tähtäimen suunnitelman perustalta laaditaan vuosisuunnitelmat, jotka käsittävät pitkän tähtäimen suunnitelman vastaavat jaksot. Viisivuotissuunnitelman tehtävät konkretisoituvat ja täsmällistyvät vuosisuunnitelmissa, yhteiskunnan tarpeissa ja voimavaroissa tapahtuneiden muutosten, uusien teknisten ja teknologisten ongelmien menestyksellisen ratkaisemisen tuloksena muodostuneiden tuotannon kasvumahdollisuuksien huomioon ottamisen myötä.

Viisivuotissuunnitelmien tehtävänä on turvata tarpeelliset ehdot tuotannon kasvun, tieteen ja tekniikan saavutusten laajan käyttöönoton ja yhteiskunnallisen tuotannon rakenteessa tapahtuvien edistysaskelten suhteen kansantalouden edessä olevien tehtävien syvällisen teknis-taloudellisen perustelun avulla.

Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa on valtava merkitys suunnittelun teorian ja käytännön nykyaikaista-

misella, suunnittelun menetelmien ja sen välineistön nykyaikaistamisella. Käy välttämättömäksi laajentaa taloudellisen suunnittelun puitteita niin sanoaksemme kahteen suuntaan — ajassa ja avaruudessa. Usein suurimpien taloudellisten ja sosiaalipoliittisten päämäärien toteuttaminen ei mahdu viisivuotiseen kauteen, minkä takia käy välttämättömäksi kehityksen pitkän tähtäyksen näköalojen kehittely. Samalla yhä suuremman merkityksen saa kokonaisvaltainen suhtautuminen yhtenäiset toimenpidejärjestelmät kattavaan ja talousalueiden elämän eri aloille ulottuvaan kansantaloudellisten päätösten suunnitteluun ja hyväksymiseen.

Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan talous on monimutkainen ja dynaaminen järjestelmä moninaisine ja eritasoisine alajärjestelmineen, jotka ovat keskinäisessä yhteydessä ja vuorovaikutuksessa uusintamisprosessissa monihaaraisin suorien ja käänteisten suhteiden verkostoin. Tästä syystä talouden kasvun myötä sen kehityksen suunnitelmallisuus vaatii erityisen tinkimättömästi kokonaisvaltaista, järjestelmällistä suhtautumista. Tällainen suhtautuminen taloudellisten tehtävien ratkaisuun ilmenee talouden kaikkien puolien käsittämisenä niiden dynaamisessa ykseydessään.

Esimerkkinä kokonaisvaltaisesta suhtautumisesta voi olla v. 1971 hyväksytty päätös toimenpiteistä Krasnodarin seudun tuotantovoimien kokonaisvaltaiseksi kehittämiseksi v. 1971—1980. Tässä päätöksessä edellytetään suuritehoisten sähkövoimaloiden rakentamista ja sähkövoimatalouden sekä sähköä runsaasti kuluttavien tuotannonhaarojen rakentamista (mukaanlukien Itä-Siperian elektrometallurginen kombinaatti), suuren petrokemiallisen kompleksin alkuun saattamista, metsävarojen käytön parantamista, maataloustuotteiden tuotannon kasvua ja elintarvike- sekä kevyen teollisuuden yritysten kehittämistä sekä tieteellisten laitosten perustamista. Rinnan näiden tehtävien kans-

sa suunnitellaan asuntojen ja koulujen, kulttuuri- ja kunnallisten sosiaalipalvelulaitosten rakentamista.

Suunnittelun tieteellisen tason vastainen kehittäminen ja sen menetelmien nykyaikaistaminen liittyvät sen puitteiden laajentamiseen, ennusteiden laatimiseen pitemmiksi ajanjaksoiksi, koska tärkeimpien taloudellisten ja sosiaalipoliittisten tehtävien toteuttamiseksi ei viisivuotiskausi riitä. Tässä yhteydessä nousevat esiin käytännön tiet kommunismiin osoittavan pitkäaikaisen suunnitelmaennusteen laatimisen tehtävät.

Mitä osaa esittävät kansantalouden organisointi ja johto sosialismissa?

Kansantalouden organisointi ja johtaminen yhtenäisen suunnitelman mukaan on uusi, erikoislaatuinen tehtävä, joka nousee esiin vasta sosialistisen vallankumouksen voiton ja tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen pystyttämisen jälkeen.

Yksityisomistuksen valta-asemaan perustuvan kapitalismin aikana talouden organisointi toteutetaan vain laitosten, firmojen, konsernien puitteissa. Kapitalismin kapeat puitteet rajoittavat olennaisesti organisoinnin ja johtamisen mahdollisuutta, erikoisesti silloin kun kysymyksessä ovat koko kansantalouden suuruusluokkaa olevat ongelmat.

Sosialismi on vapaa näistä esteistä, se avaa rajattomat mahdollisuudet mielekkäälle ja tehokkaalle organisaatio- ja johtotyön järjestämiselle. Tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen vakiintumisen myötä ei synny vain koko kansantalouden keskitetyn suunnitelmallisen johtamisen mahdollisuus, vaan myös sen polttava tarve.

Sosialistisen talouden keskitetyn johdon päämääränä on turvata laajennetun uusintamisen haluttu vauhti, talouden kasvun tarvittava suuntaus so. lupaavimpien ja edistyksellisimpien alojen nopeutettu kehitys, nopea tekninen edis-

tys koko kansantaloudessa jne., kansantalouden kokonaisuuden kehityksen määräsuhtaisuus. Kansantalouden keskitetyn, suunnitelmallisen johdon päämäärät saavutetaan niveltämällä sopusuhtaisesti yrityksille annettavat suorat velvoitteet niiden työskentelyn taloudellisiin menetelmiin, jotka turvaavat niin koko kollektiivin kuin myös jokaisen työntekijän aineellisen kiinnostuneisuuden suunnitelman velvoitteiden menestyksellisestä täyttämisestä.

Sosialistisen talouden organisointi ja ohjaus perustuvat keskitetyn suunnitelmallisen johdon oikeaan niveltämiseen sosialistisen talouden organisatoristen perusyksiköiden — yritysten ja yhtymien — välttämättömän operatiivisen itsenäisyyden turvaamiseen. Sosialistisen talouden kasvun myötä kasvaa keskitetyn ohjauksen merkitys, mutta samalla nousee yritysten, joista monet ovat suuria tuotannollisia komplekseja, operatiivisen itsenäisyyden merkitys.

Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa talouden ohjauksen kaikinpuolisen nykyaikaistamisen tehtävillä on valtava merkitys.

Tuotannon mittasuhteiden valtava kasvu, yhä uusien alojen ilmestyminen, talouden kasvun dynaamisuus vaativat tuotannon organisoinnin ja johtotason nostamista. Monimutkaistaen taloudellisia yhteyksiä tieteellistekninen vallankumous loi samalla uusia keinoja informaation keräämiseksi ja muokkaamiseksi suunnittelupäätösten monia mahdollisuuksia käsittäviä laskelmia varten. Taloudellis-matemaattiset keinot ja tietokonetekniikka tekevät mahdolliseksi parantaa ratkaisevasti kansantalouden johdon menetelmiä ja muotoja.

Johtamistoiminnassa sovelletaan yhä laajemmin tieteen ja tekniikan saavutuksia ja ennenkaikkea kokonaista automatisoitujen ohjausjärjestelmien hierarkiaa käyttämällä hyväksi tietokoneita.

Kahdeksannella viisivuotiskaudella tällaiset järjestelmät alkoivat toimia Neuvostoliiton yli kahdessasadassa teolli-

suuslaitoksessa ja tuotannollisessa yhtymässä. Yhdeksännellä viisivuotiskaudella aiotaan rakentaa ja saattaa toimintakuntoon yli 2 700 automaattista eri tarkoituksiin tulevaa ohjausjärjestelmää, jotka perustuvat tietokonetekniikan soveltamiseen. Tähän sisältyy yli 200 tuotannonalakohtaista käsittävää, yli 1 800 tehdaskohtaista ja lähes 700 teknologisia prosesseja ohjaavaa järjestelmää. Yhdeksännen viisivuotiskauden kuluessa nykyaikaisten tietokoneiden valmistus lisääntyy voimakkaasti. Samalla luodaan välttämätön tekninen perusta niin teknologisten prosessien kuin myös tuotantotalouden ohjauksen tieteellisten menetelmien laajalle käyttöönotolle.

Kehittyneen sosialismin talous synnyttää polttavan tarpeen ja luo kaikki välttämättömät edellytykset kansantalouden koko maan mittakaavassa tapahtuvan suunnittelun ja ohjauksen automaattisen järjestelmän muodostamiselle. Yhdeksännellä viisivuotiskaudella on asetettu tehtävä aloittaa työ tuotannon alojen, alueellisten organisaatioiden, yhtymien ja yritysten suunnittelun ja ohjauksen automaattisten järjestelmien luomiseksi ja käyttöön ottamiseksi. Tarkoituksena on luoda koko valtion kattava informaation kokoamisen ja muokkaamisen järjestelmä kansantalouden valtiollisen tietokonekeskusten verkoston ja maanlaajuisen automatisoidun tietoliikenneverkoston avulla tapahtuvaa tilinpitoa, suunnittelua ja ohjausta varten.

Mikä on sosialistisen talouden johdon demokraattisen sentralismin periaate?

Sosialistisen talouden suunnitelmallinen organisointi ja johto perustuu demokraattisen sentralismin periaatteelle. Tämä periaate turvaa mahdollisimman laajojen työtätekevien joukkojen luovan energian ja aloitteellisuuden yhdistymisen keskitettyyn johtoon, jota ilman ei voitaisi kuvi-

tella suurtuotannon, koko maan nykyaikaisen ja korkealle kehittyneen kansantalouden normaalia toimintaa.

Demokraattinen sentralismi ilmenee työtätekevien eri muotoisena osallistumisena tuotannon johtoon. Kuten tunnettua, kapitalistisissa maissa työväenluokka, sen poliittiset puolueet ja ammatilliset järjestöt ovat monien vuosien ajan käyneet päättävää taistelua työtätekevien osallistumisesta tuotannon johtoon. Joissakin maissa heti fasismin murskaamisen jälkeen hyväksytyissä perustuslaeissa on, tosin enemmän tai vähemmän hämärässä muodossa, vahvistettu työtätekevien tuotannon johtoon osallistumisen periaate. Kuitenkaan yleisen periaatteen julistamista edemmäksi asia ei ole edennyt: kapitalistit vastustavat päättävästi "sivullisten" sekaantumista heidän asioihinsa.

Sosialistisessa taloudessa työtätekevät eivät ole "sivullisia" ihmisiä talouselämässä — he ovat koko talouden todellisia isäntiä. Työläiset, toimihenkilöt, insinöörit ja teknikot osallistuvat jokaisessa tehtaassa mitä aktiivisimmalla tavalla tuotantosuunnitelmien muokkaamiseen ja käsittelyyn, suurten ja pienten tuotannollisten kysymysten ratkaisun valmisteluun.

Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan olosuhteissa, sen jatkuvasti kasvavan kansantalouden valtavien mittasuhteiden ja sen johtamisen tehtävien monimutkaistumisen takia tarve taloudellisen toiminnan demokraattisten perusteiden kehittymiseen kasvaa ja tulee yhä pakottavammaksi.

Sosialistisissa maissa tapahtuva koko yhteiskunnallisen elämän demokratisoinnin prosessi käsittää luonnollisesti myös talouden. Mutta sosialistinen demokratia, joka kehittyy yhteiskunnallisen omistuksen valta-aseman perustalta, ei vain ole sulkematta pois, vaan myös edellyttää määrättyä sentralismia yhteiskunnan organisaatiossa ja erikoisesti talouden organisaatiossa.

Antikommunistinen propaganda väittää sosialistisen talouden muka seisovan vaihtoehtojen edessä: joko kansantalouden keskitetty johto tai talousyksiköiden — yritysten

— tietty itsenäisyys. Mutta tällainen vaihtoehtoisuus on olemassa vain sosialismin vihollisten kuvitelmissa.

Elämän dialektiikka on sellainen, että yhteiskunnallisen omistuksen vallitessa on mahdollista ja samalla välttämätöntä demokraattisen sentralismin molempien puolien, niin kansantalouden keskitetyn suunnitelmallisen johdon kuin myös johtamisen demokraattisten menetelmien yhtäaikainen kehittäminen ja vahvistaminen. Näiden kahden, erottamattomasti toisiinsa liittyvän lähtökohdan oikea soveltaminen, niiden optimaalinen yhdistäminen kulloisessakin sosialismin ja kommunismin rakentamisen vaiheessa on yksi sosialistisessa yhteiskunnassa tapahtuvan taloudellisen rakennustyön tieteellisen johtamisen tärkeimmistä kysymyksistä.

Sentralismin ja demokratismin yhdistämisen konkreettiset muodot, demokraattisen sentralismin periaatteen toteuttamisen käytännön menetelmät eivät voi jäädä muuttumattomiksi ja liikkumattomiksi. Ne muuttuvat väistämättä sosialistisen talouden kehittymisen myötä, sen mahdollisuuksien laajenemisen, sen tehtävien moninaistumisen ja monimutkaistumisen myötä. Ne kehittyvät ja parantuvat kansantalouden kasvun myötä, sen teknisen tason ja työtätekevien joukkojen kulttuuris-teknisen tason kohoamisen myötä.

Eräs sosialistisen tuotantotavan tärkeimmistä lainmukaisuuksista on siinä, että joukkojen luova aktiivisuus on taloudellisen kasvun ja edistyksen valtava liikkeellepaneva voima. Sosialismi vapautti miljoonien ihmisten energian, mahdollisimman edullisen ilmapiirin luomisesta tämän energian käytölle riippuvat olennaisella tavalla taloudellisen rakennustyön menestykset.

Samaan aikaan sosialistisen tuotantotavan tärkeimpiin lainmukaisuuksiin kuuluu kansantalouden keskitetyn johdon osuuden kasvu. Talouden keskitetty johto on sen järkiperäisen organisoinnin ehto, mikä on eräs sosialismin ratkaisevista eduista kapitalismiin verraten.

Onko demokratian kehitys ja sentralismin lujittaminen sosialistisen talouden suunnitelmallisessa johdossa yhtäaikaa mahdollista?

Neuvostoliiton Kommunistisen puolueen ohjelmassa korostetaan, että kommunistinen rakennustyö edellyttää johdon demokraattisten perusteiden kaikinpuolista kehittämistä lujitettaessa ja nykyaikaistettaessa kansantalouden keskitettyä johtoa.

Kansantalouden johdon demokraattisuus ja sentralistisuus ovat sosialistisen talousjärjestelmän tunnusmerkkejä ja ovat lähteenä sen ylivoimaisuudelle kapitalismiin nähden. Näiden kahden lähtökohdan optimaalinen yhdistäminen on sosialistisen talouden menestyksellisen kehityksen välttämätön ehto.

Demokratismin kehittämisen ja sentralismin samanaikaisen täydellistämisen keinot kansantalouden johdossa muokkaantuvat kommunistisen rakennustyön käytännössä. Nämä kaksi periaatetta voitaisiin määritellä makro- ja mikrotaloudellisten näkökulmien perustoiksi kansantalouden johtamisen kysymyksissä.

Kapitalismia luonnehtii immanentti ristiriita makrotaloudellisen tarkastelutavan — kansantalouden kokonaisuuden näkökannalta — ja mikrotaloudellisen tarkastelutavan — yksityisen yrityksen näkökannalta — välillä. Nykyinen porvarillinen taloustiede kiinnittää suurta huomiota tähän yhteentörmäykseen, etsii tuloksetta teitä sen ratkaisemiseksi. Sosialismi on vapaa tällaisesta yhteentörmäyksestä. Mutta myös sosialistisessa taloudessa on mahdollista, että kaksi tarkastelutapaa, makro- ja mikrotaloudellinen, eivät satu yhteen. Kuitenkin tämänkaltaisen ristiriidan ratkaisemisen mahdollisuus sisältyy itse sosialistisen talouden luonteeseen, keskitetyn suunnitelmallisen johdon olemukseen, sen muotojen nykyaikaistamiseen.

Porvarilliset ideologit julistavat sosialismin joskus "tehottomaksi" muka seurauksena sen kyvyttömyydestä turvata järkiperäinen "päätöksentekojärjestelmä". Samalla kun tämä kuvitelma päättävästi torjutaan on välttämätöntä nähdä sentralisoinnin ja demokratisoinnin optimaalisen yhdistämisen tehtävän tärkeys ja monimutkaisuus. Tämän tehtävän suorittaminen turvaa erilaisten taloudellisten kysymysten ratkaisun suurinta tietoa, vastuuntuntoa, moraalista ja aineellista kiinnostusta ilmentävällä tavalla. Tätä varten tarvitaan johtamisjärjestelmän systemaattista järkiperäistämistä, informaation sekä saatujen tietojen kokoamisen, muokkaamisen ja analysoinnin nykyaikaistamista hyödyntämällä laajasti uusinta tietokonetekniikkaa.

Mitä tarkoittaa yritysten operatiivis-taloudellinen itsenäisyys?

Koska sosialistiset yritykset ovat yhteiskunnallista omaisuutta ne eivät voi toimia ja kehittyä muuten kuin yhtenäisen valtiollisen suunnitelman mukaan. Suunnitelman tehtävänä on turvata välttämättömät määräsuhteet koko kansantaloudessa, eri alojen ja tuotannonhaarojen väliset yhteydet, tuotannon, kulutuksen ja kasaantumisen jne. välinen vastaavuus.

Työskentely suunnitelman mukaan turvaa teollisuustuotannon tarvittavan määrällisen kasvun, yritysten toiminnan laadullisten osoittimien parantumisen — työn tuottavuuden nousun, tuotteiden omakustannusarvon alenemisen, niiden laadun kohoamisen, työläisten, insinöörien ja teknisten työntekijöiden sekä toimihenkilöiden työpalkan kasvun. Työskentely suunnitelman mukaan määrää teknisen edistyksen ja tuotantoteknologian nykyaikaistamisen pääsuunnat ja luo olosuhteet edistyksellisimpien ja lupaavimpien alojen ja tuotannonhaarojen ensisijaiselle kehitykselle.

Samaan aikaan yritykset ja niiden yhtymät saavat määrätyn operatiivis-taloudellisen itsenäisyyden ja esiintyvät tässä mielessä taloudenpidon subjekteina. Yritys (yhtymä) on juridinen henkilö, se käyttää omia tuotannollisia varantojaan ja liikevarojaan, sillä on oma kirjanpito ja se solmii sopimuksia muiden yritysten ja kauppaorganisaatioiden kanssa. Hankkiessaan materiaalia tuotantoa varten ja realisoidessaan tuotteensa säädettyyn hintaan yrityksen (yhtymän) on saamillaan myyntituloilla peitettävä menonsa ja tämän lisäksi tuotettava tiettyä voittoa.

Yritysten ja niiden yhtymien operatiivis-taloudellinen itsenäisyys on välttämätön voimavarojen mahdollisimman täydelliselle hyväksikäytölle sekä niiden reservien mobilisoinnille, jotka ovat sosialistisen talouden hallussa.

Minkälaisia tavoitteita palvelee taloudellinen itsekannattavuus sosialistisissa yrityksissä?

Yritykset ja yhtymät toimivat taloudellisen itsekannattavuuden periaatteella. Taloudellinen itsekannattavuus tarkoittaa sellaista sosialistisen talouden suunnitelmallisen johdon menetelmää, jolla kansantalouden perusyksiköt — yritykset ja niiden yhtymät suunnitelman mukaan ja määrätyn operatiivis-taloudellisen itsenäisyyden rajoissa turvaavat menojensa peittämisen oman tuotteensa realisoimisesta saadulla myyntitulolla ja tuottavat suunnitelman velvoitteen edellyttämän voiton. Tämä käytetään yhteiskunnan tarpeiden kattamiseen, tuotannon laajentamiseen ja kollektiivien ja yksityisten työläisten aineelliseen kannustamiseen tuotannossa saavutettujen menestysten perusteella. Taloudellisen itsekannattavuuden tarkoituksena koko yrityksessä ja sen eri yksiköissä on turvata kaikkien voimavarojen — aineellisten, työvoima- ja raharesurssien — järkiperäinen käyttö, suurimman mahdollisen tuotoksen

saavuttaminen pienimmillä mahdollisilla panoksilla yhteiskunnan etujen mukaisesti.

Samalla taloudellinen itsekannattavuus on mitä tärkein ehto yrityksen kollektiivin ja sen jokaisen yksityisen työntekijän aineellisen kiinnostuneisuuden turvaamiselle tuotannon tuloksista. Näin sen vuoksi, että määrättyjen osoittimien mukaan arvioidusta menestyksellisestä työstä riippuu kannustusvarantojen muodostuminen ja suuruus. Näistä varannoista maksetaan ylimääräisiä palkkioita työläisille, insinööreille ja teknisille työntekijöille sekä talousjohtajille ja rahoitetaan toimenpiteitä kyseisen yrityksen työntekijöiden kulttuuristen ja muiden elinehtojen parantamiseksi.

Kehittyneessä sosialistisessa taloudessa suuntaudutaan taloudellisen itsekannattavuuden pohjalta toimivien tuotannollisten ja tieteellis-tuotannollisten yhtymien kehittämiseen. Tämä elämän vaatimusten esiinnostama uusi teollisuuden organisaatiomuoto laajentaa taloudellisen itsekannattavuuden piiriä ja edistää sen lujittumista edelleen, avaa laajempia mahdollisuuksia tuotannon suurenemiselle, tekee mahdolliseksi ammattitaitoisten kaadereitten järkiperäisemmän käytön ja toteuttaa paremmin yritysten johtamisen tekniset ja taloudelliset vaatimukset ja siten entistä täydellisemmin käyttää hyväksi tieteellis-teknisen edistyksen saavutuksia.

Mitkä ovat sosialistisen yrityksen oikeudet ja velvoitteet?

Yrityksen oikeudet ja velvoitteet SNTL:ssä on määritelty erityisessä asetuksessa, jonka hallitus on vahvistanut lokakuussa vuonna 1965.

Sosialistinen valtiollinen teollisuuslaitos, sanotaan asetuksessa, on NL:n kansantalouden perusyksikkö. Sen toiminta rakentuu keskitetyn johdon yhdistämiseen, itse yrityksen taloudelliseen itsenäisyyteen ja aloitteellisuuteen.

Tämä asiakirja määrittelee yrityksen johdon, sen omaisuuden ja varat, tuotannollis-taloudellisen toiminnan, oikeudet suunnittelun, pääomarakennuksen ja -remontin, tekniikan ja tuotantoteknologian nykyaikaistamisen, aineellis-teknisten hankintojen ja myynnin alalla samoin kuin myös oikeudet rahoituksen, työn ja palkkauksen alalla. Asetus ei määrittele vain teollisuusyritysten, vaan myös rakennus-, maatalous-, liikenne- ja tietoliikenneyritysten toimintaehdot.

Asetuksessa määrätään, että työskennellessään suunnitelmaa vastaavasti taloudellisen itsekannattavuuden pohjalta kansantalouden etujen mukaisesti yrityksen on saavutettava suurimmat mahdolliset tulokset mahdollisimman pienellä aineellisten työ- ja raharesurssien kulutuksella. Tätä tarkoitusta varten yritys on velvoitettu käyttämään maksimaalisesti tuotantotehoaan, talousreservejään, sen käyttöön luovutettua maata ja muita luonnon voimavaroja. Yrityksen on tiukasti noudatettava säästäväisyyttä, sovellettava tieteen, tekniikan ja parhaimman kokemuksen uusimpia saavutuksia, raaka-aineen kulutuksen edullisimpia normeja, alennettava tuotteen omakustannushintaa ja kohotettava tuotannon voitollisuutta.

Edellytykset näiden vaatimusten toteuttamiselle turvataan myöntämällä yritykselle laajat oikeudet, tekemällä tilaa jokaisen työläisen ja koko kollektiivin aloitteellisuudelle.

Tuotantosuunnitelmat käsitellään ylemmissä elimissä yritysten osallistuessa käsittelyyn. Vahvistettujen suunnitelmien muuttaminen sallitaan vain poikkeustapauksissa. Tehtävien muuttamisen yhteydessä on yhtäaikaisesti tehtävä välttämättömät muutokset kaikkiin keskenään yhteydessä oleviin suunnitelman osoittimiin ja samoin yrityksen ja valtion budjetin välisiin laskelmiin.

Voimavarojensa riittäessä yrityksen työntekijäkollektiivi voi itsenäisesti laajentaa tuotanto-ohjelmaa, ottaa vastaan tilauksia muilta yrityksiltä ja solmia sopimuksia muiden

yritysten kanssa, mikäli valtiollisten velvoitteiden täyttäminen ei siitä kärsi. Yritys voi valmistaa tuotteita yli määrätyn suunnitelman vain sillä ehdolla, että näiden tuotteiden myynti on turvattu. Tuotteiden toimitussuunnitelmien ja -tehtävien täyttämättä jättäminen on valtion sääntöjen karkeaa rikkomista ja johtaa syyllisten henkilöiden vastuuseen asettamiseen säädetyssä järjestyksessä. Yrityksille myönnetään laaja itsenäisyys pysyvien ja vaihtuvien varantojen käytössä. Pysyvien varantojen kohentamiseen menevän voiton osuus lisääntyy ja samoin suurenevat poistovähennykset, jotka jäävät yrityksen käyttöön. Tämä avaa mahdollisuuden käyttää järkiperäisesti varoja kaluston korjaukseen ja nykyaikaistamiseen sekä suunnata pääomasijoituksia tuotannon tärkeimmille alueille. Edelleen yritys saa oikeuden myydä sille tarpeeton kalusto, materiaali jne.

Täydellisen taloudellisen itsekannattavuuden oloissa raaka-aineen, materiaalien ja kaluston käytön tehokkuudesta riippuu voitto ja yrityksen kannattavuus ja siten myös kannustusvarantojen suuruus. Nämä varannot luodaan yrityksissä voitoista suoritettavien poistojen kustannuksella ja käytetään työläisten ja toimihenkilöiden palkitsemiseen riippuen kunkin työläisen henkilökohtaisesta menestymisestä ja yrityksen työläisten yhteisistä tuloksista. Niiden käyttö suunnataan asuntojen, lastenseimien ja -tarhojen sekä kerhohuoneistojen rakentamiseen ynnä muiden sosiaalis-kulttuuristen tarpeiden tyydyttämiseen.

Mitkä ovat kansantalouden keskitetyn suunnitelmallisen johdon perusmenetelmät?

Sosialistisen talouden keskitetty suunnitelmallinen johto perustuu kahden perusmenetelmän, suorien hallinnollisten menetelmien ja taloudellisen kannustamisen menetelmien yhdistämiseen.

Sosialistisen talouden suunnitelmallisen johdon hallinnollisten menetelmien sisältö olennoituu suorissa määräyksissä taloudellisille yksiköille. Nämä määräykset koskevat mitä ja kuinka yritysten tulee tuottaa. Ne voivat koskea yritysten toiminnan mitä erilaisimpia puolia.

Mitä tulee taloudellisiin menetelmiin, niin niiden olemus on siinä, että ne turvaavat arvosuhteiden järjestelmän (kategoriat — hinta, voitto, työpalkka, luotto, korot jne.) mahdollisimman täydellisen käytön tuotannon kohottamiseksi.

Kaikenlainen johtaminen edellyttää määrättyjä hallinnollisia tehtäviä. Koneellista suurtuotantoa yleensäkään ei voisi kuvitella ilman hallintoa, joka turvaa koko tuotantoprosessin järjestyksen. Ilman hallinnollisia määräyksiä, jotka tulee täyttää, ilman tarvittavaa kuria ei vain kokonaisen yrityksen vaan myös sen erillisten yksiköiden — osastojen — normaali toiminta olisi mahdotonta. Vielä tärkeämpää hallinnollinen työ on kansantalouden monimutkaisen organismin johtamiseksi kokonaisuudessaan.

Kansantalouden keskitetyn johtamisen yhdistäminen yritysten tarvittavaan itsenäisyyteen ilmenee yritysten ja yhtymien johtamisen hallinnollisten ja taloudellisten menetelmien keskinäissuhteen ongelmana. Tämä keskinäissuhde muuttuu väistämättömästi riippuen konkreettisesta tilanteesta.

Eräs sosialistisen talouden kehityksen objektiivisista lainmukaisuuksista on se, että tuotantovoimissa tapahtuvan edistyksen ja sosialismin tuotantosuhteiden täydellistymisen myötä kasvaa keskitetyn suunnitelmallisen johdon taloudellisten menetelmien osuus.

Mitä taloudelliset reformit Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa pitävät sisällään?

Talouden rakennustyössä saavutettujen menestysten pohjalta ja yhteydessä erikoisesti nykyisen tieteellisteknisen

kumouksen aikana syntyneisiin uusiin tehtäviin Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa toteutetaan syvällisesti harkittuja ja tieteellisesti perusteltuja talousreformeja. Niiden päämääränä on talouden suunnitelmallisen johdon parantaminen siten, että käytettäisiin entistä täydellisemmin hyväksi sosialistisen talousjärjestelmän etuja, turvattaisiin yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden varma kasvu kansan aineellisen hyvinvoinnin kasvun nopeuttamisen ja taloudellisen kehityksen vauhdin nopeuttamisen tärkeimpänä keinona.

Kehittyneessä sosialistisessa taloudessa mittasuhteiden kasvu ja laadulliset edistysaskeleet asettavat entistä suurempia vaatimuksia johtamiselle eivätkä siten salli tyytyä vakiintuneisiin muotoihin ja menetelmiin. NKP:n talouspolitiikan päälinjan jatkuvuutta ilmentävän taloudenpidon järjestelmän tehtävänä on turvata sosialismin etuisuuksien maksimaalinen realisointi. Täysin samoin arvioidaan uusia taloudenpidon järjestelmiä myös muissa sosialistimaissa. Niitä tarkastellaan keinona ratkaista sosialismin tuotantosuhteiden täydellistämisen ajankohtainen tehtävä yhteydessä sen tuotantovoimien kasvuun.

Taloudellinen reformi lähtee keskitetyn suunnitelmallisen johdon johtavasta osuudesta sosialistisen talouden kehittämisessä. Sen peruspäämäärä on siinä, että parannetaan suunnitelmallisen johdon järjestelmää ja taloudenpidon menetelmiä, saatetaan ne vastaamaan taloudellisen rakennustyön kasvaneita tehtäviä.

Taloudenpidon uusi järjestelmä yhdistää yhtenäisen valtiollisen suunnittelun yritysten täydelliseen taloudelliseen itsekannattavuuteen, keskitetyn alakohtaisen johdon liittovaltioiden ja pienempien alueiden taloudelliseen aloitteellisuuteen, yksilöpäällikkyysperiaatteen tuotantokollektiivien osuuden kohottamiseen.

Sosialistisen taloudenpidon leniniläisten periaatteiden luovaa kehittämistä edustaessaan uusi järjestelmä palvelee menestyksellisesti suunnitelmatalouden tehtävien täyttä-

mistä, sen reservien mobilisointia, tuotannon tehokkuuden kohottamista, yhteiskunnan etenemistä kohti kommunismia.

Sosialistisissa maissa toteutetut taloudelliset reformit vaikuttavat edullisesti niiden taloudellisen kehityksen kulkuun edistämällä kasvuvauhdin nopeutumista. Taloudellisen Keskinäisavun Neuvoston (SEV) jäsenmaat veivät menestyksellisesti päätökseen kansantalouden kehityssuunnitelmien toteuttamisen vuosina 1966—1970. Taloudellisen Keskinäisavun Neuvoston jäsenmaiden kansantulo oli v. 1970 kokonaisuudessaan kasvanut 42,5 %:lla verrattuna vuoteen 1965 SEV:n jäsenmaiden osuus koko maailman kansantulon volyymista nousi 24,3 %:sta vuonna 1965 melkein 27 %:iin vuonna 1970. SEV:n jäsenmaiden osalle tulee melkein 35 % koko maailman kansantulon volyymin kasvusta, joka saavutettiin v. 1966—1970. Tämän saman viisivuotiskauden kuluessa teollisuuden kokonaistuotanto SEV-maissa kasvoi kokonaisuudessaan 49 %:lla. Lähes 80 % tästä kasvusta on saatu työn tuottavuuden kasvusta. Maataloustuotannon volyymi vuosien 1966—1970 aikana kasvoi 20 %:lla verrattuna edelliseen viisivuotiskauteen.

Minkä luontoisia ovat tavara- ja rahasuhteet sekä tavaratuotanto sosialistisessa taloudessa?

Sosialistisen taloudenpidon nykyaikaistaminen liittyy erottamattomasti kansantalouden johtamisen taloudellisten menetelmien osuuden kasvuun, mikä edellyttää tavara- ja rahasuhteiden ja näitä suhteita kuvaavien arvokategorioiden — hinta, raha, voitto, korko, palkkio, jne. — laajaa hyväksikäyttöä.

Sosialismissa pitkälle kehittynyt ja jäsentynyt yhteiskunnallisen työnjaon järjestelmä tuottaa monenlaisia muutoksia taloudellisissa toiminnoissa. Nämä saavat ilmauksensa erilaisten taloudellisten yhteyksien laajassa ja tiheässä ver-

kostossa. Toimintojen muuttuminen liittyy sosialistisen tuotannon tuloksena syntyneiden tavaraesineiden liikkeeseen.

Tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen perustalla, kansantalouden suunnitelmallisen kehityksen oloissa tavaratuotannon luonne ja sisältö muuttuvat perusteellisesti. Puhe on sosialistisesta suunnitelmallisesta tavarataloudesta sille ominaisine arvolakeineen, sosialistisesta taloudellisesta itsekannattavuudesta jne.

Sosialistinen tavaratuotanto antaa taloudelliselle vaihdolle rahamuodon suunnitelmallisesti organisoidussa taloudessa, jossa ei ole ihmisen harjoittamaa toisen ihmisen riistoa, jossa tuotannon päämääränä ei ole voitto, vaan yhteiskunnan tarpeiden tyydyttäminen. Näin ollen on selvää, kuinka perusteellisesti sosialististen arvosuhteiden sisältö, itse niiden luonne eroaa kapitalististen arvosuhteiden sisällöstä ja luonteesta.

Sosialistinen tavaratuotanto vallitsee olosuhteissa, joissa yhteiskunta hallitsee taloudellisia lakeja ja soveltaa niitä tietoisesti käytäntöön ja joissa koko yhteiskunnalliseen omistukseen perustuva talousjärjestelmä kehittyy suunnitelmallisesti.

Tavaratuotanto sosialismissa on tavaratuotantoa työväenluokan ja kaikkien työtätekevien poliittisen herruuden oloissa, työvoiman ja tuotantovälineiden uudenlaisen yhdistämisen oloissa, jotka perustuvat yhteiskunnalliselle, sosialistiselle omistukselle, ja keskitetyn suunnittelun ensisijaisuuden oloissa.

NKP:n ohjelmassa sanotaan, että kommunistisessa rakennustyössä on välttämätöntä käyttää tavara- ja rahasuhteita täydellisesti hyväksi sopusoinnussa niille sosialismin kaudella kuuluvan uuden sisällön kanssa. Suurta osaa näyttelee tällöin sellaisten talouden kehittämisen välineiden käyttö kuin taloudellinen itsekannattavuus, raha, hinta, omakustannushinta, voitto, kauppa, luotto ja finanssit. Yhtenäiseen, yleiskansalliseen kommunistiseen jakojärjestelmään

siirtymisen myötä tavara- ja rahasuhteet muuttuvat taloudellisesti tarpeettomiksi ja häviävät.

Sosialistinen tavaratuotanto tekee mahdottomaksi työvoiman muuttumisen tavaraksi ja tuotantovälineiden muuttumisen pääomaksi samoin kuin se tekee mahdottomaksi yksityisomistuksen herruuden oloissa harjoitettavan tavaratuotannon muut piirteet ja seuraukset. Sosialistinen tavaratuotanto on elimellisessä yhteydessä kaikkien taloudellisten yhteyksien ja suhteiden yhä edistyvään järkiperäistämiseen, koska se toimii tuotantovälineiden yhteiskunnallisen omistuksen herruuden, ihmisen harjoittaman toisen ihmisen riiston hävittämisen ja talouselämän suunnitelmallisen johdon oloissa. Siksi sosialistisen tavaratuotannon kehitys synnyttää edellytykset tulevalle siirtymiselle niihin taloudellisen tilinpidon menetelmiin, jotka ovat välttämättömiä täydellisen kommunismin vallitessa.

Jotkut porvarilliset taloustieteilijät yrittävät kuvata tavara- ja rahasuhteiden käyttöä sosialistisessa taloudessa kapitalistisen taloudenpidon menetelmien lainaamisena. Tämän kaltaiset väitteet ovat vailla minkäänlaisia perusteita, ilmeistä harhaanjohtamista.

Mitä tehtäviä tavara- ja rahasuhteet sekä tavaratuotanto täyttävät sosialismin oloissa?

Tavaratuotanto ja sen kategoriat toteuttavat sosialismin talousjärjestelmässä elintärkeitä tehtäviä. Sosialistisen tavaratuotannon kategoriat palvelevat ennenkaikkea tuotantokustannusten ja tuotannon tulosten vertaamisen ja mittaamisen välineinä niin kansantaloudessa kokonaisuudessaan, kuin jokaisessa erillisesssä talousyksikössäkin. Muuta yleistä välineistöä tähän tarkoitukseen sosialistisessa taloudessa ei ole olemassa.

Samalla tällainen mittaaminen ja arvioiminen on välttämätön edellytys talouden järkiperäiselle keskitetylle suun-

nittelulle ja johdolle, oikeiden määräsuhteiden säätämiselle taloudessa, kamppailulle tuotannon tehokkuuden kohottamisesta. Kansantaloussuunnitelmien laatimista eikä niiden toteuttamistakaan voida kuvitella ilman osoittimien järjestelmää, joka yhdistää oikein luontais- ja arvo-osoittimet. Tämä järjestelmän käyttö on myös välttämätön ehto taloudellisten tehtävien ratkaisun matemaattisten menetelmien menestykselliselle soveltamiselle.

Tavara- ja rahasuhteet ja näitä suhteita ilmentävät arvokategoriat; hinta, voitto, luotto ym. ovat niitä taloudellisia vipusimia, joiden välityksellä saavutetaan sosialistisen talouden taloudellisten suhteiden ja yhteyksien vastaavuuden periaatteen toteutuminen. Vastaavuuden periaatteen noudattaminen vaihdettaessa toimintoja sosialistisessa yhteiskunnassa on tärkeä ehto sosialistisen taloudenpidon muotojen ja menetelmien parantamiselle.

Kuten tunnettua, kapitalismin taloudessa vastaavuuden periaate raivaa tietään lukemattomien poikkeamien ja häiriöiden kautta, keskeytymättömien heilahtelujen keskiarvona. Mitä tulee kapitalismin perustuotantosuhteeseen, suhteeseen kapitalistien ja työläisten välillä, niin tässä vastaavuuden periaate säilyy vain muodoltaan samalla kun nämä suhteet itse asiassa rakentuvat sille, että kapitalisti anastaa korvauksetta työläisen maksamattoman lisätyön tuotteen. Eräs sosialismin etuisuuksista kapitalismiin nähden on siinä, että sosialismi luo kaikki välttämättömät edellytykset sille, että korvaamisen ja vastaavuuden periaatteita noudatetaan täysin.

Minkälainen osa voitolla on sosialistisessa taloudessa?

Talousreformit Neuvostoliitossa ja muissa sosialistisissa maissa liittyvät erottamattomasti voiton osuuden kasvuun

yrityksen, sen tuotantokollektiivin, sen johdon toiminnan arvosteluperusteena.

Jotta pidettäisiin kansantaloudessa yllä välttämätöntä määräsuhtaisuutta, jokaisen yrityksen on täytettävä määrätyt tehtävät realisoitujen tuotteiden volyymin ja niiden pääartikkelien suhteen. Voitto, joka on täysien tuotantokustannusten ja valmiin tuotteen realisoinnista saadun myyntitulon välinen erotus, sekä kannattavuus, joka on voittosumman ja tuotantovarojen välinen suhde, ovat yrityksen toiminnan laadun yleisimmät osoittimet sillä ehdolla, että em. tehtävät on täytetty, että tuotteiden korkea laatu on turvattu ja on noudatettu säädettyjä hintoja.

Voitto-osoittimen merkitys on se, että siinä heijastuvat yrityksen tuotantotoiminnan kaikki puolet. Jokainen parannus työssä — raaka-ainesäästö, kaluston parempi käyttö, työn tuottavuuden kasvu jne — heijastuu voittosumman kasvuna, ja päinvastoin työn heikkeneminen vie väistämättä voittosumman pienenemiseen.

Voitto suurenee sekä myyntitulon kasvun tuloksena noudatettaessa valtion vahvistamia hintoja, tuotannon laajentamisen tuloksena että myös kustannusten supistamisen tuloksena alennettaessa tuotteiden omakustannushintaa. Tämän vuoksi voitto on kaikkein yleisin peruste arvioitaessa yrityksen taloudellisen toiminnan laatua. Kannattavuus kohoaa tuotantovälineiden, ennenkaikkea koneiden, laitteiden yms. tehokkaamman käytön ansiosta.

Mikä asema markkinoilla on sosialistisessa taloudessa?

Sosialististen markkinoiden ja kapitalististen markkinoiden perusero on siinä, että kun kapitalismissa markkinat ovat yksityisomistuksellisen talousjärjestelmän spontaanien voimien toimintakenttänä, niin sosialismissa markkinat muodostavat suunnitelmallisesti järjestetyn sosialistisen ta-

louden erottamattoman osan. Suunnitelmalliset sosialistiset markkinat ovat suunnitelmatalouden välttämätön osa, joilla kansantalouden keskitetty suunnitelmallinen johto esittää määräävää osaa.

Sosialistisessa taloudessa suunnitelma ja markkinat ovat keskinäisessä yhteydessä ja edellyttävät toisiaan: markkinat eivät ole luonnonvoimaisten taloudellisten voimien vaikutusaluetta vaan suunnitelmatalouden välttämätön osa.

Tällöin johtava osuus sosialistisessa kansantalousjärjestelmässä kuuluu suunnitelmalle, koska suunnitelma esittää taloudessa ratkaisevaa osaa määritellen yhteiskunnallisen tuotannon perusmääräsuhteet. Markkinat taas ovat suunnitelman ratkaisevan vaikutuksen alaiset.

Näin ollen sosialistisessa taloudessa suunnitelma ei kulje markkinoiden perässä, vaan markkinat kulkevat suunnitelman perässä. Tässä ilmenee suunnittelun johtava osuus.

3. KEHITTYNEEN SOSIALISMIN TALOUS JA KOMMUNISMIN RAKENTAMINEN

Mikä sija on kehittyneellä sosialismilla kommunismin muovautumisen prosessissa?

Kehittynyt sosialismi on tavattoman tärkeä vaihe kommunistisen yhteiskunnan rakentamisen tiellä.

Sosialismi ja kommunismi ovat kaksi toisiaan seuraavaa vaihetta yhden ja saman kommunistisen yhteiskuntataloudellisen muodostelman kehityksessä. Ne ovat uuden yhteiskunnan taloudellisen kypsyyden kaksi vaihetta: sosialismi on alempi vaihe, ja kommunismi korkeampi vaihe.

Tästä selviää, että sosialismin ja kommunismin välillä ei

ole eikä voi olla mitään muuria. Sosialismi kasvaa kehityksensä kulussa lainmukaisesti kommunismiksi.

Sosialistinen yhteiskunta kulkee määrättyjen vaiheiden läpi asteittaisessa siirtymisessään kohti kommunismin korkeampaa vaihetta. Mutta samaan aikaan kehittynyt sosialismi on kypsynyttä sosialismia, joka on historiallisen edistyksen valtava saavutus. Kypsä tai kehittynyt sosialistinen yhteiskunta on se askelma uuden yhteiskunnan siirtymisessä kohti kommunismia, jolla yhä täydellisemmin ja monipuolisemmin tulevat esiin sosialismin luova potentiaali ja sen ratkaiseva paremmuus verrattuna kapitalismiin kaikilla yhteiskunnallis-poliittisilla, sosiaalis-taloudellisilla, kulttuuri- ja ideologisen elämän aloilla. Sosialismin paremmuus ilmenee havainnollisesti yhä edistyvässä yhteiskunnan kaikkien kerrosten moraalis-poliittisen yhtenäisyyden lujittumisessa, taloudellisen kasvun korkeassa vauhdissa ja keskeytymättömässä luonteessa, yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden kohottamisen perustalta tapahtuvassa väestön kasvavien aineellisten ja kulttuuritarpeiden tyydyttämisen yhä täydellisemmässä tasossa, monimutkaisten sosiaalisten ongelmien menestyksellisessä ratkaisussa, tieteen, kansansivistyksen, kulttuurin nopeassa kehityksessä.

Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa tapahtuu erityisen intensiivinen yhteiskunnallisen elämän tärkeimpien alojen johtamismuotojen ja -menetelmien parantamisen prosessi, johdon tieteellisen tason ja sen tehokkuuden kohottamisen prosessi.

Kommunistisen ja työväenpuolueiden vuoden 1969 neuvottelukokous totesi, että nykyaikana sosialistisen maailmanjärjestelmän maat ovat astuneet sellaiseen kehitysvaiheeseen, jolloin ilmenee mahdollisuus käyttää entistä huomattavasti täydellisemmin uuden järjestelmän mahtavia sisäisiä reservejä. Tämän mahdollisuuden realisointia, sen toteuttamista käytännössä palvelevat kypsyneen sosialistisen yhteiskunnan tarpeita vastaavien täydellisempien poliittisten ja taloudellisten muotojen kehittely ja toteuttaminen.

Kypsyneellä sosialismilla on kyky asettaa ja ratkaista sellaisia sosiaalis-taloudellisia tehtäviä, joista aikaisemmin ei voinut olla puhettakaan. Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa sosialistisen järjestelmän edut tulevat yhä paremmin esiin, minkä ansiosta sosialismin arvovalta kansainvälisellä areenalla nousee, sosialistisen aatteiden vetovoima koko maailmassa kasvaa.

Muodostuvat olosuhteet kommunistisen puolueen korkeimpien päämäärien kokonaisvaltaiselle toteuttamiselle, ei avaudu vain mahdollisuus suunnitella taloudellista kehitystä, vaan myös sosiaalisia prosesseja, työtätekevien henkistä kasvua. Yhä suuremman merkityksen saa kansanjoukkojen, niiden sosialismin rakennustyötä johtavan etujoukon, sosialismin tuotantosuhteiden ja yhteiskunnallisten suhteiden järjestelmässä johtavaa osaa näyttelevän työväenluokan tietoinen, tavoitteinen toiminta.

Kehittynyt tai kypsä sosialismi on objektiivisesti välttämätön vaihe sosialistisen yhteiskunnan siirtyessä kohti kommunismia. Vain sosialismin perustan, sen suurenmoisten saavutusten lujittaminen ja kaikinpuolinen kehittäminen luo olosuhteet tulevaisuuden menestykselliselle kommunismin rakennustyölle. Yritykset hypätä tämän vaiheen yli, samaan tapaan kuin Pekingin poliitikot yrittävät keinotekoisesti istuttaa "kommunismin" elementtejä muokkaamattomaan maahan, ovat väistämättömästi tuomitut vararikkoon ja valavat vettä vain kommunismin vihollisten myllyyn.

Mitkä ovat kommunismin korkeampaan vaiheeseen siirtymisen edellytykset?

Siirtyminen kommunismin korkeampaan vaiheeseen valmistellaan sosialistisen yhteiskunnan kaikinpuolisen kehittämisen prosessissa. Kehittynyt sosialistinen yhteiskunta luo kaikki edellytykset, jotka ovat välttämättömät vähittäiselle siirtymiselle kommunismin korkeampaan vaiheeseen.

Kommunismi on luokaton yhteiskunnallinen järjestelmä, jossa vallitsee tuotantovälineiden yhtenäinen yleiskansallinen omistus ja yhteiskunnan kaikkien jäsenten täydellinen sosiaalinen tasa-arvoisuus. Kommunistisessa yhteiskunnassa ihmisten kaikinpuolisen kehityksen myötä kasvavat myös tuotantovoimat jatkuvasti kehittyvän tieteen ja tekniikan perustalta, ja kaikki yhteiskunnallisen rikkauden lähteet pulppuavat runsaina. Suurenmoinen periaate — "kultakin kykyjen mukaan, kullekin tarpeiden mukaan" — toteutuu. Kommunismi on vapaiden ja tietoisten työntekijöiden korkeasti järjestäytynyt yhteiskunta, jossa vakiintuu yhteiskunnallinen itsehallinto, työ yhteiskunnan hyväksi muodostuu kaikille ensimmäiseksi perustarpeeksi.

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen on kommunistisen yhteiskunnan rakentamisen perusongelmien ratkaisun avain. Tämän tehtävän toteuttaminen on perusta, jolta kypsyvät kommunismin korkeamman vaiheen kaikki edellytykset. Tältä perustalta tapahtuu myös sosialistisen tuotantosuhteiden täydellistyminen, niiden vaihtuminen kommunistisiin.

Tällainen on kommunismin korkeimman vaiheen tärkein, mutta ei ainoa edellytys. Sen toteuttamiseksi ovat tarpeen myös muut aineelliset ja henkiset ehdot. Ei voida sanoutua irti työn mukaan tapahtuvan jaon periaatteesta ja siirtyä tarpeiden mukaiseen jakoon niin kauan kuin kaupungin ja maaseudun välillä vallitsevat enemmän tai vähemmän olennaiset erot elin- ja työehdoissa ja elintavoissa. Kommunismin korkeampaa vaihetta ei voida saavuttaa niin kauan kuin fyysisen työn ja henkisen työn väliset erot säilyvät. Nämä sosialismin rakennustyön kulussa vähitellen hälventyvät erot häviävät lopullisesti kommunismin voittaessa.

Rinnan kommunismin korkeamman vaiheen toteuttamisen aineellisten edellytysten kanssa ovat välttämättömät määrätyt henkiset edellytykset. Sosialistisessa yhteiskunnassa saavutettu kansan sosiaalis-poliittinen ja aatteellinen yh-

tenäisyys tulee kehittymään ja lujittumaan. Työtätekevien joukkojen, yhteiskunnan päätuotantovoiman, kommunistista yhteiskuntaa rakentavien ihmisten kommunistisen kasvatuksen merkitys kasvaa mittaamattomasti. Työ muodostuu ihmisen ensimmäiseksi perustarpeeksi.

Kommunismin korkeammalla vaiheella, tuotantotekniikan ennennäkemättömän korkean kehityksen ja ihmisten valtavan kulttuurillisen kasvun oloissa kaikenlainen työ muuttuu luonteeltaan luovaksi. Luomistyö taas antaa ihmiselle korkeimman tyydytyksen. Silloin ei enää tarvitse kannustaa ihmistä aineellisesti. Itse työstä tulee ihmiselle nautinto ja hän uhraa maksutta työlle kaikki luomiskykynsä, kaikki voimansa. Tällöin myös kaikki yhteiskunnan jäsenet voivat saada elämisen välineet maksutta.

Mikä on kommunismin rakennustyön taloudellinen perustehtävä?

Kehittynyt tai kypsynyt sosialismi on se askelma sosialistisen yhteiskunnan kehityksessä, jolloin käytännössä ratkaistaan kommunismin rakentamisen taloudellinen perustehtävä, kommunismin aineellis-teknisen perustan luomisen tehtävä.

Kommunismin aineellis-tekninen perusta on laadullisesti uusi, korkeampi askelma yhteiskunnan tuotantovoimien kehityksessä. Sen rakentamisella, valtavien mittasuhteiden tehtävällä, on avainasema koko sosialismin vähittäistä kommunismiksi muuttumista merkitsevien syvällisten muutosten kokonaisuudessa.

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen tapahtuu tieteellisteknisen kumouksen oloissa, joka avaa tuotantovoimien kasvun ennennäkemättömät mahdollisuudet ja samalla asettaa valtavia vaatimuksia tuotannon organisaation ja taloudellisen johdon parantamiselle kaikilla tasoil-

la. Tästä juontuu historiallisesti tärkeä tehtävä yhdistää tieteellisteknisen kumouksen saavutukset elimellisesti sosialistisen talousjärjestelmän etuihin.

Vuosisatamme on atomin ja avaruuden valloituksen vuosisata, automatiikan, elektroniikan, kybernetiikan vuosisata, kemian ennennäkemättömien saavutusten vuosisata, tuotantovoimat kasvavat yhä enemmän ulos porvariston herruuden Prokrusteen vuoteesta, yhä pontevammin ne vaativat uusia, sosialistisia käyttömuotoja. Vain maailman sosialistisessa osassa on tuotantovoimien esteettömälle kehitykselle annettu tilaa kun taas kapitalistisissa maissa niiden kehitys synnyttää mitä kärkevimpiä antagonismeja.

Kapitalistisen järjestelmän maissa tieteellistekninen vallankumous suo hallitseville monopoleille suuria etuisuuksia, mutta kärjistää samalla kapitalismin vanhoja ristiriitoja ja synnyttää uusia. Sosialismi on näistä ristiriidoista vapaa. Näin selittyy sosialismin valtava ylivoima taloudellisessa kilpailussa kapitalismin kanssa. Tieteellistekninen kumous on sosialismia suosiva voima, mutta jotta voimaa voitaisiin todella hallita, on välttämätöntä turvata tieteellisteknisen edistyksen kaikinpuolinen nopeutuminen. On johdonmukaisesti suuntauduttava tuotannon voimaperäistämiseen, lupaavimpien tuotannonalojen kehittämiseen, edistyksellisen tekniikan ja teknologian soveltamiseen sekä niiden taloudellisten, organisatoristen ja jopa psykologisten haittojen poistamiseen, jotka aika-ajoin nousevat tieteellisteknisen edistyksen tielle.

Tieteen ja tekniikan keskeytymätön edistys, tieteellisteknisen edistyksen saavutusten toteuttaminen tuotannossa johtavat muutoksiin ja siirtymiin teollisuuden rakenteessa. Edistykselliset ja lupaavat alat ja tuotannonhaarat kasvavat yhä nopeampaa vauhtia, niiden ominaispaino kasvaa. Suuri merkitys on elektroenergetiikan, koneenrakennuksen, automatisoinnin ja kybernetisoinnin välineiden sekä kemian teollisuuden keskimääräistä nopeammalla kehityksellä samoin

kuin tuotantoalojen sisäisten määräsuhteiden parantamisella, yhteiskunnan tarpeet vähimmillä kustannuksilla täyttävien, taloudellisesti edullisimpien tuotantolajien osuuden kohottamisella.

Kommunismin aineellisteknisen perustan luominen edellyttää kaikkien kansantalouden alojen nopeaa kasvua tieteen ja tekniikan parhaiden saavutusten perustalta. Sosialistisessa yhteiskunnassa tekninen edistys on luotettava tie yhteiskunnallisen tuotannon korkean tehokkuuden saavuttamiseen, joka on välttämätön kommunismin menestyksselliselle rakentamiselle.

Tieteellisteknisen kumouksen oloissa tieteen osuus ja merkitys kommunismin aineellisen perustan rakentamisen valtavien tehtävien ratkaisemisessa kasvaa mittaamattomasti. Tieteen soveltamisesta tulee yhteiskunnan mahtavien tuotantovoimien kasvun ratkaiseva tekijä.

Tieteen elimellinen yhdistäminen tuotantoon on tieteellisteknisen edistyksen nopeuttamisen tärkein edellytys. Tiede muuttuu yhä enemmän välittömäksi aineelliseksi voimaksi, ja tuotanto tieteen tekniseksi sovellutukseksi.

Tekniikan edistys luo perustan työväenluokan kulttuurillis-teknisen tason järjestelmälliselle kohottamiselle, ruumiillisen ja henkisen työn lähentymiselle, niiden välisten erojen vähittäiselle häviämiselle.

Mitkä ovat kommunismin aineellis-teknisen perustan luomisen pääsuunnat?

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen edellyttää niiden valtavien mahdollisuuksien kaikinpuolista realisointia, jotka nykyinen tieteellistekninen kumous avaa.

Niitä ovat ennen kaikkea maan täydellinen sähköistäminen ja yhteiskunnallisen tuotannon, tekniikan, teknologian ja organisaation nykyaikaistaminen tältä perustalta teolli-

suudessa ja maataloudessa. Koko maan sähköistäminen merkitsee koko kansantalouden ja siinä luvussa myös maanviljelyksen uudelleenjärjestelyä nykyaikaisen suurtuotannon uudelta tekniseltä perustalta, sähkövoiman tunkeutumista kansan työn ja jokapäiväisen elämän kaikille aloille.

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen edellyttää tuotantoprosessien kokonaisvaltaista mekanisointia, niiden yhä täydellisempää automatisointia. Tämä on yksi nopean taloudellisen kasvun ratkaisevista tekijöistä, yksi tuotantovoimien kohottamisen perusehdoista.

Tieteen ja tekniikan kehitys laajentaa järjestelmällisesti automatisoinnin rajoja tehden mahdolliseksi siirtää koneiden ja mekanismien harteille ihmisten toteuttamia työtehtäviä. Elektroniikan kehitys on perustana tietokone- ja ohjausjärjestelmien luomiselle, jotka toteuttavat menestyksellisesti tuotannon automaattisen ohjauksen mitä vaikeimpia tehtäviä, toteuttavat laajasti suunnittelulaskelmien, tilinpidon, tilastoinnin ja talouden johtamisen alalla.

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen edellyttää kemian laajaa soveltamista kansantaloudessa. Nykyaikaisen kemian saavutukset avaavat mahdollisuuden uusien, yhä nykyaikaisempien ja halvempien materiaalien tuottamiseen, joiden ominaisuudet tunnetaan edeltäkäsin ja ylittävät huomattavasti vanhojen raaka-ainelajien ominaisuudet. Näiden sekä tuotantovälineiden tuotannossa että kulutustarvikkeiden valmistamisessa käytettyjen materiaalien piiri laajenee vuosi vuodelta.

Kemiallisten prosessien ja kemian luomien materiaalien käyttöönotolla on syvällisen mullistava vaikutus monien kansantalouden alojen kehityksessä. Kemian soveltaminen maatalouteen, ennenkaikkea keinolannoitteiden laaja käyttö avaa tien tuotannon valtavalle kasvulle maataloudessa ja karjataloudessa, elintarpeiden ja raaka-aineiden yltäkylläisyyden luomiselle.

Atomienergian rauhanomainen käyttö, joka laajenee nopeasti Neuvostoliitossa, avaa valtavat näköalat. Ja edessä

on vielä suurenmoisemmat näköalat lämpöydinreaktion käyttämiselle rauhanomaisiin tarkoituksiin. Tähän mennessä ihminen on opetellut käyttämään tätä energialajia vain tuhoamistarkoituksessa — vetypommissa. Luovan ajattelun kesytettyä ja valjastettua tämän energialajin, sen alettua työskennellä ihmiskunnan hyväksi saa yhteiskunta hallintaansa äärimmäisen halvan, melkein ilmaisen energian tyhjentymättömät lähteet.

Millaisia vaatimuksia juontuu tuotannon voimaperäistämisestä?

Kehittyneelle sosialistiselle yhteiskunnalle on ominaista siirtyminen talouden kasvun ensisijaisesti ekstensiivisistä tekijöistä tuotannon päättävään voimaperäistämiseen.

Ekstensiivisellä kasvulla tarkoitetaan tuotannon laajentamista ensisijaisesti uusilla pääomasijoituksilla ja vetämällä tuotantoprosessiin uutta työvoimaa. Tuotannon voimaperäistäminen taas merkitsee sen määrällistä kasvua ja laadullista parantumista ennenkaikkea kohottamalla voimakkaasti kaikkien tuotantovälineiden, niin työvälineiden kuin materiaalinkin käyttöastetta ja työn tuottavuuden huomattavaa kohottamista nykyaikaisemman tuotantotekniikan ja -teknologian soveltamisen, tieteellisteknisen kumouksen saavutusten nopean käyttöönoton, työn ja tuotannon organisaation määrätietoisen parantamisen perustalta.

Jos tuotannon ekstensiivinen kasvu saavutetaan suunnitelmallisen taloudenpidon aiempien menetelmien avulla, niin siirtyminen voimaperäiseen l. intensiiviseen kehitystyyppiin nostaa määräävästi ensimmäiselle sijalle talouden suunnitelmallisen johdon uudelleenjärjestelyn välttämättömyyden. Koko aineellisen tuotannon piirin, kaikkien sen alojen ja prosessien johdonmukainen voimaperäistäminen vaatii sosialistisen taloudenpidon uutta, korkeampaa astetta.

Tuotannon voimaperäistäminen tekee välttämättömäksi sen organisaation korkeamman asteen niin yritysten, yhtymien ja erillisten alojen puitteissa kuin myös eri tuotantoalojen välisten yhteyksien ja suhteiden piirissä. Organisaation tason kohottaminen saa ilmauksensa tuotannon järkiperäisessä erikoistumisessa ja kombinoinnissa, tarkoituksenmukaisimpien yritysten välisten yhteyksien kehityksessä. Puhe on viimekädessä tuotannon yhteiskunnallistumisen asteen kasvun erilaisista muodoista. Taloudellisten yhteyksien monihaaraisen verkoston kiinteys ja tiheys lisääntyy, niiden merkitys talouden normaalille toiminnalle ja menestykselliselle kehitykselle kasvaa.

Miten kommunismin korkeampaan vaiheeseen siirtymisen ehdot kypsyvät?

Sosialismin kommunismiksi muu tumisen dialektiikka on sellainen, että kypsän sosialismin vastainen kehitys, sen mahdollisuuksien yhä täydellisempi realisointi luo edellytykset siirtymiselle kommunismin korkeampaan vaiheeseen.

Kehittyneen sosialistisen yhteiskunnan taloudellisten mahdollisuuksien valtava kasvu, sosialismin aineellis-teknisen perustan kaikinpuolinen kehitys, sen parantaminen käyttämällä tieteellisteknisen kumouksen parhaita saavutuksia on samanaikaisesti kommunismin aineellis-teknisen perustan valmistelua. Kehittyneen sosialismin erikoisuus on siinä, että rinnan kommunismin aineellis-teknisen perustan rakentamisen valtavien tehtävien kanssa ratkaistaan yhtäaikaisesti kansan hyvinvoinnin kohottamiseen liittyvät tehtävät. Mahtavien taloudellisten mahdollisuuksiensa avulla kehittynyt sosialistinen yhteiskunta kykenee entistä enemmän suuntaamaan taloudellista rakennustyötä väestön elintason olennaiseen kehittämiseen samalla kun se turvaa tulevan kehityksen sijoittamalla valtavia varoja tieteen, tekniikan ja sivistyksen kehittämiseen. Sosialismin kehittymi-

sen myötä sosialistisen tuotannon tavoitteen ja tämän tavoitteen saavuttamisen välineet dialektisessa yksydessään määrittelevän sosialismin taloudellisen peruslain vaikutus tulee yhä täydellisemmin esiin. NKP:n 24. edustajakokouksen päätökset, puolueen ottama pitkän tähtäyksen suuntaus talouden syvälliseen muutokseen moninaisten kansan hyvinvoinnin kasvuun liittyvien tehtävien ratkaisemiseksi määräytyvät sosialismin vallitessa ennen kaikkea yhteiskunnallisen tuotannon korkeimman päämäärän mukaan, joka on yhteiskunnan jäsenten aineellisten ja kulttuurillisten tarpeiden mahdollisimman täydellinen tyydyttäminen.

Samalla kypsyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa työtätekevien hyvinvoinnin kohottamisesta tulee sosialistisen talouden tulevan kehityksen yhä tärkeämpi ehto. Tällöin puhe ei ole vain työhön kannustamisen aineellisten ja moraalisten keinojen voimistumisesta edelleen, vaan myös sellaisten olosuhteiden luomisesta, jotka myötävaikuttavat kaikkien työtätekevien kykyjen ja luovan aktiivisuuden kehitykseen, ts. yhteiskunnan päätuotantovoiman kehityksestä.

Käsitys siitä, että sosialismi merkitsisi inhimillisten tarpeiden alentamista kaikkein alkukantaisimmalle tasolle ja kurjuuden tasajakoa kaikkien yhteiskunnan jäsenten kesken, kuuluu porvarillisten ideologien sosialismia koskevien kaikkein laajimmalle levinneisiin kuvitelmiin.

Mutta jo tieteellisen kommunismin perustanlaskijat selittivät järjestelmällisesti, että yhteiskunnan sosialistinen uudelleenjärjestely avaa tien yhteiskunnallisen rikkauden kaikkien lähteiden ennennäkemättömään kasvuun, että ihmiskunta, joka on vapautunut luokkariiston kahleista laajentaa valtaansa luontoon ennennäkemättömästi, että näin ollen sosialismi merkitsee kansanjoukkojen elämän valtavaa rikastumista, kaikkien yhteiskunnan jäsenten kasvavien tarpeiden yhä täydellisempää tyydyttämistä. Nykyaikana reaalisesti olemassaoleva kehittynyt sosialismi osoittaa, kuinka tämä ennustus toteutuu käytännössä yhä täydellisemmin.

Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa ovat käynnissä seuraavanlaiset prosessit: tuotannon kokonaisvaltaisen mekanisoinnin, automatisoinnin ja kybernetisoinnin ja sen organisaation perusteellisen parantamisen tuloksena tapahtuu ruumiillisen työn luonteen järjestelmällinen muuttuminen, maataloustyö muuttuu teollisen työn muunnokseksi, kaupungin ja maaseudun työläisten yleissivistyksellinen ja kulttuuris-tekninen taso sekä ammattitaito kohoavat ratkaisevasti, tietoinen, kommunistinen työhön asennoituminen lisääntyy, maaseudun kulttuuri- ja jokapäiväisen elämän taso kohoavat kaupungin tasolle.

Kaikki nämä prosessit merkitsevät ruumiillisen ja henkisen työn, kaupungin ja maaseudun jatkuvaa lähenemistä, niiden välisten olennaisten erojen asteittaista poistumista, olosuhteiden luomista työn muuttumiselle ihmisen ensimmäiseksi sisäiseksi tarpeeksi. Työn tuottavuuden keskeytymättömän nousun ja yhteiskunnallisten rikkauksien kaikkien lähteiden kasvun perustalta tapahtuva väestön aineellisen ja kulttuurisen elintason järjestelmällinen kohoaminen valmistaa olosuhteita tulevaisuudessa realisoituvalle kommunistiselle periaatteelle "kultakin kykyjensä mukaan ja kullekin tarpeidensa mukaan".

Näin ollen, täydellistäen elämänsä kaikkia prosesseja ja puolia kypsynyt sosialistinen yhteiskunta muuttuu vähittäin kommunistiseksi yhteiskunnaksi.

Millä menetelmillä saavutetaan yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden kasvu?

Kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa kansan hyvinvoinnin huomattavaan kohottamiseen tähtäävä suuntaus on elimellisessä yhteydessä yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden kohottamisen tieteellisesti perusteltuun ohjelmaan. Pääomasijoituksiin tarvittavan kasaantumisen kasvun

ja kansan hyvinvoinnin kohottamisen samanaikainen välttämättömyys vaatii yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden kaikinpuolista nostamista, tuoteyksikköä kohden lasketun elävän ja esineellistyneen työn kulutuksen alentamista ja tuotteiden laadun kohottamista, pääomasijoitusten ja perustuotantovarantojen hyötytehon järjestelmällistä lisäämistä, tuotteiden valmistukseen käytetyn materiaalin ja varantojen supistamista.

Tämän päämäärän saavuttamisen välineiden joukossa on ensimmäisellä sijalla niiden mahdollisuuksien realisointi, jotka tieteellistekninen kumous avaa, so. tieteen ja tekniikan saavutusten kaikinpuolinen hyväksikäyttö. Rinnan teknisen edistyksen nopeutumisen kanssa ja yhteydessä siihen muodostuu valtavan merkitykselliseksi yhteiskunnallisen tuotannon tehokkuuden nostamiselle sosialistisen talouden kaikkien voimavarojen käyttö. Näihin kuuluu ennen kaikkea talouden rakenteen parantaminen turvaamalla mahdollisimman tarkoituksenmukaiset määräsuhteet alojen välillä ja alojen sisällä tarkoituksena tuotannon tehokkuuden kohottaminen. Tällä tarkoitetaan maatalouden, kulutustavaroita tuottavien alojen, palvelualojen ja tuotantokustannusten alenemisen turvaavien raskaan teollisuuden alojen kiihdytetyn kehityksen, jalostusasteen lisäämisen, koko kansantalouden työn tuottavuuden kasvun välttämättömyyttä.

Edelleen tehokkuuden nostaminen edellyttää ensiksikin materiaalikulutuksen alentamista, raaka-aineiden ja materiaalien säästöä, toiseksi työresurssien järkiperäisempää käyttöä, työn kulutuksen alentamista ennen kaikkea vähentämällä ruumiillista käsityötä ja kolmanneksi tuotteiden laadun parantamista.

Näin ollen tuotannon tehokkuuden kasvu saavutetaan kaikkien niiden toimenpiteiden avulla, jotka johtavat yhteiskunnallisen työn tuottavuuden nousuun. Tämän osoittimen käytännöllinen merkitys on ilmeinen. Neuvostoliitossa esimerkiksi aiotaan työn tuottavuuden nousun avulla

saavuttaa yhdeksännellä viisivuotiskaudella vähintään 80 prosenttia kansantulon kasvusta, 87 prosenttia teollisuustuotannon kasvusta, 95 prosenttia rakennus- ja asennustöiden kasvusta, rautateiden tavarakuljetusten volyymin koko kasvu.

Viisivuotissuunnitelma edellyttää kaikilla kansantalouden aloilla tapahtuvaa keskeytymätöntä ja nopeaa työn tuottavuuden kasvua. Viisivuotiskauden loppuun mennessä työn tuottavuus kasvaa teollisuudessa 38,8 prosentilla, maatalouden yhteiskunnallisella sektorilla 37—40 prosentilla, rakennusalalla 37:llä, rautatieliikenteessä 22,6 prosentilla. Näin ollen tuoteyksikköä kohden laskettua työn kulutusta täytyy alentaa huomattavasti. Jotta voitiin tuottaa miljoonan ruplan arvoinen kokonaiskansantuotos, tarvittiin v. 1960 267 työläisen työ, v. 1970 150:n, ja v. 1975 samasta työmäärästä pitää selvitä 113 työläisen.

Mikä merkitys on tuotteen laadun kohottamisella tuotannon tehokkuuden kasvulle?

Tuotteiden laadun nostaminen on eräs tuotannon tehokkuuden kohottamisen tärkeimmistä tehtävistä.

Kulutustavaroiden laadun nostaminen turvaa tuotteen kaupaksimenon kuluttajien vaatimusten keskeytymättömän kasvun oloissa. Kansan hyvinvoinnin kasvaessa väestön vaatimukset teollisuustuotteiden laatuun, ulkonäköön yms. nähden kohoavat väistämättömästi. Tuotantovälineiden laadun paraneminen — mm. raaka-aineiden puhtauden ja valikoiman lisääntyminen sekä työvälineiden pitkäikäisyyden, kestävyyden, käyttömahdollisuuksien ja varmuuden lisääntyminen — merkitsee yhteiskunnan käyttöön tulevien hyödykkeiden kokonaismäärän lisääntymistä. Tuotteiden laadun kohoaminen merkitsee yhteiskunnalle suoraa voittoa.

Koneiden ja laitteiden laadun ja käyttövarmuuden kohoamiseen liittyy yleensä tuotteiden tuotantokustannusten tietty lisääntyminen, koska on välttämätöntä turvata osien varmuuskerroin, niiden kulumiskestävyys, käytettyjen materiaalien tarpeellinen laatu, osien työstön tarkkuus, huolellisuus kokoamisessa jne. Mutta koneiden käyttövarmuuden ja pitkäikäisyyden nostamiseen tarvittava tuotantokustannusten nousu katetaan koneiden ja laitteiden palveluajan pitenemisellä ja käyttökustannusten alenemisella. Suhde koneiden ja muiden työvälineiden laadun, käyttövarmuuden ja pitkäikäisyyden kohottamiseen suunnattujen kulujen ja koneiden käyttökustannusten välillä on optimaalinen siinä tapauksessa, että kyseisen tuotteen yhteenlasketut tuotanto- ja käyttökustannukset ovat minimaaliset.

Tuotteiden laadun kohottaminen sanan laajimmassa merkityksessä on kehittyneen sosialistisen talouden suunnitelmallisen johdon parantamisen eräs keskeisimpiä tehtäviä.

Kuinka valmistellaan työn muuttumista ihmisten ensimmäiseksi perustarpeeksi?

Kommunismin aineellis-teknisen perustan luominen muuttaa perusteellisesti työolosuhteita yhteiskunnassa. Tieteellistekninen kumous turvaa yhteiskunnallisen tuotannon keskeytymättömän kasvun ja kaikkein nykyaikaisimmalla tekniikalla varustetun työn korkean tuottavuuden.

Tämän tuloksena ihmisen herruus luontoon nähden saavuttaa ennennäkemättömät mittasuhteet ja yhteiskunta ohjaa luonnonvoimia yhä täysivaltaisemmin. Koko kansantalouden suunnitelmallisen organisaation korkein aste saavutetaan. Aineelliset voimavarat käytetään tehokkaasti ja järkevästi yhteiskunnan jäsenten kaikkien tarpeiden tyydyttämiseen.

Yhteiskunnallisen työn sosialistinen organisaatio rakentuu periaatteille "ken ei työtä tee, hänen ei syömänkään pidä" ja "kultakin kykyjensä mukaan, kullekin työnsä mukaan". Nämä periaatteet takaavat työntekijöiden aineellisen kiinnostuneisuuden työnsä tuloksista. Kehityksen dialektiikka on sellainen, että sosialistisen, työn mukaan tapahtuvan jaon periaatteen johdonmukainen soveltaminen valmistelee niin aineelliset kuin henkisetkin edellytykset siirtymiselle kommunistiseen, tarpeiden mukaan tapahtuvaan jaon periaatteeseen.

Kehittyneen sosialismin taloudessa työn aineelliset kannustimet esittävät valtavaa osaa. Mutta tästä ei suinkaan johdu, että aineellinen kiinnostuneisuus olisi ainoa kiihoke työntekoon. Päinvastoin, rinnan aineellisten kannustimien kanssa vaikuttavat mahtavat moraaliset kannustimet työntekoon ja niiden osuus kasvaa keskeytymättä. Sosialistisen työn kommunistiseksi muuttumisen prosessia seuraa työnteon moraalisten kannustimien merkityksen kasvu.

Työtätekevien aineellinen kiinnostuneisuus työn tuloksista on se voima, jota ilman olisi mahdotonta johtaa miljoonia ihmisiä kommunismiin. Siksi kommunismin rakentaminen nojautuu aineellisen kiinnostuneisuuden periaatteeseen. Siirtyminen kommunistiseen jakotapaan toteutuu sen jälkeen, kun työn mukaan tapahtuvan jaon periaate ammentaa itsensä lopullisesti tyhjäksi, ts. silloin kun vallitsee aineellisten ja kulttuuristen hyödykkeiden yltäkylläisyys, työ muuttuu kaikille yhteiskunnan jäsenille elämän ensimmäiseksi tarpeeksi.

Työn muuttuminen ihmisen ensimmäiseksi perustarpeeksi on koko sosialististen tuotantosuhteiden kehityksen kulun, niiden kommunistisiksi tuotantosuhteiksi muuttumisen prosessin valmistelema. Kommunismissa kaupungin ja maaseudun väliset sosiaalis-taloudelliset ja kulttuuri- ja jokapäiväisessä elämässä vallitsevat erot häviävät täydellisesti; maataloustyö muuttuu teollisuustyön muunnokseksi. Samalla tapahtuu henkisen ja ruumiillisen työn elimellinen

yhdistyminen ihmisten tuotannollisessa toiminnassa. Ruumiillista työtä tekevät työläiset kohoavat kulttuuri- ja tekniseltä tasoltaan henkistä työtä tekevien ihmisten tasolle.

Kommunismin rakentamisen tuloksena saavutetaan yhteiskunnan kaikkien jäsenten täydellinen sosiaalinen tasa-arvoisuus. Työn korkea tuottavuus nopean tieteellisteknisen edistyksen perustalta luo sen aineellisten ja henkisten hyödykkeiden yltäkylläisyyden, joka tekee mahdolliseksi toteuttaa kommunismin suuren periaatteen: "kultakin kykyjensä mukaan, kullekin tarpeiden mukaan". Kommunistisen tuotannon päämäärä on siinä, että turvataan yhteiskunnan keskeytymätön edistys, tarjotaan jokaiselle yhteiskunnan jäsenelle aineellisia ja kulttuurillisia hyödykkeitä, jotka vastaavat hänen tarpeitaan, henkilökohtaisia vaatimuksiaan ja makuaan.

Minkälainen osuus on sosialistisella taloudellisella integraatiolla?

Sosialistisen maailmanyhteisön kehitys tapahtuu nykyisin nopeutuvan sosialistisen taloudellisen integraation prosessin perustalta. SEV:n jäsenmaiden taloudellinen integraatio on sosialististen maiden taloudellisen yhteistyön entisten muotojen, kaupan kehittämisen, tieteellisteknisen yhteistyön, luottoyhteyksien yms. luonnollista jatkoa. Samalla se merkitsee laadullisesti uutta kansainvälisen sosialistisen työnjaon korkeampaa vaihetta, joka vastaa kypsän sosialismin mahdollisuuksia ja tarpeita. Tämä uusi vaihe olennoituu Taloudellisen keskinäisavun neuvoston jäsenmaiden tulevan yhteistyön parantamisen ja syventämisen sekä sosialistisen taloudellisen integraation kehittämisen kokonaisvaltaisessa ohjelmassa, joka hyväksyttiin v. 1971 ja joka on suunniteltu toteutettavaksi vaiheittain 15—20 vuoden kuluessa. Tämä suunnitelma edellyttää yhteisön suunnitelmallista kehittämistä kaikkien taloudellisten kysymysten

osalta lähtien kansantaloussuunnitelmien yhteensovittamisesta ja tieteellisteknisten ongelmien yhteisestä kehittelystä aina tuotannon erikoistumiseen, tuotannolliseen yhteistyöhön, hankintoihin ja myyntiin.

Sosialistisessa taloudellisessa integraatiossa olennoituu lainmukainen tuotannon ja yhteiskunnallisen elämän muiden puolien kansainvälistymisen tendenssi, joka on tuotantovoimien kehityksen synnyttämä. Talouselämän kansainvälistymisen objektiivisen tendenssin realisoimisessa sosialismilla on valtava ylivoima verrattuna kapitalismiin. Kapitalistisessa maailmantalouden järjestelmässä tämä tendenssi ilmenee ennen kaikkea herruus- ja alistussuhteiden avoimena pystyttämisenä, jotka ilmenevät erikoisen havainnollisesti imperialismin siirtomaajärjestelmässä ja sen luhistumisen jälkeen uuskolonialismin erilaisissa muodoissa. Tällöin kansainvälisen työnjaon kasvua seuraa kapitalistisen maailmantalouden järjestelmän eri osien kasvun epätasaisuuden lisääntyminen. Kapitalismin yleisen kriisin kärjistyessä syntyi talouselämän kansainvälistymisen uusi kapitalistinen muoto, imperialistinen integraatio (vrt. EEC), joka liittyy yhteen uuskolonialismin kanssa. Kaikille näille muodoille ovat ominaisia syvät antagonismit, jotka ilmenevät mm. niin kapitalististen maiden taloudellisten liittoutumien sisällä kuin myös näiden liittoutumien välillä käytävässä keskeytymättömässä taistelussa. Kapitalismin oloissa integraatio toteutuu monopolien johdolla ja sen tarkoituksen on palvella niiden omanvoitonpyyteisiä etuja.

Täysin toisenlainen luonne on sosialistisella taloudellisella integraatiolla. Se pohjautuu sosialistisen maailmanyhteisön kansojen kansallisten ja kansainvälisten tehtävien elimelliseen ykseyteen ja sen vahvistavat sosiaalisten järjestelmien yhtäläisyyden, ja niiden päämäärien samuuden, yhteisen ideologian ja imperialismin vastaisen taistelun tehtävien yhteisyyden, integraatioon osallistuvien maiden sosialistisen solidaarisuuden suhteet. Sosialistinen integraatio merkitsee yhteisön maiden taloudellisen ja tieteellis-

teknisen yhteistyön moninaisten muotojen kehittämistä edelleen kansainvälisen sosialistisen työnjaon kaikinpuolisen syventämisen perustalta. Tuotannon erikoistuminen ja kooperointi takaa yhtäläisten tuotteiden tuotannon keskittymisen ja luo samalla olosuhteet tuotantotekniikan ja -organisaation kohottamiselle, työn tuottavuuden nousulle, tuotannon lisäämiselle, tuotteiden laadun parantamiselle ja niiden omakustannushintojen alentamiselle. Optimaalisella teholla toimivien erikoistuneiden yritysten luominen on erikoisen tärkeää tieteellisteknisen kumouksen avaamien mahdollisuuksien täydelliselle hyväksikäyttämiselle. Tätä samaa tarkoitusta palvelee myös yhteistyön kehittäminen tieteellisen tutkimustyön sekä suunnittelu- ja konstruointityön alalla. Se tekee mahdolliseksi välttää rinnakkaisuutta ja tarpeettomia kuluja.

Sosialistisen maiden taloudellinen integraatio, jolle on ominaista suuntautuminen tieteen ja tekniikan uusimpiin saavutuksiin, ja lupaavimpiin tuotannonhaaroihin, on luotettava tie tuotannon tehokkuuden kohottamiseen ja väestön hyvinvoinnin nostamiseen jokaisessa sosialistimaassa ja koko sosialistisessa maailmanyhteisössä. Se luo olosuhteet tehokkaan talouden muotoutumiselle kussakin sosialistisessa maassa ja eri sosialistimaiden taloudellisen kehitystason nopeutuvalle tasaantumiselle. Näin ollen sosialistinen taloudellinen integraatio vahvistaa sosialistisen maailmanjärjestelmän asemia taloudellisessa kilpailussa kapitalismin kanssa ja nopeuttaa sosialistisen maailman kansojen kulkua kohti kommunismia.

Mikä on sosialismin kapitalismin kanssa käymän taloudellisen kilpailun merkitys?

Aikakautemme kansainvälisen kehityksen luonteenomainen erikoisuus on kahden vastakkaisen yhteiskunnallisen jär-

jestelmän, sosialismin ja kapitalismin, kilpailu. Se kattaa kaikki yhteiskunnallisen elämän puolet, mutta sen perustana on kamppailu taloudellisella alalla. Tämän kamppailun kulun, ihmiskunnan kehityksen suunnan ja tiet määrittelee sosialistinen järjestelmä, joka todistaa käytännössä, että se kykenee ratkaisemaan ihmiskunnan keskeiset ongelmat.

Sosialismi ja kapitalismi eivät ole vain erilaisia, vaan myös vastakkaisia järjestelmiä. Kapitalismi merkitsee pääoman herruuttta työhön nähden, sosialismi merkitsee työn vapautumista pääoman herruudesta. Nämä kaksi järjestelmää kehittyvät erilaisten taloudellisten lakien mukaan. Kahden järjestelmän, sosialismin ja kapitalismin, taloudellinen kilpailu tuo sosialismin paremmuuden kapitalismiin nähden yhä havainnollisemmin esiin.

Niin kauan kun Neuvostoliitto oli ainoa sosialistinen maa maailmassa, kahden järjestelmän taloudellinen taistelu oli Neuvostoliiton taistelua kapitalistisen maailman kanssa. Neuvostoliiton lakattua olemasta maailman ainoa sosialistinen maa, sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostumisen myötä, sosialismin ja kapitalismin välillä käytävä kilpailu on saanut kahden maailmanjärjestelmän kilpailun luonteen.

Kahden järjestelmän taloudellisen kilpailun kulussa sosialistimaiden tehtävä on siinä, että saavutetaan ja ohitetaan taloudellisesti kehittyneimmät kapitalistimaat. Ensimmäisen kerran historiassa sosialistinen vallankumous voitti Venäjällä, maassa jossa kapitalismi oli keskinkertaisesti kehittynyt, joka oli teknis-taloudellisessa mielessä huomattavasti jäljessä kehittyneimmistä kapitalistisista maista. Myöhemmin sosialistinen vallankumous voitti maissa, joista suurin osa kuului niin ikään teknisesti ja taloudellisesti jälkeenjääneiden maatalousmaiden joukkoon.

Teknis-taloudellisen jälkeenjääneisyyden poistaminen ratkaistaan menestyksellisesti sosialistisen maailmanjärjestelmän maissa erittäin lyhyen historiallisen ajanjakson ku-

luessa sosialistisen talousjärjestelmän paremmuuden ansiosta. Neuvostoliitto nousi jo kahden vuosikymmenen kuluttua sosialistisen vallankumouksen jälkeen teollisuustuotannon tasoltaan ensimmäiselle sijalle Euroopassa, ja toiselle sijalle maailmassa. Niistä ajoista Neuvostoliitto on lisännyt taloudellista mahtiaan moninkertaisesti, mistä ovat todisteena sitä asuttaneiden kansojen v. 1922 luoman Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton viisikymmenvuotiskauden tulokset.

Verrattuna vuoteen 1922 Neuvostoliiton kansantulon volyymi on vuoteen 1971 suurentunut 105-kertaiseksi ja vuoden 1972 suunnitelman tulokset mukaanluettuna 112-kertaiseksi. Jokaisen prosentin "painon lisääntyessä" huomattavasti sen kasvun vauhti pysyy jatkuvasti korkeana ja ohittaa monien kehittyneiden kapitalististen maiden kansantulon kasvuvauhdin. Vuosina 1950—1971 kansantulo kasvoi NL:ssä 5,6 -kertaiseksi ja USA:ssa 2 -kertaiseksi, Englannissa 1,7 -kertaiseksi, Ranskassa 2,8 -kertaiseksi ja Italiassa 2,9 -kertaiseksi.

SNTL:n kansallisrikkaus on nykyään yli triljoona ruplaa.

Vuonna 1972 teollisuustuotannon kokonaisvolyymi oli lisääntynyt 321- kertaiseksi verrattuna vuoteen 1922, siinä luvussa tuotantovälineiden (ryhmä "A") 822 -kertaiseksi ja kulutustavaroiden (ryhmä "B") 102 -kertaiseksi.

Todella suurenmoinen kasvu on ominaista kaikille kansantalouden aloille. Niinpä jos v. 1922 maan sähkövoimalat tuottivat 0,8 miljoonaa kilowattituntia sähköenergiaa, niin v. 1972 sen tuotanto ylti 863 miljardiin kilowattituntiin. Öljyn tuotanto (mukaanlukien kaasutiiviste) kasvaa 404 miljoonaan tonniin ja tulee olemaan 87 kertaa suurempi kuin Neuvostoliiton syntymisvuonna.

Neuvostomaan osuus maailman teollisuustuotannosta oli vuonna 1922 suunnilleen prosentti. Nykyään se on noussut yhteen viidennekseen.

Vuonna 1971 Neuvostoliitto tuotti yli 75 % amerikkalaisesta teollisuustuotannon määrästä. Ero Neuvostoliiton ja USA:n teollisuustuotannon määrissä on supistunut kuusinkertaisesti verrattuna vuoteen 1913.

Tällä hetkellä Neuvostoliitto ei ole ohittanut USA:ta vain teollisuustuotannon vuotuisessa keskimääräisessä kasvuvauhdissa (vuosien 1951 ja 1971 välisenä aikana se oli em. maissa 10 ja 4,2 prosenttia), vaan myös monien tärkeiden tuotelajien tuotannon absoluuttisessa kasvussa. Vuonna 1971 Neuvostoliitossa tuotettiin valurautaa 20 prosenttia, sementtiä 43 prosenttia, puuvillakangasta 14 prosenttia, villakankaita melkein 4 kertaa ja hienoa sokeria 56 prosenttia enemmän kuin USA:ssa.

Alussa Neuvostoliitto toi maahan koneita ja laitteita, koska sillä itse asiassa ei ollut omaa koneenrakennusteollisuutta. Vuonna 1922 maassa tuotettiin kolme sataa metallintyöstökonetta. Vuoden 1972 suunnitelman mukaan niitä on määrä tuottaa 208 tuhatta; metallintyöstö- ja paja- sekä puristinlaitteiden kokonaismäärä kuluvan vuoden alussa oli yli 4,5 miljoonaa yksikköä.

Siirtyminen pienistä hajanaisista talouksista kolhooseihin ja sovhooseihin — pitkälle mekanisoituihin suurtalouksiin — on tehnyt mahdolliseksi lisätä olennaisesti maataloustuotteiden tuotantoa ja hankintoja. Maatalouden kokonaistuotanto oli vuonna 1971 lisääntynyt 4,8 kertaiseksi verrattuna v. 1922.

Maan kaikkien voimien ja voimavarojen yhdistäminen on antanut mahdollisuuden lisätä moninkertaisesti aineellisten hyödykkeiden tuotantoa ja käyttää niitä täydellisemmin työtätekevien elämän parantamiseen. Väestön reaalitulot kasvavat vakaasti. Verrattuna vallankumousta edeltäneeseen tasoon ne ovat lisääntyneet yhtä työtätekevää kohden keskimäärin laskettuna teollisuus- ja rakennustyöläisillä 8,3 kertaiseksi ja talonpojilla melkein 12-kertaisiksi. Kulutustavaroiden teollinen tuotanto on kasvanut tänä kautena 32,8 -kertaiseksi.

Yhdeksännen viisivuotissuunnitelman toteuttamisen tuloksena Neuvostoliiton teollisuustuotannon ja maataloustuotannon yhteinen volyymi ylittää v. 1975 USA:n teollisuus- ja maataloustuotannon nykyisen tason.

Nojautuen Neuvostoliiton tukeen ja sosialistisen maailmanyhteisön kasvavaan keskinäisapuun Euroopan sosialistiset valtiot ovat 10—15 vuoden aikana poistaneet entisen teknis-taloudellisen takapajuisuuden ja muuttuneet pitkälle kehittyneiksi teollisuus- ja maatalousmaiksi.

Kilpailussa kapitalismin kanssa sosialismilla on suuria saavutuksia. Taloudellisen keskinäisavun neuvoston jäsenmaat, joissa on 10 % maailman väestöstä, tuottavat melkein 33 % maailman teollisuustuotteista ja ylittävät yli kolminkertaisesti maailman keskimääräisen asukasta kohden lasketun teollisuustuotannon tason. Kaksikymmenvuotiskaudella, vuodesta 1950 vuoteen 1969, yhteiskunnallisen kokonaistuotteen kasvuvauhti näissä maissa oli kokonaisuudessaan 7 % vuodessa ja 5,5 % laskettuna asukasta kohden (l. per capita), samaan aikaan kun vastaavat osoittimet Länsi-Euroopan kehittyneissä kapitalistimaissa olivat 4,6 ja 3,8 % (dlja prov. "Izvestija" 28. 8. 72. N:o 202). Kahden järjestelmän kilpailussa kysymys siitä, kumpi järjestelmä on parempi, ratkaistaan sillä, että sosialismi tyydyttää vuosi vuodelta paremmin, täydellisemmin, monipuolisemmin väestön laajojen joukkojen, koko yhteiskunnan ja sen jokaisen jäsenen aineelliset ja kulttuuritarpeet.

Ketä hyödyttää teoria kahden sosiaalis-taloudellisen järjestelmän kasvavasta yhdenmukaisuudesta?

Kapitalististen maiden johtavat piirit väittivät pitkän aikaa, että sosialismi on vain haave, että sen toteuttami-

nen on mahdotonta. Sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen sosialismin viholliset ennustivat neuvostojärjestelmän väistämätöntä tuhoa. Sitten he alkoivat ennustaa viisivuotissuunnitelmien, Neuvostoliiton taloudellisen kasvun ohjelmien, epäonnistumista.

Mutta kaikki tuonkaltaiset ennustukset ovat kärsineet täyden vararikon. Kansantalouden sosialistinen järjestelmä, sosialistinen yhteiskunta ovat Neuvostoliitossa kasvaneet ja vahvistuneet järkkymättömästi ja sosialistisen maailmanjärjestelmän syntyessä on käynyt erikoisen selväksi, että sosialismille kuuluu tulevaisuus, että se on koko ihmiskunnan huomispäivä.

Lännessä on viime aikoina syntynyt teoria, jonka mukaan yhteiskunnan kehitys muka kulkee kahden järjestelmän, kapitalismin ja sosialismin, kasvavaa yhdenmukaisuutta kohden. Tämä konvergenssiteorian nimellä tunnettu käsitys on levinnyt laajalle kapitalistisen maailman taloustieteilijöiden, sosiologien ja poliitikkojen keskuuteen.

Konvergenssiteorian kannattajat väittävät, että ajan mittaan kapitalismista tulee yhä vähemmän kapitalistinen ja sosialismista yhä vähemmän sosialistinen. Tämän tuloksena heidän mielestään molempien järjestelmien on tulevan kehityksen kulussa kohdattava toisensa ja sulauduttava yhtenäiseksi, "hybridiseksi" järjestelmäksi, joka ei ole sosialistinen eikä kapitalistinen.

Konvergenssiteorian kannattajat näkevät kapitalismin lähenemistä sosialismiin valtiollisen omistuksen kasvussa ja valtion voimistuvassa sekaantumisessa kapitalististen maiden talouselämään. Sosialismin lähentymistä kapitalismiin he näkevät sosialistisissa maissa toteutetuissa talousreformeissa.

Konvergenssiteorialla ei ole mitään yhteistä todellisuuden kanssa. Mitä tulee kapitalismiin, niin porvarillisen valtion lisääntyvä puuttuminen talouselämään ei muuta mitään kapitalistisen järjestelmän luonteessa. Kaikesta valtion omaisuuden kasvusta ja kaikenlaisesta talouselämän

valtiollisen sääntelyn voimistumisesta huolimatta kapitalismi säilyy järjestelmänä, joka perustuu yksityisomistukselle, pääoman harjoittamalle työn riistolle kaikkine tästä juontuvine luokka-antagonismeineen ja taloudellisine ristiriitoineen.

Taas sosialismista puheen ollen on todettava, että toteutettujen talousreformien päämääränä on tuotantovälineiden yhteiskunnalliselle omistukselle ja kansantalouden suunnitelmalliselle hoidolle perustuvan sosialistisen talouden jatkuva kasvu ja lujittuminen.

Konvergenssiteoria siis yrittää salata sosialismin ja kapitalismin perusvastakkaisuuden, se luo nurinkurisen käsityksen nykyisen maailman reaalisista kehitystendensseistä ja -prosesseista. Samalla se palvelee vain todellisen sosiaalisen edistyksen vihollisten, aikansa eläneen riistoyhteiskunnan puolustelijoiden etua.

Kuinka sosialismi ratkaisee kansallisuuskysymyksen?

Sosialismin erityinen ominaisuus on myös sen kyky ratkaista menestyksellisesti kansallisuuskysymys, tärkeä ja kärkevä sosiaalinen ongelma.

Neuvostovalta loi historiallisesti lyhyessä ajanjaksossa monikansallisen sosialistisen valtion tsaristisen imperiumin tilalle, missä armoton luokkariisto kietoutui julmaan kansallisuussortoon. Tämä monikansallinen sosialistinen valtio on esimerkkinä maailmalle uusista kansallisuuksien välisistä suhteista. On kysymys kaikkien kansakuntien täydellisen tasa-arvoisuuden ja tosiasiallisen yhdenvertaisuuden, niiden veljellisen ystävyyden ja yhteenliittymisen, yhteistyön ja kommunismin puolesta käytävässä taistelussa muodostuvan yhtenäisyyden suhteista.

Historian kulku on täydellisesti vahvistanut marxilaisen totuuden siitä, että riistoa synnyttävä yksityisomistuksen herruus erottaa kansoja toisistaan, kun taas yhteiskunnallisen omistuksen herruus johtaa työtätekevien vapautumiseen, yhdistää ja lähentää kansoja toisiinsa.

Vapauden ja todellisen yhdenvertaisuuden sosialismin oloissa saavuttaneiden neuvostokansojen käsin luomat rikkaudet herättävät ulkomailta saapuneiden ihmisten, erikoisesti vastikään vapautuneiden maiden edustajien ihastusta ja osoittavat havainnollisesti sen tien, jota pitkin pitää kulkea jälkeenjääneisyyden ja kansallisuussorron poistamiseksi.

Jotkut Venäjän kansat, jotka vallankumous tavoitti feodalismin tai jopa patriarkaalisen sukujärjestelmän vaiheilta, ovat astuneet sosialismiin kulkematta kapitalismin kautta. Samalla sosialismin rakennustyön kokemus Neuvostoliitossa on todistanut käytännössä ei-kapitalistisen kehitystien sosialismiin reaaliseksi mahdollisuudeksi, jolla on nykyaikana valtava merkitys monille kansoille, jotka ovat heittäneet harteiltaan imperialismin ikeen ja etsivät pääsyä todelliseen vapauteen.

Puoli vuosisataa sitten Lenin totesi katkeruudella luodessaan silmäyksen Neuvosto-Venäjän karttaan, että maan itäosan äärettömän laajoilla alueilla, joille sopisi kymmeniä kulttuurivaltioita, vallitsee patriarkaalinen elämäntapa ja puolittainen tai täydellinen primitiivisyys.

Neuvostovallan vuosina näille valtaville alueille on kohonnut mahtavia teollisuuskeskuksia, on pystytetty suuria metallurgisia, koneenrakennus- ja öljynjalostustehtaita; niiltä on löydetty loppumattomia aarteita, jotka uinuvat maan kätköissä ja nykyisin niiltä louhitaan kymmeniä miljoonia tonneja rautamalmia ja öljyä, värimetalleja ja kaasua.

Aiemmin villeille, melkein koskemattomille alueille on luotu kulttuurikeskuksia. Siellä, missä tsaarin aikana oli

vain harvoja lukutaitoisia, on toteutettu yleinen keskisivistys ja kymmenet tuhannet yliopistojen ja instituuttien opiskelijat omaksuvat menestyksellisesti tietoja; on luotu suuria tiedekeskuksia, joissa tuhannet vielä äsken sorretuista kansoista lähtöisin olevat lahjakkaat työntekijät tutkivat aktiivisesti monimutkaisia tieteellisiä ongelmia ja vievät eteenpäin luonnon salaisuuksien tiedostamisen prosessia. Taloudelliseen käyttöön on otettu kymmeniä miljoonia hehtaareja aikaisemmin käyttämättä jätettyä maata. Neuvostoihmisten luomat keinotekoiset vesialtaat ja kanavat ovat tuoneet vettä ja sen mukana elämää aikaisemmin hedelmättömiin erämaihin ja puolierämaihin.

Entisten tsaarin Venäjän kansallisten alueiden tilalle, joille oli tunnusmerkillistä takapajuisuus taloudellisessa, sosiaalisessa ja kulttuurisessa suhteessa, ovat kasvaneet kukoistavat sosialistiset teollisuus- ja maataloustasavallat korkealle kehittyneine tuotantovoimineen ja mahtavine taloudellisine voimavaroineen. On luotu työväenluokan monilukuiset kaaderit, entisten yksityistalonpoikien paikan on ottanut kolhoositalonpoikaisto, on kasvanut kansan sivistyneistö. Muodoltaan kansallinen, sisällöltään sosialistinen kulttuuri on muovautunut ja kehittyy menestyksellisesti. Yksin neuvostovallan aikana on yli neljäkymmentä kansallisuutta saanut kirjakielen. Vallankumous pelasti joitakin kansallisuuksia ja etnisiä ryhmiä fyysisestä sukupuuttoon kuolemisesta.

Sosialistinen monikansallinen valtio on turvannut poliittiset ja taloudelliset olosuhteet kaikkien kansakuntien, kansallisuuksien ja etnisten ryhmien liittymiselle sosialistiseen rakennustyöhön, kansojen yhteiselle henkiselle rikastumiselle, sosialistisen kulttuurin kehitykselle. Kansakuntien väliset ystävyyden ja yhteistyön suhteet ovat olleet sosiaalisen edistyksen voimakas kiihdyttäjä. Sosialistisen rakennustyön kulussa on työväenluokan ja talonpoikaiston liitto lujittunut, on saavutettu yli sadan kansakunnan ja kansallisuuden yhdistyminen, on turvattu niiden nopea talou-

dellinen ja kulttuurillinen edistys, ja sosialististen kansakuntien ja kansallisuuksien tasa-arvoisuuden, ystävyyden ja yhteistyön suhteet ovat vakiintuneet.

Mikä on kansallisuuskysymyksen ratkaisemisen neuvostoliittolaisen kokemuksen kansainvälinen merkitys?

Monikansallisen sosialistisen valtion kehitys todistaa vakuuttavasti, että kansallisuuskysymyksen ratkaiseminen kaikkien kansojen työtätekevien joukkojen etujen mukaisesti on mahdollista vain sosialismin, proletaarisen internationalismin lipun alla.

Venäjän sosialistinen vallankumous pani alulle alistettujen kansojen kansallisuussorrosta vapautumisen maailmanhistoriallisen prosessin. Kansakuntien vapauden ja tasa-arvoisuuden periaatteita julistavan monikansallisen sosialistisen vallan olemassaolo on muuttanut olennaisesti poliittista ja moraalista ilmapiiriä planeetallamme. Totuus Neuvostoliitosta on järkähtämättömästi tunkeutunut maapallon kaikkein etäisimpiinkin kolkkiin synnyttäen kansallisissa vapaustaistelijoissa rohkeuden, energian ja omiin voimiinsa luottamisen aallon.

Kahden vastakkaisen yhteiskuntajärjestelmän historiallisessa kilpailussa Neuvostoliiton saavuttama kokemus kansallisuusongelman myönteisestä ratkaisemisesta osoittaa tavattoman selvästi sosialismin edistyksellisimmäksi sosiaalistaloudelliseksi ja poliittiseksi järjestelmäksi. Tämä kokemus lisää valtavassa määrin sosialististen aatteiden vetovoimaa ja paljastaa samaan aikaan kapitalismin kyvyttömyyden ratkaista ihmiskuntamme ajankohtaisimmat ja polttavimmat ongelmat.

Maailman vallankumousprosessin kehittyessä vapaiden ja tasa-arvoisten Neuvostoliiton kansojen lujittuva ystä-

vyys ja lisääntyvä keskinäinen lähentyminen vaikuttaa valtavasti ja yhä voimakkaammin vallankumouksen kolmeen perusvoimaan, sosialistiseen maailmanyhteisöön, kapitalististen maiden työväenluokan kasvavaan aktiivisuuteen ja kansalliseen vapautusliikkeeseen.

Sosialistisen maailmanjärjestelmän kansat näkevät Neuvostoliitossa mallin kansakuntien välisistä suhteista, jonka pystyy turvaamaan vain sosialismi. Ne vakuuttuvat neuvostokansojen veljellisen ystävyyden esimerkin pohjalta proletaarisen internationalismin aatteiden valtavasta luomisvoimasta. Kansakuntien välisten suhteiden kehityksen kokemus ja esimerkki Neuvostoliitossa osoittaa kaikille sosialistiselle kehitystielle astuneille kansoille, kuinka valtavat mahdollisuudet vapaiden kansojen ystävällinen ja veljellinen yhteistyö sisältää.

Sen jälkeen kun kansainvälisen imperialismin laskelmat sosialistisen järjestelmän hävittämisestä asevoimien avulla Keski- ja Kaakkois-Euroopan valtioissa valuivat hiekkaan, se perusti toiveensa sosialismia vastaan suuntaamaansa sabotaasiin sosialistisen maailmanjärjestelmän veljeskansojen erottamiseksi toisistaan, riidan siemenen kylvämiseen niiden välille, nationalististen ja šovinististen intohimojen lietsomiseen. Kuitenkaan sosialismin vihollisten ponnistukset eivät ole tuottaneet eivätkä voi tuottaa heidän odottamiaan tuloksia. Sosialististen maiden kansat näkevät yhä selvemmin, että vain ystävyydessä Neuvostoliiton kanssa ja kiinteässä keskinäisessä yhteistyössä ne voivat saavuttaa menestystä sosialistisen valtiollisuutensa puolustamisessa imperialismin vehkeilyjä vastaan, uuden yhteiskunnan rakentamisen asiassa.

Kansallisuusongelman myönteisestä ratkaisemisesta Neuvostoliitossa saatu kokemus ja esimerkki on vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen valtavasti siirtomaavaltojen vielä äsken sortamien kansojen kansallisen vapautustaistelun kehitykseen. Tämä esimerkki ja kokemus on orjuutettujen kansojen energian ja päättäväisyyden kannustin niiden tais-

telussa vihattua imperialistista sortoa ja riistoa vastaan. Koko siirtomaavalloittajien sortoa vastaan käytävän vaikean taistelun kuluessa monikansallisen sosialistisen vallan — Neuvostoliiton esimerkki on ollut ja on kirkas toivonkipinä kansoille, jotka kamppailevat kansallisen vapautuksensa puolesta. Kaikkialla, missä on käynnissä taistelu kansallisesta vapaudesta, siirtomaajärjestelmän jäännösten hävittämisestä, Neuvostoliiton aikaisemmin sorrettujen kansallisuuksien ja kansakuntien esimerkki uuden elämän synnyttämisestä näyttelee valtavaa osaa, innostaa edistyksellisiä voimia niiden taistelussa kolonialismia ja uuskolonialismia vastaan, taantumusta ja aikansa eläneitä katsomuksia vastaan.

Kansallisuusongelman myönteisellä ratkaisemisella Neuvostoliitossa on valtava merkitys kehittyneiden kapitalististen maiden työväenluokan luokkatietoisuuden kehitykselle, sen vapautumiselle nationalistisista ennakkoluuloista ja rotuideologiasta, joiden avulla porvarillinen ideologia yrittää myrkyttää työtätekevien tajunnan. Monikansallisen valtion rakentaminen Neuvostoliitossa paljasti rotuteorioiden valheellisuuden, toi esiin surullisenkuuluisien "valkoisen miehen taakan" -aatteiden koko hedelmättömyyden. Niiden mukaanhan eurooppalaisten kansojen tehtävänä olisi muka saattaa vieraat maat sivistyksen piiriin. Neuvostoliiton kehityksestä saadun kokemuksen merkitys on sitäkin suurempi, koska myös kehittyneissä kapitalistisissa maissa on säilynyt kansallisuuksien välisen eripuraisuuden ja vihan pesäkkeitä, alikehittyneitä alueita, jotka hallitsevat luokat ovat tuominneet toivottomaan pysähdystilaan. Tällaisia ovat esim. Italian eteläosa ja muutamat alueet USA:ssa ja Englannissa.

Vapauttamalla kansat sorrosta ja orjuudesta sosialismi osoitti koko ihmiskunnalle, että eri rotujen, kansojen ja kansallisuuksien ihmiset voivat elää ystävyydessä ja rauhassa. Määrätietoinen rauhan, kansainvälisen turvallisuuden ja kansojen välisen ystävyyden lujittamisen politiikka

liittyy sosialistisiin valtioihin yhtä elimellisesti kuin viha mielisyyden, sorron, aggression ja sotilaallisten seikkailujen politiikka on imperialististen valtojen strategian ja taktiikan erottamaton osa.

Neuvostoliitto ja kaikki sosialistisen maailmanyhteisön maat noudattavat yhteiskuntajärjestelmiltään erilaisten valtioiden rauhanomaisen rinnakkainolon johdonmukaista politiikkaa, joka sisältää kansojen imperialismia vastaan käymän oikeudenmukaisen taistelun kaikinpuolisen tukemisen. NKP:n XXIV:n edustajakokouksen esittämä ja Neuvostoliiton johdonmukaisesti noudattama rauhan lujittamisen ja kansainvälisen jännityksen lieventämisen ohjelma saa osakseen laajojen joukkojen myötätunnon koko maailmassa. Tämä politiikka vahvistaa kaikkien rauhan, kansallisen vapautuksen, demokratian ja sosialismin puolesta taistelua käyvien anti-imperialististen voimien yhtenäisyyden ja tiiviyden.

Mistä johtuu marxilais-leniniläisten puolueiden johtavan osuuden kasvaminen kommunismin rakennustyön prosessissa?

Marxismi-leninismin kaikkivoittavalla opilla varustautunut kommunistinen puolue on kommunismin rakentajien moninaisen luovan toiminnan innoittaja ja järjestäjä. Marxilais-leniniläinen puolue johtaa yhteiskuntaa tieteelliseltä pohjalta, ts. sosialismin objektiivisten lakien yhä syvällisemmän tiedostamisen ja yhä taitavamman soveltamisen perustalta.

Marxilais-leniniläisen puolueen osuuden kasvu työtätekevien joukkojen johtajana ja järjestäjänä kehittyneessä sosialistisessa yhteiskunnassa on seurausta vähittäiseen sosialismista kommunismiin siirtymisen poliittisten, sosiaalis-

taloudellisten ja ideologisten tehtävien mittasuhteiden ja vaikeusasteen valtavasta kasvusta.

Vain johdonmukainen marxilais-leniniläinen politiikka turvaa sosialismin tuotantovoimien kasvun ja tuotantosuhteiden kehittymisen, yhteiskunnan taloudellisen rakenteen ja kaikkien yhteiskunnallisen elämän puolien optimaalisten kehitysvaihtoehtojen valinnan, vaikeiden ja vastuullisten tehtävien ratkaisut siten, että ne vastaavat täysin kansan perusetuja ja kommunismin voiton korkeinta päämäärää kussakin maassa ja koko maailmassa.

NKP:n XXIV edustajakokous kehitti toimintaohjelman edessä olevalle kaudelle, joka edellyttää talouden ja kulttuurin mahtavaa kohottamista, kansan hyvinvoinnin järjestelmällistä kohottamista, sosialististen tuotanto- ja yhteiskuntasuhteiden kehittämistä ja parantamista ja sosialismin asemien luijttamista maailmassa, kaikkea tätä elimellisessä ykseydessään. Sosialistisen talouden kehittäminen on yhteydessä elämän esiinnostamien yhä suurempien sosiaalispoliittisten tehtävien ratkaisuun.

Leniniläisen puolueen johdonmukaisesti noudattaman suuntauksen tarkoituksena on neuvostoyhteiskunnan kaikkien luokkien ja sosiaalisten ryhmien ja Neuvostoliiton kaikkien kansakuntien ja kansallisuuksien yhtenäisyyden lujittaminen edelleen. Tämä suuntaus tähtää sosialistisen demokratian jatkuvaan kehittämiseen, laajojen työtätekevien joukkojen vetämiseen mukaan tuotannon johtamiseen ja yhteiskunnallisten ja valtiollisten kysymysten ratkaisuun. Puolueen politiikka, jonka jokaisesta toimenpiteestä ilmenee huolenpito koko neuvostoyhteiskunnan ja sen kaikkien jäsenten perustavimmista eduista, on suunnattu kansan aineellisten elinolojen kaikinpuoliseen parantamiseen, neuvostoihmisten henkiseen kukoistukseen ja työtätekevien kommunistisen tietoisuuden kohottamiseen.

Marxilais-leniniläisen puolueen johtavan ja ohjaavan osuuden kasvu, puolueen joka yhdistää kansanjoukkojen ponnistukset ennennäkemättömän laajojen ja vaikeiden ky-

symysten ratkaisemiseksi, on kehittyneen sosialismin erittäin tärkeä lainmukaisuus. Juuri kommunistisen puolueen johtava ja ohjaava osuus koko uuden yhteiskunnan rakentamisen prosessissa on sosialismin vihollisten mitä erilaisimpien muunnosten — alkaen imperialistisen taantumuksen avoimista puolustelijoista ja päätyen marxismin "parantamisen" ja "nykyaikaistamisen" tunnuksen alla kulkeviin luopio-revisionisteihin — keskeytymättömien hyökkäilyjen päämaali.